

SOUBORNÉ INFORMACE

Ročník 2006

Informace o regionech, městech a obcích
Kód publikace:13-6208-06

Brno, prosinec 2006
Č.j. 199/2006-8220

V ý v o j l i d s k ý c h z d r o j ů v Jihomoravském kraji v letech 2000 až 2005

Zpracoval: ČSÚ, Krajská správa Brno
Ředitelka: Mgr. Jana Moravcová

Informační servis: tel.: 542 528 115, e-mail: infoservisbrno@czso.cz
Kontaktní zaměstnanec: Bc. Iveta Konečná, tel.: 542 528 200, e-mail: iveta.konecna@czso.cz

Český statistický úřad, Krajská správa Brno

2006

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na Internetu:

www.czso.cz

Zajímají Vás údaje o Jihomoravském kraji? Navštivte odkaz „ČSÚ v krajích“, nebo navštivte přímo internetové stránky:

www.brno.czso.cz

Human Resources in the Jihomoravský Region in 2000 - 2005

The publication is focused on detailed evaluation of demographic development and trends of the labour market and touches on living conditions of inhabitants. The position of the region within the Czech Republic is compared and intra-regional differences are shown. Completed with graphs and cartograms.

ISBN 80-250-1290-5

© Český statistický úřad, Krajská správa Brno, 2006

OBSAH

1. Úvod

1.1	Cíle analýzy	7
1.2	Vývoj lidských zdrojů v České republice v letech 2000 až 2005	8
1.3	Vývoj lidských zdrojů v Jihomoravském kraji v letech 2000 až 2005	13

2. Kvalita lidských zdrojů

2.1	Struktura obyvatel	
	<i>Sídelní struktura</i>	15
	<i>Věková struktura</i>	16
	<i>Vzdělanostní struktura</i>	18
	<i>Zdravotní stav obyvatelstva</i>	22
	<i>Migrace</i>	25
	<i>Cizinci</i>	27
	<i>Projekce vývoje počtu obyvatel do roku 2025</i>	28
2.2	Vzdělávání	
	<i>Střední a vysoké školství</i>	29
	<i>Celoživotní vzdělávání</i>	33
	<i>Využívání informačních technologií</i>	35

3. Využití lidských zdrojů

3.1	Ekonomický potenciál	
	<i>Makroekonomické ukazatele</i>	39
	<i>Odvětvová struktura ekonomiky</i>	40
	<i>Podnikatelské prostředí</i>	41
	<i>Výzkum a vývoj</i>	44
	<i>Dopravní dostupnost</i>	45
	<i>Bytová výstavba</i>	46
3.2	Zaměstnanost	
	<i>Zaměstnanost podle výběrového šetření pracovních sil</i>	49
	<i>Mzdy</i>	54
	<i>Zaměstnanost cizinců</i>	56
	<i>Dojížděka do zaměstnání</i>	57
3.3	Nezaměstnanost	
	<i>Uchazeči o zaměstnání a míra nezaměstnanosti</i>	60
	<i>Volná pracovní místa</i>	65

4. Mezikrajské srovnání

Tabulková část – územní srovnání

Vybrané ukazatele podle krajů	76
-------------------------------------	----

Seznam grafů

1. Podíl veřejných výdajů na vzdělávání na HDP v České republice.....	10
2. Pohyb obyvatel v Jihomoravském kraji v letech 2000 až 2005.....	16
3. Věková struktura obyvatel Jihomoravského kraje v letech 2000 a 2005	17
4. Vzdělání obyvatel Jihomoravského kraje podle věkových skupin (SLDB 2001).....	20
5. Počty absolventů v Jihomoravském kraji – denní studium.....	30
6. Výuka cizích jazyků v Jihomoravském kraji v roce 2005.....	31
7. Studenti vysokých škol v Jihomoravském kraji k 31. 10. 2005 podle místa bydliště	32
8. Vybavenost domácností osobním počítačem a internetem	36
9. Struktura hrubé přidané hodnoty podle OKEČ v Jihomoravském kraji	41
10. Bytová výstavba v Jihomoravském kraji v letech 2000 až 2005	48
11. Zaměstnaní v NH v Jihomoravském kraji podle věkových skupin (VŠPS)	51
12. Struktura zaměstnanosti podle hlavních sektorů (VŠPS).....	53
13. Průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby)	56
14. Mezikrajské saldo dojíždky za prací podle odvětví, věku a pohlaví (SLDB 2001).....	58
15. Nezaměstnaní podle věku v roce 2005 (VŠPS)	61
16. Počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné pracovní místo k 31. 12.	65

Seznam kartogramů

Věkové složení obyvatel Jihomoravského kraje v roce 2005.....	85
Vzdělanostní struktura obyvatelstva v krajích ČR v roce 2005 (VŠPS)	85
Pracovní neschopnost a výdaje na dávky nemocenského pojištění v krajích ČR v roce 2005	86
Pracovní neschopnost a registrovaná nezaměstnanost v krajích ČR v roce 2005	86
Změna počtu obyvatel v obcích Jihomoravského kraje v období od 1. 3. 2001 do 31. 12. 2005	87
Saldo migrace v krajích ČR v období od 1. 1. 2003 do 31. 12. 2005.....	87
Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel a jejich složení podle postavení v zaměstnání v krajích ČR v roce 2005	88
Index ekonomického zatížení v krajích ČR v roce 2005 a předpokládaná změna počtu obyvatel ve vybraných věkových skupinách do roku 2025	88
Rozsah a typ studia na středních školách v krajích ČR ve školním roce 2005/2006.....	89
Změna počtu studentů VŠ v krajích ČR v období školních let 2001/2002 a 2005/2006	89
Studenti VŠ v krajích ČR ve školním roce 2005/2006.....	90
Výzkum a vývoj v krajích ČR v roce 2005	90
Růst produktivity práce a srovnání s úrovní ČR v roce 2005	91
Vývoj průměrné mzdy v Kč v krajích ČR v období 2000 až 2005	91
Dokončené byty v obcích Jihomoravského kraje v letech 2001 až 2005.....	92
Míra zaměstnanosti a struktura zaměstnaných v krajích ČR v roce 2005	92
Vývoj míry zaměstnanosti v krajích ČR v období 2000 až 2005	93
Pracovní místa a struktura vyjíždky za prací v okresech ČR (SLDB 2001)	93

Míra nezaměstnanosti a průměrná délka evidence uchazečů o zaměstnání	
v okresech ČR k 31. 12. 2005	94
Změna míry registrované nezaměstnanosti v okresech ČR v období 2000 až 2005.....	94
Počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné pracovní místo v okresech ČR k 31. 12. 2005	95
Účastníci rekvalifikací v okresech ČR v roce 2005	95

Reprodukce výňatků z této publikace lze pořizovat, pokud je uveden jejich zdroj s výjimkou reprodukce pro komerční účely. Citace mohou být zveřejněny jen s uvedením zdroje – „Vývoj lidských zdrojů v Jihomoravském kraji v letech 2000 až 2005“ a původu statistických dat v publikaci otištěných.

Ležatá čárka (-) v tabulce na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval.

Tečka (.) na místě čísla značí, že údaj není k dispozici nebo je nespolehlivý.

Ležatý křížek (x) značí, že zápis není možný z logických důvodů.

Nula (0) se v tabulce používá pro označení číselných údajů menších než polovina zvolené měřicí jednotky.

Zkratka „i.d.“ v tabulce nahrazuje individuální údaj, který nelze zveřejnit.

Výpočty v tabulkách jsou prováděny z nezaokrouhlených údajů (včetně součtů).

Publikované údaje jsou definitivní.

1. Úvod

1.1 Cíle analýzy

Nezastupitelnou úlohu v ekonomickém a společenském rozvoji mají lidské zdroje. Zvyšování jejich kvality je prostředkem dosažení stanovených dlouhodobých cílů, které byly společně ve všech zemích Evropské unie přijaty pro vytvoření nejkonzistentnější a nejdynamičtější znalostně založené ekonomiky. Tyto cíle byly přijaty v roce 2000 v Lisabonu Evropskou radou pro časový horizont deseti let, k jejich naplnění byly vytyčeny oblasti, v nichž je třeba dosáhnout nejvýraznějších posunů. Jedná se o vytvoření široce přístupné informační společnosti, o vytvoření evropského prostoru pro výzkum a inovace, o vytvoření podmínek pro podnikání zejména pro malé a střední podniky, o ekonomickou reformu spojenou s dokončováním vnitřního trhu, o vytvoření integrovaných finančních trhů, zlepšení koordinace makroekonomických politik, o aktivní politiku zaměstnanosti, modernizaci sociálního modelu a o udržitelný rozvoj zajišťující dlouhodobou kvalitu života. Všechny devět obecně formulovaných dlouhodobých cílů se dotýká lidských zdrojů, publikace chce proto přispět k zachycení jejich stavu v regionálním pohledu.

Cílem publikace je charakterizovat stav a vývoj lidského potenciálu Jihomoravského kraje v období let 2000 až 2005, analýza by měla napomoci odpovědět na hlavní otázku: "Čím je charakterizován vývoj lidských zdrojů ve sledovaném období v kraji a jak se odlišuje od vývoje v jiných krajích České republiky?". Analyzovat lidské zdroje v kraji si vyžaduje postihnout vývoj demografické, sociální a ekonomické situace kraje, což publikace s určitou mírou zjednodušení přináší. V obecnosti je obsah veden dvěma základními směry, prvním je oblast kvality lidských zdrojů, druhým pak je jejich využití.

V části věnované kvalitě lidských zdrojů jsou postupně v daném časovém období posuzovány opět dvě určující složky:

- struktura obyvatel - v rámci ní sídelní struktura, věková skladba, vzdělanostní skladba obyvatelstva jako základ kvality lidských zdrojů, zdravotní stav obyvatelstva, stěhování i ve spojitosti s cizinci, projekce počtu obyvatel s perspektivou 20 let
- vzdělávání – obsahem je střední a vysoké školství jako počáteční vzdělávání, celoživotní vzdělávání jako další vzdělávání, využívání informačních technologií jako prostředek dotváření i dalšího zvyšování kvality lidských zdrojů.

Část věnovaná využití lidských zdrojů je dělena do tří základních oblastí:

- ekonomický potenciál – obsahem je makroekonomika, investice, odvětvová struktura ekonomiky a podnikatelské prostředí jako měřítko ekonomické výkonnosti regionu, výzkum a vývoj jako předpoklad dalšího růstu stejně jako dopravní dostupnost, součástí je i bytová výstavba jako prostředek stabilizace lidských zdrojů
- zaměstnanost – tato část je reprezentována výsledky výběrového šetření pracovních sil, doplněná je o průměrné mzdy, zaměstnanost cizinců a dojížděku za prací
- nezaměstnanost – struktura uchazečů o zaměstnání podle údajů Ministerstva práce a sociálních věcí, z části také podle výsledků výběrového šetření, součástí jsou i informace o volných pracovních místech.

Věcný obsah je doplněn o úvodní část, jehož obsahem je komplexní pohled na vývoj lidských zdrojů v České republice v daném období včetně stručného mezinárodního srovnání, dále shrnutí tendencí vývoje v Jihomoravském kraji. Samostatnou kapitolou je mezikrajské srovnání.

Při hodnocení byla použita popisná analýza s využitím hodnocení časové řady vývoje ukazatelů (index, průměrná roční změna, střední hodnota), hodnocení intenzity jevu (vztažením hodnot na střední stav obyvatel). Náznorným prostředkem hodnocení prostorového a časového jsou také tabulková srovnání v textu i v příloze, grafy a kartogramy.

V kapitole mezikrajského srovnání je hodnocení pojato ve třech základních směrech – vzdělávání, zaměstnanost a nezaměstnanost, a to metodou syntetických ukazatelů. Za každou oblast byly vybrány navzájem nezávislé ukazatele, byl zredukován jejich počet a bodovým systémem byla stanovena jejich významnost – váha. Z dat byly spočítány jejich normované hodnoty a byl stanoven odstup jednotlivých krajů od nich. Z vah a odstupů byl vypočten daný syntetický ukazatel a stanoveno pořadí krajů. V konečné fázi byl vytvořen souhrnný ukazatel a hodnoceno celkové postavení kraje. Podrobný postup použitý při mezikrajském srovnání je součástí kapitoly 4.

1.2 Vývoj lidských zdrojů v České republice v letech 2000 až 2005

Lidské zdroje jsou jedním ze základních faktorů rozvoje. Jejich kvalita ovlivňuje i životní úroveň v dané zemi. Růst životní úrovně je podmíněn ekonomickým rozvojem a ten v podmínkách globalizace do značné míry závisí na vytváření předpokladů pro dlouhodobý růst konkurenční schopnosti firem. Ta se odvíjí od rychlosti, s jakou dokáží firmy realokovat kapitál tam, kde přinese vyšší výnosy. Tento proces je tím plynulejší, čím pružněji reaguje lidský kapitál na změny v ekonomice. Obvyklou charakteristikou tohoto procesu je míra nezaměstnanosti a zaměstnanosti, která odráží schopnost lidského kapitálu adaptovat se na změny na pracovním trhu. Tuto schopnost ovlivňují nejen charakteristiky jednotlivců na trhu práce, ale i politika státu, a to prostřednictvím zákonů regulujících podmínky zaměstnávání lidí (překážky v přijímání a propouštění zaměstnanců, konstrukce minimální mzdy) a podmínky sociální ochrany (sociální dávky, zejména dávky v nezaměstnanosti).

Rozhodujícím parametrem kvality lidských zdrojů z hlediska jejich postavení na trhu práce jsou charakteristiky vzdělanosti. Patří sem celá oblast vzdělávání, a to od základního, středního a vysokého školství až po celoživotní vzdělávání. Je nepopiratelným faktem, že pracovní síla s vyšším vzděláním je, ve srovnání s méně vzdělanou, přizpůsobivější a v důsledku toho snáze mění zaměstnání, její případná nezaměstnanost tak trvá kratší dobu. To dokládá i struktura nezaměstnaných, ve které nejvyšší podíl zaujímají lidé se základním vzděláním.

Kvalita lidských zdrojů

Obyvatelstvo

Většina ukazatelů populačního vývoje České republiky je na úrovni průměru EU. Výjimkou je porodnost, která vykazuje velmi nízké hodnoty, a to nejen v rámci EU. I když je vývoj úmrtnosti velmi příznivý, mezinárodní srovnání dokládají, že zejména v případě naděje dožití je tento ukazatel v České republice stále ještě nižší než v EU.

Ukazatele demografického vývoje svědčí o tom, že tendence k přirozenému úbytku, která se prosazuje prakticky od počátku 90. let, pokračovala i v období 2000 až 2005, i když dynamika tohoto pohybu se snížila. Pokles počtu obyvatelstva přetrvával v prvních třech letech tohoto období a poté byly, díky imigraci a v menší míře i díky pomalu se zvyšujícímu počtu narozených dětí, dosahovány kladné hodnoty. Nejvyšší přírůstek obyvatelstva byl vykázan na konci analyzovaného období, tedy v roce 2005.

Tab. 1.2.1 Vývoj obyvatelstva^{*)}

	Živě narození	Zemřelí	Přírůstek obyvatel		
			přirozený	stěhováním	celkový
2000	8,8	10,6	-1,8	0,6	-1,1
2001	8,9	10,5	-1,7	-0,8	-2,5
2002	9,1	10,6	-1,5	1,2	-0,3
2003	9,2	10,9	-1,7	2,5	0,8
2004	9,6	10,5	-0,9	1,8	0,9
2005	10,0	10,5	-0,6	3,5	3,0

^{*)} na 1 000 obyvatel středního stavu

Úhrnná plodnost vykazuje v České republice ve srovnání s průměrem EU-25 velmi nízké hodnoty. Hodnotou tohoto ukazatele ve výši 1,23 v roce 2004 se Česká republika řadí spolu se Slovinskem a Polskem na poslední místa v rámci členských zemí. Průměr zemí EU-25 činil 1,5. Ukazatel úhrnné plodnosti vykázal v období 2000 až 2004 mírný vzestup, a to o 0,09 p.b. Ke zvýšení došlo i v roce 2005, a to na 1,28 dětí, zejména v důsledku vstupu početně silných ročníků let sedmdesátých do věku maximální plodnosti. Průměrný věk matek se postupně zvyšuje, a to na 28,6 v roce 2005, tj. o 4 roky za posledních 15 let. Pokles plodnosti vykazují především mladé ženy, u starších se naopak zvyšuje, toto zvýšení však není dostatečné na kompenzaci poklesu u mladších žen.

V České republice se v roce 2004 narodilo téměř 31 % dětí mimo manželství, zatímco v roce 2000 to bylo pouze necelých 22 %. Přes tento relativně rychlý růst byl podíl těchto dětí mírně pod průměrem EU-25, který činil 31,6 %. V roce 2005 se podíl dětí narozených mimo manželství v ČR dále zvýšil, a to na 31,7 %. U prvních dětí v pořadí se v tomto roce mimo manželství narodilo již 40 %. Z dostupných údajů však není patrné, kolik dětí narozených neprovdaným matkám žije v neúplných rodinách a kolik v nesezdaných soužitích.

Očekávaná délka života při narození se v České republice v období 2000 až 2004 zvýšila o 1 p.b. a je stále nižší než průměr zemí EU-15 i EU-25. Nejvyšší hodnoty vykazuje dlouhodobě Švédsko (78,4 let, rok 2004), či Španělsko (77,2 let ve stejném roce) a Řecko (76,7 let). Na opačném konci pak stojí dvě ze tří pobaltských zemí, a to Lotyšsko a Litva (65,5, resp. 66,4 let). V roce 2005 se očekávaná délka života dále prodloužila, a to u žen na 79,1 let a u mužů na 72,9 let, přičemž se rozdíly mezi muži a ženami postupně snižují (od roku 2000 o 0,5 let).

Vzdělanost

Znalosti a flexibilita představují konkurenční výhodu nejen pro jednotlivce, nýbrž i pro celou společnost. Přizpůsobování lidí měnícím se požadavkům pracovního trhu se stává nezbytným předpokladem pro uplatnění se na něm. Je tedy v zájmu společnosti, aby pro rozšiřování znalostí a získávání vyššího vzdělání vytvářela co nejlepší podmínky.

Význam vzdělávání podtrhuje i Lisabonská strategie, která usiluje o to, aby se EU stala nejvíce konkurenčně schopným regionem a ekonomikou založenou na vzdělání. Pro dosažení tohoto cíle je podle této strategie nutné, aby do roku 2010 dosáhly členské státy úrovně, ve které má alespoň středoškolské vzdělání 85 % dvaadvacetiletých a 80 % obyvatelstva ve věku 25 až 64 let.

Česká republika tyto cíle dosahuje již nyní. V roce 2005 mělo alespoň středoškolské vzdělání téměř 90 % populace a Česká republika podle tohoto ukazatele obsadila 1. místo v rámci EU-25. První místo zaujímá Česká republika i z hlediska podílu středoškolsky vzdělané populace na věkové skupině 25 až 64 let. V zásadě velmi příznivé hodnocení České republiky získané porovnáním podílu středoškolsky vzdělaných na populaci vyvolává otázku, zda tento typ vzdělání vyhovuje a především bude vyhovovat měnícím se nárokům na pracovním trhu.

Odišnou pozici však má, pokud jde o samotné terciární vzdělání. V roce 2005 byly jen dvě země v rámci EU-25, které vykázaly nižší podíl obyvatelstva s terciárním vzdělání v dané věkové skupině obyvatelstva, a to Malta a Itálie (viz dále). Postupné zvyšování vysokoškolsky vzdělaných tak zůstává i nadále důležitou výzvou pro lepší uplatnění na trhu práce.

Počet studujících v rámci terciárního vzdělávání v České republice, stejně jako počet vysokých a vyšších odborných škol, roste nepřetržitě již řadu let. V současné době poskytuje terciární vzdělávání 24 veřejných, 36 soukromých vysokých škol a 175 vyšších odborných škol. Tabulka 1.2.2 ukazuje vývoj v této oblasti od roku 2000 do roku 2005.

Tab. 1.2.2 Terciární vzdělávání

	Školní rok					Index 2005/2000
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Počet studentů celkem	231 293	243 100	262 138	289 958	310 010	134,0
v tom:						
veřejné vysoké školy	199 840	210 213	224 437	243 558	259 025	129,6
vysoké školy MO, MV a MS ¹⁾	2 810	2 708	2 226	2 433	2 106	74,9
soukromé vysoké školy	2 038	3 499	7 891	13 286	19 120	9,4 x
vyšší odborné školy	26 605	26 680	27 584	30 681	29 759	111,9
Počet škol celkem	199	209	217	225	224	112,6
v tom:						
veřejné vysoké školy	24	24	24	24	24	100,0
vysoké školy MO, MV a MS ¹⁾	4	4	4	4	2	50,0
soukromé vysoké školy	8	17	27	28	36	450,0
vyšší odborné školy	163	164	162	169	162	99,4
Počet studentů/žáků na pedagoga						
veřejné vysoké školy	15,6	15,4	15,8	17,1	17,7	113,4
vyšší odborné školy	9,9	9,7	9,0	9,5	8,9	90,0

¹⁾ MO - Ministerstvo obrany, MV - ministerstvo vnitra, MS - Ministerstvo spravedlnosti

Počet účastníků terciárního vzdělávání se v období 2000 až 2004 zvýšil o více než třetinu, podíl studentů soukromých vysokých škol se zvýšil z necelého procenta na počátku analyzovaného období na více než 6 procent ve školním roce 2004/2005. Celkový počet institucí nabízejících terciární vzdělávání se za čtyři roky zvýšil o téměř 13 %.

S rychlým růstem počtu vysokoškolských studentů nedrží krok růst počtu pedagogů. Na jednoho z nich v terciárním vzdělávání připadalo v roce 2000 necelých 16 studentů, zatímco v roce 2005 to bylo již téměř 18. Lepší situace v tomto ohledu byla v odborném školství, ve kterém nejenom připadalo na jednoho učitele méně žáků, ale jejich počet se v daném období postupně dále snižoval.

Vcelku pozitivní obrázek v oblasti vzdělávání se jeví ve světle mezinárodního srovnání poněkud méně příznivě. Mezinárodní srovnání umožňuje posoudit, jaké relativní postavení Česká republika v té či oné oblasti zaujímá a zároveň poukázat na to, zda míra změn v určitém časovém úseku byla s ostatními zeměmi srovnatelná či nikoli. Tabulka 1.2.3 dokládá, že výše uvedený růst počtu studentů v terciárním vzdělávání je stále ještě nedostatečný na to, aby se Česká republika dostala alespoň na průměr zemí EU. Navíc uvedené údaje ukazují, že téměř ve všech zemích EU rostl podíl vysokoškolsky vzdělaných na populaci rychleji než v České republice. I v roce 2004 byla Česká republika jednou ze tří zemí, které v rámci EU-25 vykázaly nejnižší zastoupení vysokoškolsky vzdělané populace v rámci obyvatelstva.

Tab. 1.2.3 Podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel na populaci ve věku 25 až 64 let^{*)}

Zdroj: Eurostat, New Cronos

(%)

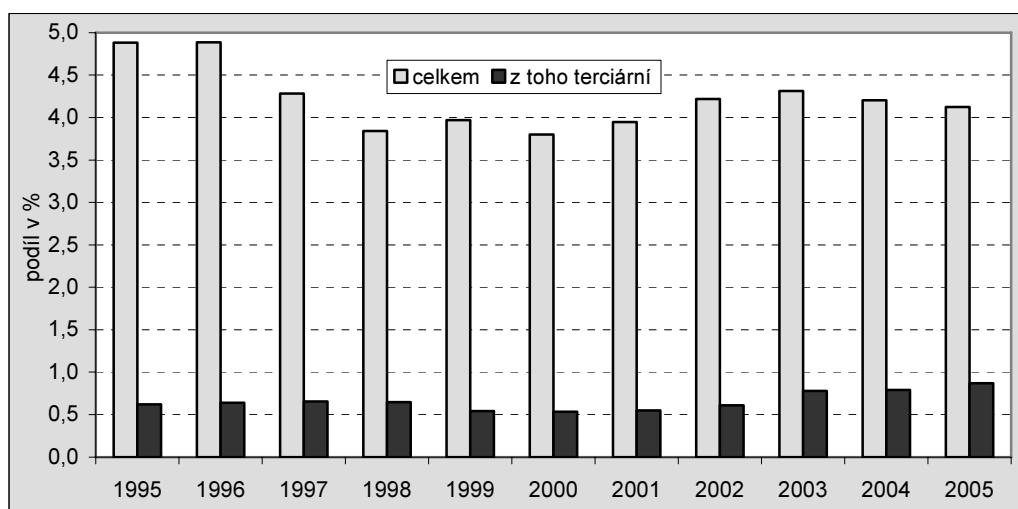
	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Finsko	32,6	32,5	32,4	32,8	34,0	1,4
Dánsko	25,8	28,1	29,0	31,8	32,4	6,6
Belgie	27,2	27,8	27,9	28,2	29,8	2,6
Portugalsko	9,0	9,3	9,5	10,5	12,6	3,6
Česká republika	11,5	11,6	11,8	11,9	12,3	0,8
Itálie	9,6	10,0	10,4	10,8	11,4	1,8
Malta	5,4	9,6	8,6	9,0	10,9	5,5
EU-25	20,0	20,1	20,4	21,1	21,9	1,9
EU-15	21,2	21,5	21,8	22,5	23,1	1,9

^{*)} kromě ČR jsou uvedeny tři země s nejlepšími a tři země s nejhoršími výsledky v roce 2004

Jakou prioritou je vzdělávání v té či oné zemi svým způsobem ukazuje mj. vývoj výdajů na vzdělávání. Statisticky se v České republice vykazují pouze výdaje veřejné, nikoli i soukromé. Jak ukazuje graf 1, v období 2000 až 2005 se výše veřejných výdajů na vzdělání v relaci k HDP zvýšila z 3,8 % na 4,1 %, stále však nedosahuje hodnot z poloviny 90. let. Tento podíl se navíc v posledních třech letech snižoval. V rámci celkových výdajů rostly o něco rychleji výdaje na terciární vzdělávání prakticky v celém období. V důsledku toho se zvýšil objem veřejných prostředků na jednoho studujícího, a to z necelých 50 tisíc Kč v roce 2000 na téměř 71 tisíc Kč v roce 2004.

Graf 1 Podíl veřejných výdajů na vzdělávání na HDP v České republice

Zdroj: MF, veřejné rozpočty, ČSÚ

Jak si vedla Česká republika, pokud jde o výdaje na vzdělávání, ve srovnání s vybranými zeměmi EU, ukazuje tabulka 1.2.4. Jsou zde uvedeny jak výdaje státního rozpočtu, rozpočtu krajů a obcí, tak i soukromé výdaje na vzdělání v přepočtu na žáka, resp. studenta základního, středního a vysokoškolského studia ve vybraných zemích.

Tab. 1.2.4 Výdaje na studujícího ve vybraných zemích EU^{*)}

Zdroj: Eurostat Yearbook k 13. 9. 2006

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Rakousko	7 144,3	7 095,0	7 632,0	7 480,6	104,7
Dánsko	7 108,0	7 527,2	7 344,5	7 251,0	102,0
Švédsko	6 184,9	6 199,6	6 802,1	6 916,4	111,8
Česká republika	2 573,8	2 755,2	2 982,4	3 278,5	127,4
Slovensko	1 680,9	1 807,5	2 012,9	2 304,7	137,1
Lotyšsko	1 817,6	2 015,7	2 243,0	2 234,0	122,9
Litva	1 715,6	1 900,8	2 015,8	2 128,7	124,1
EU-25	4 760,8	5 150,5	5 374,9	5 518,1	115,9
EU-15	5 308,0	5 637,5	5 856,2	6 002,0	113,1

^{*)} celkové výdaje na veřejné a soukromé vzdělávací instituce na jednoho žáka/studenta v paritě kupní síly (PPS);
kromě ČR jsou uvedeny tři země s nejlepšími a tři s nejhoršími výsledky v roce 2003

Celkové výdaje (z veřejných rozpočtů i ze soukromých zdrojů) na studujícího v České republice v roce 2003 jen o málo přesáhly 50 % průměru EU-15. Vzhledem k tomu, že přírůstek za období 2000 až 2003 byl v ČR vyšší než vykázal průměr EU-25, situace se postupně zlepšovala. Nicméně ČR skončila v roce 2003 na pátém místě od konce pomyslného žebříčku a výdaje na žáka v některých zemích s podprůměrnými hodnotami rostly rychleji než v ČR. V roce 2002 byly o něco více než třetinové ve srovnání s Dánskem či Švédskem, které značně převyšují průměrné hodnoty dosažené v EU. Dánsko navíc vykázalo v období 2000 až 2002 vyšší přírůstek (2,1 p.b.) než Česká republika (1,5 p.b.). Nejvyšší přírůstek patří Polsku (2,5 p.b.), které ovšem má nižší výchozí základnu.

Je známo, že země EU v průměru vydávají na studujícího podstatně méně než např. v USA. Pokušování České republiky za převážnou částí zemí EU nevytváří příhodné podmínky pro žádoucí zvyšování flexibility lidských zdrojů, ani pro rozvoj inovací, které představují důležitou podmínku pro růst konkurenční schopnosti výrobců a i pro růst životní úrovně obyvatel.

Využití lidských zdrojů

Podle údajů Eurostatu byla celková zaměstnanost v České republice v roce 2005 vyšší než činil průměr za EU-25, nižší v případě EU-15 a činila 64,8 %. Při posuzování průměrné míry zaměstnanosti za období 2000 až 2005 však Česká republika vykazuje hodnoty lehce nad průměrem obou skupin zemí. Nejvyšší průměrnou zaměstnanost v daném období dosáhlo Dánsko (75,9 %), Holandsko (73,6 %) a Švédsko (73,0 %), což vyplývá především z relativně vysoké zaměstnanosti obyvatel starších věkových skupin a nízké nezaměstnanosti. Na opačném konci žebříčku skončilo Polsko (52,6 %), Malta (54,2 %) či Maďarsko (56,6 %), u kterých existuje i relativně nízká zaměstnanost žen.

Tab. 1.2.5 Celková míra zaměstnanosti obyvatelstva ve věku 15 až 64 let^{*)}

Zdroj: Eurostat, Labour Market

(%)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Průměr let 2000 až 2005
Dánsko	76,3	76,2	75,9	75,1	75,7	75,9	75,9
Nizozemsko	72,9	74,1	74,4	73,6	73,1	73,2	73,6
Švédsko	73,0	74,0	73,6	72,9	72,1	72,3	73,0
Česká republika	65,0	65,0	65,4	64,7	64,2	64,8	64,9
Maďarsko	56,3	56,2	56,2	57,0	56,8	56,9	56,6
Malta	54,2	54,3	54,4	54,2	54,0	53,9	54,2
Polsko	55,0	53,4	51,5	51,2	51,7	52,8	52,6
EU-25	62,4	62,8	62,8	62,9	63,3	63,8	63,0
EU-15	63,4	64,0	64,2	64,3	64,7	65,1	64,3

^{*)} jsou uvedeny tři země s nejlepšími a tři s nejhoršími výsledky v roce 2005

Míra zaměstnanosti pracovníků starších věkových skupin (obyvatelé ve věku 55 až 64 let), kteří většinou tvoří rizikovou skupinou z hlediska ohrožení nezaměstnaností, se v České republice příliš neodlišuje od průměru EU. V roce 2005 činila 44,5 % a v průměru za posledních šest let pak 40,6 %, což znamená, že se postupně zvyšuje. Šampiónem v tomto hodnocení je bezesporu Švédsko, které dosáhlo v průměru za šest let 67,8 %, což je méně než v roce 2005 (69,5 %). Vysokou míru zaměstnanosti starších pracovníků

vykazuje i Dánsko a Velká Británie (průměr činil 58,6 %, resp. 55,6 %). Velmi nízkou zaměstnaností starších lidí se naopak vyznačuje Slovensko, Slovinsko a Polsko (27 % a méně).

Práce na částečný pracovní úvazek zvyšuje flexibilitu trhu práce, protože umožňuje rychleji reagovat na neustále se měnící podmínky na tomto trhu. Podíl lidí, kteří v zemích EU v průměru pracují na částečný pracovní úvazek na celkovém počtu zaměstnaných, se v od roku 2000 do roku 2005 zvyšoval, a to z 16,4 % na 18,5 %. V České republice se hodnota tohoto ukazatele v tomto období v zásadě příliš neměnila a výchozí úroveň byla přitom ve srovnání s průměrem EU velmi nízká. Zatímco v členských zemích pracovalo (v průměru za šest let) touto formou 17,1 % lidí, v České republice pouze 5 %. V roce 2000 tvořili lidé s částečným pracovním úvazkem 5,4 % pracovníků, o šest let později však již pouze 4,8 %. Nejvíce lidí s částečným pracovním úvazkem lze nalézt v Holandsku (v průměru za posledních šest let to bylo 44 %), dále ve Velké Británii (25,7 %) a ve Švédsku (22,8%). Naopak nejnižší hodnotu vykazuje Slovensko (2,3 %), Řecko (4,4 %) a Česká republika (4,8 %).

O tom, proč je důležité vytvářet příznivé podmínky pro zaměstnávání starších lidí a pro práci na částečný pracovní úvazek, svědčí skutečnost, že v rámci členských zemí patří ty, které vykazují vysoký podíl zaměstnanosti starších věkových ročníků a vyšší podíl práce na zkrácený pracovní úvazek, do skupiny zemí, ve kterých dlouhodobě převažuje spíše nižší míra nezaměstnanosti.

Fenomén nezaměstnanosti je v České republice patrný zhruba od druhé poloviny 90. let, kdy tento ukazatel překročil hranici 5 %. Problémem je zejména dlouhodobá nezaměstnanost, která snižuje kvalitu lidských zdrojů, zatímco existence krátkodobé nezaměstnanosti je obvykle spojována s flexibilitou požadavků po pracovní síle na trhu a s měnící se strukturou ekonomiky.

Česká republika se ukazatelem celkové nezaměstnanosti v období 2000 až 2005 ve výši 8,0 % řadí k průměru členských zemí, resp. vykazuje hodnotu nižší než EU-25, avšak vyšší než EU-15. Nejnižší nezaměstnanost (v průměru za dané období) dosáhlo Rakousko (4,3 %), Irsko (4,4 %) a Velká Británie (5,0 %). Spodní místa při hodnocení nezaměstnanosti patří Polsku (18,4 %), Slovensku (18,2 %) a dále s velkým odstupem Řecko (10,4 %). Rozdíl mezi průměrnou hodnotou nezaměstnanosti mezi státy s nejlepšími a nejhoršími výsledky stále činí 14 procentních bodů.

Tab. 1.2.6 Celková nezaměstnanost^{*)}

Zdroj: Eurostat, Labour Market

(%)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Průměr let 2000 až 2005
Irsko	4,3	4,0	4,5	4,7	4,5	4,3	4,4
Velká Británie	5,4	5,0	5,1	4,9	4,7	4,7	5,0
Rakousko	3,6	3,6	4,2	4,3	4,8	5,2	4,3
Česká republika	8,7	8,0	7,3	7,8	8,3	7,9	8,0
Řecko	11,3	10,8	10,3	9,7	10,5	9,8	10,4
Slovensko	18,8	19,3	18,7	17,6	18,2	16,3	18,2
Polsko	16,1	18,2	19,9	19,6	19,0	17,7	18,4
EU-25	8,6	8,4	8,8	9,0	9,1	8,7	8,8
EU-15	7,7	7,3	7,6	8,0	8,1	7,9	7,8

^{*)} jsou uvedeny tři země s nejlepšími a tři s nejhoršími výsledky v roce 2005

V případě míry dlouhodobé nezaměstnanosti (déle než 12 měsíců) byly výsledky České republiky v období 2000 až 2005 vždy horší než činil průměr EU-25 i EU-15. Jsou sice státy, u nichž tento ukazatel osciluje kolem 10 % v průměru za šest posledních let (Slovensko 11,5 % či Polsko 9,8 %). Na druhé straně jsou i země, které vykazují míru dlouhodobé nezaměstnanosti pohybující se kolem 1 % (Dánsko 1,0 %, Švédsko 1,1 % či Velká Británie 1,2 %).

V případě České republiky dosáhl podíl dlouhodobě nezaměstnaných na celkovém počtu nezaměstnaných v roce 2005 4,2 %, což je o 1 p.b. více než je průměr za posledních šest let. Tento vývoj nasvědčuje tomu, že rekvalifikační a další programy v rámci aktivní politiky zaměstnanosti nejsou v této oblasti příliš účinné. K dalším příčinám patrně patří nejenom výše minimální mzdy a nepříznivá relace průměrné (resp. nejčtenější) mzdy k příspěvku v nezaměstnanosti a k dalším sociálním dávkám, nýbrž i složitá procedura při přijímání a propouštění zaměstnanců, což spolu s celkovým relativně vysokým daňovým zatížením práce vede zaměstnavatele k opatrnosti při přijímání nových zaměstnanců, z nichž dlouhodobě nezaměstnaní představují vyšší riziko při rozhodování o přijetí do zaměstnání.

1.3 Vývoj lidských zdrojů v Jihomoravském kraji v letech 2000 až 2005

Trendy ve vývoji lidských zdrojů v Jihomoravském kraji se nijak výrazně neliší od trendů vývoje v České republice. Počet obyvatel Jihomoravského kraje se v dlouhodobém pohledu postupně snižoval, **přírůstek obyvatel** byl zaznamenán až v posledních 3 letech – ke zvyšujícímu se počtu narozených dětí jako důsledku zvýšené porodnosti žen ze silných populačních ročníků konce sedmdesátých let se přidal zvýšený počet přistěhovalých včetně přistěhovalých cizinců. Naděje dožití u mužů i žen byla nad republikovým průměrem a ve sledovaném období se zvyšovala u obou pohlaví. Tento fakt spolu s poklesem procenta pracovní neschopnosti mohl být náznakem zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva. Sídlní struktura byla v posledních letech stabilizovaná, počty obcí podle velikostních skupin se výrazně neměnily. Dále pokračoval trend stěhování obyvatel z velkých měst (v případě Jihomoravského kraje především z Brna) do příměstských oblastí.

Změny ve **věkové struktuře** se odvíjely od zvýšeného počtu narozených dětí v posledních letech, zvýšil se tedy podíl dětí ve věku do 4 let. Podíl osob ve věku od 5 až do 24 let se snížil, což naopak odráželo pokles porodnosti v minulém desetiletí. Nejpočetnější skupinou byly osoby ve věku 25 až 34 let, ovšem druhou nejpočetnější skupinou byly osoby ve věku 65 a více let, která tvořila téměř 15 % populace starší patnácti let. Změny ve věkové skladbě potvrzují postupné **stárnutí populace**, dokladem něhož je zvýšení průměrného věku na 40,3 – třetí nejvyšší hodnota v ČR. Hodnocení kvality a využití lidských zdrojů se v kraji týkalo populace ve věku 15 až 64 let, jejich počet dosáhl téměř 950 tisíc osob, jež tvoří 71 % z celkového počtu obyvatel kraje.

Vývoj **vzdělanostní struktury** obyvatel kraje byl příznivý, snížení podílu osob se základním vzděláním doprovázel nárůst podílu osob se středním vzděláním. Cíle dané Lisabonskou strategií v oblasti středoškolského vzdělání Jihomoravský kraj prakticky splňoval – požadavek, aby 80 % populace ve stáří od 25 let výše mělo minimálně středoškolské vzdělání, nesplňovala pouze věková skupina 55 až 64 let, což však v souhrnu bylo splněno. **Podíl vysokoškolsky vzdělaných** v populaci osob starších patnácti let byl mezi kraji ČR druhý nejvyšší.

Rozvinuté **školství** kraje je nástrojem dalšího zvyšování kvality lidských zdrojů. Počtem studentů středních škol na 1 000 obyvatel byl Jihomoravský kraj nad průměrem České republiky a zároveň na třetím místě mezi ostatními kraji. Na stejném místě se kraj umístil i v počtu studentů vysokých škol bydlících v kraji na 1 000 obyvatel. O tom, že oblast vzdělávání je pro Jihomoravský kraj silnou stránkou, svědčí i druhé místo ve srovnání u ukazatele střední délky vzdělávání. O rostoucí úloze **celoživotního vzdělávání** svědčil nárůst zájmu o studium při zaměstnání a růst počtu absolventů rekvalifikačních kurzů. Zvyšující se stupeň rozšíření využívání **informačních a komunikačních technologií** v domácnostech hovoří o tom, že znalosti a zkušenosti získané doma, v soukromí, v běžném životě mohou být významným přínosem pro profesní život.

Využití lidských zdrojů je provázáno s **ekonomickým prostředím**, s ekonomickým potenciálem regionu. Jihomoravský kraj patřil v uplynulém období ke krajům s nejvyšší ekonomickou výkonností, poměr hrubého domácího produktu na 1 obyvatele k průměru ČR byl v roce 2005 mezi kraji čtvrtým nejlepším. Intenzita podnikatelské aktivity byla ve srovnání s ostatními kraji sice průměrná, ovšem výdaje na výzkum a vývoj v přepočtu na jednoho obyvatele byly v roce 2005 třetí nejvyšší. Rozvoj **výzkumu a vývoje** vytváří předpoklady růstu ekonomiky, napomáhá mu i dobrá dopravní dostupnost. Hustota dopravní sítě v Jihomoravském kraji sice není tak vysoká jako ve většině ostatních krajů, tento nedostatek ovšem vyvažuje důležitá tranzitní funkce kraje a všestranná dopravní dostupnost hospodářských center. Aby mohly být lidské zdroje využívány, musí být vytvářeny i podmínky pro uspokojování jejich potřeb. Nedílnou součástí je tedy i oblast bydlení a bytové výstavby. V dlouhodobém pohledu se kvalita bydlení zvyšovala, v kraji byl šestý nejvyšší podíl bytů v rodinných domech. Ve sledovaném období pak úhrn dokončených bytů byl třetí nejvyšší a úhrn dokončených bytů v přepočtu na 1 000 obyvatel byl čtvrtý nejvyšší.

Využití lidských zdrojů v konečném výsledku nejvýstižněji charakterizuje **úroveň zaměstnanosti a nezaměstnanosti**. Mírou ekonomické aktivity i mírou zaměstnanosti byl však Jihomoravský kraj pod úrovní průměru České republiky. I když průměrná míra zaměstnanosti obyvatelstva ČR ve věku 15 až 64 let (v roce 2005 to bylo 64,8 %) mírně převyšuje průměr za EU 25 (63,8 %), Lisabonskou strategií vytyčený cíl do roku 2010 (tvorbou nových pracovních míst zvýšit míru zaměstnanosti až na 70 %) se ukazuje jako velmi obtížně dosažitelný. V Jihomoravském kraji byla v roce 2005 míra zaměstnanosti obyvatelstva ve věku 15 až 64 let na úrovni evropského průměru, negativně se ovšem jeví ta skutečnost, že ve srovnání s rokem 2000 poklesla o 1,4 procentního bodu (v roce 2000 převyšovala evropský průměr o téměř 3 procentní body). V mezikrajském srovnání byla v roce 2005 míra ekonomické aktivity obyvatelstva Jihomoravského kraje ve věku 15 a více let až jedenáctá nejvyšší, hodnota míry zaměstnanosti až desátá. Také umístění v pořadí u průměrných mezd nebylo nijak výrazné, sedmé místo u průměrných mezd fyzických osob jen zdánlivě

vylepšilo páté místo ve výši průměrných mezd přepočtených osob, obě hodnoty však nedosahovaly průměru České republiky.

Míra registrované nezaměstnanosti v roce 2005 byla pátá nejvyšší mezi kraji. Počet nezaměstnaných se ve sledovaném období zvyšoval, zásadním problémem však byl růst dlouhodobé nezaměstnanosti. Příznivě působil pouze fakt, že mezi uchazeči o zaměstnání klesal počet a podíl osob z řad absolventů a mladistvých, naopak nepříznivě se vyvíjel počet uchazečů o zaměstnání z řad občanů se zdravotním postižením. V obecné rovině také platí, že zvyšující se stupeň dosaženého vzdělání významně napomáhá při hledání nového pracovního uplatnění.

Zatímco ve srovnání s ostatními kraji byl Jihomoravský kraj ve většině dílčích ukazatelů z oblasti vzdělání či ukazatelů z oblasti ekonomického potenciálu v popředí pomyslných žebříčků, oblast ukazatelů zaměstnanosti a zejména nezaměstnanosti posouvala kraj do umístění podprůměrných. Toto konstatování pak potvrdilo i mezikrajské srovnání, kdy jednotlivé indikátory byly agregovány a vyhodnoceny jako celek. Na základě tohoto **souhrnného hodnocení pomocí syntetických ukazatelů** obsadil kraj v hodnocení stavu lidských zdrojů v roce 2005 pomyslnou osmou příčku (lehce podprůměrné postavení mezi kraji), z hlediska vývoje si proti roku 2000 polepšil o jedno místo.

2. Kvalita lidských zdrojů

Lidské zdroje, pracovní síla, lidský potenciál – třikrát rozdílně pojmenovaná souhrnná skupina obyvatel, která žije a pracuje ať již v obci, okresu, kraji či republice. Kvalita lidských zdrojů v nejširším smyslu znamená především vzdělanost obyvatelstva a schopnost jeho uplatnění na trhu práce.

2.1 Struktura obyvatel

- *sídelní struktura je stabilizovaná, v obcích do 5 000 obyvatel žilo 45 % obyvatelstva a tento podíl vzrostl*
- *stárnutí populace dokládají změny v podílu zastoupení věkových skupin, zatímco podíl obyvatel ve věku 5 až 14 let o 1,9 bodu poklesl, podíl osob ve věku 55 až 64 let se o 2,5 bodu zvýšil*
- *průměrný věk byl v roce 2005 v mezikrajském srovnání třetí nejvyšší*
- *k příznivé změně vzdělanostní struktury obyvatel kraje napomohl růst podílu osob se středním vzděláním, podílem vysokoškoláků byl kraj na druhém místě*
- *naděje dožití v roce 2005 byla nad průměrem ČR – u žen čtvrtá u mužů šestá nejvyšší*
- *stěhování zajistilo v posledních 3 letech celkový přírůstek obyvatel, přistěhovalí byli pro kraj z hlediska věkové a vzdělanostní struktury přínosem, růst významu zahraničního stěhování*
- *projekce obyvatel naznačuje pokles počtu a stárnutí populace*

Skladbu obyvatel regionu je třeba postihnout v širších souvislostech. Jde o prostředí, v němž obyvatelstvo žije, jeho demografický vývoj včetně stěhování, věkové složení a zdravotní stav obyvatel, vzdělanostní strukturu jako základu kvality lidských zdrojů a samotné vzdělávání jako příslibu dalšího zvyšování kvality lidského potenciálu.

Sídelní struktura

Sídelní struktura v dřívějších letech se hrávala z pohledu společenského a ekonomického života podstatnější roli. Z minulosti doznávaly tradiční pohledy na zaostalost venkovského života provázeného nedostupností služeb, kulturního a sportovního vyžití, nedostupnosti pracovního uplatnění či možnosti vzdělání. Úroveň dopravní obslužnosti, masový rozvoj individuální dopravy doprovázený rozvinutou silniční sítí i z okrajových obcí vytváří sídla srovnatelná z hlediska dostupnosti všeho potřebného s městy.

Sídelní struktura Jihomoravského kraje je v posledních letech stabilizovaná. Změny v počtech obcí, které nastaly, jsou spojeny se zákonem o změně hranic krajů, podle něhož přešlo od 1. 1. 2005 do správy Jihomoravského kraje 25 obcí z kraje Vysočina, většina údajů je pak zpětně přepočítávána na nový stav počtu obcí. V roce 2005 byl Jihomoravský kraj členěn na 672 obcí, z nichž mělo 48 obcí statut města. Proti roku 2000 došlo vzhledem k přepočtu na obce, které přešly z kraje Vysočina, ke snížení stavu o jednu obec – obec Prosatín byla od roku 2002 začleněna do Kuřimské Nové Vsi (obě obce původem z kraje Vysočina). Dále došlo ke zvýšení počtu měst (45 v roce 2000), v průběhu roku 2001 získaly tento statut 2 obce v okrese Břeclav – Lanžhot a Velké Bílovice, nejmladším městem, a to od prosince 2005, je Újezd u Brna v okrese Brno-venkov.

V roce 2005 byly obce rozděleny na 912 částí obcí, ovšem 583 obcí (87 % všech obcí) mělo pouze jednu část, zbylé, tedy 89 obcí, měly více než jednu část. Zvláštní postavení mělo a má Brno. Je členěno na 29 městských částí, které jsou postaveny na úroveň obce. Celkem 9 těchto částí se dále člení na části obce, nejvíce částí obce má Brno-střed, a to 9 částí. Mezi ostatními obcemi dělených na části se vyjímají Letovice v okrese Blansko, které mají 17 částí, dále město Vyškov, v němž je 14 částí.

Tab. 2.1.1 Základní ukazatele sídelní struktury k 31. 12. 2005

	Průměrný počet obyvatel		Průměrná výměra (km ²)		Hustota obyvatel na 1 km ²	Podíl městského obyvatelstva (%)	Podíl osob v % žijících		
	obce	části obce	obce	části obce			v obcích do 200 obyvatel	v obcích do 5 000 obyvatel	v obcích nad 20 000 obyvatel
Česká republika	1 641	680	12,6	5,2	130,0	70,1	1,9	37,4	44,2
Jihomoravský kraj	1 682	1 239	10,7	7,9	157,1	63,0	1,4	45,0	43,9

V Jihomoravském kraji žilo k 31. 12. 2005 celkem 1 130,4 tisíc obyvatel, na jeden kilometr čtvereční připadlo 157,1 obyvatel. Hustotou osídlení byl tedy kraj nad úrovní České republiky a na 3. místě mezi ostatními kraji (po Praze a Moravskoslezském kraji). U tohoto ukazatele je patrný výrazný vliv okresu Brno-město, pokud ho do výpočtu hustoty nezahrneme, pak by hustota osídlení dosáhla pouze 109,6 obyvatel. V jedné obci kraje žilo v průměru 1 682 obyvatel, což bylo proti republikovému průměru o 41 obyvatel více (bez započtení Brna by průměrná obec měla 1 131 obyvatel). Střední stav (mediánová velikost) obce Jihomoravského činila 532 obyvatel (právě polovina počtu obcí měla nižší počet a polovina vyšší počet obyvatel). Výrazný rozdíl průměru a středního stavu je dán velikostní strukturou obcí.

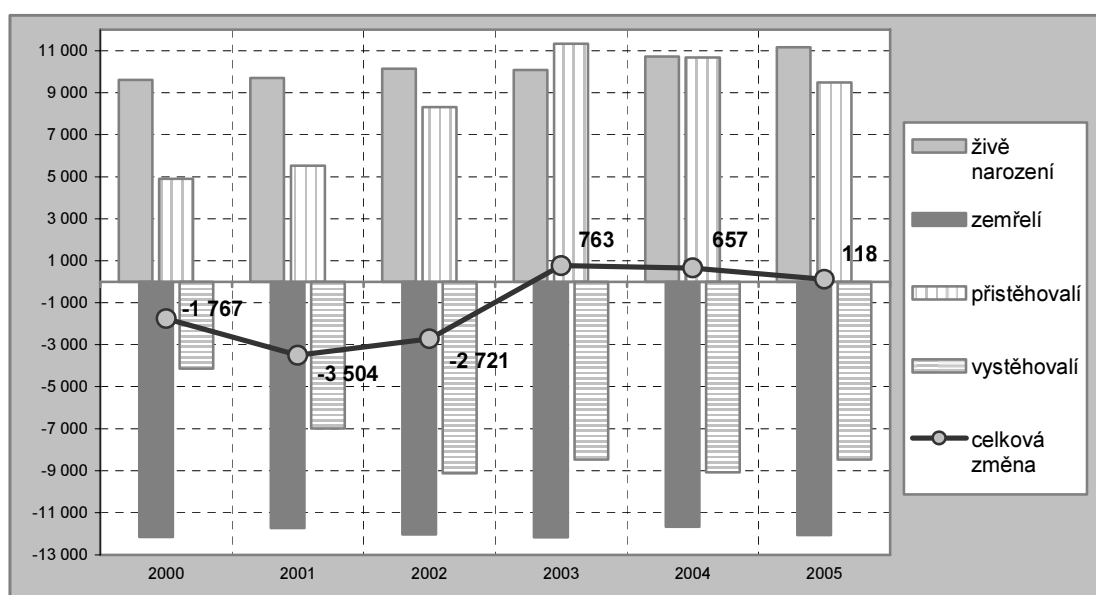
V roce 2005 bylo v Jihomoravském kraji 124 obcí, které měly méně než 200 obyvatel. Tvořily 18,5 % celkového počtu, ale žilo v nich jen 16,1 tisíc obyvatel, což bylo 1,4 % obyvatel kraje. Průměrný počet obyvatel obce v této velikostní skupině představuje 130 osob, střední stav (mediánová velikost obce v této skupině) pak 138 obyvatel. Obcí ve velikostní skupině 200 až 499 obyvatel bylo 195 (29,0 %), žilo v nich 66,0 tisíc obyvatel (5,8 % celku), průměrný počet obyvatel obce v této skupině byl 338 (medián 342). Obcí ve velikostní skupině 500 až 999 obyvatel bylo 181 (26,9 %), žilo v nich 130,0 tisíc obyvatel (11,5 % celku), průměrný počet obyvatel v této skupině obcí byl 718 (medián 724 osob). Podílově odpovídající jsou vcelku údaje za velikostní skupinu 1 000 až 4 999 obyvatel, podíl z celkového počtu obcí zde dosáhl 23,4 % (150 obcí) a u obyvatel v této skupině pak 26,2 % (žilo zde 296,6 tisíc osob), průměr činil 1 977 osob, medián 1 640 osob.

Vývoj osídlení lze hodnotit pomocí tempa změn tzv. základní urbanizace, což je změna podílu osob žijících právě v obcích s méně než 5 000 obyvateli, a tzv. střední urbanizace, což je změna podílu obyvatel žijících ve městech větších než 20 tisíc obyvatel. V roce 2005 podíl obyvatel žijících v obcích do 5 000 obyvatel představoval 45,0 % celku, v porovnání s průměrem České republiky to byl podíl o 7,6 bodu vyšší. Obcí nad 5 000 obyvatel bylo pouze 3,3 % z celkového počtu (22 obcí), žilo v nich ovšem 55,0 % obyvatel kraje. Proti roku 2000 se podíl obyvatel žijících v obcích nad 5 000 obyvatel zvýšil o 2,0 bodu. Naopak podíl obyvatel v obcích nad 20 000 obyvatel (6 měst), který činil 43,9 %, se snížil, a to o 1,5 bodu. Potvrzuje se tendence posledních let, kdy obyvatelé velkých měst přesídlují do příměstských oblastí. Venkov obecně dává prostor bytové výstavbě, životní prostředí je proti větším městům příznivější, individuální doprava zkracuje vzdálenosti a na dosah přibližuje služby poskytované ve městech. Tato fakta hovoří ve prospěch dalšího rozvoje venkovských sídel.

Věková struktura

Ukazatele populačního vývoje a věková struktura obyvatelstva spolu úzce souvisí. Věková skladba obyvatelstva je určujícím prvkem demografického vývoje. Je provázána s přirozeným pohybem obyvatelstva, vyšší zastoupení mladšího obyvatelstva je zárukou vyšší porodnosti a nižší úmrtnosti. Zřejmě je i spjatost s migrací, lidé volí změnu bydliště především v nižším věku, kdy se stěhují za prací, za partnerem, za lepším bydlením.

Graf 2 Pohyb obyvatel v Jihomoravském kraji v letech 2000 až 2005

Počet obyvatel Jihomoravského kraje se v dlouhodobém pohledu snižoval, tendence k úbytku obyvatel byla společná celé republice. Celkový úbytek obyvatel v kraji započal prakticky rokem 1994, kdy byl naposled zaznamenán přírůstek obyvatel (součet narozených a přistěhovalých byl vyšší než suma zemřelých a vystěhovalých) a pokračoval až do roku 2002. Až poslední tři roky sledovaného období byl dosud vykazovaný úbytek nahrazen přírůstkem obyvatel. Na tomto faktu se podílel zvolna rostoucí počet narozených dětí, především však růst počtu přistěhovalých.

Dlouhodobým trendem ve vývoji věkového složení obyvatelstva Jihomoravského kraje, stejně jako obyvatelstva České republiky, je stárnutí, klesající zastoupení nejnižších věkových kategorií. Jak se v kraji měnily podíly vybraných věkových skupin celkem i u mužů a žen v letech 2005 proti roku 2000 je patrné z tabulky 2.1.2. V roce 2005 bylo v kraji 51,7 tisíc osob ve věku 0 až 4 let, tvořily 4,6 % populace kraje, jejich podíl se proti roku 2000 zásluhou vyššího počtu narozených zvýšil o 0,3 bodu. Významně se však snížil podíl obyvatel ve věku 5 až 14 let, 111,4 tisíc osob v tomto věku tvořilo 9,9 % celku (o 1,9 bodu méně než v roce 2000). V souhrnu dvou věkových kategorií (15 až 24 let) byl zaznamenán stejný pokles podílu jako ve skupině 5 až 14 let. V roce 2005 149,1 tisíc osob ve věku 15 až 24 let tvořilo 13,2 % obyvatelstva, tento podíl se snížil také o 1,9 bodu.

Tab. 2.1.2 Obyvatelstvo podle věkových skupin

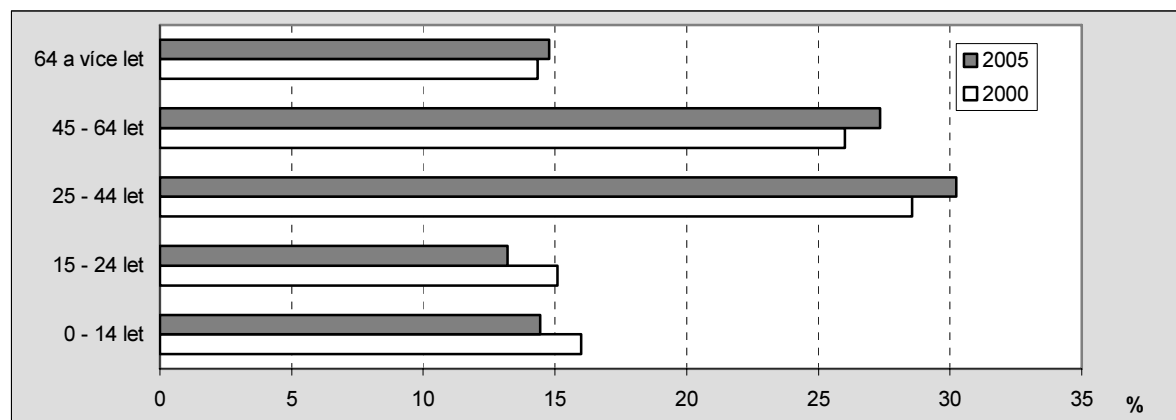
	Celkem			Muži			Ženy		
	2000 ¹⁾	2005	rozdíln 2005 - 2000 v bodech	2000 ¹⁾	2005	rozdíln 2005 - 2000 v bodech	2000 ¹⁾	2005	rozdíln 2005 - 2000 v bodech
Počet obyvatel	1 142 607	1 130 358	²⁾ -1,1	553 962	548 799	²⁾ -0,9	588 645	581 559	²⁾ -1,2
v tom ve věku (%):									
0 - 4 let	4,2	4,6	0,3	4,5	4,8	0,3	4,0	4,3	0,3
5 - 14 let	11,8	9,9	-1,9	12,4	10,4	-2,0	11,2	9,3	-1,8
15 - 19 let	6,8	6,3	-0,5	7,2	6,6	-0,6	6,4	6,0	-0,4
20 - 24 let	8,3	6,9	-1,4	8,8	7,3	-1,4	7,9	6,5	-1,3
25 - 34 let	15,1	16,8	1,7	15,9	17,7	1,7	14,3	16,0	1,7
35 - 44 let	13,4	13,4	0,0	14,1	14,1	0,0	12,8	12,8	0,0
45 - 54 let	15,2	14,1	-1,1	15,4	14,4	-1,0	15,0	13,8	-1,2
55 - 64 let	10,8	13,3	2,4	10,5	12,9	2,4	11,1	13,6	2,5
65 a více let	14,3	14,8	0,4	11,2	11,7	0,5	17,3	17,7	0,4

¹⁾ rok 2000 bez zpětného promítnutí výsledků SLDB 2001

²⁾ změna v %

Ze zbývajících věkových skupin je možno uvést početně nejsilnější skupinu ve věku 25 až 34 let, 190,1 tisíc osob tvořilo 16,8 % celku a podíl osob v tomto věku vzrostl o 1,7 bodu. Nejvyšší nárůst podílu, a to z 10,8 % na 13,3 %, byl zaznamenán u věkové skupiny 55 až 64 let. Ve zvoleném členění věkových kategorií byla druhou nejpočetnější skupinou kategorie osob starších 65 let, 167,0 tisíc osob v tomto věku tvořilo v roce 2005 14,8 % celku s růstem podílu o 0,4 bodu.

Graf 3 Věková struktura obyvatel Jihomoravského kraje v letech 2000 a 2005

Zajímavostí bylo podstatně odlišné zastoupení jednotlivých věkových kategorií v roce 2005 mezi muži a ženami. Srovnáme-li vzájemně podíly věkové kategorie mužů a žen, až do 54 let věku jsou vždy vyšší podíly u mužů (do věku 44 let zároveň byly vyšší i absolutní počty mužů). Ovšem od 55 let výše jsou vyšší podíly u věkových skupin žen (od 45 let jsou vyšší i absolutní počty žen). Vysvětlením je skutečnost, že se dlouhodobě rodí více chlapců, na druhé straně se ženy dožívají vyššího věku.

V rámci České republiky byl podíl obyvatel tzv. dětské složky (0 až 14 let) v roce 2005 na úrovni 14,6 %. Jihomoravský kraj byl podílem 14,4 % ve srovnání s ostatními kraji až na 12. místě, resp. byl tento podíl třetí nejmenší (nejvyšší podíl byl v Ústeckém kraji – 15,7 % a nejvyšší v Hlavním městě Praze – 12,3 %). Podíl obyvatel poproduktivního věku (osoby starší 65 let) v České republice dosáhl hodnoty 14,2 %, již zmíněný podíl 14,8 % řadil Jihomoravský kraj na třetí místo (nejvyšší podíl v Hlavním městě Praze – 15,6 % a nejvyšší pak v Ústeckém kraji – 12,6 %). Pro úplnost – podíl obyvatel ve věku 15 až 64 let činil 70,8 % (v ČR 71,1 %) a byl desátý nejvyšší. V důsledku relací zastoupení věkových skupin pak průměrný věk obyvatele Jihomoravského kraje v roce 2005 dosáhl 40,3 roku (spolu s Královéhradeckým krajem třetí nejvyšší, krajní hodnoty Hlavní město Praha – 41,7 roku a Ústecký kraj – 39,0 roku).

Vzájemnými poměry mezi počty osob v dětském a tzv. produktivním a poproduktivním věku jsou konstruovány indexy – index stáří, index závislosti (I, II) a index ekonomického zatížení. **Index stáří** udává počet osob starších 65 let na 100 dětí ve věku 0 až 14 let. V Jihomoravském kraji dosáhl v roce 2005 hodnoty 102,4 (v roce 2000 to bylo 89,7) a byl třetí nejvyšší v České republice. Zvyšující se index stáří vyjadřuje fakt, že počet osob přecházející v daném období do skupiny poproduktivního věku je vyšší, než počet narozených dětí.

Index závislosti I udává počet dětí na 100 osob ve věku 15 až 64 let (pokles z 23,0 na 20,4), **index závislosti II** udává počet osob starších než 65 let na 100 osob ve věku 15 až 64 let (změna z 20,6 na 20,9) a konečně **index ekonomického zatížení** udává počet dětí a počet osob starších 65 let na 100 osob ve věku 15 až 64 let (pokles 43,6 na 41,3). Uvedené hodnoty potvrzují vedle zvýšení počtu osob v produktivním věku i pokles počtu dětí a zvýšení počtu osob v poproduktivním věku. Do budoucna v souladu s projekcí obyvatelstva je možno očekávat rostoucí hodnotu indexu závislosti II a tím i indexu ekonomického zatížení především z důvodu nárůstu počtu osob starších 65 let na úkor osob v produktivním věku.

Vzdělanostní struktura

Složení obyvatelstva staršího 15-ti let podle dosaženého vzdělání je z pohledu lidských zdrojů popisem jejich kvality, v časovém srovnání pak zhodnocením kvalitativních změn. Základním zdrojem pro zachycení stavu vzdělanosti jsou výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2001 doplněné ze zdrojů výběrového šetření pracovních sil za jednotlivé roky sledovaného období.

Podle SLDB žilo v Jihomoravském kraji k 1. 3. 2001 celkem 947,6 tisíc osob starších 15-ti let (bez promítnutí změn hranic kraje). Jejich vzdělanostní strukturu z hlediska dosaženého vzdělání, pohlaví, věkových skupin, velikostních skupin obcí, či dlouhodobých změn přibližují podle výsledků SLDB 2001 textové tabulky 2.1.3 až 2.1.6. **Základní vzdělání** včetně neukončeného mělo ke dni sčítání 2001 celkem 220,8 tisíc osob starších 15-ti let, což bylo 23,3 % obyvatel kraje. Nejvyšší podíl osob se základním vzděláním byl ve věkové skupině obyvatel 65 a více let, a to 43,1 %. Následovala věková skupina do 24 let s 41,1 % (většina osob v této věkové skupině byla ještě zapojena v procesu vzdělávání). V absolutních počtech osob se základním vzděláním převažovaly ženy, bylo jich dvakrát více než mužů (71,7 tisíc mužů – 15,8 % z celku a 149,1 tisíc žen – 30,2 % z celku).

V závislosti na velikostní skupině obcí lze konstatovat, že s rostoucí velikostní skupinou obce klesá podíl osob se základním či neukončeným vzděláním (zřejmě s patřičností s věkovou strukturou, kdy v nejmenších obcích byla převaha starších občanů). Z dlouhodobého pohledu se podíl osob se základním vzděláním výrazně snížil (při sčítání v roce 1991 celkem 300,4 tisíc osob tvořilo 33,4 % celku, roli hrálo vyšší zastoupení osob v přípravě na povolání či dalším studiu). Oproti republikovému podílu byl podíl kraje v této kategorii vzdělání o 0,3 bodu vyšší. Nejvyšší podíl základního vzdělání v roce 2001 vykazovalo Hlavní město Praha (14,5 %), nejvíce Karlovarský kraj (27,9 %), Jihomoravský kraj měl šestý nejvyšší podíl osob se základním vzděláním či bez vzdělání.

Tab. 2.1.3 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání (SLDB 2001)

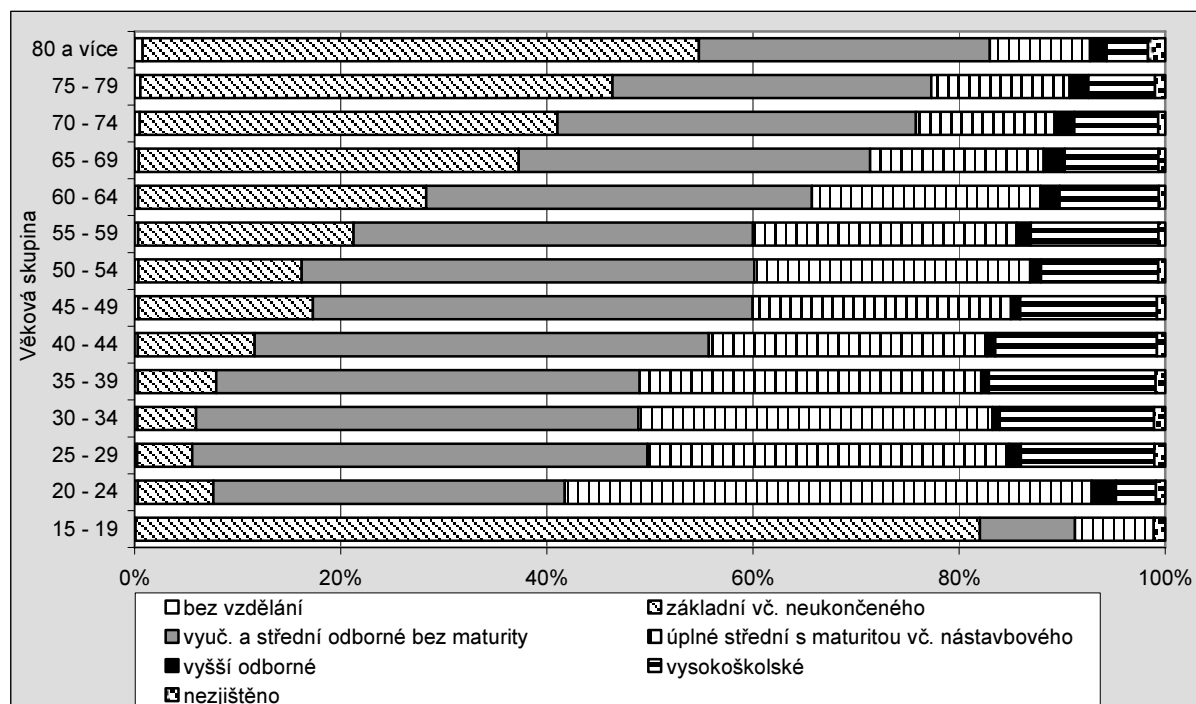
	Jihomoravský kraj			ČR celkem		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Obyvatelstvo celkem	947 580	454 605	492 975	8 575 198	4 133 067	4 442 131
v tom vzdělání (%):						
základní včetně neukončeného	23,3	15,8	30,2	23,0	16,5	29,1
vyučení bez maturity	20,2	25,7	15,1	20,5	25,7	15,7
střední odborné bez maturity	16,9	19,4	14,6	17,4	19,6	15,4
vyučení s maturitou	1,4	1,9	0,9	1,5	2,0	1,0
úplné střední všeobecné s maturitou	5,2	3,9	6,4	5,0	3,7	6,2
úplné střední odborné s maturitou	18,0	16,4	19,5	18,4	17,0	19,7
nástavbové studium	2,2	1,5	2,9	2,2	1,5	2,8
vyšší odborné	1,2	1,2	1,3	1,3	1,2	1,3
vysokoškolské	9,7	11,9	7,7	8,5	10,1	7,0
v tom (%):						
univerzitní	38,8	25,3	58,2	39,7	26,7	57,2
technické	34,4	48,4	14,5	30,1	43,6	11,8
ekonomické	10,7	9,7	12,2	14,5	12,9	16,7
zemědělské a veterinární	7,6	8,7	6,0	6,1	7,5	4,3
umělecké	1,6	1,6	1,7	1,8	1,7	1,9
ostatní	6,8	6,4	7,3	7,7	7,5	8,1
z vysokoškolského bakalářské	5,1	4,2	6,2	6,3	5,4	7,6
vědecká příprava	0,6	1,0	0,2	0,4	0,6	0,2
bez vzdělání	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5
nezjištěno	0,9	1,0	0,8	1,3	1,5	1,2

Osob s **učňovským vzděláním a vzděláním středním bez maturity** bylo 351,0 tisíc, tvořily 37,0 % obyvatel starších 15-ti let a byly nejpočetnější skupinou. Tento typ vzdělání měl největší zastoupení ve skupině osob ve věku 25 až 34 let, a to 43,6 %. V absolutních počtech měli převahu muži (204,7 tisíc mužů a 146,3 tisíc žen), z mužů toto vzdělání mělo 45,0 % z celkového počtu (nejvyšší zastoupení ze všech kategorií vzdělání), u žen to bylo pouze 29,7 %. Osoby s touto úrovní vzdělání měly převahu ve všech velikostních skupinách obcí kromě nejvyšší velikostní kategorie, opět platilo, že s rostoucí velikostní skupinou obce klesá podíl osob s učňovským vzděláním. Z pohledu vývoje došlo ke zvýšení počtu (v roce 1991 309,8 tisíc osob) i ke zvýšení podílu na celku - o 2,5 bodu. Proti celorepublikovému podílu (činil 37,9 %) byla krajská hodnota o 0,9 bodu nižší. Ve srovnání s ostatními kraji byl v Jihomoravském kraji druhý nejnižší podíl osob s učňovským a středním vzděláním bez maturity (nejnižší v Praze - 28,8 % a nejvyšší v Pardubickém kraji - 40,8 %).

Tab. 2.1.4 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle věku a nejvyššího ukončeného vzdělání (SLDB 2001)

	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem	z toho ve věkové skupině					
		15 - 24	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 64	65 a více
Celkem	947 580	170 182	169 990	150 995	171 508	123 317	161 588
z toho se vzděláním (%):							
základním vč. neukončeného	23,3	41,1	5,5	9,5	16,4	23,9	43,1
učňovským a stř. bez maturity	37,0	22,8	43,6	42,5	43,3	38,2	32,4
středním s maturitou vč. vyššího	28,1	32,7	35,7	30,9	26,9	25,7	15,6
vysokoškolským	10,3	2,1	13,8	15,9	12,3	11,2	7,3

Graf 4 Vzdělání obyvatel Jihomoravského kraje podle věkových skupin (SLDB 2001)

Osob se **středním vzděláním s maturitou včetně vyššího vzdělání** bylo 266,1 tisíc, což bylo 28,1 % obyvatel ve věku nad 15 let (28,4 % za Českou republiku). Z hlediska věku těchto osob jich bylo nejvíce ve stáří 25 až 34 let, a to 35,7 %. Tento druh vzdělání měl v jednotlivých věkových skupinách osob produktivního věku relativně nejrovnoměrnější zastoupení. U osob této úrovně vzdělání byl vyšší počet žen (152,8 tisíc žen a 113,3 tisíc mužů), podíl žen s tímto vzděláním tvořil 31,0 % (nejvyšší zastoupení ze všech druhů vzdělání), u mužů 24,9 %. Osoby s touto úrovní vzdělání měly převahu pouze v největší velikostní skupině obcí. Platilo obrácené pravidlo než u výše uvedených kategorií vzdělání, a to, že s rostoucí velikostní skupinou obce se zvyšoval i podíl osob se středním vzděláním. Proti roku 1991 byl podíl na celku o 5,3 bodu vyšší. Nejvyšší podíl osob se středním vzděláním s maturitou byl v Praze (35,7 %), nejnižší v Ústeckém kraji (25,2 %), Jihomoravský kraj měl spolu s Pardubickým krajem pátý nejvyšší podíl těchto osob.

Tab. 2.1.5 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání a velikostních skupin obcí (SLDB 2001)

	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem	Podíl obyvatel podle dosaženého vzdělání (%)					
		základní a neukončené	učňovské a střední bez maturity	střední s maturitou vč. vyššího	vysokoškolské	nezjištěné	bez vzdělání
Kraj celkem	947 580	23,3	37,0	28,1	10,3	0,9	0,3
v tom obce s počtem obyvatel:							
do 199	11 967	33,0	43,6	19,0	3,4	0,7	0,4
200 - 499	55 284	31,2	44,4	19,7	3,4	0,8	0,5
500 - 999	104 440	28,8	44,0	21,2	4,5	0,7	0,8
1 000 - 4 999	237 552	27,0	42,1	24,2	5,6	0,7	0,4
5 000 - 19 999	104 748	22,3	38,8	29,1	8,4	1,0	0,4
20 000 - 49 999	111 425	22,9	35,2	30,9	9,8	0,9	0,3
50 000 a více	322 164	17,5	29,6	33,7	17,9	1,1	0,2

Osob **vysokoškolsky vzdělaných** bylo ke dni sčítání 2001 celkem 97,8 tisíc, což bylo 10,3 % z obyvatel starších 15-ti let. Podle věku 15,9 % z nich bylo ve věkové kategorii 35 až 44 let a 13,8 % ve věku 25 až 34 let. Z celkového počtu bylo 58,9 tisíc mužů a 38,9 tisíc žen, podíl mužů s vysokoškolským vzděláním činil

13,0 %, u žen pak 7,9 %. Nejvyšší podíl osob vysokoškolsky vzdělaných byl v obcích s počtem obyvatel vyšším než 50 000, také zde platilo, že se zvyšující se velikostní skupinou obce se zvyšoval i podíl osob s vysokoškolským vzděláním. Proti roku 1991 se podíl vysokoškoláků zvýšil o 1,9 bodu. Podíl za kraj byl proti údaji za Českou republiku o 1,4 bodu vyšší, počet vysokoškolsky vzdělaných osob, žijících v kraji, tvořil 12,8 % vysokoškoláků v republice. Po Hlavním městě Praze, kde bylo 18,8 % obyvatel s vysokoškolským vzděláním, byl Jihomoravský kraj na druhém místě, nejnižší podíl vysokoškoláků byl v Ústeckém kraji – 5,4 %.

Tab. 2.1.6 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle pohlaví a nejvyššího ukončeného vzdělání (SLDB 2001)

		Celkem		Muži		Ženy	
		počet	%	počet	%	počet	%
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let	1991	898 326	100,0	426 787	100,0	471 539	100,0
	2001	947 580	100,0	454 605	100,0	492 975	100,0
z toho se vzděláním:							
základním vč. neukončeného	1991	300 360	33,4	101 623	23,8	198 737	42,1
	2001	220 758	23,3	71 684	15,8	149 074	30,2
učňovským a stř. bez maturity	1991	309 803	34,5	182 920	42,9	126 883	26,9
	2001	351 000	37,0	204 679	45,0	146 321	29,7
středním s maturitou vč. vyššího	1991	204 475	22,8	90 088	21,1	114 387	24,3
	2001	266 099	28,1	113 309	24,9	152 790	31,0
vysokoškolským	1991	75 131	8,4	48 141	11,3	26 990	5,7
	2001	97 824	10,3	58 919	13,0	38 905	7,9

Trendy, které vyplynuly z výsledků sčítání, obecně potvrzují i údaje získané z výběrového šetření pracovních sil. Počet osob se základním vzděláním v roce 2005 byl proti roku 2001 o 13,5 % nižší a jejich podíl na celku se snížil z 23,8 % na 22,3 %. Nejvýraznější pohyb byl zaznamenán u vysokoškoláků, jejich počet se zvýšil o více než 30 % a podíl na celku vzrostl z 9,7 % na 11,8 %. Z hlediska pohlaví byl zaznamenán odlišný vývoj u mužů a žen jen v kategorii vzdělání střední s maturitou, když počet mužů s tímto vzděláním poklesl o 2,6 %, kdežto počet žen vzrostl o 4,1 %.

Tab. 2.1.7 Vzdělání populace (VŠPS)

tis. osob

	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2001
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let	947,8	948,9	951,9	956,6	961,8	101,5
v tom podle vzdělání a ISCED 97:						
základní a bez vzdělání	225,6	211,3	207,4	199,5	195,0	86,5
střední bez maturity	327,8	330,2	347,0	352,0	340,5	103,9
střední s maturitou	301,9	295,9	284,8	284,8	305,5	101,2
vysokoškolské	92,4	111,5	112,4	120,0	120,7	130,6
Muži	454,5	454,9	456,6	459,3	462,3	101,7
v tom podle vzdělání a ISCED 97:						
základní a bez vzdělání	73,0	67,4	66,1	65,1	65,0	89,0
střední bez maturity	194,4	194,3	204,7	209,4	199,7	102,8
střední s maturitou	131,1	124,7	118,6	115,1	127,6	97,4
vysokoškolské	56,1	68,6	67,2	69,7	69,8	124,5
Ženy	493,2	494,0	495,3	497,3	499,5	101,3
v tom podle vzdělání a ISCED 97:						
základní a bez vzdělání	152,6	143,9	141,3	134,5	130,1	85,2
střední bez maturity	133,5	135,9	142,3	142,6	140,7	105,4
střední s maturitou	170,8	171,2	166,2	169,7	177,8	104,1
vysokoškolské	36,3	42,9	45,2	50,3	50,9	140,1

Vývoj vzdělanostní struktury, resp. v obecnosti proces změny kvality lidských zdrojů, v mezidobí mezi sčítáními i v posledních letech sledovaného období probíhal příznivě. Snížení podílu osob se základním vzděláním bylo doprovázeno především zvýšením podílu osob se středním vzděláním. Postavení kraje v zastoupení osob se vzděláním s maturitou nebo s vysokoškolským vzděláním bylo nadprůměrné.

Zdravotní stav obyvatelstva

V roce 2005 se v Jihomoravském kraji živě narodilo 11,1 tisíc dětí, což bylo o 1,5 tisíce dětí více než v roce 2000. Ve sledovaném období se počet narozených dětí postupně zvyšoval a v součtu se v kraji narodilo 61,4 tisíc dětí. Počet narozených dětí byl v roce 2005 čtvrtý nejvyšší v republice (nejvíce dětí se narodilo v Moravskoslezském kraji – 12,2 tisíc, nejméně v Karlovarském – 3,0 tisíc), pro porovnání s ostatními kraji je však vhodnější použít počet živě narozených dětí v poměru na 1 000 obyvatel středního stavu. V Jihomoravském kraji dosáhl v roce 2005 tento ukazatel hodnoty 9,9 (za Českou republiku 10,0) a mezi ostatními kraji se umístil na 9. místě (nejvyšší přepočtený počet narozených dětí byl v Ústeckém kraji – 10,6, nejnižší pak ve Zlínském kraji – 9,6).

Tab. 2.1.8 Naděje dožití podle pohlaví a věku

	2001 - 2002		2002 - 2003		2003 - 2004		2004 - 2005	
	Jihomoravský kraj	ČR	Jihomoravský kraj	ČR	Jihomoravský kraj	ČR	Jihomoravský kraj	ČR
Naděje dožití mužů								
ve věku: 0 let	72,56	72,07	72,51	72,03	72,92	72,55	73,02	72,88
15 let	58,00	57,60	58,01	57,53	58,35	58,01	58,45	58,32
30 let	43,60	43,25	43,53	43,17	43,90	43,66	44,08	43,94
40 let	34,16	33,81	34,11	33,75	34,47	34,21	34,63	34,48
50 let	25,34	24,99	25,28	24,88	25,59	25,32	25,69	25,56
Naděje dožití žen								
ve věku: 0 let	79,17	78,54	79,26	78,51	79,61	79,04	79,72	79,10
15 let	64,57	63,99	64,66	63,93	64,97	64,44	65,13	64,48
30 let	49,85	49,26	49,91	49,17	50,17	49,67	50,32	49,72
40 let	40,11	39,53	40,18	39,44	40,43	39,92	40,57	39,97
50 let	30,70	30,13	30,76	30,05	31,02	30,51	31,17	30,56

Počet narozených dětí svým způsobem vychází ze zdravotního stavu obyvatelstva, je dán i věkovou strukturou. Základními prvky, které ovlivnily vývoj porodnosti posledních let, však byly změny v reprodukčním chování spojené s ekonomickou a sociální transformací společnosti. Co je však přímým výsledkem zdravotního stavu obyvatelstva, je úmrtnost, resp. charakteristika vymírání populace. K tomuto účelu se používají úmrtnostní tabulky, které vyjadřují intenzitu úmrtnosti dané populace. Výsledkem výpočtu je ukazatel naděje dožití (střední délka života). **Naděje dožití (střední délka života)** je počet roků, který pravděpodobně prožije osoba právě x-letá za předpokladu, že po celou dobu jejího dalšího života se nezmění řád vymírání zjištěný úmrtnostní tabulkou. Ukazatel se používá nejčastěji ve formě naděje dožití (střední délka života) při narození – kolik roků se dožije osoba právě narozená.

Údaje o střední délce života se podstatně liší podle pohlaví. Biologicky je dáno, že se rodí více chlapců (na 100 narozených dívek v průměru připadá 106 narozených chlapců), biologicky je ovšem také dáno, že u mužů je ve vyšších věkových skupinách dána vyšší pravděpodobnost úmrtí a tím je celkově dána nižší naděje dožití (střední délka života). Dítě mužského pohlaví, které se v roce 2005 narodilo v Jihomoravském kraji, mělo naději dožití 73,02 let, dítě ženského pohlaví 79,72 let. Obě tyto hodnoty byly nad republikovým průměrem a ve srovnání s ostatními kraji v popředí – u žen čtvrté a u mužů šesté místo. Ovšem rozdíl mezi kraji s nejnižší a nejvyšší hodnotou naděje na dožití byl dost výrazný – nejvyšších hodnot dosahuje Hlavní město Praha (74,67 roků u mužů a 80,01 u žen), nejnižších Ústecký kraj (70,76 let u mužů a 77,23 u žen).

Z vývoje naděje dožití lze usuzovat na zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva, neboť střední délka života se stále zvyšuje. Proti roku 2000 vzrostla v Jihomoravském kraji o 1,12 roku u mužů (za ČR o 1,23) a o 1,05 roku u žen (za ČR o 0,75).

Pouze dílčím indikátorem zdravotního stavu obyvatelstva může být i **míra pracovní neschopnosti** (vyjadřovaná jako procento pracovní neschopnosti). V roce 2005 bylo v Jihomoravském kraji 496,4 tisíc nemocensky pojištěných osob, z tohoto počtu bylo v průměru každý den v pracovní neschopnosti 32,2 tisíc osob, průměrné procento pracovní neschopnosti tak činilo 6,492. Ukazatele pracovní neschopnosti a jejich vývoj lze zřetelně oddělit lety 2003 a 2004. Do roku 2003 byl denní stav práce neschopných v průměru o více než 4 tisíce osob vyšší, než činil průměr let 2004 a 2005, od roku 2004 se výrazně zvýšila průměrná doba trvání jednoho případu neschopnosti, v těchto letech meziročně kleslo průměrné procento pracovní neschopnosti o 1,001 bodu. Jednou z příčin tohoto zlomu byla i právní úprava v oblasti nemocenského pojištění, úprava výpočtu nemocenských dávek.

Tab. 2.1.9 Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Počet nemocensky pojištěných osob	498 511	496 036	492 865	495 598	488 910	496 411	99,6
Průměrný denní stav práce neschopných (v osobách)	34 688	35 490	35 593	35 495	30 124	32 229	92,9
Průměrná doba trvání 1 případu pracovní neschop. (kal. dny)	29,6	30,2	32,2	32,1	35,9	34,5	116,6
v tom:							
pro nemoc	28,9	29,5	31,6	31,4	35,2	33,7	116,7
pro pracovní úrazy	41,9	42,6	43,3	44,7	45,3	46,8	111,8
pro ostatní úrazy	40,1	39,7	40,9	43,0	44,6	45,7	114,0
Průměrné procento pracovní neschopnosti celkem	6,958	7,155	7,222	7,162	6,161	6,492	-0,466
v tom:							
pro nemoc	6,388	6,597	6,643	6,598	5,617	5,941	¹⁾ -0,447
pro pracovní úrazy	0,212	0,215	0,214	0,205	0,207	0,215	¹⁾ 0,003
pro ostatní úrazy	0,359	0,342	0,365	0,359	0,337	0,336	¹⁾ -0,023

¹⁾ rozdíl 2005 - 2000 v procentních bodech

Nejvyšší procento pracovní neschopnosti v roce 2005 vykazoval kraj Moravskoslezský (7,225) a Zlínský (7,168), nejnižší Hlavní město Praha (4,706) a Středočeský kraj (5,673), v Jihomoravském kraji to byla šestá nejvyšší hodnota. Všeobecně je dáována do souvislosti s procentem pracovní neschopnosti úroveň nezaměstnanosti. Pravdou je, že Praha a Středočeský kraj jsou regiony s nejnižší nezaměstnaností, i Jihomoravský kraj vcelku odpovídá pátou nejvyšší mírou registrované nezaměstnanosti. Relaci se však vymyká Ústecký kraj, který měl nejvyšší míru registrované nezaměstnanosti (následoval Moravskoslezský kraj), ovšem procento pracovní neschopnosti měl čtvrté nejnižší.

Tab. 2.1.10 Hlášená onemocnění podle sledovaných příčin u obyvatel v produktivním věku

Pramen: ÚZIS ČR

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Nemoci z povolání celkem	136	106	112	156	133	88	64,7
Na 100 000 nemocensky pojištěných	27,3	21,4	22,7	31,5	27,2	17,7	64,9
Hlášená onemocnění - zhoubné novotvary	6 351	6 372	6 964	7 309	.	.	x
z toho muži ve věku: 15 - 29 let	39	44	45	36	.	.	x
30 - 49 let	260	252	245	292	.	.	x
50 - 69 let	1 378	1 474	1 558	1 595	.	.	x
z toho ženy ve věku: 15 - 29 let	99	100	122	123	.	.	x
30 - 49 let	486	485	496	606	.	.	x
50 - 69 let	1 294	1 243	1 373	1 383	.	.	x
Hlášená onemocnění - tuberkulóza	129	121	127	124	127	131	101,6
z toho muži ve věku: 15 - 29 let	6	6	16	7	11	10	166,7
30 - 49 let	16	18	26	31	44	31	193,8
50 - 69 let	30	32	30	36	27	42	140,0
z toho ženy ve věku: 15 - 29 let	5	3	5	-	8	6	120,0
30 - 49 let	8	12	10	9	11	7	87,5
50 - 69 let	15	9	6	11	9	5	33,3

Do oblasti pracovní neschopnosti spadají i **nemoci z povolání**. V tomto směru se situace vyvíjela pozitivně, neboť počet nově hlášených nemocí v Jihomoravském kraji poklesl, 88 nových případů v roce 2005 představoval podíl 6,6 % z celorepublikového počtu (1 340 případů). Nejvíce nově hlášených nemocí z povolání bylo v Moravskoslezském kraji (246), ovšem v přepočtu na sto tisíc nemocensky pojištěných byla nejméně příznivá situace v Plzeňském kraji (v přepočtu 59,5 případů). Jihomoravský kraj byl přepočteným počtem po Hlavním městě Praze (5,9 případů) na druhém místě pomyslného žebříčku. Zřejmé ale je, že nemoci z povolání ani tak nevyplývají ze zdravotního stavu obyvatelstva, ale spíše souvisí se skladbou odvětví činnosti pracujících.

K podrobně sledovaným onemocněním, související se zdravotním stavem, resp. úmrtností, patří novotvary a tuberkulóza. Zhoubné novotvary jsou tzv. novodobým strašidlem, a to i přesto, že nejsou nejčastější příčinou úmrtí (z příčin tvoří zhruba čtvrtinu, když více než polovinu příčin úmrtí tvoří nemoci oběhové

soustavy). Podle dostupných dat se počet nově hlášených onemocnění v uvedených 4 letech postupně zvyšoval. Z pohledu pohlaví a věkové skladby je podstatný rozdíl mez pohlavími v souhrnu dvou věkových skupin 15 až 49 let. Počet žen v této skupině s onemocněním zhoubnými novotvory byl v jednotlivých letech dvojnásobný proti počtu mužů, ve věkové skupině 50 až 69 let však už převažovali muži. V součtu obou pohlaví uvedené věkové kategorie 15 – 69 let tvořily vždy 55 % z celkového počtu hlášených onemocnění, takže 45 % těchto onemocnění připadlo na osoby starší 70-ti let.

Hlášená onemocnění tuberkulózou jsou početně nesrovnatelné s novotvory, nepominutelné jsou však z pohledu zdravotních rizik. Výskyt tuberkulózy se nijak dramaticky nezvyšoval. Obecně byl výskyt častější u mužů, v jednotlivých letech tvořili přibližně dvě třetiny z celkového počtu. Z hlediska věku byly např. v roce 2005 postiženy všechny věkové skupiny, na rozdíl od počátku sledovaného období, kdy nemocní byli především z řad vyšších věkových kategorií.

Tab. 2.1.11 Úmrtnost podle pohlaví a věku

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Zemřelí celkem	12 159	11 726	12 025	12 171	11 659	12 059	99,2
Zemřelí na 1 000 obyvatel	10,6	10,3	10,6	10,8	10,3	10,7	100,4
Zemřelí muži na 1 000 mužů	11,1	10,6	11,1	11,1	10,8	11,0	99,3
ve věku: 15 - 29 let	0,9	0,8	0,8	0,6	0,9	0,8	90,5
30 - 39 let	1,6	1,4	1,5	1,5	1,3	1,3	83,4
40 - 49 let	4,8	4,4	4,1	4,2	3,8	3,6	75,1
50 - 59 let	10,7	10,3	10,8	10,5	10,1	10,7	100,7
60 - 69 let	26,0	24,2	24,5	23,7	23,1	22,5	86,5
70 a více let	84,0	79,7	82,6	82,5	78,2	81,1	96,6
Zemřelé ženy na 1 000 žen	10,3	10,2	10,4	10,6	10,0	10,3	100,2
ve věku: 15 - 29 let	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	89,6
30 - 39 let	0,7	0,6	0,7	0,6	0,6	0,5	68,1
40 - 49 let	2,0	1,8	1,6	1,7	1,7	1,7	86,2
50 - 59 let	4,7	4,5	4,2	4,5	3,9	4,3	91,7
60 - 69 let	10,9	11,0	11,2	10,6	10,6	9,8	89,6
70 a více let	63,9	62,9	63,3	64,9	60,6	63,1	98,7

V roce 2005 v Jihomoravském kraji zemřelo 12,1 tisíc osob, tedy o 100 osob méně než v roce 2000. Úroveň **hrubé míry úmrtnosti** (počet zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu) byla ve sledovaném období na úrovni republikových hodnot. V roce 2005 byla hodnota 10,7 zemřelých vyšší o 0,1 bodu proti roku 2000, v tomto případě je však třeba hledat souvislost s poklesem celkového počtu obyvatel.

Tab. 2.1.12 Zemřelí podle příčin smrti

	2000		2005		Rozdíl 2005 - 2000 v bodech	
	Jihomoravský kraj	ČR	Jihomoravský kraj	ČR	Jihomoravský kraj	ČR
Zemřelí celkem	12 159	109 001	12 059	107 938	¹⁾ 99,2	¹⁾ 99,0
z toho vybrané příčiny (%):						
některé infekční a parazitární nemoci	0,1	0,2	0,3	0,4	0,1	0,1
novotvary	25,8	26,3	25,3	26,2	-0,5	-0,2
nemoci oběhové soustavy	56,3	53,4	53,0	51,1	-3,3	-2,3
nemoci dýchací soustavy	3,6	4,5	5,9	5,6	2,3	1,0
nemoci trávicí soustavy	3,9	3,9	4,1	4,5	0,2	0,6
vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti	6,3	6,5	5,9	5,9	-0,4	-0,6

¹⁾ změna v %

Hrubá míra úmrtnosti mužů v jednotlivých letech vždy převyšovala úmrtnost žen. Zajímavý pohled dávají údaje o **specifické úmrtnosti** podle pohlaví (počet zemřelých podle pohlaví v určitém věku na 1 000 osob v dané věkové skupině). Se zvyšující se věkovou skupinou bez ohledu na pohlaví roste i specifická úmrtnost. Ovšem srovnání specifické úmrtnosti podle pohlaví v jednotlivých věkových skupinách se výrazně liší, a to v neprospěch mužů. Ve věkové skupině 15 až 29 let je specifická úmrtnost mužů vyšší v průměru jen o 0,5 bodu a ve skupině 30 až 39 let o 0,8 bodů. Ovšem ve skupině 40 až 49 let je to o 2,4 bodu a ve skupině 50 až 59 let už v průměru o 6,2 bodů. Pro úplnost – ve skupině 60 až 69 let je průměr u mužů vyšší o 13,3 bodu a v poslední skupině 70 a více let o 18,2 bodu.

Tab. 2.1.13 Zemřelí v produktivním věku podle vybraných hlavních příčin smrti a pohlaví

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Zhoubné novotvary	3 121	3 014	3 121	3 111	2 960	3 025	96,9
v tom: muži	1 713	1 633	1 762	1 670	1 641	1 679	98,0
z toho ve věku: 15 - 29 let	14	9	6	6	8	5	35,7
30 - 49 let	128	91	94	83	66	90	70,3
50 - 69 let	724	751	758	762	737	758	104,7
ženy	1 408	1 381	1 359	1 441	1 319	1 346	95,6
z toho ve věku: 15 - 29 let	4	5	10	6	8	3	75,0
30 - 49 let	91	86	77	84	72	75	82,4
50 - 69 let	463	783	436	473	428	471	101,7
Nemoci oběhové soustavy	6 847	6 516	6 762	6 766	6 431	6 388	93,3
v tom: muži	3 155	2 904	3 016	3 050	2 882	2 851	90,4
z toho ve věku: 15 - 29 let	5	11	7	6	6	1	20,0
30 - 49 let	123	99	95	95	88	83	67,5
50 - 69 let	857	746	820	760	749	749	87,4
ženy	3 692	3 612	3 746	3 716	3 549	3 537	95,8
z toho ve věku: 15 - 29 let	4	5	4	5	-	4	100,0
30 - 49 let	34	35	32	34	40	26	76,5
50 - 69 let	351	323	361	326	338	292	83,2

Mezi příčinami smrti dlouhodobě vévodí nemoci oběhové soustavy, jež jsou důvodem více než poloviny úmrtí. Druhou nejčastější příčinou jsou zhoubné novotvary se zhruba čtvrtinovým podílem. Skutečnost, že více než tři čtvrtiny úmrtí jsou způsobeny těmito příčinami, byla společná s malými odchylkami všem krajům. Ve srovnání roku 2005 s rokem 2000 byl v Jihomoravském kraji zaznamenán mezi příčinami pokles podílu novotvarů – o 0,5 bodu, v obou krajních letech byl tento podíl nižší i proti průměru České republiky, který se také snížil, a to o 0,2 bodu. Obdobná situace byla u úmrtí z důvodu nemoci oběhové soustavy, v kraji se jejich podíl snížil o 3,3 bodu (v rámci ČR o 2,3 bodu) a byl proti republikovému průměru v obou letech také nižší.

Z údajů o počtu zemřelých na nemoci oběhové soustavy či zhoubné novotvary vyplývá, že na zhoubné novotvary umírali více muži, ze souhrnu zemřelých tvořili 55 %. Opačná situace je u nemocí oběhové soustavy, na něž umíraly více ženy, když ze souhrnu zemřelých tvořily také 55 %. Z pohledu na věkové skupiny podle pohlaví lze konstatovat, že u mužů v té které věkové skupině se počty zemřelých podle obou uvedených příčin nijak výrazně nelišily. Ovšem u žen ve věkové skupině 30 až 49 let byly počty zemřelých na novotvary proti nemocím oběhové soustavy v průměru dvojnásobné a ve skupině 50 až 69 let byly počty zemřelých na novotvary v průměru o 35 % vyšší.

Zdravotní stav obyvatelstva obecně souvisí s jeho věkovou strukturou, mírou ekonomické aktivity. Svoji roli může sehrávat i životní prostředí, zastoupení městského či venkovského osídlení, dostupnost a úroveň lékařské péče. Ovšem rozhodujícím a v poslední době stále častěji zdůrazňovaným faktorem, který ovlivňuje zdravotní stav obyvatelstva, je jeho životní styl. Každému jedinci je od přírody dán určitý stupeň zdraví, ovšem vlastní péče o zdraví se musí stát součástí jeho běžného života a jeho prvořadým zájmem.

Migrace

Stěhování v posledních letech zásadním způsobem ovlivňuje počty obyvatel v jednotlivých krajích i v celé republice. Změna počtu obyvatel migrací znamená i změnu v kvalitě lidského potenciálu, mění se věková, vzdělanostní a kvalifikační struktura obyvatelstva. Vzhledem k dlouhodobému přirozenému úbytku obyvatel v Jihomoravském kraji bylo migrační saldo (rozdíl mezi počtem přistěhovalých do kraje a počtem vystěhovalých z kraje) v posledních třech letech zdrojem celkové přírůstku obyvatel.

V období let 2000 až 2005 se do Jihomoravského kraje přistěhovalo celkem 50,2 tisíce osob, z kraje se vystěhovalo 46,2 tisíce osob, stěhováním se tak zvýšil počet obyvatel o téměř 4 tisíce osob. Pouze ve dvou letech bylo saldo stěhování záporné (v roce 2001 minus 1 463 osob a v roce 2002 minus 827 osob), ve zbývajících čtyřech letech bylo saldo kladné, přičemž v roce 2003 dosáhlo nejvyšší hodnoty, a to téměř 3 tisíce osob. Z rozlišení podle pohlaví vyplývá, že se stěhují více muži, mezi vystěhovalými tvořili 55,5 % a mezi přistěhovalými pak 55,4 %.

Tab. 2.1.14 Přistěhovalí podle pohlaví a věku

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Úhrn 2000 - 2005
Přistěhovalí celkem	4 911	5 513	8 299	11 319	10 673	9 494	50 209
z toho ženy	2 540	2 673	3 825	4 621	4 593	4 161	22 413
z celku ve věku:							
0 - 4 let	313	370	477	435	440	469	2 504
5 - 14 let	491	498	700	621	631	605	3 546
15 - 19 let	296	267	406	629	473	374	2 445
20 - 24 let	959	938	1 347	2 230	1 752	1 394	8 620
25 - 34 let	1 479	1 800	2 768	3 719	3 757	3 465	16 988
35 - 44 let	541	762	1 239	1 811	1 760	1 495	7 608
45 - 54 let	346	415	697	1 158	1 110	961	4 687
55 - 64 let	212	204	338	364	405	378	1 901
65 a více let	274	259	327	352	345	353	1 910

Nejpočetnější věkovou skupinu stěhujících se obyvatel tvořily ve sledovaném období osoby ve věku 25 až 34 let (u přistěhovalých 33,8 % a vystěhovalých 31,7 %), tato věková skupina také představuje nejvyšší (téměř 60 %) podíl na celkovém kladném saldu migrace. Pokud zjednodušíme členění věkových skupin na dětskou složku včetně studentů (věk 0 až 19 let), pak přistěhovalí v tomto věku tvořili 16,9 % a vystěhovalí 16,0 %. V další věkové skupině migrujících osob ve věku 20 až 64 let nebylo podstatných rozdílů v zastoupení (u přistěhovalých tvořily 79,3 % a u vystěhovalých 79,0 %). Ovšem v členění na „ekonomicky aktivní v nejlepších letech“ ve věkové skupině 20 až 44 let už byl zaznamenán přínos pro Jihomoravský kraj, když u přistěhovalých tvořily osoby v tomto věku 66,2 % a u vystěhovalých 63,7 %, celkové kladné saldo migrace osob v tomto věku představovalo 3,7 tisíc osob, tj. 94 % celkového migračního přírůstku obyvatel.

Do roku 2004 se u stěhujících se osob starších 15-ti let sledovala i vzdělanostní struktura. Z dostupných dat vyplývá, že v Jihomoravském kraji celkové saldo migrace osob se základním vzděláním a se středním vzděláním bez maturity bylo záporné, saldo osob s vysokoškolským vzděláním a se středním s maturitou bylo kladné. Zjednodušeně řečeno – stěhování mělo pozitivní vliv na vzdělanostní strukturu obyvatelstva.

Z jednotlivých okresů kraje byl nejčastějším dějištěm stěhování okres Brno-město. Svým obratem stěhování (nebo-li hrubou migrací, což je úhrn přistěhovalých a vystěhovalých za danou jednotku v daném čase) se Brno na celkovém krajském obratu stěhování v roce 2005 podílelo více než 38 procenty. Saldo migrace v Brně-městě ovšem bylo záporné (je tomu tak nepřetržitě od roku 1996), neboť zde přetrvává trend stěhování do příměstských oblastí.

Tab. 2.1.15 Vystěhovalí a saldo migrace podle pohlaví a věku

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Úhrn 2000 - 2005	
							vystěhovalí celkem	saldo migrace
Vystěhovalí celkem	4 136	6 976	9 126	8 457	9 077	8 466	46 238	3 971
z toho ženy	2 202	3 083	3 937	3 619	3 777	3 947	20 565	1 848
z celku ve věku:								
0 - 4 let	285	348	376	349	394	552	2 304	200
5 - 14 let	409	487	606	530	462	578	3 072	474
15 - 19 let	232	367	387	410	329	301	2 026	419
20 - 24 let	783	1 143	1 343	1 544	1 785	1 191	7 789	831
25 - 34 let	1 148	2 038	2 852	2 735	2 978	2 890	14 641	2 347
35 - 44 let	402	1 061	1 526	1 271	1 375	1 405	7 040	568
45 - 54 let	290	782	1 176	880	978	873	4 979	-292
55 - 64 let	176	336	432	404	394	333	2 075	-174
65 a více let	411	414	428	334	382	343	2 312	-402

Do Jihomoravského kraje se v roce 2005 přistěhovalo 9,5 tisíc osob, dalších téměř 8 tisíc osob se stěhovalo mezi jednotlivými okresy kraje (stejně tak u vystěhovalých – z kraje se vystěhovalo 8,5 tisíc osob a 8 tisíc osob se vystěhovalo v rámci kraje). Vyrůstající význam má zahraniční migrace. V roce 2005 se ze zahraničí přistěhovalo celkem 4,3 tisíce osob (45,1 % z přistěhovalých), největší část jich byla z Ukrajiny (1 836 osob), Slovenska (789 osob) a Vietnamu (368 osob). Více než 40 % cizinců se přistěhovalo do okresu Brno-město a 21 % do okresu Brno-venkov. V letech 2003 a 2004 tvořily osoby přistěhovalé ze zahraničí dokonce více než polovinu z celkového počtu přistěhovalých. V roce 2005 se do zahraničí vystěhovalo 2,4 tisíc osob,

saldo zahraničního stěhování bylo (stejně jako v roce 2004 a 2003) kladné. Lze tedy konstatovat, že na přírůstku obyvatelstva kraje v posledních třech letech se velkou měrou podílela zahraniční migrace.

Cizinci

V návaznosti na rostoucí vliv zahraničního stěhování na počet obyvatel je nutno se zmínit i o cizincích žijících v kraji. Počty cizinců v regionu vycházejí z podkladů Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Ministerstva vnitra ČR. Podle těchto údajů žilo v roce 2005 na území Jihomoravského kraje 24,2 tisíce cizinců, jejich počet se proti roku 2001 zvýšil o 6,5 tisíce osob, tj. o 36,4 %. Ve srovnání s ostatními kraji to byl třetí nejvyšší počet po Hlavním městě Praze (90,0 tisíc osob) a Středočeském kraji (35,3 tisíc osob). Na počtu cizinců žijících v České republice (278,3 tisíc osob) se kraj podílel 8,7 %.

Tab. 2.1.16 Cizinci

	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %	
						2005/2001	průměrná roční
Cizinci celkem¹⁾	17 756	20 039	22 668	23 913	24 234	36,4	8,1
v tom podle druhu pobytu (%):							
trvalý	32,2	30,5	29,2	34,9	38,1 ³⁾	5,9	x
s vízem nad 90 dní	67,8	69,5	70,8	65,1	61,9 ³⁾	-5,9	x
v tom podle pohlaví (%):							
muži	.	.	65,4	64,3	63,4	x	x
ženy	.	.	34,6	35,7	36,6	x	x
z toho podle státní příslušnosti:							
Slovensko	6 042	6 740	7 405	4 525	4 373	-27,6	-7,8
Ukrajina	4 742	5 850	7 398	10 143	9 840	107,5	20,0
Vietnam	1 511	1 771	1 982	2 465	2 739	81,3	16,0
v tom podle věkových skupin (%):							
0 - 14 let	²⁾ 6,7	²⁾ 7,3	²⁾ 7,6	6,8	7,1 ³⁾	0,4	x
15 - 64 let	²⁾ 89,9	²⁾ 89,4	²⁾ 89,2	90,9	90,4 ³⁾	0,5	x
65 a více let	²⁾ 3,4	²⁾ 3,4	²⁾ 3,2	2,3	2,5 ³⁾	-0,9	x

¹⁾ bez osob s platným azylem

²⁾ věkové skupiny cizinců s délkou pobytu nad 1 rok

³⁾ rozdíl v bodech

Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel kraje v roce 2005 činil 2,1 % (v rámci republiky 2,7 %) a proti roku 2000 se zvýšil o 0,5 bodu (v ČR se podíl zvýšil o 0,6 bodu). Nejvyšší podíl cizinců na obyvatelstvu v roce 2005 byl v Hlavním městě Praze (7,6 %) a v Karlovarském kraji (4,7 %), nejnižší v kraji Olomouckém (1,2 %) a Zlínském (1,0 %), v Jihomoravském kraji byl podíl sedmý nejvyšší.

Mezi cizinci z hlediska druhu pobytu převažovaly osoby s vízem nad 90 dní, ovšem podíl cizinců s trvalým pobytem postupně vzrůstal. V roce 2005 dosáhl 38,1 % a proti roku 2001 vzrostl o 5,9 bodu. Z hlediska pohlaví mezi cizinci podle dostupných dat převažovali muži, v roce 2005 tvořili 63,4 % z celkového počtu.

Největší část cizinců, kteří žili v Jihomoravském kraji, pocházeli z Ukrajiny (40,6 %), následovali občané Slovenska (18,0 %) a Vietnamu (11,3 %). Z časového vývoje plyne, že počet státních příslušníků Ukrajiny se od roku 2001 více než zdvojnásobil, o více jak 80 % se zvýšil počet Vietnamců, ale počet Slováků se naopak snížil o téměř 28 %.

Věková skladba cizinců i přes metodické změny napovídá, že účelem jejich přítomnosti v kraji je především pracovní činnost nebo studium, neboť v celém období přibližně 90 % z nich byly osoby v produktivním věku. O zaměstnanosti cizinců je stručná zmínka v kapitole 3.2. Z jednotlivých okresů kraje byl cílem pobytu cizinců tradičně okres Brno-město, jeho postavení jistě plyne z důvodu širších možností pracovního uplatnění. Ve sledovaném období zde byla vždy více než polovina z celkového počtu cizinců, dalších přibližně 20 % bylo v okrese Brno-venkov, nejméně vyhledávaný byl okres Vyškov (zhruba 4 %).

Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel Jihomoravského kraje není až tak výrazný, přesto lze očekávat zvyšující se vliv na kvalitu lidských zdrojů pro rostoucí význam zahraničního stěhování. Rozhodujícím faktorem bude, aby se region nestal pouze útočištěm sociálně slabších či nepřízpůsobivých vrstev

zahraničního obyvatelstva, ale aby cizince lákal nabídkou pracovních příležitostí či možností vzdělání tak, aby se lidský potenciál dále posiloval a rozvíjel.

Projekce vývoje počtu obyvatel

Z dosavadního vývoje stavu obyvatelstva lze konstruovat očekávaný vývoj lidských zdrojů v příštích letech. V návaznosti na zpracování definitivních výsledků Sčítání lidu, domů a bytů 2001 byla zpracována populační projekce České republiky do roku 2050. Výsledky projekce je nutno interpretovat vždy podmíněně ve vztahu k použitým vstupním parametrům plodnosti a úmrtnosti. Základním údajem pro výpočet byly počty obyvatel podle pohlaví a jednotek věku v krajích České republiky, vybilancované k 31. 12. 2002 (práh projekce). Parametry plodnosti (specifické plodnosti žen) a úmrtnosti (koeficienty dožití) byly stanoveny na základě analýzy populačního vývoje, diferencovaně pro jednotlivé kraje podle tříletých průměrů za roky 2000-2002. Je třeba zdůraznit, že projekce za kraje **byla vypočtena bez vlivu vnitřní i zahraniční migrace**. Ukazuje tedy na hypotetický vývoj počtu a složení obyvatelstva krajů, ovlivněný pouze přirozenou měnou obyvatel. Důvodem byla skutečnost, že při odhadu migrace nebylo možno vycházet z minulých trendů a její vývoj byl prakticky nepředvídatelný.

Tab. 2.1.17 Projekce obyvatelstva Jihomoravského kraje do roku 2025 (práh projekce je rok 2002)

	Skutečnost 2005	Projekce bez migrace				
		2005	2010	2015	2020	2025
Počet obyvatel	1 130 358	1 114 875	1 103 899	1 089 676	1 071 256	1 047 530
v tom ve věku (%):						
0 - 4 let	4,6	4,5	4,6	4,5	4,3	4,0
5 - 14 let	9,9	9,9	8,8	9,3	9,3	9,0
15 - 19 let	6,3	6,3	5,7	4,4	4,7	4,9
20 - 24 let	6,9	6,9	6,4	5,7	4,4	4,8
25 - 34 let	16,8	16,7	15,4	13,4	12,3	10,4
35 - 44 let	13,4	13,4	15,1	16,9	15,7	13,8
45 - 54 let	14,1	14,1	13,3	13,3	15,2	17,2
55 - 64 let	13,3	13,4	14,3	13,4	12,8	13,0
65 a více let	14,8	14,8	16,4	19,0	21,4	22,9

Výsledky projekce obyvatelstva do roku 2025 pro Jihomoravský kraj signalizují významný pokles počtu obyvatel kraje. Již v roce 2015 by mělo v kraji být o 3,6 % obyvatel méně ve srovnání se skutečností 2005 a v roce 2025 dokonce o více než 7,3 % obyvatel méně. Pokles počtu osob žijících v kraji bude doprovázen nepříznivou změnou věkové skladby, poklesem podílu dětské složky ve prospěch růstu podílu obyvatel v produktivním, následně v poproduktivním věku, jinými slovy – populace bude i nadále stárnout.

V roce 2000 činil podíl osob ve věku do 14 let 16,0 %, v roce 2005 se podíl snížil na 14,5 %, podle projekce by podíl této věkové skupiny měl v roce 2015 klesnout na 13,8 % a v roce 2025 na 13,0 %. Osoby v produktivním věku tvořily v roce 2000 celkem 69,7 % populace kraje, v roce 2005 se jejich podíl zvýšil na 70,8 %. V prognóze se podíl postupně snižuje – v roce 2015 na 67,2 % a v roce 2025 na 64,1 %. Podíl osob v poproduktivním věku se ve sledovaném období zvýšil z počátečních 14,3 % na 14,8 % a podle projekce bude dále růst až na 22,9 % v roce 2025.

Projektované stárnutí populace kraje je možno přiblížit i výstižným relativním ukazatelem, indexem ekonomického zatížení. Je to počet dětí ve věku 0 až 14 let a počet osob ve věku nad 65 let vztažený na 100 osob v produktivním věku (zjednodušeně osoby neproduktivní na 100 osob produktivních). V roce 2000 na 100 osob v produktivním věku připadlo 43,6 osob neproduktivních, v roce 2005 to bylo jen 41,3 osob, ovšem v roce 2025 by to mělo být už 56,1 osob.

Změna věkové skladby v projekci je doprovázena změnami v demografických procesech. Postupný pokles počtu živě narozených dětí a nárůst počtu zemřelých bude příčinou vzrůstajícího přirozeného úbytku obyvatel. Zvýší se pravděpodobný věk dožití při narození, v roce 2025 by u mužů měl činit 75,6 roku a u žen 81,9 roku.

Srovnávat míru shody skutečnosti roku 2005 v kraji s projektovanými stavy je diskutabilní, neboť v projekci není zahrnuta změna hranic kraje. Pokud snížíme stav obyvatel o 7 015 obyvatel, jež bydleli v 25 obcích, které se staly od roku 2005 součástí Jihomoravského kraje, stav obyvatel se sníží na 1 123 343 osob. Rozdíl proti projekci by činil 8 468 osob. Vzhledem k tomu, že přírůstek obyvatel stěhováním za roky 2003 až 2005

představoval 5 486 osob, je pro hodnocení shody reality s projekcí znovu třeba připomenout, že v projekci vliv migrace není zohledněn.

2.2 Vzdělávání

- počet studentů středních škol na 1 000 obyvatel byl v roce 2005 mezi kraji třetí nejvyšší
- tři čtvrtiny žáků středních škol se učilo anglicky, ke zvýšení kvality výuky přispěl pokles počtu žáků na třídu i učitele
- počet studentů vysokých škol bydlících v Jihomoravském kraji na 1 000 obyvatel byl v roce 2005 rovněž třetí nejvyšší
- střední délkou vzdělávání se Jihomoravský kraj řadil na druhé místo v ČR
- růst zájmu o studium při zaměstnání
- využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech napomáhá získávání nových znalostí a dovedností, které je možno uplatnit v profesním životě

Kvalita lidských zdrojů je dána vzdělanostními charakteristikami obyvatelstva. Vzdělání nebo vzdělanostní struktura obyvatelstva je dosaženým stavem, vzdělávání je potom proces zvyšování dosaženého stupně kvality lidských zdrojů. Vzdělávání je možno rozdělit na **vzdělávání počáteční**, pod tímto pojmem rozumíme školská léta před vstupem na trh práce zahrnující střední (sekundární vzdělávání) a vysoké školy (terciární vzdělávání). Druhou skupinou je **vzdělávání další**, resp. celoživotní vzdělávání, probíhající po vstupu na pracovní trh. Svoji roli v celoživotním vzdělávání hraje i běžný osobní život, kdy využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech dotváří kvalifikační úroveň jednotlivce.

Střední a vysoké školství

Střední, vyšší a vysoké školy jsou nástrojem počátečního vzdělávání. V jiné terminologii se objevuje pojem **formální vzdělávání**, jímž se rozumí vzdělávání, které vede k dosažení určitého stupně vzdělání, zpravidla ve školských zařízeních. V konečném důsledku je obsah shodný a zahrnuje sekundární (středoškolské) a terciární (vysokoškolské) vzdělávání. Prvním z měřítek úrovně vzdělávání je počet škol a počet studentů v nich.

Tab. 2.2.1 Učňovské a střední školství

Pramen: ÚIV

	Školní rok					
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006
Střední odborná učiliště						
školy	56	57	57	55	45	48
žáci (denní studium)	21 070	21 045	20 361	19 421	18 962	20 779
nově přijatí žáci	7 197	6 651	6 405	6 319	6 098	6 942
absolventi	5 475	5 857	6 141	6 482	6 256	.
Střední odborné školy (obory s maturitou a bez)						
školy	85	82	85	87	82	83
žáci (denní studium)	20 649	20 345	20 422	21 568	22 143	22 270
nově přijatí žáci	5 346	5 390	5 530	5 757	5 830	5 924
absolventi	4 844	4 635	4 734	4 774	5 028	.
Gymnázia						
školy	43	43	43	43	40	40
žáci (denní studium)	17 593	17 497	17 958	18 134	18 174	18 121
nově přijatí žáci (4 leté studium)	1 476	1 697	1 751	1 834	1 762	1 810
nově přijatí žáci (víceleté studium)	1 449	1 457	1 480	1 513	1 515	1 501
absolventi	2 840	2 458	2 974	3 012	3 487	.
Vyšší odborné školy						
školy	16	16	16	16	16	16
žáci (denní studium)	2 593	2 516	2 586	3 142	3 108	2 919
nově přijatí žáci	919	1 173	1 289	1 356	1 179	1 101
absolventi	920	885	463	769	941	.

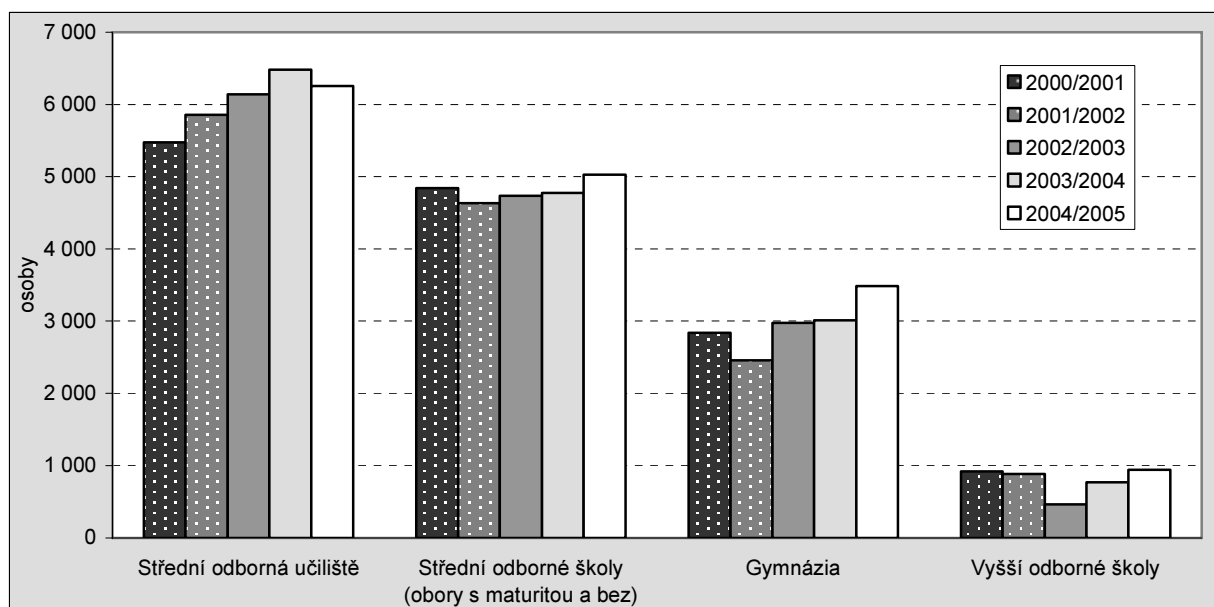
Ve školním roce 2005/2006 (pro zjednodušení dále jen rok 2005) existovalo na území Jihomoravského kraje 187 škol poskytujících střední a vyšší vzdělání, jejich počet se proti školnímu roku 2000/2001 (dále rok 2000)

snížil o 13 škol. Počet se snížil o 8 učilišť, 2 střední odborné školy a 3 gymnázia, počet vyšších odborných škol se neměnil. Celkový pokles počtu středních škol byl zpožděným důsledkem propadu porodnosti, jenž započal v roce 1990. Počet středních škol v Jihomoravském kraji byl v roce 2005 třetí nejvyšší (po Praze – 241 a Moravskoslezském kraji – 198 škol), nejnižší počet byl v Karlovarském kraji – 61 středních škol. Ovšem pokles počtu škol byl mezi kraji nejvyšší (v České republice se počet snížil o 33 škol), ne ve všech krajích se však v mezidobí počet středních škol snižoval. Například v Moravskoslezském i Karlovarském kraji se počet zvýšil o 7 škol.

V roce 2005 navštěvovalo střední školy v denním studiu 64,1 tisíc studentů, což bylo o 2,2 tisíce studentů více proti roku 2000. Podíl studentů gymnázií na celkovém počtu studentů se v uplynulých letech neměnil (cca 28 % celku), stejně jako podíl studentů vyšších odborných škol (cca 4,5 %), zvýšil se však podíl studentů středních odborných škol na úkor podílu studentů středních odborných učilišť (vzájemná změna podílu z 32,5 % na 34,5 %).

Počet studentů středních škol na 1 000 obyvatel v Jihomoravském kraji v roce 2005 dosáhl 38,3 osob, proti roku 2000 se zvýšil o 2,4 bodu. V porovnání s průměrem České republiky (36,6) to byla hodnota o 1,7 bodu vyšší. Tímto ukazatelem se také potvrzuje nadprůměrné postavení Jihomoravského kraje v této oblasti, neboť se v pomyslném žebříčku umístil na 3. místě po Praze a Jihočeském kraji.

Graf 5 Počty absolventů v Jihomoravském kraji – denní studium

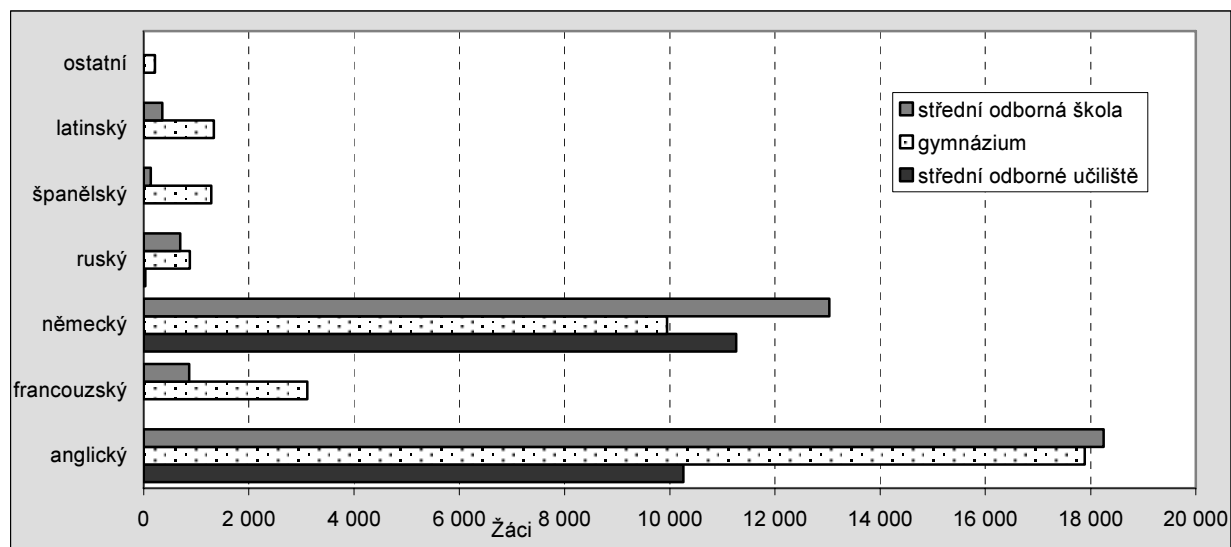

Z vývoje ve sledovaném období je zřejmé, že kromě středních odborných učilišť se v ostatních typech škol zvyšoval počet nově přijímaných žáků, nejvyšší relativní nárůst byl zaznamenán u nově přijatých žáků pro čtyřleté studium gymnázií – o 22,6 %. Ve všech typech škol sice kolísal počet absolventů, ovšem v konečném důsledku byl jejich počet na konci sledovaného období vyšší než na počátku (viz graf 5).

Pro výchovu mladé generace a pro její možnost uplatnění na mezinárodním trhu práce je důležité studium cizích jazyků. Ve všech typech středních škol je minimálně jeden cizí jazyk povinný – převládá angličtina a němčina. Prakticky tři čtvrtiny studentů středních škol se v roce 2005 učilo anglicky. Na gymnáziích to bylo téměř 98 % studentů a na středních odborných školách 80 % studentů. Pouze u středních odborných učilišť převažoval počet žáků učících se německy. Třetím nejčastějším jazykem byla francouzština, které se věnovalo více než 6 % studentů, ostatní jazyky v souhrnu (ruština, španělština, italština, latina) se učilo 8 % žáků středních škol.

Graf 6 Výuka cizích jazyků v Jihomoravské kraji v roce 2005

Pramen: ÚIV

Kvalitu výuky je možno posuzovat podle počtu žáků na jednu třídu či počtu žáků na 1 učitele. Podle typu škol se tyto údaje různí. Například v gymnáziích připadlo na jednu třídu 27,9 žáků (odpovídá průměru za ČR), u středních odborných škol to bylo 26,1 žáků (ČR 26,3) a u středních odborných učilišť to bylo 24,4 žáků na 1 třídu (ČR 23,9). Na jednoho učitele na gymnáziích připadalo 13,1 žáků (stejně jako za ČR), na středních odborných školách 11,8 žáků (ČR 12,3) a u středních odborných učilišť to bylo také 11,8 žáků, ovšem republikový průměr činil 10,5. Pozitivním jevem bylo, že prakticky u všech typů škol se tyto kvalitativní ukazatele vyvíjely příznivým směrem, což znamenalo, že klesal počet žáků ve třídách a zásluhou rostoucího počtu učitelů klesal počet žáků na jednoho učitele.

Tab. 2.2.2 Studenti vysokých škol v Jihomoravském kraji podle jednotlivých typů studia
(stav k 31. 10. 2005)

Pramen: ÚIV

	Studenti ve studiu										
	celkem	prezenčním					distančním a kombinovaném				
		v typu studijního programu					v typu studijního programu				
		celkem	bakalář- ském	magister- ském ²⁾	navazujícím magister- ským ¹⁾	doktor- ským	celkem	bakalář- ském	navazujícím magister- ským ¹⁾	magister- ským ²⁾	doktor- ským
Vysoké školy celkem	64 121	51 384	27 983	15 889	5 341	2 871	13 346	7 552	1 376	1 378	3 070
Vysoké školy veřejné											
MU Brno	30 147	22 672	11 376	8 406	2 073	1 446	8 057	5 331	597	596	1 556
VFU Brno	2 357	2 190	222	1 830	46	96	169	39	-	-	130
VUT Brno	20 080	17 448	10 172	4 688	1 729	918	2 651	901	314	472	971
MZLU v Brně	7 842	6 650	4 592	750	992	324	1 198	574	197	258	169
JAMU v Brně	596	554	322	182	20	30	42	-	20	-	22
Vysoké školy soukromé											
Rašínova VŠ	128	128	128	-	-	-	-	-	-	-	-
AKADEMIE STING	457	138	138	-	-	-	319	319	-	-	-
VŠ K. Engliš v Brně	228	228	228	-	-	-	-	-	-	-	-
BIB School, a.s.	169	-	-	-	-	-	169	169	-	-	-
SVŠE Znojmo, s.r.o.	78	78	78	-	-	-	-	-	-	-	-
Vysoké školy státní											
Univerzita obrany ³⁾	2 039	1 298	727	33	481	57	741	219	248	52	222

¹⁾ magisterské studium v délce 1 až 3 roky, které je pokračováním studia bakalářských programů

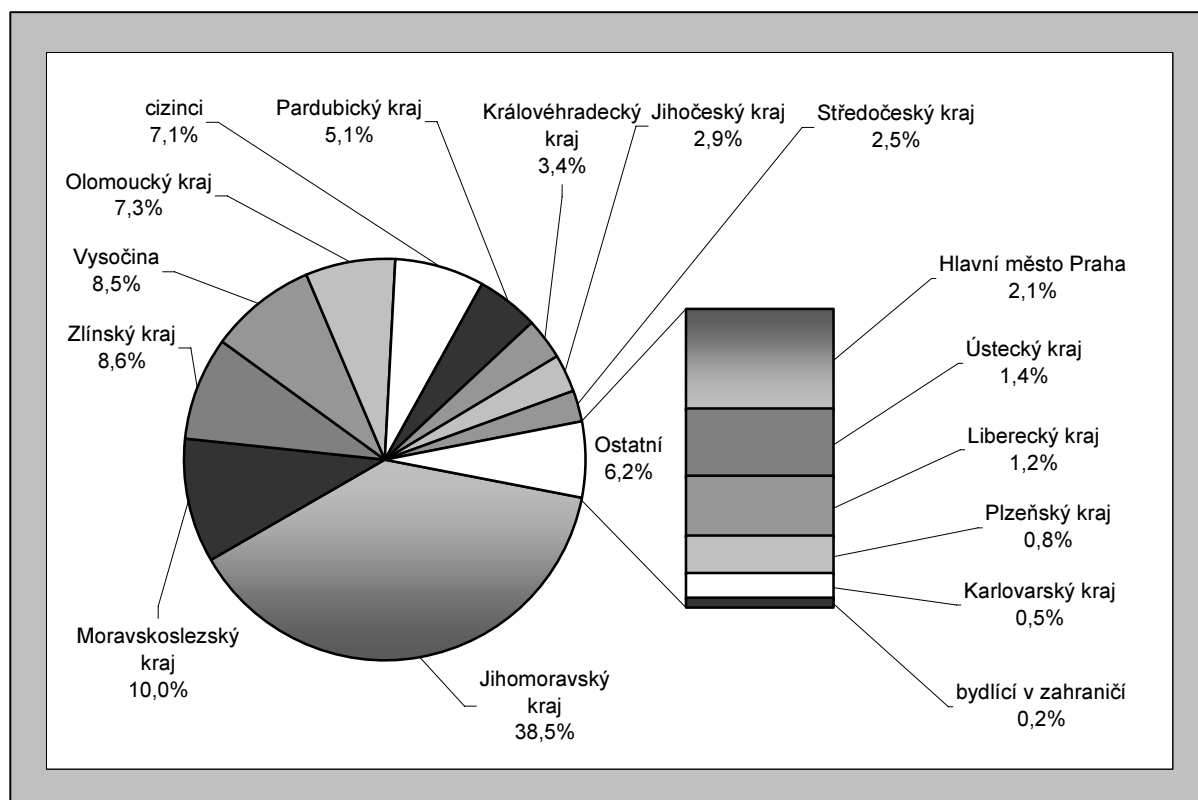
²⁾ magisterské studijní programy v délce 4 až 6 let

³⁾ stav k 31. 10. 2004

Vysoké školství, nebo-li terciární vzdělávání, je nejvyšším stupněm vzdělávací soustavy a v Jihomoravském kraji má dlouhodobou tradici. Počet vysokých škol se s rozvojem soukromého školství zvýšil až na 12 v roce 2005, přičemž 5 vysokých škol bylo veřejných, 1 státní a 6 soukromých. Celkový počet studentů v posledním roce sledovaného období přesáhl 64 tisíc. I když z celkového počtu vysokých škol soukromé tvořily polovinu, na celkovém počtu studentů se ovšem podílely pouze necelými 2 %.

Vysokoškolské vzdělávání se dělí na studium prezenční (51,4 tis. studentů, tj. 80 % celku) a studium distanční a kombinované. Podle studijních programů v prezenčním studiu připadalo téměř 55 % na bakalářský program, více než 30 % na magisterský, přes 10 % na navazující magisterský a téměř 6 % na doktorský studijní program. V distančním a kombinovaném studiu studovalo v roce 2005 13,3 tisíc studentů. Z tohoto počtu připadalo téměř 57 % na bakalářský program a 23 % na doktorské studium. Soukromé vysoké školy v prezenčním i distančním studiu nabízely pouze bakalářský studijní program.

Graf 7 Studenti vysokých škol v Jihomoravském kraji k 31. 10. 2005 podle místa bydliště

Strukturu studentů vysokých škol v Jihomoravském kraji z hlediska trvalého bydliště studenta znázorňuje graf 7. Téměř 24 tisíc studentů (tj. 38,5 %) studovalo vysokou školu v Jihomoravském kraji a zároveň v tomto kraji mělo i trvalé bydliště. V Jihomoravském kraji mělo v roce 2005 bydliště 32,5 tisíc studentů vysokých škol, což znamená, že dalších 8,5 tis. studentů s bydlištěm v kraji studovalo na vysokých školách v jiných krajích. Pokud stav studentů přepočteme na střední stav obyvatel, pak v Jihomoravském kraji tato hodnota činí 28,7 (třetí pořadí mezi krají), nejvyšší byla v Praze (35,9 vysokoškoláků na 1 000 obyvatel) a ve Zlínském kraji (30,7), nejnižší v Karlovarském kraji (18,3).

Pro srovnání úrovně vzdělávání mezi krají lze použít tzv. střední délku vzdělání, což je ukazatel běžně využívaný v mezinárodním srovnávání. Vyjadřuje podíl žáků a studentů všech škol (mimo mateřských) na počtu obyvatel ve věku 6 až 26 let (studenti vysokých škol jsou započtení podle místa trvalého bydliště). Zjištěný podíl určuje střední délku vzdělávání z celkových 21 let vzdělávání. Hodnotou tohoto ukazatele za rok 2005 (14,83) se Jihomoravský kraj řadil dokonce na druhé místo za Hlavní město Prahu (16,71), následoval Zlínský kraj (14,79), nejnižší hodnota tohoto ukazatele byla vykázána ve Středočeském kraji (12,98).

Centrem vzdělávání v Jihomoravském kraji je krajské město Brno, v roce 2005 se zde nacházelo 76 středních škol, což bylo 41 % z celkového počtu. Na území města bylo 12 odborných učilišť (čtvrtina všech učilišť v kraji), 35 středních odborných škol (42 % z celkového počtu), 18 gymnázií (45 %) a 11 vyšších

odborných škol (69 % z celkového počtu). Z vysokých škol zde pak kromě soukromé vysoké školy ve Znojmě sídlily všechny.

Jihomoravský kraj měl v oblasti formálního vzdělávání nadprůměrné postavení jak u vzdělávání sekundárního, tak u vzdělávání terciárního. U středních škol sice mohou být údaje o počtu žáků zčásti zavádějící, neboť nejsou udávány podle místa trvalého bydliště, obecně ovšem jen nepatrná část studentů středních škol či učilišť při dojíždění do škol překračuje hranice kraje.

Celoživotní vzdělávání

Doba, kdy člověk vystačil se znalostmi, které získal během studia v rámci počátečního vzdělávání, již pominula. Vyrůstá význam osvojování nových poznatků a potřeba jejich znalosti v běžném i pracovním životě – tento proces permanentního poznávání a učení lze nazvat celoživotním vzděláváním (někdy je používán termín **neformální vzdělávání**), které vede ke zlepšení uplatnění na trhu práce. Doplnění vzdělání, zvýšení či změna kvalifikace probíhá formou studia při zaměstnání, formou studijních pobytů, kurzů či rekvalifikací.

Studium při zaměstnání je nejrozšířenější formou dalšího vzdělávání. Zájem o toto studium se během sledovaného období zvyšoval, ve školním roce 2004/2005 v něm bylo zapojeno 14,1 tisíc osob. Většina z nich studovala vysokou školu (11,7 tisíc osob, tj. 83 %) a tvořila téměř pětinu z celkového počtu studentů vysokých škol. Druhý nejvyšší podíl na celkovém počtu studentů měli studenti při zaměstnání ve vyšších odborných školách – 18 %, druhou nejpočetnější skupinou studentů při zaměstnání však byli studenti středních odborných škol (1,6 tisíc osob, tj. 7 % z celkového počtu studentů těchto škol). Nejpadnějším důkazem růstu počtu studentů při zaměstnání je přepočtení jejich celkového počtu na 1 000 obyvatel starších 15-ti let, zatímco v roce 2000 (resp. školním roce 2000/2001) tato hodnota činila 5,7 osob, ve školním roce 2004/2005 to už bylo 14,6.

Tab. 2.2.3 Žáci a studenti při zaměstnání podle typu školy

		Školní rok				
		2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005
Gymnázia						
počet		43	43	43	43	40
žáci celkem		17 631	17 535	18 010	18 200	18 223
z toho: při zaměstnání	absolutně	38	38	52	66	49
	podíl ze žáků celkem	0,2	0,2	0,3	0,4	0,3
Střední odborné školy						
počet		85	82	85	90	85
žáci celkem		22 618	22 239	22 409	23 598	24 107
z toho: při zaměstnání	absolutně	1 383	1 269	1 304	1 456	1 611
	podíl ze žáků celkem	6,1	5,7	5,8	6,2	6,7
Vyšší odborné školy						
počet		16	16	16	16	16
žáci celkem		2 995	2 928	3 231	3 818	3 796
z toho: dálkové studium	absolutně	402	412	645	676	688
	podíl ze žáků celkem	13,4	14,1	20,0	17,7	18,1
Veřejné vysoké školy						
počet		5	5	5	5	5
žáci celkem		42 284	45 753	50 519	56 707	61 196
z toho: distanční a kombinované studium	absolutně	3 633	6 530	6 552	10 535	11 746
	podíl ze žáků celkem	8,6	14,3	13,0	18,6	19,2
Bydlící obyvatelstvo ve věku 15 a více let (tis.)		954,3	955,4	960,3	964,0	967,2
Osoby studující při zaměstnání na školách v Jihomoravském kraji na 1 000 bydlících osob ve věku 15 a více let		5,7	8,6	8,9	13,2	14,6

Zvyšování stupně vzdělání je v zájmu jedince i v zájmu zaměstnavatele. Většina zaměstnavatelů podporuje tento způsob vzdělávání a vytváří účastníkům vhodné studijní podmínky. Další formou zvyšování kvalifikace jsou i studijní pobyty a stáže, které jsou nápomocny při zvládání nových pracovních postupů či technologií. Rozšířenou formou jsou i kurzy. Za účasti odborných lektorů jsou zaměstnanci vzdělávání v různých

oblastech – cizí jazyky, výpočetní technika apod., podporuje se jejich profesní růst. Pro hodnocení této oblasti však není dostatek relevantních statistických informací.

Studium při zaměstnání, studijní pobyty, stáže a kurzy jsou prostředky, jimiž si pracovník zvyšuje stupeň vzdělání, zvyšuje a prohlubuje kvalifikaci, zvyšuje svoji cenu a postavení na trhu práce. Ve všeobecnosti však účastník tohoto vzdělávání práci má. Rekvalifikační kurzy jsou vzděláváním, které je přednostně určeno osobám nezaměstnaným, o práci se ucházejícím. Zaměření rekvalifikačních kurzů by mělo pružně reagovat na potřeby trhu práce, absolventům by měly pomoci k rychlejšímu návratu do zaměstnání.

Tab. 2.2.4 Účastníci rekvalifikací

Pramen: MPSV

	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2001
Uchazeči o zaměstnání celkem k 31. 12.	55 139	63 777	65 454	66 207	63 692	115,5
v tom podle pohlaví:						
muži	27 418	31 958	32 735	32 766	30 953	112,9
ženy	27 721	31 819	32 719	33 441	32 739	118,1
z toho podle věku:						
mladší 30 let	22 753	25 767	25 785	23 887	20 877	91,8
50 a více let	9 136	12 071	12 835	14 050	15 268	167,1
z toho podle vzdělání:						
základní a SŠ bez maturity	17 179	19 182	19 712	19 620	18 784	109,3
vysokoškolské	2 094	2 616	2 600	2 891	2 752	131,4
Uchazeči zařazení do rekvalifikací k 31.12.	529	433	620	461	458	86,6
Podíl uchazečů zařazených do rekvalifikací z počtu uchazečů o zaměstnání k 31. 12.	1,0	0,7	0,9	0,7	0,7	x
Uchazeči o zaměstnání s úspěšně ukončenou rekvalifikací¹⁾	1 568	1 950	2 301	3 052	3 161	201,6
v tom podle pohlaví:						
muži	618	711	902	1 164	1 395	225,7
ženy	950	1 239	1 399	1 888	1 766	185,9
z toho podle věku:						
mladší 30 let	834	973	1 071	1 335	1 229	147,4
50 a více let	97	140	217	296	407	419,6
z toho podle vzdělání:						
základní a SŠ bez maturity	211	331	349	367	394	186,7
vysokoškolské	104	115	141	255	212	203,8

¹⁾ úhrnné roční údaje

Ke konci roku 2005 bylo v Jihomoravském kraji evidováno 63,7 tisíc uchazečů o zaměstnání. Jejich počet se v posledních letech zvyšoval, tabulka 2.2.4 přibližuje jejich skladbu z hlediska pohlaví, věku a vzdělání. Především je zde však uveden počet osob, které úspěšně dokončily rekvalifikaci (jde o kumulované roční údaje). V roce 2005 to bylo 3,2 tisíc úspěšných absolventů, jejich počet byl proti roku 2001 více než dvojnásobný.

Vyšší podíl ukončených rekvalifikací v jednotlivých letech vždy vykazovaly ženy, z hlediska věku byl vyšší podíl evidován u věkové skupiny do 30 let a z hlediska vzdělání byl vždy vyšší podíl u skupiny vysokoškolsky vzdělaných.

Rekvalifikace se podle typu dá rozdělit na **rekvalifikaci specifickou** (cílenou), je početně nejrozšířenější, změna dosavadní kvalifikace je zaměřena na získání teoretických a praktických poznatků pro výkon nové pracovní činnosti, jež vychází z bezprostředních potřeb trhu práce, případně příslibu zaměstnání. Dalším typem je **rekvalifikace doplňková** – jde o doplnění znalostí uchazeče o práci před nástupem do zaměstnání v případě požadavku zaměstnavatele. Zjednodušeně řečeno – první případ by měl napomoci najít nové uplatnění, ve druhém případě jde už o zvládnutí konkrétní činnosti před nástupem do práce. K dalším typům rekvalifikace patří příprava na podnikání, příprava na práci s tělesně postiženým, motivační kurzy atd.

Tab. 2.2.5 Typy rekvalifikací

Pramen: MPSV

	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005-2001
Účastníci ukončených rekvalifikací celkem	1 568	1 950	2 301	3 052	3 161	¹⁾ 101,6
z toho podle typu rekvalifikace (%):						
specifická	50,6	47,5	42,9	51,3	62,3	11,6
doplňková	5,2	7,7	11,3	13,9	13,3	8,1
z toho podle délky rekvalifikace (%):						
do 1 měsíce	55,2	57,9	60,8	62,4	64,8	9,6
déle než 3 měsíce	16,1	14,6	8,6	11,0	7,9	-8,2
z toho podle délky evidence před rekvalifikací (%):						
do 3 měsíců	24,4	23,3	21,9	23,5	23,6	-0,8
déle než 6 měsíců	51,8	51,5	53,2	51,0	50,6	-1,3
Účastníci umístění po rekvalifikaci celkem	735	844	1 033	1 376	1 428	¹⁾ 194,3
Podíl umístěných účastníků rekvalifikací na počtu umístěných uchazečů ²⁾	33,4	62,2	65,1	66,4	60,7	27,3

¹⁾ změna v %²⁾ včetně uchazečů vyřazených z evidence na vlastní žádost (předpoklad nalezení místa jiným způsobem)

Z hlediska druhu ve sledovaném období převažovaly rekvalifikace specifické, v roce 2005 jich bylo téměř 2 tisíce a tvořily 62,3 % z počtu ukončených, jejich podíl se proti roku 2001 zvýšil o 11,6 bodu. Doplnkových rekvalifikací bylo 420, podíl 13,3 % na celku byl proti roku 2001 o 8,1 bodu vyšší. Absolventů rekvalifikace formou přípravy na podnikání bylo v roce 2005 celkem 215 a svým počtem proti roku 2001 prakticky nahradili absolventy motivačních kurzů.

Podle délky trvání převládaly kurzy krátkodobé s délkou trvání do 1 měsíce, v roce 2005 představovaly téměř 65 %, proti roku 2001 se jejich podíl zvýšil téměř o desetinu. Naproti tomu 249 rekvalifikací (necelých 8 %) bylo delších než 3 měsíce (část z nich byla dokonce delší než 12 měsíců), podíl dlouhodobých rekvalifikací se proti roku 2001 snížil o 8,2 bodu.

Nadpoloviční většina uchazečů o práci do rekvalifikačních kurzů nastupovala více než po 6 měsících v evidenci nezaměstnaných. Souhrnně lze konstatovat, že absolvování rekvalifikačního kurzu úspěšně napomáhalo příštímu pracovnímu uplatnění – absolventi rekvalifikací se v posledních čtyřech letech na počtu umístěných podíleli vždy minimálně 60 procenty.

Využívání informačních technologií

Moderní informační a komunikační technologie zasahují do všech sfér života. Jejich používání již není jen výsadou pracovního života, ale v široké míře zasahují i do soukromého života domácností a jednotlivců. Rozvoj informační společnosti, jak je proces někdy nazýván, je ovšem doprovázen i rozdíly v možnosti přístupu jednotlivců i firem k moderním informačním technologiím. Vytváří se tzv. digitální propad mezi těmi, kteří mohou či nemohou tyto technologie využívat. Je to nový druh sociálních rozdílů, který může prohloubit stávající rozdíly založené na vzdělání, pohlaví, věku, rodinném zázemí, finanční situaci apod.

Z hlediska celoživotního vzdělávání je prolínání informačních a komunikačních technologií do sféry soukromého života důležité pro získávání nových znalostí a dovedností, které je možno uplatnit i v profesním životě. Informace o využívání těchto technologií v domácnostech a jednotlivci byly získány z výběrového šetření, výsledky za Jihomoravský kraj ve srovnání s Českou republikou jsou v tabulce 2.2.6. Výjimečně je zde jako poslední období uvedeno 2. čtvrtletí 2006, které sice vybočuje z dosud sledovaného rozmezí, snahou ale bylo postihnout změnu vybavenosti v čase podle posledních dostupných údajů za regiony.

Na konci sledovaného období bylo v Jihomoravském kraji celkem 55,2 % domácností vybaveno **pevnou telefonní linkou**, téměř 158 tisíc domácností (37,3 %) mělo **osobní počítač** a 119 tisíc z nich bylo napojeno na **internet** (tj. 28,2 % z celkového počtu domácností, resp. 75,7 % z domácností s počítačem). Podíl domácností vybavených těmito prostředky vzrostl ve srovnání s rokem 2003 – u počítačů o 7,5 bodu a u vybavenosti internetem dokonce o 9,6 bodu. V souladu s obecným trendem poklesl podíl domácností vybavených pevnou telefonní linkou – pokles o 11,5 bodu. Přesto byl tento podíl ve srovnání s průměrem za Českou republiku o 2,1 bodu vyšší, mezi ostatními kraji znamenal šesté místo (v Hlavním městě Praze mělo pevnou telefonní linku 76,0 % domácností, na druhé straně v Ústeckém kraji pouze 32,1 % domácností). Také vybavenost osobním počítačem a internetem byla proti průměru ČR vyšší, a to o 1,6 bodu (PC) resp.

o 1,5 bodu (internet). Ve srovnání s ostatními kraji obsadil Jihomoravský kraj 6. místo u vybavenosti počítačem (první Hl. m. Praha 42,4 % domácností, poslední Ústecký kraj 24,9 %) a třetí místo u podílu domácností s přístupem na internet, kde se rozmezí pohybovalo od 36,7 % (Hl.m. Praha) do 19,2 % (Zlínský kraj).

Tab. 2.2.6 Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci ^{*)}

	Jihomoravský kraj				Česká republika			
	2003	2004	2006	index 2006/2003	2003	2004	2006	index 2006/2003
Domácnosti celkem (tis.)	409,0	418,0	423,2	103,5	4 064,0	4 109,9	4 201,2	103,4
z nich vybavené (%):								
pevnou telefonní linkou	66,7	64,9	55,2 ¹⁾	-11,5	62,9	61,9	53,1 ¹⁾	-9,8
osobním počítačem	29,8	33,3	37,3 ¹⁾	7,5	23,8	29,5	35,7 ¹⁾	11,9
z toho připojeným k internetu	18,6	18,7	28,2 ¹⁾	9,6	14,8	19,4	26,7 ¹⁾	11,9
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let (tis.)	954,3	957,3 ²⁾	954,4	100,0	8 658,5	8 687,1 ²⁾	8 635,6	99,7
z nich mající k dispozici pro soukromé účely (%):								
mobilní telefon	63,0	73,4	80,4 ¹⁾	17,4	66,0	73,8	83,1 ¹⁾	17,1
osobní počítač doma	37,7	40,7	44,0 ¹⁾	6,3	32,6	35,9	43,0 ¹⁾	10,4
internet doma	23,8	23,0	33,4 ¹⁾	9,6	20,8	23,8	32,6 ¹⁾	11,8

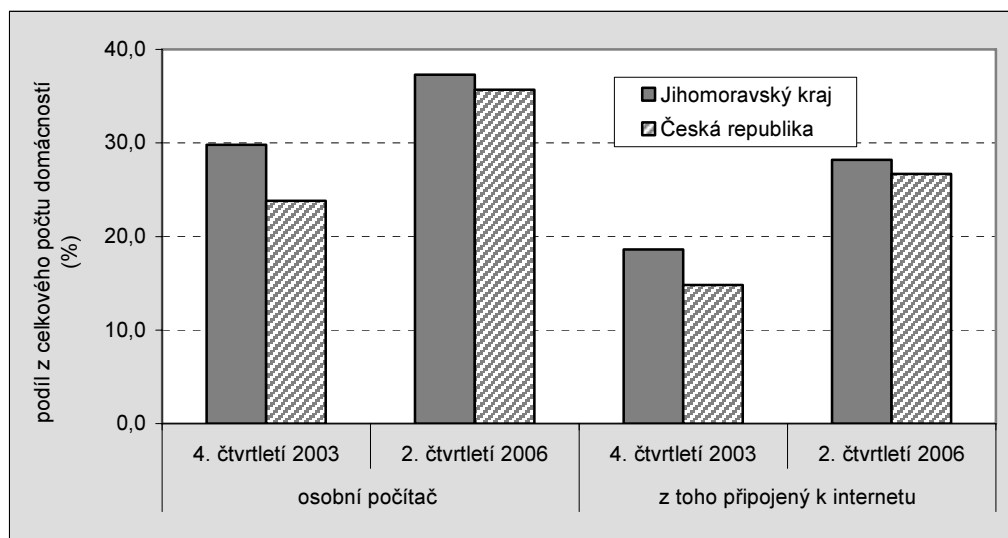
^{*)} období šetření: 4. čtvrtletí sledovaného roku, rok 2006 - 2. čtvrtletí 2006

¹⁾ rozdíl 2006 - 2003 v procentních bodech

²⁾ obyvatelstvo ve věku 16 a více let

V domácnostech Jihomoravského kraje žilo v závěru sledovaného období 954,4 tisíc obyvatel ve věku 16 a více let. Z tohoto počtu více než 80 % mělo k dispozici **mobilní telefon** pro soukromé užití, 44 % mělo osobní počítač a více než třetina měla pro své použití k dispozici internet. Ve srovnání s rokem 2003 se podíly jednotlivců vybavených informačními a komunikačními technologiemi výrazně zvýšily – nejvýrazněji pak u mobilu – o 17,4 bodu. Přesto ve srovnání s průměrem za Českou republiku byla v kraji nižší vybavenost mobilním telefonem (podíl byl o 2,7 bodu nižší), naopak u počítače a internetu republikový průměr převyšovala (o 1,0 resp. o 0,8 bodu).

Graf 8 Vybavenost domácností osobním počítačem a internetem

K šetření, které proběhlo ve 2. čtvrtletí 2006, je možno uvést některá obecná zjištění. Například, že 56 % populace ČR ve věku 16 a více let někdy použilo osobní počítač, dále, že 48 % populace ČR ve věku 16 a více let bylo uživatelem osobního počítače. Za **uživatele osobního počítače** je považován jednotlivec, který použil osobní počítač v posledních 3 měsících. Uživateli osobního počítače bylo více mezi muži než ženami a více mezi mladšími než mezi staršími. Nejbližší k této technologii mají studenti, z nichž v posledních třech měsících použilo počítač 97 % z nich. Podle vzdělání bylo nejvíce uživatelů osobního počítače mezi jednotlivci s vysokoškolským vzděláním (83 % použilo PC v posledních 3 měsících), dále se

středoškolským vzděláním s maturitou (69 %); u uživatelů se základním vzděláním tento podíl činil pouze 34 %.

Podle výsledků šetření někdy použilo internet 47 % populace ČR ve věku 16 a více let. Podíl uživatelů internetu v celkové populaci ve věku 16 a více dosáhl 41 %. Za **uživatele internetu** je považován jednotlivec, který použil internet v posledních třech měsících. Uživatelů internetu bylo více mezi muži než ženami a více mezi mladšími než mezi staršími. Stejně jako u využití počítače i zde byl internet nejvíce využíván studenty (93 %) a jednotlivci s vysokoškolským vzděláním (78 %). Výrazný vliv na použití internetu měla i lokalita, kde občané žijí. V městské populaci byl podíl uživatelů internetu vyšší než tomu bylo na venkově. Celkem 81 % uživatelů internetu jsou pravidelní uživatelé – tj. pracují s internetem alespoň jednou týdně, 41 % uživatelů internetu ho používá každý den. Uživatelé nejčastěji používají internet doma (70 %), dále v práci (45 %) a ve škole (20 %).

K nejpobulárnějším činnostem na internetu patřila komunikace a vyhledávání informací. V období posledních tří měsíců využilo elektronickou poštu 84 % uživatelů internetu. K nejčastějším aktivitám v oblasti vyhledávání patří vyhledávání informací o zboží a službách (vyžilo 72 % uživatelů internetu), vyhledávání služeb týkajících se cestování a ubytování (50 %), prohlížení a stahování novin a časopisů (43 %), hraní a stahování počítačových her a hudby (28 %).

Vzhledem k rostoucímu významu využití počítače a internetu zvlášt' stojí za zmínku i mezinárodní srovnání úrovně vybavenosti domácností (v tomto srovnání ČR významně zaostává). V roce 2005 bylo v České republice 29 % domácností vybaveno počítačem s připojením na internet, v 15 zemích Evropské unie (členské země před rozšířením EU) to bylo 53 % domácností a v 25 zemích (po rozšíření) pak 48 % domácností. Z evropských zemí byl na čele Island (84 %) a Nizozemsko (78 %), vybavenost domácností počítačem u sousedních států byla následující - Německo 62 %, Rakousko 47 %, Polsko 30 % a Slovensko 23 %.

Podíl jednotlivců starších šestnácti let, kteří využívali internet alespoň 1x týdně, dosáhl v roce 2005 v České republice 36 %. Pro srovnání – v EU 15 to bylo 46 %, v EU 25 pak 43 %, na čele žebříčku byl Island 81 % a Švédsko 76 %, sousední země – Německo 54 %, Rakousko 49 %, Slovensko 43 % a Polsko 29 %.

Výše uvedená fakta, která dokladovala nárůst vybavenosti domácností a používání těchto technologií jednotlivci v kraji či České republice, působila příznivě. Přesto mezinárodní srovnání odhaluje obraz méně příznivý, ukazuje oblast, kde je co dohánět.

Šetření o využívání informačních a komunikačních technologií bylo provedeno i v podnikatelském sektoru a ve veřejné správě, dostupná data byla za rok 2004 za Českou republiku, k výsledkům tedy jen stručně: v podnikatelském sektoru podle dopočtů téměř 94 % ekonomických subjektů, které měly více než 5 zaměstnanců, vlastnilo počítač. Ve všech středních a velkých podnicích byly počítače používány, výjimku tvořily společnosti, kterým činnosti standardně využívající počítač zajišťovaly dodavatelské firmy nebo spřízněné osoby. Celkem 89 % firem bylo připojeno na internet a téměř 59 % firem mělo vlastní webové stránky (navíc polovina z nich i v cizojazyčné verzi).

Podniky využívaly internet zejména k bankovním a finančním službám (74 % podniků), objednání zboží či služeb elektronickou poštou (64 % podniků), k hledání zaměstnanců (20 % podniků), ve vztahu k veřejné správě pak k získávání informací (61 %) a stahování formulářů (57 %). Z celkového počtu zaměstnanců sledovaných firem jich 39 % pracovalo na počítači (30 % z celkového počtu zaměstnanců používalo elektronickou poštu). Využívat informační a komunikační techniku ostatním uživatelům ve firmách umožňovali specialisté ICT (odborníci v oblasti výpočetní techniky), z celkového počtu zaměstnanců firem tvořili 2 %. Informace o počítačových odbornících jsou z výsledků výběrového šetření pracovních sil, kolísající počty pracovníků v Jihomoravském kraji mohou být zkresleny použitou metodou dopočtů.

Tab. 2.2.7 Počítačovní odborníci (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Odborníci v oblasti výpočetní techniky (ICT experti) celkem (tis.osob)	11,3	10,7	9,9	9,9	8,0	11,3	100,0
v tom (%):							
vědci a odborníci	47,8	42,5	34,0	40,2	60,5	54,3	1) ¹⁾ 6,5
techničtí pracovníci	52,2	57,5	66,0	59,8	39,5	45,7	1) ¹⁾ -6,5
z celku (%):							
muži	80,5	73,6	72,7	80,4	77,4	86,5	1) ¹⁾ 6,0
ženy	19,5	26,4	27,3	19,6	22,6	13,5	1) ¹⁾ -6,0

1)¹⁾ rozdíl v procentních bodech

Šetření o informačních technologiích ve veřejné správě zahrnovalo právní formu „organizační složka státu“ (ministerstva a ústřední orgány státní správy, úřady práce, soudy), právní formu „kraj“ (krajské úřady) a právní formu „obec nebo městská část“ (městské a obecní úřady, úřady městských částí). Výsledky šetření potvrdily masovou vybavenost orgánů veřejné správy výpočetní technikou, včetně připojení na internet. Výjimku tvořily šetřené obce ve velikostní skupině do 500 obyvatel, kde počítač mělo „pouze“ 97,7 % obcí. Připojení na internet mělo 99,6 % velkých obcí a 92,8 % obcí do 500 obyvatel. U připojení na internet mělo 47,3 % velkých obcí Jihomoravského kraje vysokorychlostní internet. Téměř 84 % velkých obcí České republiky mělo na konci roku 2004 svoji webovou stránku (v Jihomoravském kraji 86,1 % velkých obcí), z malých obcí to bylo 51,5 %.

Používání mobilních telefonů a osobních počítačů je pro většinu obyvatelstva běžnou součástí každodenního pracovního života. Ve všech sektorech hospodářství, u podnikatelských subjektů i ve veřejné správě jsou informační a komunikační technologie široce využívány. Je proto přirozené, že využívání těchto prostředků se rozšiřuje i do domácností a stává se součástí života zejména dětí a mladé generace. Dalšímu rozšíření napomáhá taktéž nabídka na trhu a cenová dostupnost.

3. Využití lidských zdrojů

Nejvýstižnější charakteristikou využití lidských zdrojů v kraji je míra zaměstnanosti a nezaměstnanosti doprovázená rozbohem ekonomické situace kraje. V tomto smyslu je členěna i tato část analýzy.

3.1 Ekonomický potenciál

- *ekonomická výkonnost Jihomoravského kraje patří k nejvyšší v České republice*
- *60 procent hrubé přidané hodnoty je vytvářeno v terciární sféře*
- *intenzita podnikatelské aktivity ve srovnání s ostatními kraji je průměrná*
- *výdaje na výzkum a vývoj v přepočtu na jednoho obyvatele byly v roce 2005 třetí nejvyšší v České republice*
- *v oblasti dopravy je i přes důležitou tranzitní funkci podprůměrná hustota silniční a železniční sítě*
- *dlouhodobý vývoj bytového fondu a současná intenzita bytové výstavby vytváří podmínky pro stabilizaci lidských zdrojů*

Ekonomický potenciál a výkonnost regionu je určujícím prvkem rozvoje lidských zdrojů. Ekonomický rozvoj umožňuje růst životní úrovně v regionu, vytváří příznivé podmínky pro plnohodnotný život obyvatel, pro pracovní uplatnění, je doprovázen rozvojem možností společenského a kulturního života, možnostmi vzdělávání. Vazba je vzájemná a nedílná – kvalitní lidské zdroje vytváří, udržují a zlepšují příznivé ekonomické klima, zprostředkovaně pak vytvořené podmínky využívají, udržují a zkvalitňují lidské zdroje.

Postihnout ekonomický potenciál regionu a jeho vývoj v celé jeho šíři je nad možnosti této práce. Přijmeme-li určitou míru zjednodušení, můžeme se zaměřit na výběr ukazatelů z oblasti makroekonomiky (podíl kraje na tvorbě hrubého domácího produktu České republiky ve srovnání s ostatními kraji, výše investic), na oblast odvětvové struktury hospodářství kraje, na úroveň podnikatelského prostředí. Další oblastí bude výzkum a vývoj jako předpoklad růstu ekonomiky regionu, dále dopravní dostupnost jako prvek dalšího rozvoje. Jako součást ekonomického potenciálu posoudíme i úroveň bytové výstavby, která je prostředkem stabilizace lidských zdrojů.

Makroekonomické ukazatele

Jihomoravský kraj patří v České republice ke krajům s nejvyšší ekonomickou výkonností. Hrubý domácí produkt (HDP) vytvořený v roce 2005 v Jihomoravském kraji dosáhl částky 302,3 mld. Kč, proti roku 2000 jeho objem vzrostl o 34,3 %, průměrný roční nárůst tak činil 6,1 %. Na celkovém HDP České republiky se kraj podílí jednou desetinou a v průběhu sledovaného období se tento podíl významně neměnil.

Tab. 3.1.1 Regionální makroekonomické ukazatele

	Měřicí jednotka	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %	
								2005/2000	průměrná roční
Hrubý domácí produkt (HDP) v tržních cenách	mil. Kč	225 131	241 596	251 430	264 721	283 352	302 309	34,3	6,1
Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK)	mil. Kč	60 407	57 436	61 027	68 376	72 765	78 274	29,6	5,3
Disponibilní důchod domácností (DDD)	mil. Kč	125 232	131 643	134 902	140 386	148 171	155 192	23,9	4,4
Podíl kraje na HDP České republiky (ČR = 100)	%	10,3	10,3	10,2	10,3	10,2	10,2	¹⁾ -0,1	x
Vývoj HDP (stálé ceny roku 1995, min. rok = 100)		103,2	102,5	101,3	104,4	103,4	105,7	x	x
HDP na 1 obyvatele v PPS ²⁾ (EU 25 = 100) ³⁾	%	59,9	61,2	62,5	63,3	65,0	67,9	¹⁾ 8,0	x
HDP na 1 obyvatele	Kč	196 834	213 039	222 538	234 532	250 877	267 463	35,9	6,3
THFK na 1 obyvatele	Kč	52 815	50 647	54 014	60 578	64 425	69 252	31,1	5,6
DDD na 1 obyvatele	Kč	109 492	116 082	119 400	124 376	131 189	137 304	25,4	4,6
HDP na 1 obyvatele (ČR = 100)	%	92,4	92,6	92,1	92,8	92,1	92,2	¹⁾ -0,2	x
THFK na 1 obyvatele (ČR = 100)	%	88,6	78,5	81,3	89,9	90,2	95,7	¹⁾ 7,1	x
DDD na 1 obyvatele (ČR = 100)	%	96,6	96,9	95,3	95,0	96,9	97,1	¹⁾ 0,5	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2000 v bodech

²⁾ PPS - jednotka pro měření kupní síly

³⁾ EU 25 - průměr za 25 členských zemí EU

HDP na 1 obyvatele v roce 2005 dosáhl 92,2 % republikového průměru, tímto podílem se kraj zařadil na čtvrté místo za Hlavní město Prahu, Středočeský a Plzeňský kraj. V roce 2000 zaujímal s 92,9 % republikového průměru místo páté. Procentní změna mezi rokem 2005 a rokem 2000 u HDP na 1 obyvatele v KČ dosahovala v jednotlivých krajích hodnot od 21,9 % (Liberecký kraj) do 42,7 % (Hlavní město Praha a Moravskoslezský kraj); Jihomoravský kraj se s nárůstem 35,0 % umístil na šestém místě.

Objemem čistého disponibilního důchodu domácností (DDD), který v roce 2005 dosáhl v kraji hodnoty 155,2 mld. Kč, se Jižní Morava řadila na 4. místo. Tento objem představoval podíl 10,7 % na DDD v České republice, oproti roku 2000 se zvýšil o 30,0 mld. (o 23,9 %), průměrná roční změna tohoto ukazatele v kraji činila 4,4 %. V přepočtu DDD na 1 obyvatele se Jihomoravský kraj v roce 2005 nacházel na místě čtvrtém s hodnotou 137 304 Kč, představující však pouze 97,1 % průměrné hodnoty v ČR (141 351 Kč na 1 obyvatele). Stoprocentní hranici překročila pouze Praha o 35,7 %, kraj Středočeský o 6,7 % a kraj Plzeňský o 1,0 %.

Důležitým zdrojem ekonomického růstu jsou investice, jejichž vyjádřením na makroekonomické úrovni je ukazatel tvorby hrubého fixního kapitálu (THFK). V Jihomoravském kraji dosáhl objem THFK v roce 2005 částky 78,3 mld. Kč, byl o 29,6 % vyšší než v roce 2000 a průměrné roční tempo růstu THFK činilo 5,3 %. Objem THFK v roce 2005 přepočtený na 1 obyvatele činil 69,3 tis. Kč a byl čtvrtý nejvyšší (po Hlavním městě Praze – 174,5 tis. Kč, Jihočeském kraji – 75,7 tis. Kč a Středočeském kraji – 74,0 tis. Kč). Proti roku 2000 se tato hodnota zvýšila v kraji o 31,1 %. Vytvořenou částkou THFK na 1 obyvatele dosáhl Jihomoravský kraj 95,7 % republikové hodnoty, ta činila 72 395 Kč na 1 obyvatele.

Indikátorem stability a iniciátorem růstu ekonomiky je i objem přímých zahraničních investic (PZI). Od roku 2000 do roku 2004 do Jihomoravského kraje podle údajů ČNB směřovaly přímé zahraniční investice ve výši 39,5 mld. Kč, což byla třetí nejvyšší hodnota mezi kraji (Hlavní město Praha více než 209 mld. Kč a Moravskoslezský kraj více než 45 mld. Kč). Nejvyšší část byla proinvestována v okrese Brno-venkov (46,7 %) a v okrese Brno-město (40,9 %), zbylých 12,4 % připadlo na ostatní okresy kraje, nejméně pak na okresy Znojmo a Hodonín (0,9 až 1,0 %).

Odvětvová struktura ekonomiky kraje

Odvětvovou strukturu ekonomiky je možno popsat zastoupením jednotlivých odvětví v registru ekonomických subjektů, jak bude uvedeno dále v části o podnikatelském prostředí. Současně lze charakterizovat odvětvovou strukturu podílem na tvorbě hrubé přidané hodnoty v rámci ekonomiky kraje.

Tab. 3.1.2 Hrubá přidaná hodnota podle odvětví

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005 -2000 v bodech
Hrubá přidaná hodnota celkem (mil. Kč)	203 975	219 015	228 541	240 679	254 306	270 955	¹⁾ 32,8
v tom odvětví (%):							
zemědělství, myslivost, lesnictví; chov ryb	4,7	4,9	4,1	3,7	4,0	3,5	-1,2
průmysl	30,2	30,1	28,8	27,7	28,1	28,9	-1,3
stavebnictví	6,8	6,5	6,5	7,7	7,6	7,8	1,0
obchod; opravy motorových vozidel a výrobků pro osob. potřebu; ubytování a stravování	14,6	15,1	15,7	15,0	14,5	14,6	0,0
doprava, skladování a spoje	9,1	9,4	10,0	10,1	9,9	9,3	0,2
finanční zprostředkování; činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu, podnikatelské činnosti	17,5	16,8	16,9	17,2	16,9	17,4	-0,1
veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	5,7	5,9	5,7	6,1	5,9	5,9	0,2
vzdělávání; zdravotní a sociální péče; ostatní veřejné, sociální a osobní služby	11,3	11,4	12,3	12,5	13,0	12,7	1,4

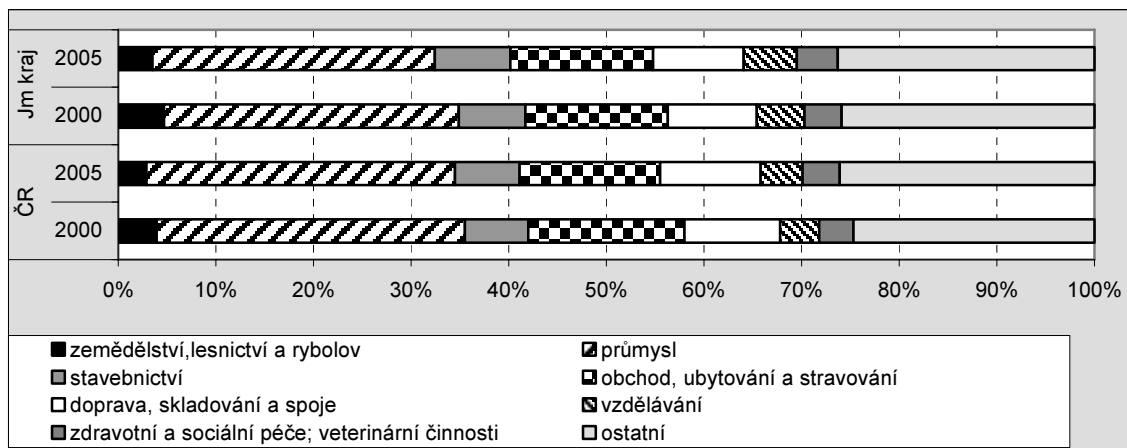
¹⁾ změna v %

Hrubá přidaná hodnota (HPH) vytvořená subjekty v Jihomoravském kraji dosáhla v roce 2005 hodnoty 271 mld. Kč, proti roku 2000 to bylo o 67 mld. Kč, tj. 32,8 % více. Dlouhodobě se na tvorbě HPH nejvíce podílí odvětví průmyslu (rozmezí 27,7 až 30,2 %) a obory finančního zprostředkování a činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu (v rozsahu 16,8 až 17,5 %). Výrazný podíl komerčních služeb (správa a prodej nemovitostí, služby pro podniky, výzkum a vývoj apod.) je dán tím, že v Brně, v druhém největším městě v republice, je vyšší zastoupení subjektů s touto převažující činností. Brno je dále sídlem nejen správních

úřadů, kulturních a zdravotnických institucí, ale je i centrem soudnictví či vzdělávání nadregionálního charakteru.

Zemědělství má v Jihomoravském kraji bohatou tradici, podíl primární sféry na tvorbě HPH však v posledních třech letech nepřesahoval 4 %, v roce 2005 byl o 1,2 bodů nižší než v roce 2000 a činil pouze 3,5 %. V sekundární sféře (průmysl a stavebnictví) bylo v roce 2005 vytvořeno 36,7 % HPH, podíl se proti roku 2000 (37,0 %) tedy snížil o 0,3 bodu. V terciární sféře bylo tvořeno 59,8 % HPH, proti roku 2000 vzrostl tento podíl o 1,6 bodu (nejvyšší podíl byl ve sledovaném období v roce 2003, kdy dosáhl 61 %).

Graf 9 Struktura hrubé přidané hodnoty podle OKEČ v Jihomoravském kraji

Jihomoravský kraj se na HPH České republiky ve sledovaných letech podílel hodnotou pohybující se v rozmezí 10,2 až 10,3 %. V mezikrajském srovnání jde o třetí nejvyšší podíl za Hl. m. Prahou, která se v roce 2005 podílí téměř jednou čtvrtinou (24 %) a za Středočeským krajem (10,4 %). Jednou desetinou se podílí rovněž kraj Moravskoslezský. Nejnižším podílem se na hrubé přidané hodnotě ČR podílí kraj Karlovarský (2,3 %) a Liberecký (3,3 %).

Podnikatelské prostředí

Podnikatelské prostředí kraje lze charakterizovat stavem a strukturou registru ekonomických subjektů (RES). K 31. 12. 2005 bylo v registru evidováno 258,3 tis. subjektů se sídlem v Jihomoravském kraji, tento počet představoval 10,8 % z celorepublikového registru (třetí nejvyšší po Hlavním městě Praze a Středočeském krajem). Spolu s Moravskoslezským krajem (čtvrtý nejvyšší podíl na registru republiky) v těchto čtyřech krajích sídlila téměř polovina subjektů (49,5 %) registru České republiky. Nejnižší podíl na registru byl zaznamenán v Karlovarském kraji – 3,2 %.

Tab. 3.1.3 Registrované subjekty podle právní formy (stav k 31. 12.)

	2000	2005	Změna v %		Struktura v %	
			2005/2000	průměrná roční	2000	2005
Registrované subjekty celkem	221 294	258 291	16,7	3,1	100,0	100,0
v tom:						
fyzické osoby	180 422	203 872	13,0	2,5	81,5	78,9
v tom: soukromí podnikatelé	153 900	177 086	15,1	2,8	69,5	68,6
samostatně hospodařící rolníci	14 246	13 965	-2,0	-0,4	6,4	5,4
podnikající podle zvláštních zákonů	12 276	12 821	4,4	0,9	5,5	5,0
právnícké osoby	40 872	54 419	33,1	5,9	18,5	21,1
z toho: obchodní společnosti	25 785	31 742	23,1	4,2	11,7	12,3
družstva	957	1 647	72,1	11,5	0,4	0,6
státní podniky	110	86	-21,8	-4,8	0,0	0,0

Počet jednotek v registru se ve sledovaném období dále zvyšoval, i když ne už tak dramaticky, jako tomu bylo na počátku devadesátých let. Čtyři pětiny registru dlouhodobě tvoří fyzické osoby, jejich počet v daném období vzrostl o 23,4 tis., tj. o 13,0 %. Z hlediska struktury u fyzických osob v roce 2005 připadlo 86,9 % na

soukromé podnikatele, 6,8 % na soukromé zemědělce a 6,3 % na podnikající podle zvláštních zákonů. Počty soukromých podnikatelů i osob podnikajících podle zvláštních zákonů se zvýšily, pokles byl zaznamenán pouze u počtu samostatně hospodařících rolníků.

U počtu právnických osob byl zaznamenán relativně vysoký nárůst (o jednu třetinu), jejich zastoupení na celku se zvýšilo v roce 2005 o 2,6 bodu na 21,1 %. Nejpočetněji zastoupenou skupinou právnických osob jsou obchodní společnosti (58,3 % z celku), z nichž téměř 90 % představují společnosti s ručením omezeným. Nejdynamičtěji rozvíjející se právní formou v této skupině jsou družstva, relativní nárůst počtu družstev za posledních pět let činil více jak 70 %.

Posouzení struktury subjektů v RES podle počtu zaměstnanců je diskutabilní, neboť u téměř 57 % subjektů nebyl počet zaměstnanců uveden (doplnění či nedoplnění údaje zřejmě souvisí s ekonomickou aktivitou jednotky). Celkem 31,5 % subjektů bylo bez zaměstnanců, v absolutním vyjádření pak 31 tisíc jednotek mělo zaměstnance. Z počtu firem se zaměstnanci však 87,6 % (27 tis. subjektů) mělo počet zaměstnanců v rozmezí 1 až 19. Největších firem, tedy firem s více jak 500 zaměstnanci, bylo v roce 2005 v Jihomoravském kraji 84, což bylo 9,8 % z celorepublikového počtu (855). Více jich bylo registrováno pouze v Hlavním městě Praze (231, tj. 27,0 %) a v kraji Moravskoslezském (99, tj. 11,6 %). Mezi největší organizace z hlediska počtu zaměstnanců patřila např. Fakultní nemocnice Brno, Finanční ředitelství v Brně a Masarykova univerzita. Z výrobních podniků pak např. PENAM spol. s r.o. (výroba pekárenských výrobků), ŽS Brno, a.s. (pozemní a inženýrské stavitelství) a Gumotex a.s. (výroba plastových výrobků). Oproti roku 2000 se počet velkých firem v Jihomoravském kraji zvýšil o 7 subjektů.

Tab. 3.1.4 Registrované subjekty podle počtu zaměstnanců a podle převažující činnosti
(stav k 31. 12.)

	2000	2005	Změna v %		Struktura v %	
			2005/2000	průměrná roční	2000	2005
Registrované subjekty celkem	221 294	258 291	16,7	3,1	100,0	100,0
v tom s počtem zaměstnanců:						
neuvedeno	52 617	145 860	177,2	22,6	23,8	56,5
bez zaměstnanců	133 317	81 453	-38,9	-9,4	60,2	31,5
1 - 5	24 529	20 249	-17,4	-3,8	11,1	7,8
6 - 9	3 743	3 541	-5,4	-1,1	1,7	1,4
10 - 19	3 426	3 351	-2,2	-0,4	1,5	1,3
20 - 49	2 222	2 310	4,0	0,8	1,0	0,9
50 - 99	795	830	4,4	0,9	0,4	0,3
100 - 199	368	390	6,0	1,2	0,2	0,2
200 - 499	200	223	11,5	2,2	0,1	0,1
500 - 999	43	53	23,3	4,3	0,0	0,0
1 000 a více	34	31	-8,8	-1,8	0,0	0,0
z toho podle převažující činnosti:						
zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov	16 956	17 198	1,4	0,3	7,7	6,7
průmysl celkem	31 179	36 346	16,6	3,1	14,1	14,1
stavebnictví	23 571	28 944	22,8	4,2	10,7	11,2
obchod, opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a pro domácnost	63 270	66 189	4,6	0,9	28,6	25,6
ubytování a stravování	9 209	11 559	25,5	4,7	4,2	4,5
doprava, skladování a spoje	6 925	7 649	10,5	2,0	3,1	3,0
finanční zprostředkování	7 855	7 721	-1,7	-0,3	3,5	3,0
činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu	40 319	54 127	34,2	6,1	18,2	21,0
veřejná správa a obrana, sociální zabezpečení	754	1 398	85,4	13,1	0,3	0,5
vzdělávání	2 502	3 810	52,3	8,8	1,1	1,5
zdravotní a sociální péče, veterinární činnosti	3 200	3 678	14,9	2,8	1,4	1,4
ostatní veřejné, sociální a osobní služby	15 546	19 666	26,5	4,8	7,0	7,6

Většinové zastoupení fyzických osob v registru výrazně ovlivňuje odvětvovou strukturu RES, relativní zastoupení jednotlivých odvětví není úměrné podílu na tvorbě hrubé přidané hodnoty. V roce 2005 tak čtvrtina všech subjektů podnikala v oblasti obchodu, oprav motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu, druhým největším odvětvím byly činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu (více jak pětina všech

subjektů). Struktura zastoupení jednotlivých odvětví v kraji byla v roce 2005 přibližně shodná se strukturou RES v České republice.

Pro mezikrajské srovnání je vhodné použít ukazatel intenzity podnikatelské aktivity, což je počet registrovaných ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel. Jihomoravský kraj se v roce 2005 řadil na sedmé místo s 228 subjekty na 1 000 obyvatel, přestože absolutním počtem zaujímal místo třetí. Nejvyšší intenzitu vykazovalo Hlavní město Praha (362) a Liberecký kraj (256), nejnižší kraj Moravskoslezský (183) a Vysočina (188). Republikový průměr počtu dosáhl v roce 2005 233 subjektů na 1 000 obyvatel.

Tab. 3.1.5 Ekonomické subjekty a statistické jednotky typu podnik podle vybraných právních forem, vybraných činností a počtu zaměstnanců v kraji k 31. 12. 2005

	Registro- vané jednotky celkem	Jednotky typu podnik		Jednotky typu podnik s počtem zaměstnanců							
		celkem	podíl v %	bez a neuve- deno	1 - 5	6 - 19	20 - 49	50 - 99	100 - 249	250 - 499	500 a více
Registrované subjekty celkem	258 291	138 143	53,5	108 228	19 716	6 573	2 154	790	457	142	83
v tom podle právní formy:											
fyzické osoby	203 872	107 233	52,6	94 499	10 602	1 825	275	24	6	2	-
v tom: soukromí podnikatelé	177 086	93 474	52,8	84 039	7 633	1 541	231	23	6	1	-
samostatně hosp. rolníci	13 965	5 781	41,4	5 240	420	98	22	1	-	-	-
podnikající podle zvláštních zákonů	12 821	7 978	62,2	5 220	2 549	186	22	-	-	1	-
právnícké osoby	54 419	30 910	56,8	13 729	9 114	4 748	1 879	766	451	140	83
z toho: obchodní společnosti	31 742	22 011	69,3	7 810	7 905	3 855	1 419	517	346	108	51
družstva	1 647	1 017	61,7	728	130	57	49	31	11	6	5
státní podniky	86	55	64,0	36	11	4	1	-	1	1	1
Převažující činnost (vybrané činnosti)	258 285	138 143	69,5	108 228	19 716	6 573	2 154	790	457	142	83
zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov	17 198	7 610	44,2	6 715	492	189	112	63	30	9	-
průmysl celkem	36 346	21 853	60,1	17 206	2 362	1 236	542	224	174	73	36
stavebnictví	28 944	17 699	61,1	15 434	1 287	629	238	67	34	6	4
obchod, opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a pro domácnost	66 189	29 584	44,7	22 068	5 317	1 664	394	86	39	9	7
ubytování a stravování	11 559	6 506	56,3	4 170	1 789	455	67	17	7	1	-
doprava, skladování a spoje	7 649	5 345	69,9	3 837	1 064	320	82	19	14	5	4
finanční zprostředkování	7 721	3 129	40,5	2 853	237	25	5	5	2	2	-
činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu, ostatní podnikatelské činnosti	54 127	30 813	56,9	25 528	3 863	1 026	245	78	54	11	8
veřejná správa a obrana, sociální zabezpečení	1 398	876	62,7	186	329	261	46	21	22	6	5
vzdělávání	3 810	2 449	64,3	1 394	184	390	285	148	39	5	4
zdravotní a sociální péče, veterinární činnosti	3 678	3 257	88,6	1 121	1 881	123	54	34	23	9	12
ostatní veřejné, sociální a osobní služby	19 666	9 022	45,9	7 716	911	255	84	28	19	6	3

V registru ekonomických subjektů jsou uvedeny všechny jednotky bez ohledu na to, zda jsou či nejsou aktivní. Tabulka 3.1.5 však charakterizuje krajský RES z pohledu statistických jednotek typu podnik. Za tuto jednotku je považován subjekt, který podle informací ze statistických zjišťování nebo z administrativních zdrojů vykazuje ekonomickou činnost. Z tohoto pohledu bylo k 31. 12. 2005 v Jihomoravském kraji 138 tisíc jednotek typu podnik, což bylo 53,5 % z registrovaných jednotek celkem. U fyzických osob jsou podíly aktivních jednotek nižší (u samostatně hospodařících rolníků jen 41,4 %), u právníckých osob naopak vyšší – téměř 70 % obchodních společností bylo ekonomicky aktivních. Relace struktur právních forem, struktury jednotek podle počtu zaměstnanců nebo odvětví činnosti v podstatě odpovídaly zastoupení u registru celkem.

Výzkum a vývoj

Růst ekonomiky a zvyšování její konkurenceschopnosti je úzce spojeno s rozvojem výzkumu a vývoje. Úspěšnost výzkumu a vývoje a jeho další možnosti jsou limitovány finančními zdroji a pracovním potenciálem. Pro statistické sledování výzkumu a vývoje ve zpravodajských jednotkách je tedy určující především struktura zaměstnanců výzkumu a vývoje a dále pak výdaje na výzkum a vývoj v třídění podle čtyř základních sektorů – podnikatelského, vládního, sektoru vyššího vzdělávání a neziskového soukromého sektoru.

Podnikatelský sektor zahrnuje zpravodajské jednotky, jejichž činností je výroba zboží nebo služeb pro prodej veřejnosti za ekonomicky významnou cenu (firmy, finanční instituce, zaměstnavatelé). Vládní sektor je složen z orgánů státní správy a samosprávy na všech úrovních (Akademie věd, rezortní výzkumné ústavy ministerstev) s výjimkou veřejně řízeného vyššího odborného a vysokého školství. Vyšší odborné a vysoké školství (sektor vyššího vzdělání) zahrnuje univerzity, vysoké školy, další instituce pomaturitního vzdělávání, zahrnuje i výzkumné ústavy, experimentální zařízení a kliniky pracující pod řízením a kontrolou organizací vyššího vzdělávání. Neziskový soukromý sektor zahrnuje soukromé instituce, které nejsou založeny s primárním cílem tvorby zisku (svazy, kluby, hnutí či nadace), dále soukromé osoby a domácnosti.

Tab. 3.1.6 Výzkum a vývoj

	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2001
Zaměstnanci výzkumu a vývoje (FTE)	3 757	3 250	3 652	3 791	6 036	160,7
v tom sektor:						
podnikatelský	1 198	1 256	1 474	1 735	2 730	227,9
vládní	1 319	1 060	1 187	930	1 235	93,7
vyššího odborného a vysokého školství	1 223	920	975	1 119	2 065	168,8
soukromý neziskový	17	14	16	7	5	29,1
Výzkumní pracovníci (FTE)	2 241	1 996	2 098	2 244	3 596	160,5
v tom sektor:						
podnikatelský	640	706	758	875	1 456	227,5
vládní	847	627	627	611	817	96,5
vyššího odborného a vysokého školství	740	652	700	755	1 320	178,3
soukromý neziskový	14	11	13	3	3	24,3
Vnitřní výdaje na výzkum a vývoj (mil. Kč)	3 061	3 144	3 473	3 964	4 654	152,0
v tom sektor:						
podnikatelský	1 139	1 218	1 451	1 990	2 289	201,1
vládní	1 055	953	977	921	960	91,0
vyššího odborného a vysokého školství	862	966	1 037	1 048	1 398	162,3
soukromý neziskový	5	6	8	5	5	98,9

Za rok 2005 jsou ukazatele výzkumu a vývoje uvedeny za 292 vykazujících jednotek Jihomoravského kraje, proti roku 2001 se jejich počet zvýšil o 110. Téměř 83 % jednotek patřilo do podnikatelského sektoru. U počtu zaměstnanců a počtu výzkumných pracovníků je uvedena zkratka FTE. Jedná se o průměrný evidenční počet zaměstnanců na plný pracovní úvazek věnovaný výzkumným a vývojovým činnostem (jeden FTE se rovná jednomu roku práce zaměstnance na plný úvazek, který se na sto procent věnuje výzkumné a vývojové činnosti). Tento údaj nejlépe vystihuje skutečnou dobu věnovanou daným činnostem.

Zatímco v letech 2001 až 2004 se počet zaměstnanců a počet výzkumných pracovníků nijak zvlášť neměnil, v roce 2005 došlo k meziročnímu zvýšení u obou kategorií a celková změna tak představovala více než 60 % (uvedený nárůst je významně ovlivněn především úpravou metodiky na postupy pro výpočet FTE běžně používané v ostatních zemích EU). K nejvýraznějšímu zvýšení počtu zaměstnanců i počtu výzkumných pracovníků (v obou případech se počet více než zdvojnásobil) došlo v podnikatelském sektoru. V důsledku toho se podstatně změnila i struktura zaměstnanců podle sektorů. V roce 2001 připadlo 35,1 % zaměstnanců na vládní sektor, 32,6 % na sektor vyššího vzdělání a 31,9 % na podnikatelský sektor, ovšem v roce 2005 byl nejvýrazněji zastoupen sektor podnikatelský - 45,2 %, 34,2 % zaměstnanců patřilo do sektoru vyššího vzdělání a jen 20,5 % do sektoru vládního.

Struktura zaměstnanců ve výzkumu a vývoji podle druhu zaměstnání se neměnila. V roce 2001 i v roce 2005 tvořili shodně výzkumní pracovníci 59,6 % celkového počtu zaměstnanců. Měnila se ale struktura podle pohlaví – zejména u výzkumných pracovníků. Jestliže v roce 2001 tvořily ženy pětinu, tak v roce 2005 to již byla více než čtvrtina všech výzkumných pracovníků.

Tempu růstu počtu pracovníků odpovídalo i tempo růstu výdajů na výzkum a vývoj. Tyto výdaje v roce 2005 dosáhly částky téměř 4,7 mld. Kč a proti roku 2001 byly o 52,0 % vyšší. Také zde došlo k zásadní změně struktury výdajů podle sektorů, u podnikatelského sektoru se podíl zvýšil z 37,2 % v roce 2001 na 49,2 % v roce 2005, opačný vývoj zaznamenaly výdaje u vládního sektoru – pokles z 34,5 % na 20,6 %.

Pro mezikrajské srovnání a zhodnocení postavení kraje v této oblasti je vhodné použít přepočtené výdaje na výzkum a vývoj na jednoho obyvatele. V roce 2005 byl Jihomoravský kraj částkou 4 117 Kč výdajů na obyvatele na úrovni republikového průměru (4 123 Kč) a umístil se na 3. místě v České republice za Hlavním městem Prahou (13 464 Kč) a Středočeským krajem (7 443 Kč). Dobré umístění je možno přisuzovat přítomnosti významných výrobních podniků v kraji a rozvinutému sektoru vyššího školství. Nejnížší hodnoty byly vykázány v kraji Karlovarském (250 Kč) a Ústeckém (716 Kč).

Dopravní dostupnost

Dopravní spojení a hustota silniční a železniční sítě přispívají k hospodářské atraktivitě regionu. Jihomoravský kraj plní z hlediska dopravy důležitou tranzitní funkci. Hlavní kostru dopravního systému tvoří dálnice D1 a D2 a rychlostní komunikace R43 a R52. Významný dopravní uzel v případě silniční, dálniční a železniční dopravy a integrovaného dopravního systému Jihomoravského kraje představuje krajské město Brno.

Územím Jihomoravského kraje v roce 2005 procházelo 4 505 kilometrů silnic a dálnic, proti roku 2000 přibýlo 107 km silnic, což představuje nárůst 2,4 %. Silnic I. třídy přibýlo 19 km (4,5 %), délka dálnice vzrostla o 11 km (8,8 %). Dálnice prochází čtyřmi okresy (Brno-město, Brno-venkov, Břeclav a Vyškov) a představuje téměř čtvrtinu z celkové délky dálnic v České republice (564 km).

Tab. 3.1.7 Silniční doprava

Pramen: Ročenka dopravy MDČR

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Délka silnic a dálnic (km)	4 398	4 404	4 402	4 403	4 493	4 505	102,4
z toho:							
silnice I. třídy	429	447	447	448	449	448	104,5
dálnice v provozu	124	124	124	124	124	135	108,8
Výkony silniční dopravy							
Vývoz zboží z kraje (tis. tun)	5 359	6 852	7 929	6 108	5 956	6 751	126,0
Dovoz zboží do kraje (tis. tun)	5 381	5 515	6 183	6 677	5 565	6 191	115,0
Přeprava zboží v rámci kraje (tis. tun)	20 855	24 783	34 220	39 772	33 560	35 273	169,1
Přeprava cestujících v rámci kraje (tis. osob)	44 948	43 374	42 542	46 281	34 666	39 877	88,7
Počet autobusových spojů v rámci kraje	45 882	46 013	55 021	55 021	55 400	55 256	120,4
v tom:							
pracovní den	31 980	32 065	38 129	38 129	38 246	37 497	117,3
sobota	6 109	6 195	7 677	7 677	7 931	8 250	135,0
neděle a svátky	7 793	7 753	9 215	9 215	9 223	9 509	122,0

Přes svoji nezastupitelnou roli v silniční dopravě hustotou silniční sítě (přepočten na rozlohu území kraje nebo na počet obyvatel) nedosahuje Jihomoravský kraj hodnot za Českou republiku. V roce 2005 připadlo na 1 000 obyvatel 4,0 km silnic a dálnic, přepočteno na rozlohu území připadlo na 1 km² celkem 626 metrů silnic a dálnic. Průměry za Českou republiku dosahovaly hodnoty 5,4 km na 1 000 obyvatel, resp. 704 metrů na kilometr čtvereční. V přepočtovém ukazateli vztaheném na počet obyvatel byl kraj na 11. místě, nejpříznivější situace byla v kraji Vysočina (10,0 km) a v Jihočeském kraji (9,8 km), na opačném konci byl Moravskoslezský kraj s 2,7 km silnic na 1 000 obyvatel. V přepočtu na rozlohu byl Jihomoravský kraj na 9. místě (první místo Středočeský kraj – 869 m a poslední Zlínský kraj, kde na kilometr čtvereční připadlo 533 metrů silnic).

Výkonové ukazatele silniční dopravy se ve sledovaném období zvyšovaly. Jestliže v roce 2000 bylo po silnicích Jihomoravské přepraveno téměř 32 mil. tun zboží (souhrn dovozu, vývozu a přepravy v rámci kraje), pak v roce 2005 to bylo už 48 milionů tun zboží, nárůst objemu přepravy tedy činil více než 52 %. Rostoucí zatížení pozemních komunikací a zvyšující se intenzita dopravy bude klást i do budoucna zvýšené nároky na údržbu komunikací a na opatření k posílení bezpečnosti provozu.

Výkony nákladní silniční dopravy tedy vzrostly, u autobusové dopravy byl však vývoj opačný. Zde se počty přepravovaných cestujících snižovaly (s výjimkou roku 2003), a to i navzdory tomu, že se počet autobusových spojů zvyšoval nejen o víkendech a svátcích, ale i v pracovních dnech. Stejně tak se zvýšily i počty spojů v železniční dopravě.

Z hlediska dopravní obslužnosti patří Jihomoravský kraj k relativně nejlépe vybaveným krajům. Spolu s krajem Olomouckým patří ke krajům, kde jsou všechny obce s dostupným autobusovým a železničním spojením. Z hlediska racionalizace dopravy zejména v brněnské aglomeraci je významné budování uceleného integrovaného dopravního systému jako kombinace železniční a autobusové dopravy a městské dopravy v Brně.

Tab. 3.1.8 Železniční doprava

Pramen: Ročenka dopravy MDČR

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Provozní délka železničních tratí (km)	755	781	786	793	793	810	107,3
Vývoz zboží z kraje (tis. tun)	1 346	1 238	1 086	1 054	898	855	63,5
Dovoz zboží do kraje (tis. tun)	1 027	1 606	1 174	1 004	969	801	78,0
Přeprava zboží v rámci kraje (tis. tun)	590	180	139	131	98	454	76,8
Počet vlakových spojů v rámci kraje	12 162	12 435	13 132	13 132	13 005	13 120	107,9
v tom:							
pracovní den	5 007	5 076	5 321	5 321	5 268	5 219	104,2
sobota	3 615	3 744	4 000	4 000	3 887	4 033	111,6
neděle a svátky	3 540	3 615	3 811	3 811	3 850	3 868	109,3

Nezastupitelnou roli hraje železniční doprava. Celkem 810 km železničních tratí, které prochází krajem, tvořilo v roce 2005 8,4 % provozní délky tratí České republiky. Provozní délka železnic se od roku 2000 zvýšila o 55 km, tedy o 7,3 %, ale výkony železniční přepravy na rozdíl od silničních poklesly. V roce 2000 byly po železnicích kraje v souhrnu přepraveny téměř 3 miliony tun zboží, v roce 2005 to však bylo jen 2,1 mil. tun, což bylo o 853 tisíc tun méně (o 28,8 %).

Z porovnání množství zboží přepraveného po silnici a železnici vyplývá, že v roce 2000 se po silnici přepravovalo přibližně desetkrát vyšší množství zboží než po železnici, v roce 2005 už dvacetkrát vyšší množství. Na celkové dopravě zboží se v roce 2000 podílela železnice 8,6 procenty, v roce 2005 to bylo už jen 4,2 %. Železniční doprava je však i nadále perspektivní vzhledem na současnou srovnatelnost nákladů a očekávaný růst nákladů v silniční dopravě, nezanedbatelné je také srovnání dopadu na životní prostředí.

Bytová výstavba

Úroveň bytového fondu, intenzivní výstavba nových bytů a modernizace stávajícího bytového fondu jsou významnými prostředky stabilizace lidských zdrojů. Obecný vývoj bytového fondu je možno dokumentovat změnami charakteristik sledovaných ve sčítání lidu, domů a bytů, intenzitu výstavby pak počtem zahajovaných a dokončených bytů v posledním období.

Podle údajů ze sčítání lidu, domů a bytů bylo k 31. 3. 2001 v Jihomoravském kraji 205 tisíc obydlených domů, v nichž bylo 405 tisíc obydlených bytů. Proti roku 1991 se počet obydlených domů zvýšil o 3,3 tisíce, tj. o 1,6 %, počet obydlených bytů se zvýšil o 10,6 tisíc, tj. o 2,7 %. Rodinné domy v roce 2001 celkem tvořily 90,2 % obydlených domů, obydlené byty v rodinných domech tvořily 50,3 % celkového počtu trvale obydlených bytů.

Technické vybavení obydlených bytů se v období mezi sčítáními výrazně zlepšilo. V roce 1991 mělo 58,7 % bytů zaveden plyn, v roce 2001 to bylo už 82,2 %, podíl bytů s vodovodem se zvýšil z 95,4 % na 98,3 %, podíl bytů s přípojkou na veřejnou kanalizaci vzrostl z 66,3 % na 75,7 % a podíl bytů vybavených ústředním nebo etážovým topením se zvýšil ze 77,4 % na 81,8 %. O pět procentních bodů vzrostl podíl bytů vybavených koupelnou či sprchovým koutem a splachovacím sociálním zařízením.

Úroveň bydlení je charakterizována zejména poměrovými ukazateli (počet osob na byt nebo na obytnou místnost, obytnou plochou na byt nebo na osobu, počtem obytných místností na byt a mnoha dalšími). Je tedy zřejmé, že vývoj bytového fondu, resp. vývoj úrovně bydlení je závislý na vývoji demografické struktury obyvatelstva. Vývoj všech poměrových ukazatelů bydlení se však v období mezi sčítáními ubíral žádoucím směrem – směrem ke zvyšování kvality bydlení. Průměrná velikost obytné plochy bytu se zvětšila z 47,5 m² v roce 1991 na 51,8 m² v roce 2001, zvýšil se počet obytných místností na 1 byt (z 2,80 na 2,85), zvýšila se

obytná plocha připadající na 1 osobu (z 16,5 na 18,7 m²) a poklesl průměrný počet osob na 1 obytnou místnost (snížení z 1,02 na 0,97 osob).

Významným faktem je ta skutečnost, že více než polovina bytů je v rodinných domech. Technická vybavenost rodinných domů je vcelku srovnatelná s vybaveností domů bytových, ovšem ukazatele kvality bydlení v bytech v rodinných domech jasně dominují. Průměrná velikost obytné plochy bytu v rodinném domě činila v roce 2001 celkem 64,1 m², naproti tomu v bytovém domě pouze 39,3 m², v bytě v rodinném domě bylo v průměru 3,39 místností, v bytě v obytném domě pak 2,30 místností. Obytná plocha bytu připadající na 1 osobu - 21,1 m² v rodinném a 15,6 m² v bytovém domě a konečně průměrný počet osob na 1 obytnou místnost v bytě – 0,89 v rodinném a 1,09 v bytovém domě.

Ze srovnání bytových charakteristik zjištěných sčítáním s ostatními kraji či průměrem České republiky celkově vyplývá průměrné umístění v technické vybavenosti obydlí bytů. V Jihomoravském kraji bylo v roce 2001 nejvyšší zastoupení bytů vybavených plynem ze sítě, nadprůměrné hodnoty oproti průměru České republiky byly dosaženy i v zastoupení bytů vybavených ústředním topením a dále koupelnou v bytě – dosažené podíly však stačily jen na sedmé místo mezi kraji. Pod průměrem republiky byly a shodně 10. místo mezi kraji obsadily podíly bytů vybavených vodovodem či splachovacím WC v bytě.

Šestý nejvyšší podíl bytů v rodinných domech byl příčinou nadprůměrného umístění kraje v hodnotách ukazatelů kvality bydlení (tím i postavením hodnot nad průměrem České republiky). Průměrná obytná plocha jednoho bytu stejně jako obytná plocha na osobu byla pátá nejvyšší mezi ostatními kraji, počet místností na 1 byt byl čtvrtý nejvyšší, čtvrtá nejprůběžnější hodnota byla i u počtu osob na 1 obytnou místnost.

Vývoj bytového fondu dokladovaný stručnými výsledky SLDB 2001 byl příznivý a přispíval k vytváření podmínek pro rozvoj a stabilizaci lidských zdrojů. Tento trend pokračoval i v dalším období, což dokládají i údaje o bytové výstavbě ve sledovaném období. Nejdynamičtěji se sice ve sledovaném období vyvíjela celková rozestavěnost, byla však způsobena vysokou dynamikou zahajované výstavby bytů, za níž zaostával nárůst počtu dokončovaných bytů.

Tab. 3.1.9 Bytová výstavba

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %	
							2005/ 2000	průměrná roční
Zahájené byty	3 628	3 080	4 105	3 829	5 371	4 887	34,7	6,1
z toho v rodinných domech	1 383	1 397	1 643	1 871	1 915	2 058	48,8	8,3
Rozestavěné byty k 31. 12.	13 407	13 589	14 381	15 105	16 943	18 233	36,0	6,3
z toho v rodinných domech	6 937	7 040	7 217	7 740	8 070	8 736	25,9	4,7
Dokončené byty	3 118	2 878	3 437	3 316	3 842	3 816	22,4	4,1
z toho v rodinných domech	1 333	1 294	1 465	1 339	1 543	1 444	8,3	1,6
Dokončené byty na 100 zahájených bytů	85,9	93,4	83,7	86,6	71,5	78,1 ¹⁾	-7,9	x
Dokončené byty na 1 000 obyvatel	2,7	2,6	3,1	3,0	3,4	3,4 ¹⁾	0,6	x
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu (m ²)	69,2	71,5	66,9	68,2	68,8	67,5	-2,5	-0,5
z toho bytu v rodinných domech	95,7	91,7	95,2	98,4	98,6	100,4	4,9	1,0
Zrušené byty	316	286	346	282	320	327	3,5	0,7

¹⁾ rozdíl 2005 - 2000

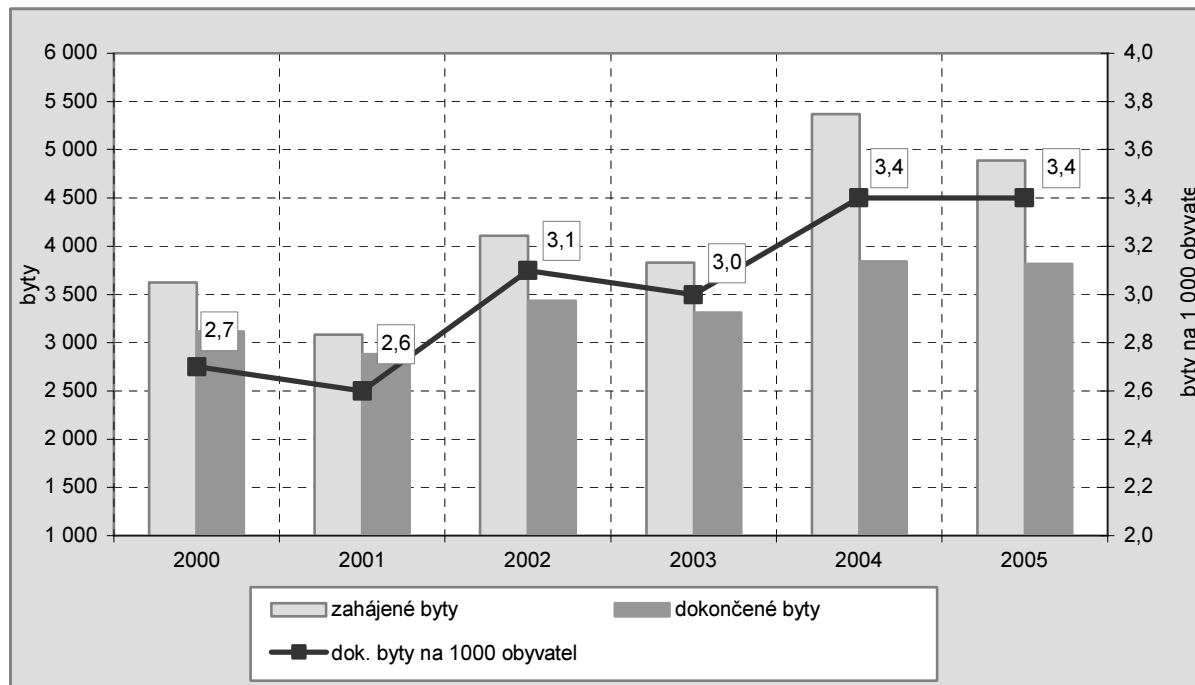
V roce 2005 byla zahájena výstavba 4 887 nových bytů, proti roku 2000 byl tento počet o 1 259 bytů vyšší, relativní nárůst 34,7 % odpovídal průměrnému ročnímu zvýšení počtu zahájených bytů o 6,1 %. V rodinných domech byla v roce 2005 zahájena výstavba 2 058 bytů, což bylo o 675 více než v roce 2000, celkový nárůst (48,8 %) i průměrná roční změna (8,3 %) byl u tohoto ukazatele ve sledovaném období nejvyšší.

Vysoký nárůst počtu zahajovaných bytů na jedné straně a nižší tempo růstu počtu dokončovaných bytů ve sledovaném období na straně druhé ovlivňuje již zmiňovaný růst rozestavěnosti bytové výstavby. Celkem 18 233 rozestavěných bytů v roce 2005 představovalo proti roku 2000 nárůst o 4 826 bytů (o 36,0 %) při průměrné roční změně o 6,3 %. Ovšem u rozestavěnosti bytů v rodinných domech byl vývoj příznivější, neboť celková dynamika i průměrná roční změna byla nižší, než u počtu zahajovaných bytů v rodinných domech.

Nejdůležitější je však konečný výsledek a cíl bytové výstavby, tedy počet dokončených bytů. V roce 2005 bylo dokončeno 3 816 bytů (o 698 bytů, tj. o 22,4 % více než v roce 2000), z toho bylo 1 444 bytů v rodinných domech (o 111 bytů, tj. o 8,3 % více než v roce 2000). V úhrnu bylo ve sledovaném období

v Jihomoravském kraji dokončeno 20 407 bytů, na 1 000 obyvatel tak připadlo v přepočtu 18,1 dokončených bytů. Úhrn dokončených bytů v kraji činil 12,0 % z úhrnu bytů dokončených v České republice a byl třetím nejvyšším mezi kraji (po Hlavním městě Praze a Středočeském kraji). Intenzitou bytové výstavby se kraj řadí na čtvrté místo v republice a převyšuje republikový průměr, který činí 16,6 bytů na 1 000 obyvatel. Nejvyšší intenzita bytové výstavby byla v Hlavním městě Praze (23,7 bytů), naopak nejnižší v Ústeckém kraji (7,3 bytů).

Graf 10 Bytová výstavba v Jihomoravském kraji v letech 2000 až 2005

V regionech kraje se intenzita bytové výstavby ve sledovaném období lišila. Z úhrnného počtu dokončených bytů sice bylo 33,0 % dokončeno v Brně-městě, ovšem nejvyšší intenzita výstavby byla v okrese Brno-venkov. Zde bylo na 1 000 obyvatel dokončeno 27,4 bytů, následoval okres Znojmo s 19,0 bytů a Brno-město s 18,1 bytů, což je průměr kraje. Nejnižší intenzita bytové výstavby byla v okrese Hodonín (12,0) a Břeclav (13,7 bytů). Situace v okrese Brno-venkov je dokladem současného procesu suburbanizace, tedy směřování bytové výstavby do zázemí velkých měst.

3.2 Zaměstnanost

- *míra ekonomické aktivity i míra zaměstnanosti byla pod úrovní průměru České republiky a ve sledovaném období se snižovala*
- *z hlediska věku byla nejvyšší míra ekonomické aktivity ve věkové skupině 30 až 44 let (téměř 90 %), z hlediska vzdělání u osob vysokoškolsky vzdělaných (77 %)*
- *relativně nejvyšší pokles ekonomické aktivity byl ve věkové skupině 15 až 29 let (o 7,5 procentních bodů) a u osob se středním vzděláním s maturitou (o 6,5 bodu) a se základním vzděláním (o 3,9 bodu)*
- *více než 80 % zaměstnaných pracovalo v pozici zaměstnance*
- *podíl vysoce kvalifikovaných nemanuálních pracovníků ze zaměstnaných byl v mezikrajském srovnání v roce 2005 druhý nejvyšší*
- *výší průměrné mzdy byl Jihomoravský kraj na sedmém místě*
- *necelá 4 procenta ze zaměstnaných tvořili cizinci*
- *v oblasti dojížděky za prací z kraje vyjížděl vyšší počet osob než do něj za prací přijížděl*

Využití lidských zdrojů, které jsou v daném regionu k dispozici, lze charakterizovat úrovní zaměstnanosti. Místní trh práce však dává možnost uplatnění i cizincům, absorbuje i pracovní síly z okolních regionů. Na druhé straně je zde však lidský potenciál, který hledá uplatnění mimo region a za prací vyjíždí.

Zaměstnanost podle výběrového šetření pracovních sil

Na úvod je třeba uvést několik metodických poznámek. **Výběrové šetření pracovních sil** (VŠPS) je zdrojem informací o trhu práce zjišťovaných šetřením v domácnostech respondentů v místě bydliště (šetření se nevztahuje na osoby bydlící dlouhodobě v hromadných ubytovacích zařízeních), výběr zahrnuje cca 0,7 % všech trvale obydlených bytů v České republice. Metodika ukazatelů zjišťovaných VŠPS koresponduje s definicemi a doporučeními Mezinárodní organizace práce (ILO – International Labour Organization), je respektována i prováděcí metodika Eurostatu, která poskytuje výklad náplně konkrétních charakteristik trhu práce. V tabulkách s údaji z VŠPS jsou v jednotlivých letech uváděny průměrné roční údaje.

Pracovní síly (Labour Force) zahrnují všechny osoby ve věku 15 a více let, které splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané a nezaměstnané. **Zaměstnaní** jsou všechny osoby patnáctileté a starší, které během referenčního týdne příslušely mezi placené zaměstnané nebo zaměstnané ve vlastním podniku. Není přitom rozhodující, zda jejich pracovní aktivita měla trvalý, dočasný, sezónní či příležitostný charakter a zda měly jen jedno nebo více souběžných zaměstnání. Do skupiny zaměstnaných nejsou zahrnovány osoby na další mateřské (rodičovské) dovolené, jejichž postavení má podle metodiky ILO odlišný charakter. Za **nezaměstnané** se podle metodiky ILO považují všechny osoby patnáctileté a starší, které ve sledovaném období souběžně splňovaly tři podmínky – nebyly zaměstnané, hledaly aktivně práci a byly připraveny k nástupu do práce, tj. během referenčního období byly k dispozici okamžitě nebo nejpozději do 14 dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo zaměstnání ve vlastním podniku.

Obecná míra nezaměstnanosti (ILO) procentuálním způsobem vyjadřuje podíl nezaměstnaných (čitatel) na celkové pracovní síle (jmenovatel). **Míra ekonomické aktivity** vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných a nezaměstnaných (pracovní síly) na počtu všech osob starších 15-ti let. **Míra zaměstnanosti** vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných na počtu všech osob starších 15-ti let.

Tab. 3.2.1 Ekonomická aktivita obyvatel (VŠPS)

	Celkem				z toho ženy			
	2000	2005	změna v %		2000	2005	změna v %	
			2005/ 2000	prům. roční			2005/ 2000	prům. roční
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem (tis. osob)	952,4	961,8	1,0	0,2	495,7	499,5	0,8	0,2
v tom:								
pracovní síla (ekonomicky aktivní)	568,3	559,1	-1,6	-0,3	253,5	245,4	-3,2	-0,6
v tom:								
zaměstnaní v NH	521,3	513,9	-1,4	-0,3	227,7	221,2	-2,9	-0,6
nezaměstnaní	47,1	45,2	-3,9	-0,8	25,7	24,2	-5,8	-1,2
ekonomicky neaktivní	384,1	402,6	4,8	0,9	242,2	254,1	4,9	1,0
v tom:								
důchodci	253,0	257,0	1,6	0,3	161,1	162,2	0,7	0,1
studenti	87,0	98,7	13,4	2,6	42,3	50,1	18,4	3,4
ostatní	44,1	46,9	6,3	1,2	38,8	41,8	7,7	1,5
Míra ekonomické aktivity celkem (%)	59,7	58,1	¹⁾ -1,5	x	51,1	49,1	¹⁾ -2,0	x
Míra zaměstnanosti celkem (%)	54,7	53,4	¹⁾ -1,3	x	45,9	44,3	¹⁾ -1,7	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2000 v proc. bodech

V roce 2005 na území Jihomoravského kraje žilo podle šetření VŠPS 961,8 tisíc obyvatel ve věku 15 a více let. Z tohoto počtu bylo 51,9 % žen. Počet obyvatel se v této skupině proti roku 2000 zvýšil o 9,4 tis. osob, tj. o 1,0 % (počet žen se zvýšil o 3,8 tis. osob, tedy o 0,8 %). Počet osob ekonomicky aktivních se ve sledovaném období snížil, míra ekonomické aktivity tak v roce 2005 dosáhla hodnoty 58,1 %, což bylo proti roku 2000 o 1,5 bodu méně. Velikost tohoto ukazatele se již tradičně významně liší podle pohlaví, jestliže u žen byla míra ekonomické aktivity v roce 2005 celkem 49,1 % (o 2,0 bodu méně než v roce 2000), pak u mužů to bylo 67,9 % (pokles proti roku 2000 o 1,0 bodu). Jihomoravský kraj byl v roce 2005 mírou ekonomické aktivity pod úrovní průměru České republiky (59,4 %) a ve srovnání s ostatními kraji až na 11. místě. Nejvyšší míra ekonomické aktivity byla v Karlovarském kraji (62,8 %), naopak nejnižší v kraji Zlínském (57,6 %).

Tab. 3.2.2 Zaměstnanost obyvatel podle věku a pohlaví (VŠPS)

	Zaměstnaní v NH (v tis. osob)				Míra zaměstnanosti v %		
	2000	2005	změna v %		2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 ¹⁾
			2005/ 2000	průměrná roční			
Celkem	521,3	513,9	-1,4	-0,3	54,7	53,4	-1,3
v tom ve věku:							
15 - 29 let	138,8	110,9	-20,1	-4,4	52,1	44,9	-7,2
30 - 44 let	193,1	202,2	4,7	0,9	83,8	83,6	-0,2
45 - 59 let	174,7	182,2	4,3	0,8	72,3	75,2	2,9
60 a více let	14,7	18,6	26,7	4,8	6,9	8,1	1,2
Ženy	227,7	221,2	-2,9	-0,6	45,9	44,3	-1,7
v tom ve věku:							
15 - 29 let	57,8	43,9	-24,0	-5,3	44,4	36,3	-8,0
30 - 44 let	86,8	87,6	0,9	0,2	76,9	74,0	-2,9
45 - 59 let	78,5	84,0	7,0	1,4	63,5	68,1	4,6
60 a více let	4,6	5,6	21,2	3,9	3,6	4,1	0,5

¹⁾ v procentních bodech

Pokles počtu ekonomicky aktivních byl automaticky doprovázen růstem počtu ekonomicky neaktivních, v roce 2005 bylo těchto osob v kraji 402,6 tisíc, tedy o 4,8 % více ve srovnání s rokem 2000. Z tohoto počtu připadlo 63,8 % na důchodce a 24,5 % na studenty. Právě u kategorie studentů byl proti roku 2000 zaznamenán nejvyšší relativní nárůst (o 13,4 %). Co se věkové struktury týká, pak největší skupina ekonomicky neaktivních byla ve věku 60 a více let (52,4 %), následovala skupina 15 až 29 let (29,8 %), ve věku 30 až 44 let bylo 6,2 % a ve věku 45 až 59 let 11,5 % ekonomicky neaktivních.

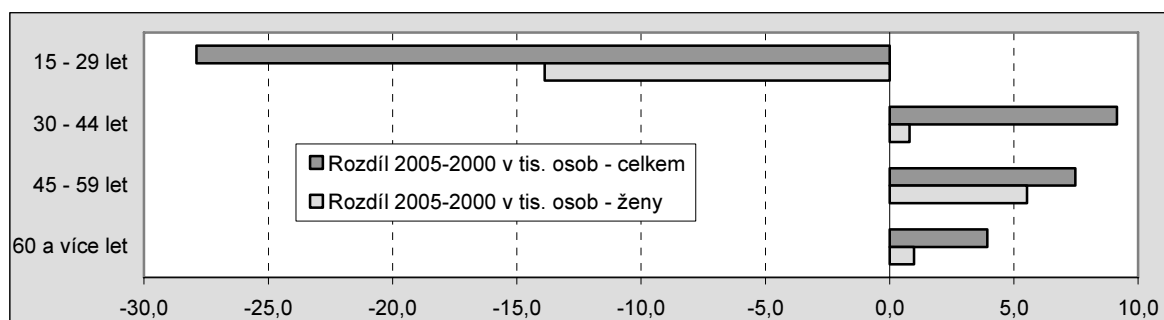
Tab. 3.2.3 Zaměstnanost obyvatel podle vzdělání a pohlaví (VŠPS)

	Zaměstnaní v NH (v tis. osob)				Míra zaměstnanosti v %		
	2000	2005	změna v %		2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 ¹⁾
			2005/ 2000	průměrná roční			
Celkem	521,3	513,9	-1,4	-0,3	54,7	53,4	-1,3
z toho podle vzdělání:							
základní a bez vzdělání	40,1	27,2	-32,1	-7,4	19,1	14,0	-5,1
střední bez maturity	217,3	210,9	-2,9	-0,6	63,5	61,9	-1,5
střední s maturitou	187,9	185,6	-1,2	-0,2	66,5	60,8	-5,8
vysokoškolské	76,0	90,2	18,7	3,5	75,1	74,8	-0,4
Ženy	227,7	221,2	-2,9	-0,6	45,9	44,3	-1,7
z toho podle vzdělání:							
základní a bez vzdělání	25,7	17,0	-33,7	-7,9	18,1	13,2	-4,9
střední bez maturity	73,4	72,4	-1,3	-0,3	51,1	51,4	0,3
střední s maturitou	102,1	98,1	-3,9	-0,8	63,3	55,1	-8,1
vysokoškolské	26,6	33,7	26,6	4,8	68,8	66,2	-2,6

¹⁾ v procentních bodech

Také ekonomicky aktivní osoby je třeba posoudit z hlediska věkové skladby. Nejvyšší míra ekonomické aktivity byla samozřejmě ve věkových skupinách zahrnující věk 30 až 44 let (89,6 %) a ve věkové skupině 45 až 59 let (80,9 %). Ve věkové skupině 15 až 29 let bylo v roce 2005 ekonomicky aktivních 51,4 % osob, proti roku 2000 to byl podíl o 7,5 bodu nižší. Tento fakt lze přičítat zvyšující se snaze mladé generace o získání co nejvyššího stupně vzdělání. Nejnižší míra ekonomické aktivity byla ve skupině osob starších 60 let, 8,5 % v roce 2005 ale znamenalo podíl o 1,4 bodu vyšší. Důvodem zvýšení podílu je zřejmě na jedné straně úprava hranice věku odchodu do důchodu, na druhé straně v možných případech i snaha osob v důchodovém věku prodloužit si ekonomicky aktivní život.

Graf 11 Zaměstnaní v NH v Jihomoravském kraji podle věkových skupin (VŠPS)

Z pohledu na míru ekonomické aktivity osob v členění podle vzdělání jednoznačně vyplývá, že míra ekonomické aktivity roste se stupněm dosaženého vzdělání. V roce 2005 tak byl tento ukazatel nejvyšší u vysokoškolsky vzdělaných osob, nejnižší u osob se základním či nedokončeným vzděláním.

Počet ekonomicky aktivních představuje **možný potenciál** pracovních sil, skutečně **využitý potenciál** je potom počet zaměstnaných v národním hospodářství. V Jihomoravském kraji bylo v roce 2005 celkem 513,9 tisíc zaměstnaných osob, tvořily 91,9 % ekonomicky aktivních, což odpovídalo obecné míře nezaměstnanosti 8,1 %. Míra zaměstnanosti, což je podíl zaměstnaných z počtu osob starších 15-ti let, dosáhla 53,4 % a byla proti roku 2000 o 1,3 bodu nižší. Stejně jako u míry ekonomické aktivity byla i míra zaměstnanosti v Jihomoravském kraji pod úrovní průměru České republiky (54,7 %) a v žebříčku s ostatními kraji obsadil kraj až 10. místo. Nejvyšší míra zaměstnanosti byla v Hlavním městě Praze (59,9 %), nejnižší pak v Moravskoslezském kraji (50,3 %).

Tabulky 3.2.2 až 3.2.7 přibližují na základě výsledků VŠPS stav a vývoj skladby zaměstnaných osob v Jihomoravském kraji z hlediska věku, pohlaví, vzdělání, postavení v zaměstnání či podle odvětví činnosti. V roce 2005 tvořily ženy z celkového počtu zaměstnaných 43,0 %, jejich počet se proti roku 2000 snížil o 6,5 tisíce, tj. o 2,9 %. Věková skladba zaměstnaných se vcelku změnila, poklesl počet zaměstnaných ve věku 15 až 29 let (podíl poklesl z 26,6 % na 21,6 %), početní zastoupení ostatních věkových kategorií se zvýšilo, tím vzrostly i podíly – ve skupině 30 až 44 let z 37,0 na 39,3 %, ve skupině 45 až 59 let z 33,5 na 35,4 % a konečně ve věkové skupině nad 60 let z 2,8 na 3,6 %. Míra zaměstnanosti vzrostla ve dvou věkových skupinách (počínající věkem 45 let), procentuálně nejvyšší byla ve věkové skupině 30 až 44 let, a to 83,6 %.

Tab. 3.2.4 Míra ekonomické aktivity podle věkových skupin a vzdělání (VŠPS)

v %

	Celkem			z toho ženy		
	2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 ¹⁾	2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 ¹⁾
Celkem	59,7	58,1	-1,5	51,1	49,1	-2,0
v tom ve věku:						
15 - 29 let	58,9	51,4	-7,5	51,4	42,4	-9,0
30 - 44 let	91,2	89,6	-1,6	85,8	82,2	-3,6
45 - 59 let	77,0	80,9	3,9	68,4	73,5	5,1
60 a více let	7,1	8,5	1,4	4,0	4,5	0,5
z toho podle vzdělání:						
základní a bez vzdělání	22,8	18,9	-3,9	21,1	17,6	-3,5
střední bez maturity	69,8	68,5	-1,3	58,8	58,9	0,1
střední s maturitou	70,7	64,2	-6,5	67,7	58,8	-8,9
vysokoškolské	77,4	77,1	-0,3	71,7	69,3	-2,4

¹⁾ v procentních bodech

Zajímavý byl vývoj skladby zaměstnaných osob z hlediska dosaženého vzdělání. Nejvyšší relativní pokles počtu byl zaznamenán u skupiny osob se základním vzděláním (o 32,1 %), početně se snížily i skupiny osob se vzděláním středním bez maturity a s maturitou, nárůst počtu byl vykázán pouze u vysokoškolsky vzdělaných osob (zvýšení o 18,7 %). V roce 2005 tak mělo 5,3 % zaměstnaných základní vzdělání, 41,0 % střední bez maturity, 36,1 % střední s maturitou a 17,6 % zaměstnaných mělo vysokoškolské vzdělání. Právě podílem vysokoškoláků Jihomoravský kraj převyšuje průměr České republiky (14,6 %) a mezi ostatními kraji je po Hlavním městě Praze (29,2 % vysokoškoláků mezi zaměstnanými) na druhém místě.

Nejnižší podíl vysokoškolsky vzdělaných ze zaměstnaných byl v Ústeckém kraji (8,5 %). Míra zaměstnanosti byla nejvyšší právě u osob s vysokoškolským vzděláním.

Tab. 3.2.5 Zaměstnaní v NH podle postavení v zaměstnání a sektorů (VŠPS)

v tis. osob

	Celkem			z toho ženy		
	2000	2005	změna 2005/2000 v %	2000	2005	změna 2005/2000 v %
Celkem	521,3	513,9	-1,4	227,7	221,2	-2,9
z toho podle postavení:						
zaměstnanci	437,1	431,2	-1,3	203,0	199,1	-1,9
zaměstnavatelé	24,6	19,4	-21,2	5,4	3,6	-33,7
osoby pracující na vlastní účet	52,5	58,0	10,4	15,7	15,0	-4,2
členové produkčních družstev	4,7	1,1	-76,8	2,0	0,1	-97,0
pomáhající rodinní příslušníci	2,4	4,2	80,0	1,7	3,4	102,4
z toho v sektoru (%):						
primárním	5,6	4,0	¹⁾ -1,6	4,4	2,6	¹⁾ -1,8
sekundárním	38,8	38,6	¹⁾ -0,2	27,8	25,6	¹⁾ -2,2
terciárním	55,6	57,3	¹⁾ 1,8	67,8	71,8	¹⁾ 4,0

¹⁾ rozdíl 2005 - 2000 v bodech

Struktura zaměstnaných podle postavení v zaměstnání se ve sledovaném období výrazně neměnila. Převažující část osob je v pozici zaměstnanců. Jejich počet se sice měnil, ale podíl z celku zůstal přibližně stejný (v roce 2000 představoval 83,8 % celku a v roce 2005 83,9 %). Druhou největší skupinou byly osoby pracující na vlastní účet (jejich podíl vzrostl z 10,1 % na 11,3 %). Ostatní skupiny přes velké relativní změny nedosahovaly významnější zastoupení. Je třeba však uvést 19,4 tisíc osob, které byly v roce 2005 v pozici zaměstnavatelů (3,8 % celku). Z tohoto počtu však pouze 18,6 % tvořily ženy, z osob pracujících na vlastní účet ženy tvořily čtvrtinu.

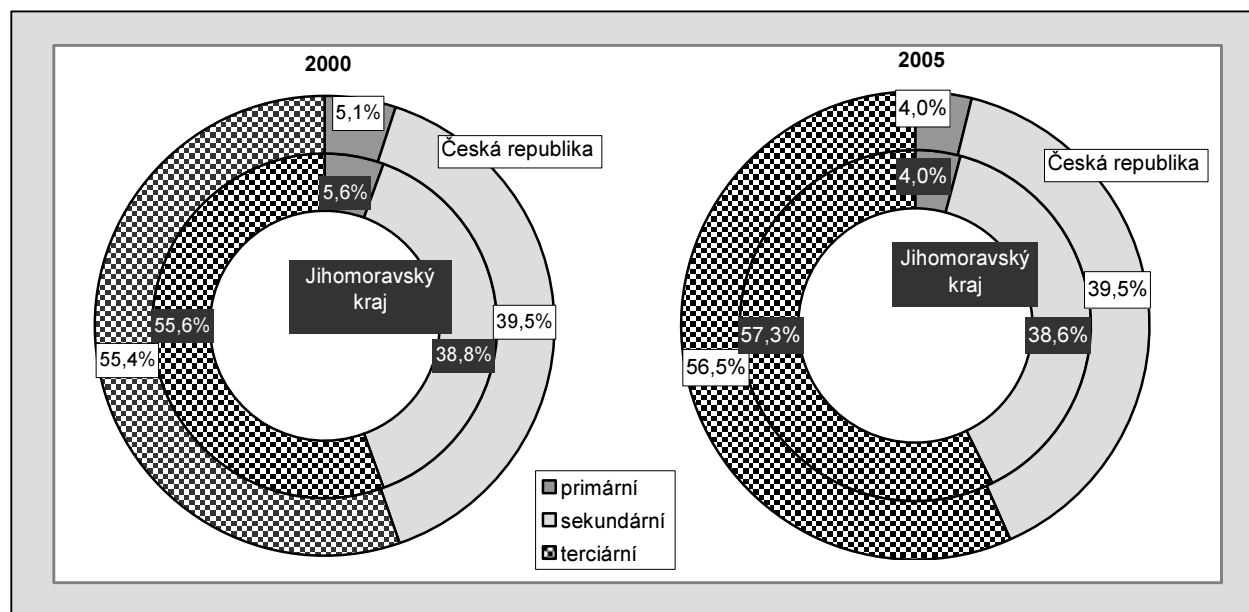
Tab. 3.2.6 Zaměstnaní v NH podle OKEČ (VŠPS)

v tis. osob

	Celkem			z toho ženy		
	2000	2005	změna 2005/2000 v %	2000	2005	změna 2005/2000 v %
Zaměstnaní v NH	521,3	513,9	-1,4	227,7	221,2	-2,9
z toho:						
zemědělství, myslivost a související činnosti	25,9	17,9	-31,0	9,3	5,2	-44,0
lesní hospodářství, rybolov, chov ryb	3,3	2,9	-11,5	0,6	0,5	-17,4
dobývání nerostných surovin	3,0	1,5	-49,3	0,3	0,1	-69,6
zpracovatelský průmysl	142,0	136,8	-3,7	56,5	49,3	-12,9
výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	7,8	8,1	4,0	2,0	2,7	32,4
stavebnictví	49,3	52,0	5,4	4,4	4,6	3,6
obchod, opr. motor. vozidel a spotřebního zboží	66,6	64,9	-2,6	33,7	34,5	2,3
pohostinství a ubytování	13,8	16,4	18,6	8,1	9,2	13,1
doprava, skladování, pošty a telekomunikace	31,5	38,5	22,2	10,2	12,1	18,5
peněžnictví a pojišťovnictví	10,5	9,6	-8,1	5,4	7,0	30,5
nemovitosti, pronáj., služ. pro podniky, výzkum a vývoj	34,9	38,7	10,9	14,8	14,7	-1,1
veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení	39,1	34,7	-11,3	16,6	14,8	-10,7
školství	42,0	34,6	-17,7	29,1	25,3	-13,0
zdravotnictví, veter. a sociální činnosti	32,8	39,4	20,2	25,9	31,6	22,1
ost. veřejné, sociální a osobní služby	17,6	17,5	-0,6	9,9	9,3	-6,1

Téměř polovina ze všech zaměstnaných osob v Jihomoravském kraji v roce 2005 pracovala ve 3 odvětvích – ve zpracovatelském průmyslu působilo 26,6 % zaměstnaných, v odvětví obchodu, oprav motorových vozidel a spotřebního zboží to bylo 12,6 % a ve stavebnictví 10,1 % zaměstnaných osob. Z pohledu zastoupení žen existovaly obory ryze mužské – 93,7 % mužů v dobývání nerostných surovin a 91,2 % mužů ve stavebnictví, naopak i povětšinou ženské – 80,2 % žen ve zdravotnictví a 73,2 % žen ve školství. V obecném dělení v roce 2005 pracovalo v primární sféře 4,0 % zaměstnaných (proti roku 2000 pokles o 1,6 bodu), v sekundární 38,6 % (pokles o 0,2 bodu) a v terciární pak 57,3 % zaměstnaných (zvýšení o 1,8 bodu). Podíly zaměstnaných v jednotlivých sektorech korespondovaly s již dříve uvedenými podíly jednotlivých sfér na tvorbě hrubé přidané hodnoty v Jihomoravském kraji.

Graf 12 Struktura zaměstnanosti podle hlavních sektorů (VŠPS)

Přehled 3.2.7 přináší upravený pohled na klasifikaci zaměstnání. Pod vysoce kvalifikovanými pracovníky jsou zahrnuty třídy 1 až 3 (zákonodárci, vedoucí a řídící pracovníci, vědečtí a odborní duševní pracovníci, techničtí, zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci), pod pracovníky s nižší kvalifikací jsou třídy 4 a 5 (nižší administrativní pracovníci, provozní pracovníci ve službách), osoby kvalifikované zahrnují třídy 6 až 8 (kvalifikovaní dělníci, řemeslníci, obsluha strojů a zařízení) a konečně osoby nekvalifikované zahrnují třídu 9 (pomocní a nekvalifikovaní pracovníci). Do hodnocení nejsou zařazeni příslušníci armády.

Tab. 3.2.7 Zaměstnaní v NH podle klasifikace zaměstnání KZAM (VŠPS)

v tis. osob

	Celkem			z toho ženy		
	2000	2005	změna 2005/2000 v %	2000	2005	změna 2005/2000 v %
Zaměstnaní v NH	521,3	513,9	-1,4	227,7	221,2	-2,9
z toho:						
nemanuální pracovníci	298,9	313,9	5,0	164,6	169,1	2,7
vysoce kvalifikovaní pracovníci	192,4	213,4	10,9	91,9	100,1	9,0
pracovníci s nižší kvalifikací	106,5	100,5	-5,6	72,7	69,0	-5,1
manuální pracovníci	218,0	198,5	-8,9	63,1	52,0	-17,5
osoby kvalifikované	181,9	166,8	-8,3	42,6	33,4	-21,6
osoby nekvalifikované	36,1	31,7	-12,0	20,5	18,6	-8,9

V roce 2005 celkem 61,1 % ze zaměstnaných tvořili nemanuální pracovníci (v roce 2000 to bylo 57,3 %), jejich počet se zvýšil, relativní nárůst dosáhl hodnoty 5,0 %. Vysoce kvalifikovaní pracovníci v roce 2005 tvořili nejpočetnější skupinu ze zaměstnaných, 213,4 tis. osob představovalo 68,0 % z nemanuálních pracovníků, resp. 41,5 % ze zaměstnaných (192,4 tis. osob v roce 2000 bylo 64,3 % z nemanuálních a 36,9 % ze zaměstnaných) a jejich počet vzrostl o 10,9 %. Byla to jediná kategorie z tohoto členění, u níž

bylo zaznamenáno zvýšení počtu osob. Je nutno uvést, že v mezikrajském srovnání se Jihomoravský kraj řadí podílem vysoce kvalifikovaných pracovníků na druhé místo za Hlavní město Prahu.

Kvalifikované osoby z kategorie manuálních pracovníků byly v obou sledovaných letech druhou největší skupinou, v roce 2005 166,8 tis. osob tvořilo 84,0 % z manuálních pracovníků, resp. 32,5 % ze zaměstnaných (181,9 tis. osob v roce 2000 bylo 83,4 % z manuálních a 34,9 % ze zaměstnaných), jejich počet poklesl o 8,3 %. U osob nekvalifikovaných byl zaznamenán nejvyšší relativní pokles o 12,0 %, v roce 2005 tvořily 6,2 % ze zaměstnaných (v roce 2000 to bylo 6,9 % z celku).

Kvalifikace osob v závislosti na pohlaví ukazuje, že mezi osobami kvalifikovanými v kategorii manuálních pracovníků (řemeslníci a obsluha strojů) převažovali muži (v roce 2005 tvořili muži 80,0 %), u pracovníků s nižší kvalifikací (nemanuální pracovníci) naopak převažovaly ženy – 68,7 %, nadpoloviční většina žen byla i u osob nekvalifikovaných – 58,7 %. U vysoce kvalifikovaných pracovníků bylo 46,9 % žen a 53,1 % mužů, pouze v této kategorii se počet žen v roce 2005 zvýšil, v relativním vyjádření o 9,0 %.

Mzdy

Údaje o průměrných mzdách zaměstnanců jsou čerpány z výsledků zpracování čtvrtletních statistických výkazů a jsou uvedeny za všechny osoby zahrnuté do evidenčního počtu zaměstnanců u ekonomických subjektů podnikatelské sféry s 20 a více zaměstnanci, vč. zaměstnanců u soukromých podnikatelů nezapsaných do obchodního rejstříku. **Průměrný roční evidenční počet zaměstnanců** je vypočten jako aritmetický průměr z dvanácti měsíčních průměrných počtů (vypočítávají se jako součet denních stavů dělený počtem kalendářních dnů v měsíci). **Průměrná hrubá měsíční mzda** představuje podíl mezd bez ostatních osobních nákladů připadající na jednoho zaměstnance evidenčního počtu za měsíc. Do mezd se zahrnují základní mzdy a platy, příplatky a doplatky ke mzdě nebo platu, prémie a odměny, náhrady mezd a platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky mzdy nebo platu, které byly v daném období zaměstnancům zúčtovány k výplatě. Jedná se o hrubé mzdy, tj. před snížením o pojistné na všeobecné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, zálohové splátky daně z příjmů fyzických osob a další zákonné nebo se zaměstnancem dohodnuté srážky.

Tab. 3.2.8 Průměrné měsíční mzdy zaměstnanců (fyzické osoby) podle OKEČ^{*)}

	Průměrný evidenční počet zaměstnanců v roce 2005	Průměrná měsíční mzda zaměstnance (Kč)							
		2000	2005	změna v %		rozdíl proti průměru			
				2005/2000	průměrná roční	kraje (%)		ČR (%)	
						2000	2005	2000	2005
Celkem	315 185	12 088	16 984	40,5	7,0	x	x	88,8	89,3
v tom:									
zemědělství, myslivost a související činnosti	13 683	9 848	13 142	33,4	5,9	81,5	77,4	95,8	96,4
lesní hospodářství, rybolov, chov ryb	130	12 649	18 893	49,4	8,4	104,6	111,2	124,7	125,1
dobývání nerostných surovin	1 626	15 466	22 443	45,1	7,7	127,9	132,1	129,9	99,7
zpracovatelský průmysl	101 259	12 136	16 400	35,1	6,2	100,4	96,6	89,3	91,9
výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	5 372	15 613	19 270	23,4	4,3	129,2	113,5	94,0	79,9
stavebnictví	20 112	12 830	17 886	39,4	6,9	106,1	105,3	97,3	94,5
obchod, opr. motor. vozidel a spotř. zboží	42 360	11 502	15 679	36,3	6,4	95,2	92,3	67,0	82,7
pohostinství a ubytování	4 162	8 942	11 884	32,9	5,9	74,0	70,0	66,1	88,5
doprava, skladování, pošty a telekomunikace	11 581	12 732	16 383	28,7	5,2	105,3	96,5	89,8	79,7
peněžnictví a pojišťovnictví	1 747	21 506	31 374	45,9	7,8	177,9	184,7	206,3	84,0
nemovitosti, pronáj., služby	22 696	13 696	19 709	43,9	7,6	113,3	116,0	92,3	93,4
veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení	17 659	12 902	19 242	49,1	8,3	106,7	113,3	50,3	86,3
školy	36 927	11 288	17 683	56,7	9,4	93,4	104,1	75,5	102,9
zdravotnictví, veter. a sociální činnosti	24 466	12 039	18 161	50,9	8,6	99,6	106,9	79,9	103,7
ost. veřejné, sociální a osobní služby	11 405	10 038	14 730	46,7	8,0	83,0	86,7	89,0	93,7

^{*)} subjekty se sídlem na území kraje (bez podniků do 20 zaměstnanců)

V roce 2005 pracovalo v organizacích se sídlem v Jihomoravském kraji, které měly více než 20 pracovníků, celkem 315,2 tis. pracovníků, což bylo 9,8 % z celorepublikového počtu. Jejich průměrná měsíční mzda dosáhla částky 16 984 Kč, proti roku 2000 se zvýšila o 4 896 Kč, tj. o 40,5 %. Ročně se tak zvyšovala v průměru o 7,0 %. V porovnání s průměrnou mzdou v České republice (v roce 2005 činila 19 024 Kč) však dosahovala pouze 89,3 % její výše, mezi ostatními kraji byla až na 7. místě. Nejvyšší mzdy byly vypláceny v Hlavním městě Praze (23 933 Kč), naopak nejnižší v Karlovarském kraji (16 002 Kč). Paradoxem bylo, že i druhá nejvyšší mzda (ve Středočeském kraji 18 634 Kč) je pod úrovní průměru mzdy v ČR – důvodem je především fakt, že v Hlavním městě Praze je evidováno 919,8 tis. zaměstnanců, což je 28,5 % z celkového počtu zaměstnanců v ČR a že mzdová úroveň v hlavním městě patří mezi nejvyšší.

Rozdílnost výše mezd v jednotlivých odvětvích činnosti a odchylka od průměrné mzdy v kraji je z tab. 3.2.8 zřejmá. Nejnížší mzda byla v roce 2005 byla vykázána v oboru pohostinství a ubytování (11 884 Kč) a dosahovala jen 70,0 % krajského průměru. Nejvyšší pak v peněžnictví a pojišťovnictví, 31 374 Kč převyšovalo krajský průměr o 84,7 %. Rozdíl 19 490 Kč mezi krajními hodnotami jinak znamená, že mzda v pohostinství dosahovala pouze 37,9 % mzdy v peněžnictví, resp. v peněžnictví byla mzda 2,6-krát vyšší než v pohostinství.

Ze srovnání průměrných mezd v jednotlivých odvětvích s průměry dosaženými v České republice vyplývá, že pouze ve třech odvětvích byly mzdy v kraji nad republikovými hodnotami. Kromě lesního hospodářství, rybolovu a chovu ryb, které bylo počtem pracovníků zanedbatelné, to bylo odvětví školství a zdravotnictví, tedy oborů, kde pro státní sektor platí jednotný systém odměňování a odchylky mohou být tvořeny jen sektorem soukromým. Ve zbylých 12 odvětvích činnosti byla mzda pod úrovní republiky, nejvíce v odvětví dopravy, skladování, pošt a telekomunikací, kde dosáhla necelých 80 % průměru České republiky. Obor peněžnictví a pojišťovnictví, tedy obor s nejvyšší úrovní mezd v kraji, dosáhl 84,0 % průměru republiky v této oblasti (37 366 Kč).

Tab. 3.2.9 Hodinové náklady práce

v Kč/hod

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Náklady práce celkem	108,31	139,80	144,40	152,74	160,91	170,64	157,5
v tom:							
přímé náklady	77,22	98,89	102,60	108,22	113,99	122,58	158,7
sociální požitky	1,43	2,27	2,23	2,24	2,48	3,18	222,4
sociální náklady a výdaje	28,64	37,21	38,35	40,97	43,17	43,51	151,9
personální náklady a výdaje	1,10	1,40	1,31	1,44	1,51	1,64	149,1
daně a dotace	-0,08	0,03	-0,09	-0,13	-0,24	-0,27	x

Náklady práce, ať již hodinové či měsíční, zahrnují přímé náklady (mzdy a platy včetně naturální mzdy započtené do výdělku, náhrady mzdy za neodpracované hodiny), sociální požitky, sociální náklady a výdaje (zákonné a dobrovolné), personální náklady a výdaje a daně a dotace související se zaměstnáváním lidí. Údaje jsou výsledkem šetření, kde zpravodajskými jednotkami byly ekonomické subjekty podnikatelské sféry zapsané do obchodního rejstříku a ekonomické subjekty nepodnikatelské sféry. Šetření zahrnovalo všechna odvětví národního hospodářství a všechny velikostní skupiny zpravodajských jednotek (u jednotek, které měly do 500 zaměstnanců, bylo šetření výběrové a u jednotek s 500 a více zaměstnanci bylo šetření plošné).

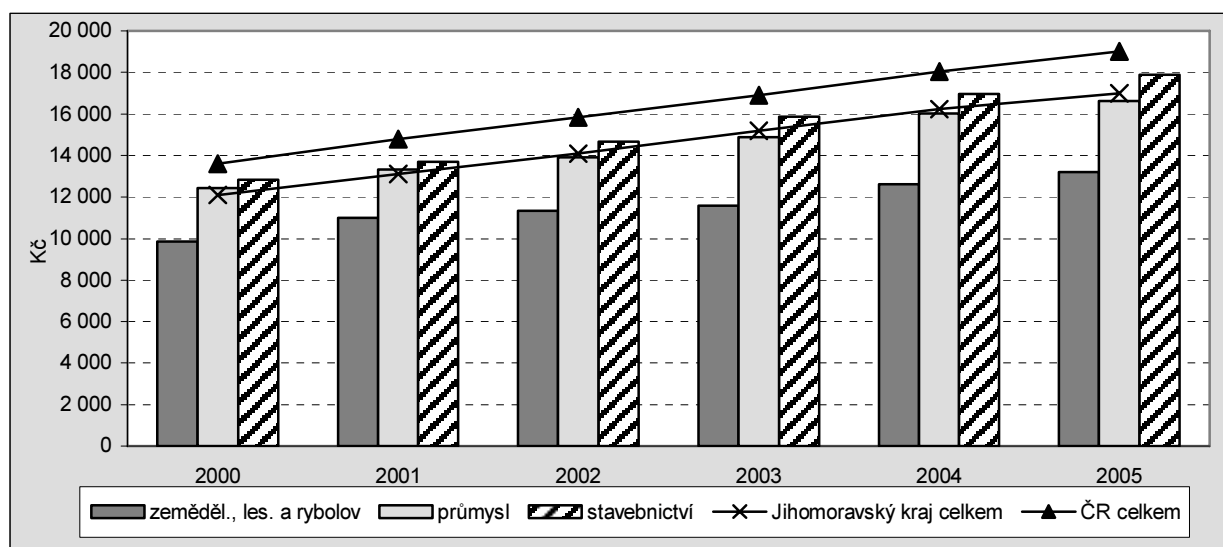
Tab. 3.2.10 Měsíční náklady práce na 1 zaměstnance

v Kč/měsíc na 1 zaměstnance

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Náklady práce celkem	17 723	20 002	21 040	22 097	23 393	24 976	140,9
v tom:							
přímé náklady	12 650	14 149	14 950	15 656	16 572	17 941	141,8
sociální požitky	267	325	325	324	361	465	174,2
sociální náklady a výdaje	4 659	5 323	5 587	5 927	6 276	6 370	136,7
personální náklady a výdaje	157	201	191	208	219	240	152,9
daně a dotace	-10	4	-13	-18	-35	-40	x

Vývoj nákladů práce byl v podstatě shodný s vývojem průměrných mezd, zjednodušeně řečeno, šlo o odlišný úhel pohledu na oblast související s odměňováním práce zaměstnanců. Náklady práce na 1 zaměstnance byly vždy nejvyšší v Hlavním městě Praze, úroveň nákladů v Jihomoravském kraji se v jednotlivých letech v porovnání s ostatními kraji pohybovala na šestém až osmém místě.

Graf 13 Průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby)

Zaměstnanost cizinců

Pracovní trh v jednotlivých krajích dává možnost uplatnění i cizincům. Počty cizinců v regionu vycházejí z podkladů Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Ministerstva vnitra ČR. Údaje o jejich zaměstnanosti na území republiky vycházejí z evidence Ministerstva práce a sociálních věcí ČR o vydaných povoleních k zaměstnání cizinců, z údajů úřadů práce, které evidují nástup cizinců k výkonu práce a z evidence Ministerstva průmyslu ČR o cizincích s živnostenským oprávněním.

V roce 2005 žilo na území Jihomoravského kraje 24,2 tis. cizinců (údaj bez osob s platným azylem), jejich počet se proti roku 2001 zvýšil o 6,5 tis. osob, tj. o 36,4 %. Ve srovnání s ostatními kraji to byl třetí nejvyšší počet cizinců po Hlavním městě Praze (89,9 tis. osob) a Středočeském kraji (35,3 tis. osob) a činil 8,7 % z celkového počtu v republice (278,3 tis. osob). Z celkového počtu bydlících cizinců v kraji bylo 19,5 tis. osob (tj. 80,4 %) ekonomicky aktivních, jejich počet vzrostl od roku 2001 o téměř jednu čtvrtinu (o 3,6 tis. osob). Zaměstnávání cizinců je jev vysoce společensky sledovaný, ovšem počet zaměstnaných cizinců, resp. jejich podíl na celkovém počtu pracujících je relativně nízký. V porovnání s počtem zaměstnaných podle údajů z VŠPS (513,9 tis. osob) tvoří pracující cizinci 3,8 % ze zaměstnaných celkem.

Tab. 3.2.11 Pracující cizinci

	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005-2000 v procentních bodech
Pracující cizinci celkem	15 827	13 050	13 467	15 083	19 472	¹⁾ 23,0
v tom (%):						
v postavení zaměstnanců ²⁾	70,5	66,1	64,4	66,1	70,3	-0,2
s platným živnostenským oprávněním	29,5	33,9	35,6	33,9	29,7	0,2
Podíl pracujících cizinců (%) ³⁾	89,1	65,1	59,4	63,1	80,4	-8,7

¹⁾ změna v %

²⁾ vydaná povolení k zaměstnání + registrace občanů SR

³⁾ pracující cizinci z celkového počtu cizinců (bez osob s platným azylem)

Více jak 70 % pracujících cizinců jsou osoby v postavení zaměstnanců. Od roku 2001 do roku 2003 se jejich podíl snižoval, ovšem v posledních dvou letech se podíl opět zvyšuje. Necelých 30 % pracujících cizinců

jsou osoby s platným živnostenským oprávněním, ve sledovaném období byl jejich podíl nejvyšší v roce 2003 (35,6 %). Poměr zastoupení zaměstnanců a živnostníků v roce 2005 v kraji byl shodný se zastoupením těchto kategorií v rámci České republiky, ovšem např. v Ústeckém kraji vlastnilo téměř 58 % zaměstnaných cizinců živnostenské oprávnění, v Karlovarském kraji to bylo dokonce téměř 62 % zaměstnaných cizinců. Na druhé straně v Pardubickém kraji živnostenské oprávnění vlastnila jen pětina zaměstnaných cizinců.

Otázkou je, jakou roli hraje zaměstnávání cizinců v jednotlivých podnicích, především cizinců v postavení zaměstnanců. Na jedné straně se tímto způsobem pokrývá potřeba nedostatkových profesí mnohdy vysoce kvalifikovaných, tento způsob je pro využití lidských zdrojů prospěšný, zvyšuje konkurenci v uplatnění pracovních sil a je motivující pro zvyšování kvalifikace a kvality lidských zdrojů. Na druhé straně, a zřejmě ve většině případů, jsou tímto způsobem pokryty potřeby pomocné, méně kvalifikované a tím i méně odměňované práce. Zde se naskytá často diskutovaná otázka, zda by volné pracovní síly z místních zdrojů z řad nezaměstnaných byly schopny, resp. ochotny tuto práci zastat. Tuto stránku však informační zdroje neodhalují.

Dojížd'ka za prací

Využití lidských zdrojů, které jsou v regionu k dispozici, předpokládá, že většina zaměstnaných osob v kraji nachází uplatnění především na krajském trhu práce. Přirozené ovšem je, že část zaměstnaných osob za prací z kraje vyjíždí (širší možnost uplatnění, výhodnější finanční podmínky). Na druhé straně do kraje pracující přijíždí, když platí již uvedené důvody pro cestu za prací a nebo v domovském kraji nenajdou pro sebe odpovídající možnosti. Oblast dojížd'ky za prací je průběžně sledována ve výběrovém šetření pracovních sil (VŠPS), dále je součástí zpracovaných výsledků sčítání lidu, domů a bytů (SLDB), jež naposledy proběhlo v roce 2001.

Tabulka 3.2.12 obsahuje údaje o dojížd'ce za prací zjištěných na základě VŠPS. Podle tohoto šetření bylo v roce 2005 v Jihomoravském kraji 512,4 tis. osob zaměstnaných v civilním sektoru, proti roku 2000 se tento počet snížil o 4,5 tis. osob, tj. o 0,9 %. Z počtu zaměstnaných za prací z kraje vyjíždělo 19,4 tis. osob, což bylo o 4,5 tis. osob, tedy o 16,9 % více. Vyjíždějící tvořili 3,8 % ze zaměstnaných, jejich podíl proti roku 2000 vzrostl o 0,6 bodu. Z uvedeného vyplývá, že v roce 2005 celkem 493,0 tis. osob bydlelo a zároveň pracovalo v Jihomoravském kraji. Proti roku 2000 se tento počet snížil o 7,3 tis. osob, tj. o 1,5 %.

Nejvyšší počet vyjíždějících ve sledovaném období směřoval do Hlavního města Prahy, podíl z celku se v jednotlivých letech sice měnil, ale v průměru to byla více než čtvrtina vyjíždějících. Následoval kraj Zlínský, kam v průměru mířilo 16 % vyjíždějících za prací a kraj Vysočina – v průměru 14 % z vyjíždějících za prací. Sousední kraje (ke dvěma uvedeným navíc Olomoucký, Pardubický a Jihočeský) se v součtu staly cílem dojížd'ky za prací přibližně 45 % vyjíždějících osob.

Tab. 3.2.12 Dojížd'ka za prací (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Zaměstnaní¹⁾ celkem (tis. osob)	516,9	503,5	505,7	506,2	506,4	512,4	99,1
Vyjíždějící z kraje (tis. osob)	16,6	17,0	18,9	16,5	17,4	19,4	116,9
v % ze zaměstnaných	3,2	3,4	3,7	3,3	3,4	3,8	²⁾ 0,6
z toho do kraje Hl. m. Praha (tis. osob)	4,7	3,9	3,7	4,8	5,2	4,9	104,3
v % z vyjíždějících z kraje	28,3	22,9	19,6	29,1	29,9	25,3	²⁾ -3,1
Dojíždějící do kraje (tis. osob)	13,5	14,2	15,1	17,3	14,5	17,6	130,4
z toho: z kraje Vysočina (tis. osob)	5,6	5,4	5,7	8,7	6,7	8,0	141,3
v % z dojíždějících do kraje	41,8	38,2	37,6	50,1	46,4	45,3	²⁾ 3,5
ze Zlínského kraje (tis. osob)	2,4	2,4	2,7	4,1	2,6	2,6	109,3
v % z dojíždějících do kraje	17,7	16,9	17,6	23,6	18,2	14,9	²⁾ -2,9
Saldo dojížd'ky kraje (tis. osob)	-3,1	-2,8	-3,8	0,8	-2,9	-1,8	58,1

¹⁾ zaměstnaní v civilním sektoru

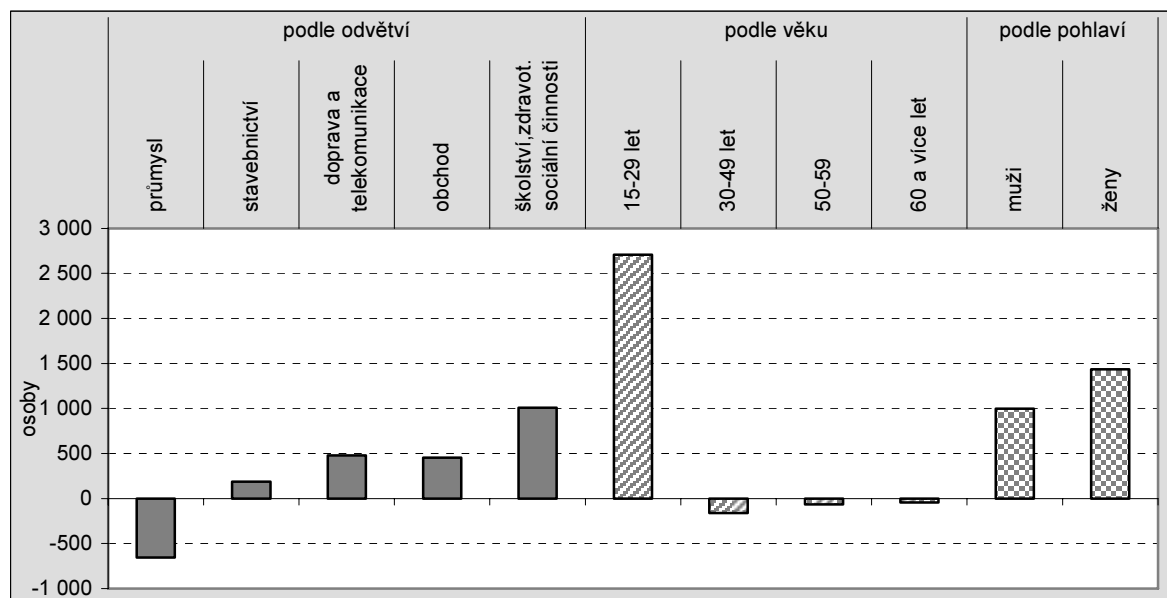
²⁾ rozdíl 2005 - 2000 v procentních bodech

Do Jihomoravského kraje v roce 2005 za prací dojíždělo 17,6 tis. osob, počet dojíždějících se postupně zvyšoval, byl o 4,1 tis. osob (o 30,4 %) vyšší než v roce 2000. Největší počet osob dojížděl z kraje Vysočina (v roce 2005 45,3 %, průměrně ve sledovaném období pak 43 %), následovali dojíždějící ze Zlínského kraje (v průměru 18 %) a z Olomouckého kraje – (v průměru 14 %). Ze sousedních pěti krajů pochází zhruba 87 % dojíždějících. Dojíždějící za prací a zaměstnaní pracující a bydlící v kraji v souhrnu udávají počet obsazených pracovních míst. V roce 2005 jich bylo 510,6 tisíc, proti roku se jejich počet snížil o 3,2 tis. míst,

tj. o 0,6 %. Podle výsledků VŠPS tak ve sledovaných letech s výjimkou roku 2003 byl počet obsazených pracovních míst nižší, než počet zaměstnaných.

Údaje o dojížděci zjištěné ze SLDB 2001 jsou obsahem tabulek 3.2.13 a 3.2.14. Výsledky se mohou od údajů z VŠPS samozřejmě lišit, neboť sčítání postihuje stav zjištěný k 1. 3. 2001, kdežto VŠPS pracuje s dopočtenými ročními průměry za jednotlivé roky sledovaného období. Ve výsledcích sčítání je navíc oblast dojížděky za práci zpracována mnohem detailněji.

Graf 14 Mezikrajské saldo dojížděky za práci podle odvětví, věku a pohlaví (SLDB 2001)

Ke dni sčítání bylo v Jihomoravském kraji evidováno 510,2 tis. zaměstnaných osob, z tohoto počtu 194,3 tis. osob vyjíždělo za práci mimo obec svého bydliště (38,1 % zaměstnaných). Intenzita vyjížděky byla vyšší u mužů, za práci do jiné obce vyjíždělo 41,8 % z nich, ze zaměstnaných žen vyjíždělo pouze 33,5 % žen. Z pohledu frekvence více než čtvrtina vyjíždějících za práci vyjíždělo denně, u žen bylo procento denní vyjížděky o 7,8 bodu vyšší. Za práci do obcí v rámci Jihomoravského kraje vyjíždělo 88,2 % z vyjíždějících, za hranice kraje vyjíždělo 10,1 % z vyjíždějících a 1,7 % vyjíždějících jezdila za práci do zahraničí. Do jiného kraje či do zahraničí vyjížděli především muži, tvořili více než 70 % celku.

Z jiných krajů do Jihomoravského kraje mířilo za práci 22,1 tis. osob (69 % z nich byli muži). Saldo dojížděky (rozdíl mezi počtem dojíždějících z jiných krajů a počtu vyjíždějících do jiných krajů – tedy mezikrajské saldo) bylo kladné a činilo 2,4 tis. osob (do mezikrajského salda není ovšem započítána vyjížděka za práci do zahraničí, která výsledné saldo významně ovlivňuje). Strukturu vyjíždějících a dojíždějících, resp. strukturu salda mezikrajské dojížděky z několika pohledů ukazuje tabulka 3.2.14. Z uvedeného vyplývá, že za práci jezdí spíše mladší věkové kategorie, z pohledu odvětví pak zejména pracující v oblasti průmyslu a stavebnictví.

Tab. 3.2.13 Dojížděka za práci (SLDB 2001)

	Zaměstnané osoby	Vyjíždějící z obce za práci						Dojíždějící do obce za práci			
		celkem	v % ze zaměstnaných osob	z toho denně ¹⁾ (%)	v tom počet vyjíždějících			celkem	z toho denně (%)	v tom počet dojíždějících	
					v rámci kraje	do jiného kraje	do zahraničí			v rámci kraje	z jiného kraje
Kraj celkem	510 169	194 268	38,1	83,5	171 338	19 642	3 288	193 415	82,8	171 338	22 077
v tom:											
muži	281 919	117 779	41,8	80,4	101 417	14 229	2 133	116 645	80,1	101 417	15 228
ženy	228 250	76 489	33,5	88,2	69 921	5 413	1 155	76 770	86,9	69 921	6 849

¹⁾ z vyjíždějících v rámci ČR

Kladné saldo mezikrajské dojíždky také znamená, že v kraji jsou regiony, v nichž jsou koncentrovány pracovní příležitosti, města, která tvoří centra dojíždky za prací. Okolo centra dojíždky jsou spádové obce, spolu pak vytváří tzv. pracovní mikroregion. Z podrobného zpracování dojíždky za prací z výsledků SLDB 2001 bylo vytipováno 26 center dojíždky. Bylo to 21 měst, které plní úlohu obce s rozšířenou působností, navíc pak města Adamov, Bzenec, Letovice, Modřice a Strážnice. Pracovních mikroregionů bylo na základě proudů dojíždky za prací vytipováno 16, přičemž největší pracovní mikroregion Brno v sobě zahrnoval 9 center dojíždky (Adamov, Brno, Kuřim, Modřice, Pohořelice, Rosice, Slavkov u Brna, Šlapanice a Židlochovice), mikroregion Boskovice zahrnoval i centrum Letovice, mikroregion Veselí nad Moravou zahrnoval i centrum Bzenec.

Tab. 3.2.14 Dojíždka za prací podle pohlaví, věku a odvětví (SLDB 2001)

	Počet dojíždějících z jiných krajů	Počet vyjíždějících do jiných krajů	Saldo dojíždky
Celkem	22 077	19 642	2 435
v tom podle pohlaví:			
muži	15 228	14 229	999
ženy	6 849	5 413	1 436
v tom ve věku:			
15 - 24 let	5 759	4 059	1 700
25 - 29 let	5 163	4 156	1 007
30 - 39 let	4 842	4 746	96
40 - 49 let	3 654	3 912	-258
50 - 59 let	2 400	2 466	-66
60 a více let a nezj.	259	303	-44
z toho podle odvětví:			
zemědělství, lesnictví	531	496	35
průmysl	5 226	5 882	-656
stavebnictví	3 499	3 312	187
doprava a telekomunikace	1 770	1 291	479
obchod	2 024	1 572	452
školství	1 004	579	425
zdravotnictví, soc. činnosti	1 404	822	582

Pokud při sledování cest za prací (dojíždějící do obce mínus vyjíždějící z obce) zohledníme i vyjíždku do zahraničí, potom saldo dojíždky v Jihomoravském kraji je záporné (– 853 osob). Bilance dojíždky za prací podle okresů Jihomoravského kraje dokresluje tradičně výsadní postavení okresu Brno-město, jediného okresu s kladným saldem dojíždky (13,4 tis. vyjíždějících a 65,1 tis. dojíždějících). Na druhé straně zcela logicky stojí okres Brno-venkov, kde je nejvyšší záporné saldo (47,9 tis. vyjíždějících a 2,7 tis. dojíždějících).

3.3 Nezaměstnanost

- z pohledu VŠPS byla nejčastěji uchazečem o zaměstnání osoba ve věku 15 až 29 let se středním odborným vzděláním bez maturity
- registrovaná míra nezaměstnanosti v roce 2005 byla v mezikrajském srovnání pátá nejvyšší
- rostl podíl dlouhodobě nezaměstnaných
- mezi uchazeči o zaměstnání klesá počet i podíl osob z řad absolventů a mladistvých

Při zjednodušeném obecnějším pohledu lze z hlediska využití lidských zdrojů chápat nezaměstnanost a její intenzitu jako kvantifikaci počtu a struktury nevyužitého pracovního potenciálu. Je zřejmé, že z hlediska „času“ může krátkodobá nezaměstnanost přispívat k určitému přizpůsobování volné pracovní síly požadavkům pracovního trhu, naopak dlouhodobá nezaměstnanost má jednoznačně negativní vliv na kvalitu lidských zdrojů.

V úvodu kapitoly 3.2 byla definována **obecná míra nezaměstnanosti**, ukazatel získaný z výběrového šetření pracovních sil (VŠPS). V této části budou uvedeny také údaje o počtu neumístěných uchazečů o zaměstnání, jejich struktuře a počtu volných pracovních míst, které jsou převzaty z informačního systému Ministerstva práce a sociálních věcí. I v této části je třeba definovat některé ukazatele. **Neumístění uchazeči o zaměstnání** jsou občané trvale bydlící v příslušné oblasti, kteří nejsou v pracovním nebo obdobném vztahu k zaměstnavateli ani nevykonávají samostatnou výdělečnou činnost a kteří požádali úřad práce o zprostředkování vhodného zaměstnání. **Dosažitelní neumístění uchazeči o zaměstnání** jsou

evidovaní nezaměstnaní, kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa, kteří nemají žádnou objektivní překážku pro přijetí do zaměstnání.

Registrovaná míra nezaměstnanosti podle původní metodiky, platné do 30. 6. 2004, je podíl vyjádřený v procentech, kde v čitateli je počet neumístěných uchazečů o zaměstnání a ve jmenovateli disponibilní pracovní síla (tj. zaměstnaní z VŠPS + neumístění uchazeči). Registrovaná míra nezaměstnanosti podle nové metodiky, platné od 1. 7. 2004 (zavedena v důsledku harmonizace ukazatele s Evropskou unií), je podíl vyjádřený v procentech, kde v čitateli je počet dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání a ve jmenovateli součet zaměstnaných z VŠPS, počtu pracujících cizinců podle evidence MPSV a MPO a počtu dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání.

Uchazeči o zaměstnání a míra nezaměstnanosti

Podle údajů VŠPS bylo v roce 2005 v Jihomoravském kraji 45,2 tis. osob, které se ucházely o zaměstnání. Proti roku 2000 se tento počet snížil o 1,9 tis. osob, tj. o 3,9 %, průměrný roční pokles počtu uchazečů o práci v relativním vyjádření tak byl 0,8 %. Obecná míra nezaměstnanosti v roce 2005 dosáhla 8,1 % a byla o 0,2 bodu nižší, než v roce 2000. Pokles ukazatele obecné míry nezaměstnanosti, resp. počtu uchazečů o zaměstnání z pohledu VŠPS ale nebyl způsoben růstem zaměstnanosti. Byl totiž zaznamenán pokles počtu ekonomicky aktivních osob, tedy pracovní síly, i pokles počtu zaměstnaných. Na druhé straně ovšem výrazně vzrostl počet osob ekonomicky neaktivních, např. počet důchodců vzrostl o 4,0 tis. osob, tj. o 1,6 %.

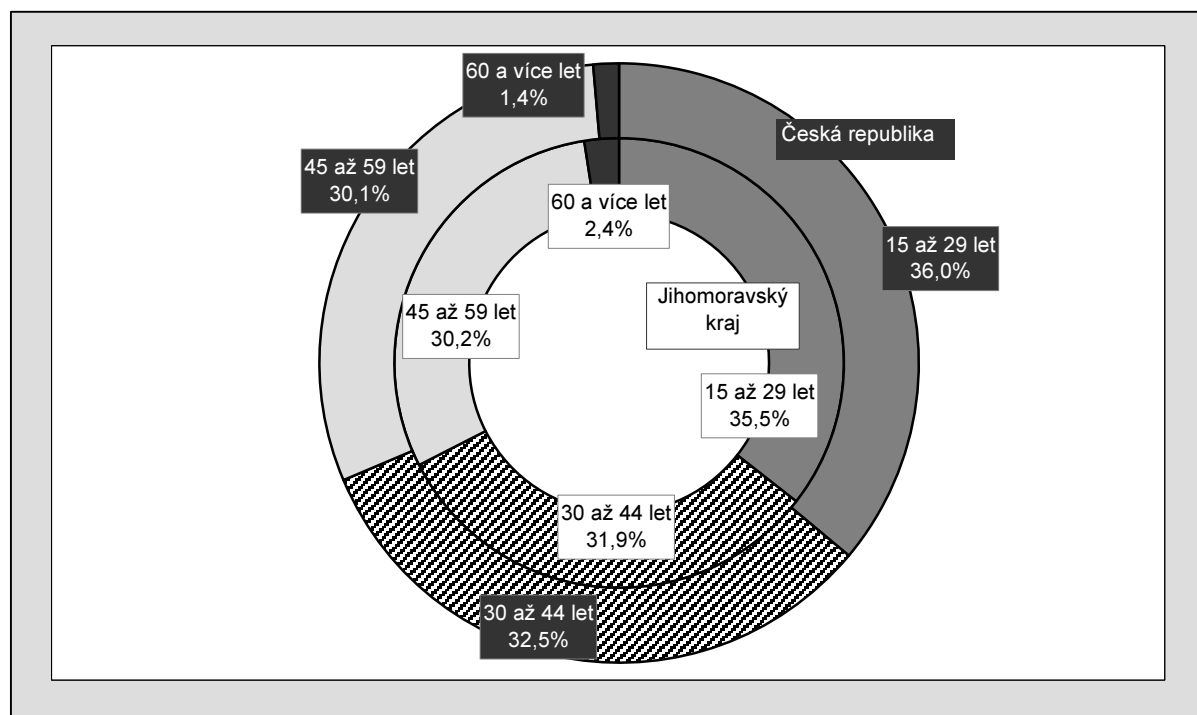
Tab. 3.3.1 Nezaměstnanost podle věku – roční průměry (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční	2000	2005
Obecná míra nezaměstnanosti (%)	8,28	8,55	7,61	8,05	8,34	8,09	¹⁾ -0,19	x	x	x
Obecná míra nezaměstnanosti žen (%)	10,15	10,02	8,57	9,87	9,74	9,88	¹⁾ -0,27	x	x	x
Uchazeči o zaměstnání celkem (tis. osob)	47,1	47,5	41,9	44,5	46,3	45,2	-3,9	-0,8	100,0	100,0
v tom ve věku:										
15 - 29 let	18,3	19,2	17,2	18,5	18,7	16,0	-12,2	-2,6	38,8	35,5
30 - 44 let	17,0	16,2	13,0	13,9	14,2	14,4	-15,1	-3,2	36,1	31,9
45 - 59 let	11,3	11,6	10,8	11,5	13,2	13,7	21,5	4,0	23,9	30,2
60 a více let	0,6	0,6	0,9	0,7	0,2	1,1	96,2	14,4	1,2	2,4
Uchazeči o zaměstnání - ženy (tis. osob)	25,7	24,8	20,8	24,1	23,8	24,2	-5,9	-1,2	100,0	100,0
v tom ve věku:										
15 - 29 let	9,1	8,5	7,3	8,9	9,0	7,3	-19,8	-4,3	35,6	30,3
30 - 44 let	10,0	9,8	7,5	9,3	9,0	9,7	-3,3	-0,7	39,1	40,1
45 - 59 let	6,1	6,3	5,3	5,7	5,7	6,7	10,3	2,0	23,6	27,6
60 a více let	0,5	0,2	0,7	0,2	0,1	0,5	7,0	1,4	1,8	2,0

¹⁾ rozdíl 2005 - 2000 v procentních bodech

Obecná míra nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji byla v roce 2005 šestá nejvyšší a nad průměrem České republiky (7,93 %). Nejvyšší úroveň obecné míry nezaměstnanosti byla v kraji Ústeckém (14,53 %) a Moravskoslezském (13,89 %), nejnižší v Hlavním městě Praze (3,51 %) a v Královéhradeckém kraji (4,77 %). Z pohledu změny obecné míry nezaměstnanosti v roce 2005 proti roku 2000 došlo ve 4 krajích ke zvýšení tohoto ukazatele – nejvýrazněji v Karlovarském kraji (o 2,50 bodu), k nejvyššímu snížení došlo v Olomouckém kraji (o 2,79 bodu). Jihomoravský kraj byl sice mezi kraji, kde došlo k poklesu obecné míry nezaměstnanosti, ovšem tento pokles byl nejmenší.

Graf 15 Nezaměstnaní podle věku v roce 2005 (VŠPS)

Tab. 3.3.2 Kvalifikační struktura nezaměstnaných – roční průměry (VŠPS)

v tis. osob

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční	2000	2005
Uchazeči o zaměstnání celkem	47,1	47,5	41,9	44,5	46,3	45,2	-3,9	-0,8	100,0	100,0
v tom:										
základní vzdělání	11,5	14,4	9,8	8,7	9,7	9,6	-16,8	-3,6	24,5	21,2
střední odborné (OU + OŠ)	21,6	19,8	20,1	23,6	23,5	22,2	3,1	0,6	45,8	49,2
střední odborné a všeobecné s maturitou	11,7	11,9	11,1	10,4	10,0	10,6	-9,4	-2,0	24,9	23,5
vysokoškolské	2,2	1,5	0,9	1,8	3,1	2,8	23,7	4,3	4,8	6,1
Uchazeči o zaměstnání - ženy	25,7	24,8	20,8	24,1	23,8	24,2	-5,8	-1,2	54,7	53,6
v tom:										
základní vzdělání	6,5	7,6	5,5	5,2	5,2	5,8	-8,6	-1,8	25,1	23,9
střední odborné (OU + OŠ)	11,0	8,3	8,0	11,6	11,1	10,5	-5,1	-1,0	42,9	43,2
střední odborné a všeobecné s maturitou	7,1	8,2	6,9	6,9	6,3	6,4	-9,6	-2,0	27,7	26,5
vysokoškolské	1,1	0,7	0,3	0,5	1,3	1,6	38,2	6,7	4,4	6,4

Nadpoloviční většinu z uchazečů o zaměstnání tvořily ženy (kromě roku 2002), zároveň obecná míra nezaměstnanosti žen byla vždy vyšší, v průměru o 1,55 bodu. Věkové složení uchazečů o zaměstnání a početní změny v jednotlivých věkových skupinách ukazuje tabulka 3.3.1. Ve všech letech sledovaného období byly mezi uchazeči o zaměstnání celkem nejpočetnější skupinou osoby ve věku 15 až 29 let, následovala skupina osob ve věku 30 až 44 let. V těchto dvou věkových skupinách se ovšem počet osob hledajících zaměstnání v roce 2005 proti roku 2000 snížil. Jinak tomu bylo v třetí největší skupině (věk 45 až 59 let), počet osob se zde zvyšoval v průměru o 4,0 % ročně a v roce 2005 se tato skupina na celku podílela už více jak 30 %. U početně nejmenší věkové skupiny (60 a více let) byl ovšem zaznamenán nejvyšší relativní nárůst počtu osob – v průměru o 14,4 % ročně, když v roce 2005 tvořily tyto osoby jen 2,4 % z celku.

Ve věkové struktuře uchazeček o zaměstnání převládaly ženy ve věku 30 až 44 let, v roce 2005 tvořily 40,1 %. Skupina žen starších 60 let tvořila již jen 2 %, zbylé dvě věkové skupiny byly zastoupeny téměř

rovnoměrně, v roce 2000 však byl podíl žen ve věkové skupině 15 až 29 let o 12 procentních bodů vyšší než žen ve věkové skupině 45 až 59 let.

Největší skupinu uchazečů o zaměstnání celkem z hlediska vzdělání tvořily osoby se vzděláním středním odborným bez maturity, v roce 2005 tvořily téměř polovinu všech uchazečů. Počet těchto osob se proti roku 2000 v relativním vyjádření zvýšil o 3,1 %, výraznější růst však zaznamenala skupina s vysokoškolským vzděláním (skupina nejméně početná mezi uchazeči), a to o 23,7 %. Skupina osob se základním vzděláním a osoby se středním vzděláním s maturitou v roce 2000 byly početně přibližně na stejné úrovni, v roce 2005 se však zvýšilo zastoupení osob se střední školou s maturitou.

Z jednotlivých kategorií vzdělání uchazeček o zaměstnání se zvýšil v roce 2005 pouze počet žen s vysokoškolským vzděláním. V relativním vyjádření to bylo o 38,2 %, podíl žen s vysokoškolským vzděláním je však na celkovém počtu uchazeček nejnižší, v roce 2005 činil 6,4 % (proti roku 2000 se zvýšil o 2 body). Stejně jako u uchazečů celkem byla nejpočetnější skupinou uchazeček skupina žen se středním odborným vzděláním bez maturity, v roce 2005 tvořila 43,2 % z celkového počtu.

Počínaje tabulkou 3.3.3 jsou údaje o nezaměstnaných čerpány ze zdrojů Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV). Účelem uvedeného ovšem není zkoumat míru shody či rozdílnosti údajů z VŠPS a MPSV, ale zmapovat oblast evidované nezaměstnanosti z jiného úhlu pohledu a v podrobnějším členění.

Podle údajů MPSV bylo v Jihomoravském kraji ke konci roku 2005 celkem 63,7 tis. evidovaných uchazečů o zaměstnání, tento počet byl proti roku 2000 o 9,7 tis. osob vyšší – v průměru ročně se zvyšoval o 3,4 %. Na celkovém počtu nezaměstnaných v České republice se Jihomoravský kraj podílel 12,5 %. V absolutním vyjádření vyšší počet uchazečů o práci byl v roce 2005 pouze v Moravskoslezském kraji (96,5 tis. osob) a v Ústeckém kraji (70,5 tis. osob).

S ohledem na možnost srovnání v delší časové řadě byla míra registrované nezaměstnanosti dopočtena v původní metodice i pro rok 2005. Na konci sledovaného období činila 11,03 % a byla o 1,68 bodu vyšší, než v roce 2000. Podle nové metodiky míra nezaměstnanosti dosáhla 10,21 %. Výší nezaměstnanosti (ať již podle staré či nové metodiky) je Jihomoravský kraj regionem s pátou nejvyšší hodnotou míry nezaměstnanosti. Nejvyšší nezaměstnanost je podle nové metodiky v kraji Ústeckém (15,41 %) a Moravskoslezském (14,23 %), nejnižší v Hlavním městě Praze (3,25 %) a ve Středočeském kraji (6,25 %).

Tab. 3.3.3 Nezaměstnanost k 31. 12. podle MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční
Uchazeči o zaměstnání celkem	54 003	55 139	63 777	65 454	66 207	63 692	17,9	3,4
z toho:								
ženy	27 411	27 721	31 819	32 719	33 441	32 739	19,4	3,6
občané se zdravotním postižením	8 013	8 201	9 059	9 480	9 787	10 058	25,5	4,7
absolventi a mladiství	8 432	6 910	7 090	6 831	6 397	5 226	-38,0	-9,1
Uchazeči o zaměstnání pobírající příspěvek v nezaměstnanosti	20 494	21 292	24 991	22 828	17 570	17 548	-14,4	-3,1
Uchazeči o zaměstnání v evidenci Úřadu práce déle než 12 měsíců	19 669	19 243	22 659	26 634	26 763	26 877	36,6	6,4
Míra registrované nezaměstnanosti (%) ¹⁾	9,35	9,73	11,20	11,45	11,56	11,03 ³⁾	1,68	x
Míra registrované nezaměstnanosti (%) ²⁾	.	.	.	.	10,69	10,21	x	x
Volná pracovní místa celkem	4 396	3 720	2 905	3 128	3 448	5 834	32,7	5,8
z toho:								
občané se zdravotním postižením	151	236	122	152	242	192	27,2	4,9
absolventi a mladiství	266	754	496	705	676	970	264,7	29,5
Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo	12,3	14,8	22,0	20,9	19,2	10,9	-11,1	-2,3

¹⁾ podle metodiky platné do 30. 6. 2004

²⁾ podle metodiky platné od 1. 7. 2004

³⁾ rozdíl 2005 - 2000 v procentních bodech

Více než polovinu (v průměru 50,5 %) z uchazečů o zaměstnání ve sledovaném období tvořily v kraji ženy (rozmezí 49,9 % v roce 2002 až 51,4 % v roce 2005), jejich počet vzrostl o 5,3 tisíc, tj. o 19,4 %. Mezi uchazeči o zaměstnání také vzrostl počet občanů se zdravotním postižením, 10,1 tis. osob v roce 2005 představovalo 15,8 % z celkového počtu uchazečů, přičemž tento počet byl o více než čtvrtinu vyšší než

v roce 2000. Příznivým jevem ale bylo, že mezi uchazeči o zaměstnání postupně klesal počet i podíl osob z řad absolventů a mladistvých, jejich počet ve sledovaném období poklesl o 3,2 tisíce, jejich podíl na celku se snížil z 15,6 % v roce 2000 na 8,2 % v roce 2005.

I když se počet uchazečů o zaměstnání ve sledovaném období zvyšoval, počet osob pobírajících příspěvek v nezaměstnanosti klesal. V roce 2005 bylo těchto osob 17,5 tisíc (27,6 % z uchazečů o zaměstnání), tj. o 2,9 tisíc (o 14,4 %) méně než v roce 2000 (tehdy to bylo 20,5 tisíc osob pobírajících příspěvek, což tvořilo 37,9 % z počtu uchazečů o práci).

Tab. 3.3.4 Uchazeči o zaměstnání podle KZAM k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna (%)		Struktura ¹⁾ (%)	
							2005/2000	průměrná roční	2000	2005
Uchazeči o zaměstnání celkem	54 003	55 139	63 777	65 454	66 207	63 692	17,9	3,4	100,0	100,0
z toho podle zaměstnání (třída):										
vysoce kvalifikovaní nemanuální pracovníci (1+2+3)	8 291	8 433	9 957	10 001	9 660	9 091	9,6	1,9	15,4	14,3
nemanuální pracovníci s nižší kvalifikací (4 + 5)	11 661	12 556	14 887	15 733	16 153	15 708	34,7	6,1	21,6	24,7
manuální kvalifikovaní pracovníci (6 + 7 + 8)	14 129	14 408	16 855	16 941	16 919	15 949	12,9	2,5	26,2	25,0
manuální nekvalifikovaní pracovníci (9)	14 400	14 184	15 266	15 442	15 259	14 976	4,0	0,8	26,7	23,5

¹⁾ bez příslušníků armády (0) a kategorie "nezjištěno"

Kvalifikační struktura uchazečů o zaměstnání doznala v posledních letech jen mírných změn. V tabulce 3.3.4 jsou ve zkrácené časové řadě uvedeny kategorie podle klasifikace zaměstnání, v nichž uchazeči o práci naposledy působili. Porovnáme-li stav roku 2005 s rokem 2000, pak v relativním vyjádření nejvíce (o více jak třetinu) vzrostl počet uchazečů nemanuálních s nižší kvalifikací, počty uchazečů v ostatních třech skupinách rostly pomaleji. V podrobnějším členění nejvíce vzrostl počet osob s původním zaměstnáním nižších administrativních pracovníků (úředníků) – téměř o 39 % a provozních pracovníků ve službách a obchodě – o více jak 32 %.

Tab. 3.3.5 Uchazeči o zaměstnání podle délky nezaměstnanosti k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/2000	průměrná roční	2000	2005
Uchazeči o zaměstnání celkem	54 003	55 139	63 777	65 454	66 207	63 692	17,9	3,4	100,0	100,0
v tom podle délky nezaměstnanosti:										
do 3 měsíců	14 231	14 837	15 463	13 809	16 969	15 899	11,7	2,2	26,4	25,0
3 - 6 měsíců	10 369	11 007	13 130	12 695	11 532	10 958	5,7	1,1	19,2	17,2
6 - 9 měsíců	5 639	5 900	7 320	6 888	6 206	5 655	0,3	0,1	10,4	8,9
9 - 12 měsíců	4 095	4 152	5 205	5 428	4 737	4 303	5,1	1,0	7,6	6,8
12 - 24 měsíců	10 527	8 462	10 495	11 956	10 709	10 613	0,8	0,2	19,5	16,7
nad 24 měsíců	9 142	10 781	12 164	14 678	16 054	16 264	77,9	12,2	16,9	25,5
Průměrná délka evidence (dny)	.	.	440	504	534	580	¹⁾ 140	x	x	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2002 ve dnech

Počet uchazečů o zaměstnání, kteří byli v evidenci úřadů práce déle než 12 měsíců, se postupně zvyšuje již od roku 2002 (výrazněji v roce 2003). Ke konci roku 2005 dosáhl počet těchto osob dlouhodobě nezaměstnaných 26,9 tisíc. Jejich podíl na celkovém počtu uchazečů se zvýšil z 36,4 % v roce 2000 na 42,2 % v roce 2005. Dokonce čtvrtina uchazečů o práci (25,5 %) v roce 2005 byla v evidenci déle než 2 roky (v roce 2000 tento podíl činil pouze 16,9 %). Dlouhodobá nezaměstnanost je problémem, který negativně ovlivňuje kvalitu lidských zdrojů, pracovní síla ztrácí kvalifikaci i motivaci. Dlouhodobá nezaměstnanost je problémem ve většině krajů České republiky, nejvýraznější pak v Ústeckém a Moravskoslezském kraji, kde více než třetina z uchazečů byla v evidenci úřadů práce déle než 2 roky, naproti tomu v Hlavním městě Praze tato skupina tvořila pouze jednu desetinu z uchazečů.

Z hlediska délky nezaměstnanosti tvořily nejpočetnější skupinu v roce 2000 osoby, které přišly o práci nejdéle před 3 měsíci (26,4 %), v roce 2005 už ale byla nejčetnější skupinou kategorie nezaměstnaných, kteří přišli o práci více než před 24 měsíci (jejich počet se v průměru ročně zvyšoval o 12,2 %). Vzhledem

k celkovému zvýšení počtu uchazečů o zaměstnání se jejich počty zvyšovaly ve všech skupinách podle délky nezaměstnanosti, nejmenší pohyb byl však ve skupině s délkou 6 až 9 měsíců. Průměrná délka evidence ve dnech byla v posledních letech ovlivněna zvyšujícím se podílem osob nezaměstnaných déle než 2 roky a v roce 2005 už dosáhla hodnoty 580 dnů.

Tab. 3.3.6 Uchazeči o zaměstnání podle výše měsíčního nároku podpory v nezaměstnanosti k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční	2000	2005
Uchazeči o zaměstnání celkem	54 003	55 139	63 777	65 454	66 207	63 692	17,9	3,4	x	x
z toho s nárokem na podporu	20 494	21 292	24 991	22 828	17 570	17 548	-14,4	-3,1	100,0	100,0
v tom podle výše nároku:										
do 1 500 Kč	1 853	1 323	1 222	1 136	1 098	246	-86,7	-33,2	9,0	1,4
1 501 - 3 500 Kč	13 781	14 011	15 596	13 712	7 393	7 565	-45,1	-11,3	67,2	43,1
3 501 - 5 500 Kč	3 704	4 426	6 011	5 500	5 953	6 145	65,9	10,7	18,1	35,0
5 501 - 7 500 Kč	815	1 038	1 458	1 645	2 094	2 218	172,1	22,2	4,0	12,6
7 501 Kč a více	341	494	704	835	1 032	1 374	302,9	32,1	1,7	7,8

Vyplácená částka podpory v nezaměstnanosti byla ve sledovaném období nejčastěji ve výši 1 501 až 3 500 Kč, v roce 2000 pobíralo tuto částku 67,2 % uchazečů s nárokem na podporu. V roce 2005 to bylo sice už jen 43,1 % z celku, vzrostl ale počet osob, které pobíraly částky vyšší - podporu v rozmezí 3 501 až 5 500 Kč pobíralo 35,0 % uchazečů. V relativním vyjádření nejvýrazněji vzrostla skupina osob, které pobíraly nejvyšší podporu (více jak 7 500 Kč), v roce 2005 jich bylo 1 374, tedy 7,8 % všech uchazečů s nárokem na podporu. Průměrnou částkou vyplácené podpory v roce 2005 ve výši 4 157 Kč se Jihomoravský kraj řadil až na desáté místo (na prvním místě je Hlavní město Praha s 5 411 Kč a na posledním místě Zlínský kraj s 4 006 Kč). Toto pořadí koresponduje s již výše uvedenou výší průměrných mezd.

Tab. 3.3.7 Uchazeči o zaměstnání v rekvalifikaci k 31. 12. (MPSV)

	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
						2005/ 2001	prů- měrná roční	2001	2005
Uchazeči o zaměstnání v rekvalifikaci celkem	4 415	4 562	5 517	6 400	5 238	18,6	3,5	x	x
z toho:									
rekvalifikace ukončené úspěšně	1 568	1 950	2 301	3 052	3 161	101,6	15,1	35,5	60,3
ženy	2 607	2 749	3 296	3 792	3 103	19,0	3,5	59,0	59,2
mladiství bez kvalifikace	66	51	28	21	10	-84,8	-31,4	1,5	0,2
absolventi škol	893	975	1 150	1 162	798	-10,6	-2,2	20,2	15,2
občané se zdravot. postižením	272	256	363	460	374	37,5	6,6	6,2	7,1
Průměrný věk uchazečů v rekvalifikaci	30,1	30,9	31,4	32,2	33,1	¹⁾ 3,1	x	x	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2001 v letech

Ke zvýšení pravděpodobnosti nového pracovního uplatnění uchazečů o zaměstnání by měla napomáhat rekvalifikace. V roce 2005 bylo v kraji v rekvalifikačním procesu zapojeno 5 238 osob. Počet zapojených do rekvalifikace se postupně zvyšoval (nárůst proti roku 2001 o 18,6 %), zvyšoval se ovšem i celkový počet uchazečů o zaměstnání (proti roku 2001 zvýšení o 15,5 %). Průměrný věk osob v rekvalifikaci se ve sledovaném období zvýšil o 3 roky na 33,1 v roce 2005. Podíl žen v této skupině byl vždy na úrovni 60 procent, což svědčí o vyšším zájmu o rekvalifikace mezi ženami, neboť mezi uchazeči o zaměstnání jen nevýrazně převyšují polovinu.

Počet uchazečů zařazených do rekvalifikací k 31. 12. 2005 činil 458 osob, tj. 0,7 % všech uchazečů o zaměstnání k danému datu. Ve srovnání se stavem k 31. 12. 2000 (0,8 %) se podíl uchazečů zařazených do rekvalifikací významně neměnil. Ve srovnání s průměrem za Českou republiku (1,1 %) je podíl uchazečů v rekvalifikaci v kraji podprůměrný, nejvyšší podíl je dosahován v kraji Vysočina (2,0 %) a ve Zlínském kraji (1,9 %).

Volná pracovní místa

I když pracovní trh v kraji nabízí volná pracovní místa, je jejich počet omezený a v poměru k počtu osob hledajících práci i výrazně nižší. V roce 2005 existovalo v Jihomoravském kraji 5,8 tisíc volných míst, jejich počet ve sledovaném období značně kolísal, nejdříve pokles, pak následný růst (křivka vývoje by ve znázornění připomínala tvar písmene U). V rovině teorie - kdyby byla všechna volná pracovní místa v roce 2005 obsazena z řad osob hledajících práci, jejich počet by se snížil o 9,2 %, míra registrované nezaměstnanosti podle starší metodiky by poklesla z 11,03 % na 10,02 % (resp. podle nové metodiky z 10,21 % na 9,27 %).

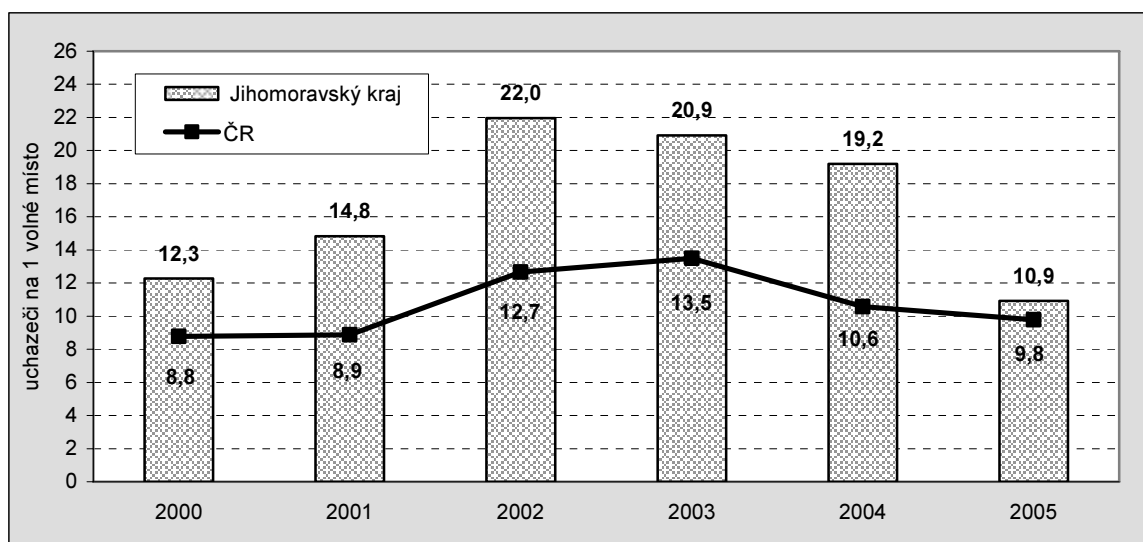
V České republice bylo v roce 2005 celkem 52,2 tisíc volných míst, nejvíce jich bylo v Praze (11,1 tisíc) a ve Středočeském kraji (7,1 tisíc). Pro srovnání krajů nebo pro srovnání s republikovým průměrem je vhodnější počet volných míst přepočítaný na počet uchazečů o zaměstnání. V Jihomoravském kraji v celém období převyšoval počet uchazečů na 1 volné místo republikovou hodnotu. Ve srovnání s ostatními kraji v roce 2005 hodnota 10,9 uchazečů na volné místo znamenala osmé místo, nejlépe na tom byli uchazeči v Hlavním městě Praze (2,2 na 1 místo) a v Plzeňském kraji (5,2 na 1 místo), na opačném konci byl kraj Moravskoslezský (29,2) a kraj Ústecký (26,0 uchazečů na 1 volné místo).

Tab. 3.3.8 Kvalifikační struktura volných pracovních míst k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční	2000	2005
Volná pracovní místa celkem	4 396	3 720	2 905	3 128	3 448	5 834	32,7	5,8	100,0	100,0
v tom:										
základní vzdělání vč. bez vzdělání	1 081	792	904	900	824	2 353	117,7	16,8	24,6	40,3
střední vzdělání bez maturity vč. vyučených	2 385	2 172	1 360	1 482	1 915	2 336	-2,1	-0,4	54,3	40,0
ÚSO vzdělání vč. vyučených s maturitou	651	492	433	495	430	867	33,2	5,9	14,8	14,9
úplné střední všeobecné vzdělání	22	16	17	31	40	10	-54,5	-14,6	0,5	0,2
vyšší odborné vzdělání	11	9	6	8	27	17	54,5	9,1	0,3	0,3
vysokoškolské vzdělání vč. vědecké výchovy	246	239	185	212	212	251	2,0	0,4	5,6	4,3

Dlouhodobým a přetrvávajícím problémem je uplatnění osob se zdravotním postižením. Relativně příznivým jevem bylo, že v nabídce volných pracovních míst nechyběla místa vhodná právě pro tyto osoby. Ovšem ve srovnání s celkovou potřebou to byla nabídka velmi nízká. Jestliže v rozmezí let 2000 až 2005 bylo na jedno běžné volné místo v průměru 17 uchazečů, pak na jedno místo pro osoby zdravotně postižené připadlo v průměru téměř 53 uchazečů.

Graf 16 Počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné pracovní místo k 31. 12.

Příznivěji se vyvíjela situace u míst pro mladistvé a absolventy, počet uchazečů o práci v této skupině klesal, kdežto nabídka volných míst rostla. Na konci sledovaného období tak na jedno pracovní místo v této kategorii připadlo více jak 5 uchazečů oproti téměř 32 uchazečům v roce 2000.

Ve skladbě volných pracovních míst z hlediska požadavků na vzdělání vhodného kandidáta v roce 2000 převažovala nabídka míst pro osoby se středním vzděláním bez maturity a vyučených (54,3 %). Počet těchto míst se v roce 2005 snížil a podíl na celku poklesl na 40,0 %. Nejvýrazněji se zvýšila nabídka volných míst, kde dostačovalo základní vzdělání (z 24,6 % na 40,3 %), takže v roce 2005 vlastně tvořily největší část z celkové nabídky. Počet volných míst v roce 2005 proti roku 2000 vzrostl zhruba o jednu třetinu (o 1,4 tisíc míst), tento přírůstek byl z velké části pokryt volnými místy pro osoby se základním vzděláním (1,3 tisíc míst tvořilo téměř 90 % přírůstku). Nejmenší zastoupení měla v nabídce místa pro osoby se středním všeobecným či vyšším odborným vzděláním, na celku se podílely hodnotou 0,8 % (rok 2000), resp. 0,5 % (rok 2005).

Ať je již kvalifikační struktura volných pracovních míst jakákoliv, základním problémem je jejich celkový nedostatek. V úvodní části bylo řečeno, že nezaměstnanost jako fenomén doby začala být ve společnosti aktuální v polovině devadesátých let, kdy překročila hranici 5 %. Pokud by se této ekonomicky a společensky akceptovatelné hranice mělo znovu dosáhnout, bylo by třeba, aby počet uchazečů o práci v Jihomoravském poklesl z evidovaných 63,7 tisíc zhruba na polovinu (v rovině teoretické – pokud odhlédneme od případných odchodů do důchodu – bylo by ke stávajícím volným místům třeba vytvořit a obsadit dalších přibližně 25 tisíc nových volných míst).

4. Mezikrajské srovnání

Hlavním cílem kapitoly „Mezikrajské srovnání“ byla snaha souhrnně kvantifikovat postavení jednotlivých krajů v oblasti rozvoje lidských zdrojů. Primárním záměrem bylo zejména posoudit roli a přínos regionů na celkových výsledcích zkoumané oblasti v roce 2005. Až jako druhotný záměr pak bylo zhodnotit i vývojové trendy za posledních 5 let. Vzhledem k problémům při získávání některých dat se ne vždy podařilo tento záměr naplnit a v některých oblastech bylo nutno změnu postavení krajů analyzovat za období kratší.

Stejně jako v celé publikaci bylo i mezikrajské srovnání zpracováno nejprve ve třech základních oblastech – vzdělávání, zaměstnanosti a nezaměstnanosti. Každou z těchto oblastí charakterizuje v konečné fázi jediný syntetický ukazatel. Přitom tento syntetický ukazatel nemá povahu konkrétního obecného ukazatele, ale je vypočítán z jednotlivých dílčích charakteristik (i když i tyto mohou mít „syntetizující“ význam). Na tuto část pak navazuje závěrečný krok, kdy byly sloučeny všechny tři zkoumané oblasti do jednoho celku ve snaze vyjádřit postavení konkrétního kraje jedinou hodnotou.

Základní metodologické přístupy a pracovní postupy byly řešeny pracovní skupinou, ve které byli zástupci ústředí a regionálních pracovišť ČSÚ. Snahou pracovní skupiny bylo v maximální možné míře minimalizovat subjektivní přístupy řešitelů zejména při výběru vhodných ukazatelů a jejich významu pro posouzení stavu a vývoje v oblasti lidských zdrojů.

Celý postup kvantifikace dat byl rozdělen do několika kroků. Původně bylo navrženo 125 ukazatelů, nejvíce z oblasti nezaměstnanosti (34), zaměstnanosti (27) a demografie (30). Problematiku vzdělávání mělo řešit ale jen 13 identifikátorů. Poměrně velké spektrum ukazatelů bylo do určité míry ovlivněno jednak značnou různorodostí obsahovou a na druhé straně jednak řadou ukazatelů v několika „mutacích“, lišících se jen např. tím, k čemu byl daný ukazatel vztahován či z jakého zdroje dat byl získán. V další fázi zpracování byla posuzována četnost konkrétního ukazatele podle toho, kolikrát byl jednotlivými navrhovateli do hodnocení zařazen. Do dalšího zpracování pak vstoupily pouze ty ukazatele, pro něž se vyslovili nejméně 3 členové skupiny. Tak se podařilo zredukovat počet indikátorů na 33 zhruba rovnoměrně do všech tří základních okruhů. Na základě dat roku 2005 byly vypočteny korelační koeficienty mezi vývojovými indexy) a následně i mezi jednotlivými okruhy. Byly vyloučeny ukazatele u nichž korelační koeficient¹⁾ v absolutní hodnotě přesáhl hodnotu 0,8 (stejný jev by mohl mít při ponechání závislých ukazatelů v mezikrajském srovnání několikanásobnou váhu). Tak např. byl vyloučen index specializace pro terciární sféru (podíl zaměstnaných osob v terciární sféře), protože propoččet ukázal velkou kauzální souvislost s průměrnou mzdou. U „závislých“ ukazatelů pak v další fázi rozhodovala především míra obecnosti konkrétního jevu a přednost dostal ten na vyšší hierarchické úrovni (např. míra nezaměstnanosti celkem před mírou nezaměstnanosti žen). Teprve až druhotně byly ukazatele řazeny podle toho, který z nich se používá častěji, jak je dostupný, jakou má vypovídací hodnotu (metodická přesnost výpočtu, schopnost věrohodně zachytit sledovaný jev) apod. Na základě výše uvedených přístupů zůstalo v konečném výběru 14 ukazatelů. Po 5 indikátorech z oblasti zaměstnanosti a vzdělávání a 4 z nezaměstnanosti. Vzhledem k dalším předpokládaným operacím a s vědomím rovnosti všech tří základních analyzovaných oblastí byl počet v každé z nich sjednocen na 4 indikátory.

Dalším úkolem pracovního týmu bylo stanovit váhy jednotlivých ukazatelů – tedy jejich významnost. Vzhledem k poměrně malému počtu ukazatelů (což byl dílčí cíl z předchozího zpracování), byl zvolen způsob ohodnocení významu každého indikátoru samostatně v rámci zkoumané oblasti, a to **bodovým systémem**. Dle navrženého způsobu všichni hodnotitelé přidělili každému ukazateli z každé oblasti jeden až čtyři body tak, že nejvýznamnější indikátor obdržel nejvyšší počet bodů.

Po dokončení těchto přípravných prací bylo možno přistoupit k vlastním výpočtům. Jak již bylo výše uvedeno, základem pro mezikrajské srovnání byly datové zdroje za rok 2005. V oblasti vzdělávání pak data za školní rok 2005/2006, u stavových veličin pak převážně údaje z počátku školního roku 2005/2006 (září, říjen). Vzhledem k tomu, že vybrané ukazatele, vstupující do mezikrajského srovnání, jsou vyjadřovány v různých měrných jednotkách, bylo nutné je nejprve homogenizovat na bezrozměrná, vzájemně srovnatelná

¹⁾ podle vzorce
$$r_{xy} = \frac{n \sum x_i y_i - \sum x_i \sum y_i}{\sqrt{n \sum x_i^2 - (\sum x_i)^2} \cdot \sqrt{n \sum y_i^2 - (\sum y_i)^2}} ; \text{ byla použita funkce MS Excel =CORREL(pole1;pole2)}$$

a sčitatelná čísla. Byl použit nejobvyklejší způsob, tj. standardizace faktorů pomocí průměru a směrodatné odchylky (tzv. Z-transformace) a pro každý indikátor byly vypočítány normované hodnoty²⁾.

4.1. Ukazatele pro mezikrajské srovnání (pro vytvoření syntetického ukazatele)

Oblast	Ukazatel		Směr působení	Počet bodů	Váhy podle oddílů	Váhy celkem
Zaměstnanost	Z 1	Průměrná hrubá měsíční mzda (Kč)	+	33	23,9	7,5
	Z 2	Míra ekonomické aktivity (%)	+	34	23,2	7,3
	Z 3	Míra zaměstnanosti (%)	+	21	37,6	11,8
	Z 4	Průměrná týdenní délka pracovní doby (hod)	-	52	15,2	4,8
Nezaměstnanost	N 1	Obecná míra nezaměstnanosti - celkem (%)	-	15	47,4	16,5
	N 2	Podíl uchazečů o zaměstnání se základním vzděláním a bez vzdělání (%)	-	38	18,7	6,5
	N 3	Podíl uchazečů o zaměstnání s vysokoškolským vzděláním (%)	-	35	20,3	7,1
	N 4	Průměrné procento pracovní neschopnosti (%)	-	52	13,7	4,8
Vzdělávání	V 1	Střední délka vzdělávání (roky)	+	17	43,3	14,6
	V 2	Vlastní výdaje krajské samosprávy a obecních samospráv na vzdělání (tis. Kč na žáka)	+	29	25,4	8,6
	V 3	Podíl domácností vybavených osobním počítačem s připojením na internet (%)	+	49	15,0	5,1
	V 4	Podíl uchazečů o zaměstnání zařazených do rekvalifikací z celkového počtu uchazečů o zaměstnání (%)	+	45	16,3	5,5

V další fázi bylo nutno určit vzdálenost každé takto přetransformované konkrétní hodnoty za kraj od antioptima. Jako antioptimum byla stanovena minimální hodnota ukazatele mezi kraji (u ukazatelů pozitivně působících na danou oblast – v tabulce 4.1. označeno jako směr působení s kladným znaménkem) či maximální hodnota mezi kraji (u ukazatelů s negativním směrem působení, u nichž platí „čím více, tím hůře“). Vypočtením vzdálenosti normovaných dat od antioptima v absolutní hodnotě se zajistil stejný směr pohybu všech ukazatelů. Výsledný syntetický ukazatel představuje součet násobků vzdáleností od antioptima a příslušných vah za jednotlivé kraje v každém z okruhů. Z tohoto výpočtu vychází i stanovení výsledného pořadí kraje v jednotlivých analyzovaných oblastech. Použijeme-li pak váhy vybraných indikátorů bez ohledu na oblast, do které přísluší (sl. „Váhy celkem“ v tab. 4.1.), pak popsaným postupem dospějeme ke stanovení konečného pořadí kraje v úhrnu za všechny výše sledované oblasti rozvoje lidských zdrojů.

Hodnocení podle souhrnného syntetického ukazatele by mělo mít větší vypovídací schopnost než jakou mají jednotlivé dílčí indikátory. Přesto je nutno přistupovat k interpretaci výsledků opatrně. Výsledná hodnota syntetického ukazatele silně závisí na výběru prvotních ukazatelů a stejně jako určení váhy jednotlivých faktorů je výsledkem individuálního přístupu jednotlivých „hodnotitelů“. Mimo to ne vždy jsou k dispozici dostatečně kvalitní charakteristiky pro danou oblast a nebo, což je případ častější, ukazatel existuje, ale pro jeho vyjádření na nižší (tedy regionální) úrovni nejsou k dispozici dostatečně kvalitní data. S tímto problémem se museli řešitelé vyrovnávat i při zpracování analýzy a je proto nutno uvést několik metodických poznámek k vybraným ukazatelům. U ukazatelů zjištěných tzv. výběrovým šetřením pracovních sil je uvedena zkratka VŠPS.

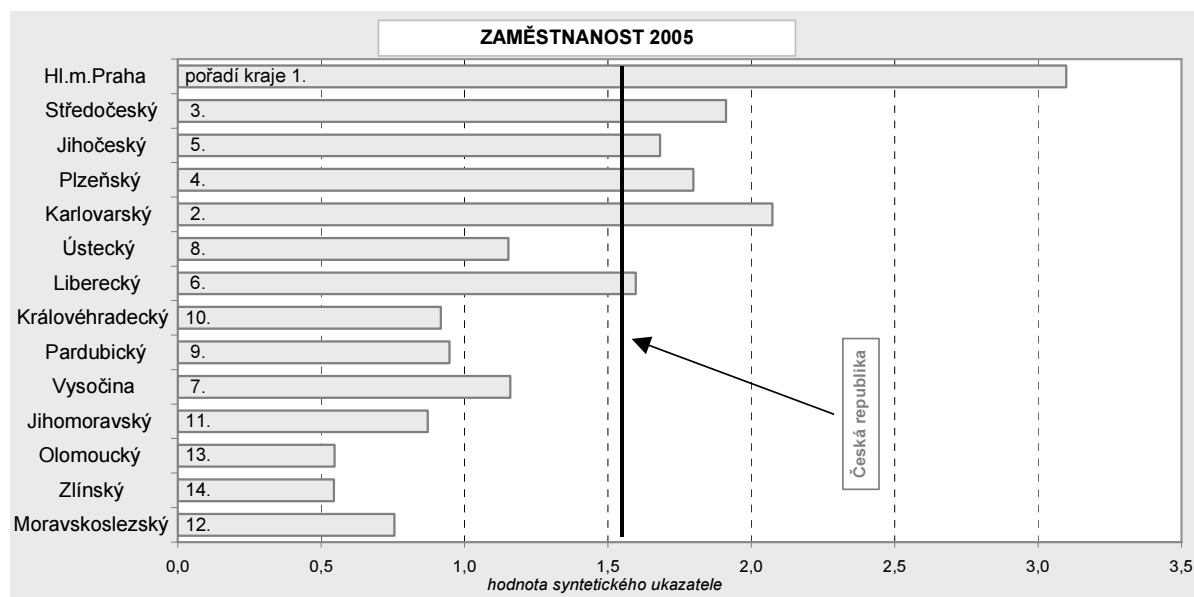
²⁾ Z-transformace $Z_{ki} = \frac{x_{ki} - \bar{x}_k}{s_k}$, kde k značí jednotku (kraj) a i znak (ukazatel). Takto upravené hodnoty mají nulový průměr a jednotkovou směrodatnou odchylku a jsou mezi sebou vzájemně porovnatelné.

Ukazatel	Metodická poznámka	
Průměrná hrubá měsíční mzda v Kč	na přepočteného pracovníka, použita „podniková metoda“ – všichni zaměstnanci zařazení do regionu podle sídla podniku	
Míra ekonomické aktivity v %	podíl pracovní síly na počtu 15-tiletých a starších osob (VŠPS)	
Míra zaměstnanosti v %	podíl počtu zaměstnaných na počtu 15-tiletých a starších osob (VŠPS)	
Průměrná týdenní délka pracovní doby v hod.	počet obvykle odpracovaných hodin v hlavním zaměstnání za týden (VŠPS)	
Obecná míra nezaměstnanosti v %	podíl nezaměstnaných na celkové pracovní síle (VŠPS)	
Podíl uchazečů o zaměstnání se základním vzděláním v %	úroveň vzdělání 1, 2	podíl nezaměstnaných osob s danou úrovní vzdělání podle klasifikace ISCED 97 na celkovém počtu nezaměstnaných (VŠPS)
Podíl uchazečů o zaměstnání s vysokoškolským vzděláním v %	úroveň vzdělání 5, 6	
Průměrné procento pracovní neschopnosti	podíl dnů pracovní neschopnosti a fondu pracovní doby, není plně respektován územní pohled	
Střední délka vzdělávání v letech	podíl žáků a studentů všech typů škol (mimo MŠ) na počtu obyvatel ve věku 6 až 26 let vyjádřený v letech, studenti VŠ jsou započítáni podle místa trvalého bydliště	
Vlastní výdaje krajské samosprávy a obecních samospráv na vzdělání v přepočtu na 1 žáka v tis. Kč	podíl celkových výdajů regionálního školství z rozpočtu obcí, dobrovolných svazků obcí a krajských úřadů (zdroj: MF, sestavy Závěrečného účtu) a počtu žáků základních, středních a vyšších odborných škol	
Podíl domácností vybavených osobním počítačem s připojením na internet v %	data ze Šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech	
Podíl uchazečů o zaměstnání zařazených do rekvalifikací z celkového počtu uchazečů o zaměstnání v %	údaje podle stavu k 31.12. sledovaného roku, zdroj dat: MPSV	

Hodnocení postavení jednotlivých krajů podle výsledků za rok 2005

Zaměstnanost

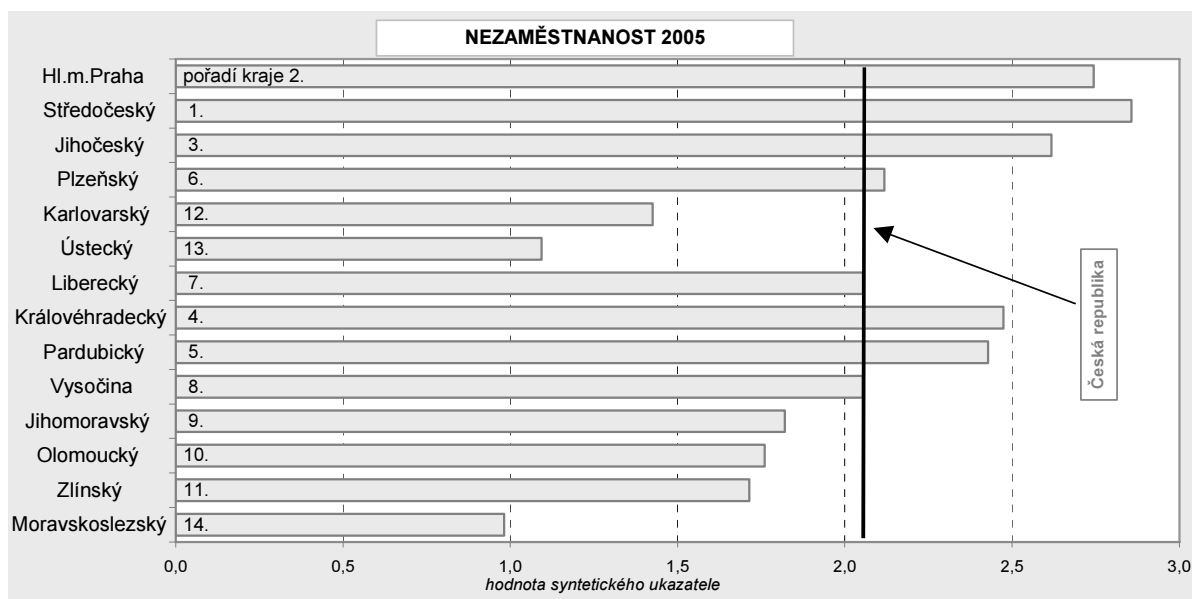
Posuzování souhrnných výsledků v oblasti zaměstnanosti proběhlo na základě syntetického ukazatele, který byl zkonstruován ze 4 indikátorů. Z nich nejvýznamnější role byla přisouzena ukazateli míra zaměstnanosti. Naopak nejmenší význam měla v daném modelu týdenní délka pracovní doby.

Hodnota syntetického ukazatele zaměstnanosti (dále jen ukazatel zaměstnanosti) je mezi kraji značně variabilní a v postatě dělí regiony do tří základních skupin. První skupina je tvořena jediným územním útvarům, a to Hl. městem Prahou, kde ukazatel zaměstnanosti dvojnásobně převyšuje republikový průměr. Protipólem je skupina 8 krajů, které dosáhly hodnot významně podprůměrných. Střední pásmo je pak tvořeno 5 kraji - všechny s hodnotou ukazatele nad průměrem republiky. Co je příčinou této poměrně výrazné diferenciací? Na přední pozici tabulky jsou výsledky vcelku jednoznačné. Všechny 4 základní ukazatele, které byly vstupem pro hodnocení, jsou v Hl. městě Praha značně nadprůměrné (hledání příčin tohoto stavu by bylo doajista předmětem jiné analýzy). Jisté je, že metropolitní postavení přináší tomuto regionu pozitivní prvky i do oblasti zaměstnanosti. Stejně tak odvětvová struktura zaměstnanosti a průměrná délka pracovní doby (v našem hodnocení pojímaná ve směru působení spíše pohledem sociologa než ekonoma) jsou faktory, které do značné míry ovlivňují např. mzdovou úroveň. V Hl. městě Praha je pak působení těchto vlivů plně pozitivní. Také na druhém konci pomyslné tabulky jsou výsledky vcelku pochopitelné. Jak kraj Zlínský, tak kraj Olomoucký (oba s vůbec nejnižší úrovní syntetického ukazatele) se i ve všech dílčích indikátorech zaměstnanosti umístily až v samém závěru. Složitější situace ale už nastává v krajích Moravskoslezském a Jihomoravském, které hodnoty ukazatele zaměstnanosti zařadily jen o dvě příčky výše. Přitom podle výše průměrné mzdy a v případě Moravskoslezského kraje i v míře ekonomické aktivity patří tyto dva kraje v pořadí spíše k lepšimu republikovému průměru. Váhově významnější relativně nižší míra zaměstnanosti však odsunula tyto kraje na horší pozice.

Nezaměstnanost

Podkladem pro výpočet syntetického ukazatele nezaměstnanosti byly 3 charakteristiky nezaměstnanosti a indikátor pracovní neschopnosti. Jako rozhodující ukazatel nezaměstnanosti byl stanoven ukazatel obecná míra nezaměstnanosti, když mu v rámci syntetického ukazatele nezaměstnanosti (dále ukazatel nezaměstnanosti) byla přiřazena téměř 50 % váha. Ne ve všech případech se ale postavení kraje v roce 2005 podle ukazatele nezaměstnanosti a podle obecné míry nezaměstnanosti shoduje.

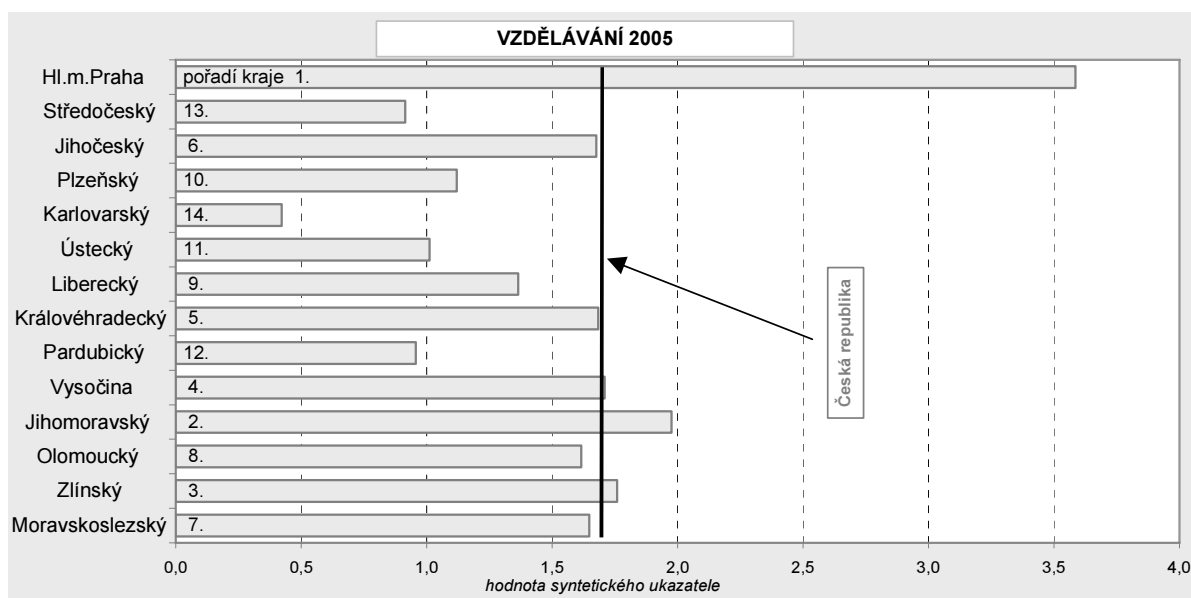

Seřadíme-li regiony na stupnici podle hodnoty ukazatele nezaměstnanosti, je rozvržení krajů vcelku rovnoměrné a hodnoty rozdílů tohoto ukazatele mezi jednotlivými pořadími jsou téměř pravidelné. Přitom u tří územních celků můžeme hovořit o tom, že jsou na průměrné republikové hodnotě. Pět krajů průměr převyšuje a zbývajících 6 naopak nedosahuje. Zatímco u krajů s nadprůměrnou hodnotou ukazatele nezaměstnanost nejsou rozdíly příliš výrazné (kraj na 5. místě dosahuje 85 % hodnoty kraje na 1. místě), jsou difference na druhé straně spektra přece jen výraznější. Přitom tuto druhou skupinu „podprůměrných“ krajů můžeme ještě dále rozdělit na 3 podskupiny: kraje Moravskoslezský a Ústecký s nejnižší hodnotou, Karlovarský kraj jakýsi pomyslný střed a kraje Zlínský, Olomoucký a Jihomoravský s hodnotou nejbližší průměru. V krajích s nejnižší úrovní ukazatele nezaměstnanosti má rozhodující roli nejhorší umístění podle obecné míry nezaměstnanosti. Tento vliv je pak umocněn i relativně negativním vysokým podílem nezaměstnaných uchazečů o zaměstnání s nejnižším vzděláním; v případě Moravskoslezského kraje i vysokou nemocností. Obdobná situace je i v kraji Karlovarském, který zaznamenal vůbec nejvyšší podíl nezaměstnaných uchazečů se základním vzděláním, ale obecná míra nezaměstnanosti na úrovni zhruba 11 % je přece jen nižší než kolem 14 % v kraji Ústeckém a Moravskoslezském. Podíváme-li se na druhou

stranu pořadí, tedy na kraje s nejvyšší hodnotou ukazatele nezaměstnanosti, vidíme, že pořadí vcelku koresponduje s pořadím podle obecné míry nezaměstnanosti. Platí to v plné míře s výjimkou hned toho prvního – tedy kraje Středočeského. Ten se podle obecné míry nezaměstnanosti zařadil až na pátou příčku, sice jen s minimálním rozdílem proti krajům na druhém až čtvrtém stupínku, ale poměrně výrazně vyšší úrovní než nejlepší Hl. město Praha. Co připravilo tento region (Hl. město Praha) o prvenství i v této oblasti, když z pohledu obecné míry nezaměstnanosti je toto území jednoznačně nejlepší a průměr za tento region je méně než poloviční proti průměru za celou ČR? Je to vysoký podíl uchazečů o zaměstnání s vysokoškolským vzděláním, který v Praze dosahuje 9 % ze všech nezaměstnaných, zatímco průměrná úroveň jsou jen 4 %.

Vzdělávání

Tato oblast byla pro výběr základních vstupních ukazatelů nejsložitější. V konečné podobě byly vybrány 4 ukazatele, které charakterizují vzdělávání přímo i nepřímo. Přitom nejvýznamnější váha (43 %) byla stanovena pro ukazatel střední délka vzdělávání, který je možné zjistit jako podíl žáků a studentů na celkovém počtu obyvatel ve věku 6 až 26 let (vyjádřený v letech). Prakticky jde o převedení podílu osob na podíl let studia z celkového počtu 21 roků. Tento indikátor běžný v mezinárodním srovnání byl v našich podmínkách na regionální úrovni použit vůbec poprvé.

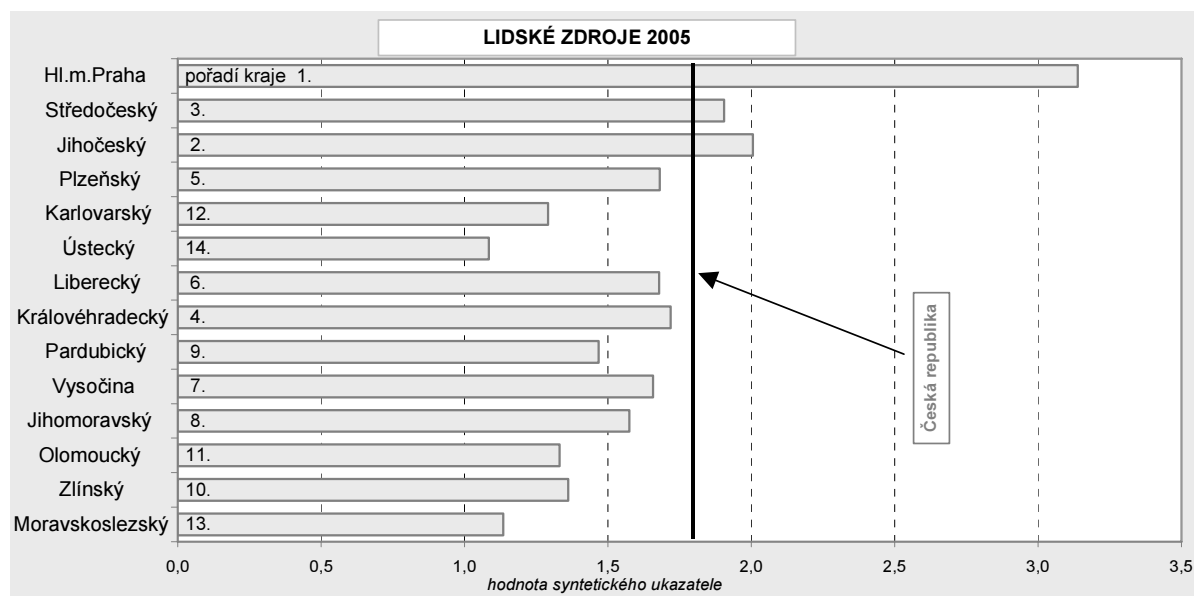
Hodnocení úrovně vzdělávání podle zkonstruovaného syntetického ukazatele (dále jen ukazatel vzdělávání) v mezikrajském srovnání rozděluje regiony na dvě skupiny. První skupinu tvoří územní oblasti s extrémní hodnotou ukazatele vzdělávání, reprezentované na obou pólech vždy jedním krajem. Druhá skupina pak zahrnuje zbytek krajů, u nichž difference ve výši ukazatele vzdělávání nejsou již tak propastné. Po Jihomoravském kraji, který mezi regiony dosahuje druhé nejvyšší hodnoty ukazatele vzdělávání, následuje 6 krajů, kde výše tohoto ukazatele osciluje těsně kolem republikového průměru. Na 9. a 10. místě jsou pak kraje Liberecký a Plzeňský s poněkud většími difference v hodnotách a závěr skupiny tvoří 3 kraje opět jen s minimálními rozdíly. Vraťme se ale k první skupině. Zcela bezkonkurenčně nejlepších výsledků dosáhlo Hl. město Praha, kde hodnota ukazatele vzdělávání převýšila téměř dvojnásobně republikový průměr. Přitom na první pozici se tento region umístil ve všech 4 dílčích ukazatelích, podle kterých byl souhrnný indikátor zkonstruován. Také na opačném konci pořadí je situace poměrně jasná. Karlovarský kraj, který tuto pozici obsadil, uvádí hodnotu ukazatele vzdělávání zhruba na úrovni jedné čtvrtiny celorepublikového průměru a proti kraji Středočeskému (který byl jen o jednu příčku výše) hodnotu ani ne poloviční. Příčinou umístění Karlovarského kraje až na samém závěru tabulky je zejména zařazení tohoto kraje až na předposlední místo v ukazatelích průměrná délka vzdělávání a výdaje krajské samosprávy na vzdělávání. Ani oba dva zbývající ukazatele postavení kraje příliš nevylepšují. Vraťme se ale ještě ke kraji Středočeskému. Za své předposlední místo v žebříčku „vděčí“ hlavně vůbec nejnižší hodnotě ukazatele střední délka vzdělávání. Konstrukce tohoto ukazatele, jak již bylo výše uvedeno, respektuje územní příslušnost (podle místa trvalého bydliště) u studentů vysokých škol. Tedy studenti vysokých škol jsou započítáváni do příslušného kraje podle místa trvalého bydliště a nikoli podle místa, kde školu navštěvují. Toto pravidlo ale již neplatí u ostatních typů škol. To může být problém u středních škol a učilišť, zejména zaměřených na speciální obory, kde bude velice významný podíl (někdy i většinový) připadat

na studenty z jiných krajů. V našem modelu jsme předpokládali, že tyto rozdíly se mezi kraji vzájemně vykompenzují, ale nemusí to platit pro všechny regiony. A právě pro kraj Středočeský bude mít tento faktor významný vliv. Nepřímo dokazuje tuto skutečnost srovnání podílu studentů středního školství na počtu osob ve věku 14 až 19 let. Ten dosahuje v celorepublikovém průměru za rok 2005 podílu 72 %. Přestože existují určité rozdíly mezi jednotlivými kraji, nejsou tyto difference většinou příliš významné. To ale neplatí především pro Prahu (s podílem žáků a studentů 102 %) a Středočeský kraj (s podílem jen 56 %). Středočeský kraj tak „dotuje“ svými studenty Prahu. Tento vztah i když v podstatně menší míře existuje i mezi Prahou a krajem Karlovarským a do určité míry i krajem Libereckým.

Souhrnné hodnocení

Přestože existuje celá řada námitek a problémů jak metodických, tak především problémů plynoucích z kvality datových zdrojů, je součástí této kapitoly také pokus o shrnutí všech tří výše hodnocených oblastí do celkového souhrnného hodnocení mezikrajských rozdílů v oblasti rozvoje lidských zdrojů. Východiskem byli samozřejmě dílčí ukazatele vybrané pro jednotlivé samostatně hodnocené úseky. Váhová skladba pak vycházela z již použitých dílčích vah tak, že všem třem základním oblastem byl přisouzen stejný význam. Tedy na všechny 4 dílčí ukazatele zaměstnanosti připadla jedna třetina z celkové váhy, stejně jako na všechny ukazatele nezaměstnanosti a vzdělávání.

Vzhledem k již uvedeným problémům je zapotřebí ještě jednou upozornit na nutnost přistupovat k následujícímu hodnocení skutečně obezřetně a s vědomím, že prezentované údaje nemusí zcela stoprocentně odrážet skutečnou realitu.

Pořadí jednotlivých krajů podle souhrnného syntetického ukazatele přisoudilo první místo Hl. městu Praha, což asi není žádné překvapení vzhledem k umístění v dílčích oblastech. Naopak protipól a nejnižší příčka pomyslného žebříčku pro kraj Ústecký již tak jednoznačně z hodnocení jednotlivých oblastí nevyzněl. Ale předposlední pořadí podle ukazatele nezaměstnanosti a až 11. místo podle ukazatele vzdělávání spolu s průměrem podle ukazatele zaměstnanosti přisoudily tomuto kraji tuto v souhrnném hodnocení poslední pozici. Vůbec celé souhrnné hodnocení je zajímavě geograficky rozloženo. Lepší resp. nejlepší výsledky jsou dosaženy ve středu republiky a v oblasti (NUTS 2) Jihozápad. Naopak v rámci českých krajů se problematicky projevil především Severozápad. Obdobně na Moravě byla nejnižší úroveň syntetického ukazatele zaznamenána na severu (oblast Moravskoslezsko) a jen o trochu lépe je na tom oblast Střední Morava (kraje Olomoucký a Zlínský).

Detailnější možnost srovnání pozic jednotlivých krajů jak v souhrnu tak podle konkrétních vstupních ukazatelů umožňují dvě následující tabulky. Označení ukazatelů v tab. 4.3. odpovídá ukazatelům uvedeným výše v tab. 4.1.

4.2. Postavení krajů v roce 2005

Česká republika	Hl. m. Praha	Středo-český	Jiho-český	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Zaměstnanost														
Hodnota syntetického ukazatele														
1,55	3,10	1,91	1,68	1,80	2,07	1,15	1,60	0,92	0,95	1,16	0,87	0,55	0,54	0,76
Pořadí														
x	1	3	5	4	2	8	6	10	9	7	11	13	14	12
Nezaměstnanost														
Hodnota syntetického ukazatele														
2,05	2,74	2,86	2,62	2,12	1,43	1,09	2,05	2,47	2,43	2,05	1,82	1,76	1,71	0,98
Pořadí														
x	2	1	3	6	12	13	7	4	5	8	9	10	11	14
Vzdělávání														
Hodnota syntetického ukazatele														
1,69	3,59	0,91	1,68	1,12	0,42	1,01	1,37	1,68	0,96	1,71	1,98	1,62	1,76	1,65
Pořadí														
x	1	13	6	10	14	11	9	5	12	4	2	8	3	7
Lidské zdroje celkem														
Hodnota syntetického ukazatele														
1,77	3,14	1,91	2,01	1,68	1,29	1,08	1,68	1,72	1,47	1,66	1,58	1,33	1,36	1,14
Pořadí														
x	1	3	2	5	12	14	6	4	9	7	8	11	10	13

4.3. Pořadí krajů podle jednotlivých ukazatelů - rok 2005

ukazatel	Váha	Hl. m. Praha	Středo-český	Jiho-český	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Zaměstnanost															
Z1	0,239	1	2	8	3	14	7	6	9	10	12	5	13	11	4
Z2	0,232	2	7	6	4	1	3	5	13	9	10	11	12	14	8
Z3	0,376	1	4	3	2	5	13	6	7	8	9	10	11	12	14
Z4	0,152	14	5	6	11	2	3	7	12	12	3	9	10	8	1
Nezaměstnanost															
N1	0,474	1	5	3	4	12	14	7	2	6	8	9	11	10	13
N2	0,187	3	6	5	10	14	13	12	1	4	9	8	7	2	11
N3	0,203	14	1	3	12	4	2	5	13	8	10	11	7	9	6
N4	0,137	1	2	10	7	3	4	12	6	8	5	9	11	13	14
Vzdělávání															
V1	0,433	1	14	4	11	13	10	12	5	7	8	2	9	3	6
V2	0,254	1	5	6	10	13	12	2	7	14	9	3	4	8	11
V3	0,150	1	2	10	5	7	13	11	4	6	9	3	12	14	8
V4	0,163	11	10	5	11	11	3	7	8	11	1	9	5	2	4

Hodnocení vývoje v letech 2000 až 2005

Při hodnocení vývoje lidských zdrojů podle krajů vyvstane ještě více problémů než při posuzování výsledků jediného roku. Jednak je zvolené období let 2000 až 2005 pro zjištění zásadnějších vývojových tendencí poměrně krátké. Mimo to běžně užívané hodnocení na základě vývojových indexů v zásadě omezuje zkoumání dynamiky pouze na krajní roky sledovaného období a již nepřihlíží k možným změnám trendů uvnitř sledovaného období. Svou roli hrají i změny v organizačním uspořádání státu a role krajů v roce jejich vzniku (rok 2000) byla určitě v reálu jiná než po pěti letech v roce 2005. Zásadní problém ale spočívá v datových zdrojích. Bez problému lze získat data jak v oblasti zaměstnanosti tak nezaměstnanosti. Pro úsek vzdělávání však řada údajů již chybí a odpovídající údaje jsou dostupné v plné šíři jen za poslední 3 roky. Chceme-li nějakým způsobem dopočítat i výchozí úroveň – tedy rok 2000, nezbývá nic jiného, než se uchýlit k dopočtům a odhadům.

Níže uvedené hodnocení vývoje v letech 2000 až 2005 bylo tedy zpracováno při vědomí všech těchto problémů. Vývoj však nebyl hodnocen podle vývojových indexů, ale byl zvolen jiný pohled - srovnávání pořadí konkrétních krajů v jednotlivých letech. To na jedné straně dovolilo upustit od nutnosti stanovovat váhy vybraných ukazatelů odlišně pro jednotlivé roky - připojení domácností na internet v roce 2000 bylo asi na kvalitativně jiné úrovni než v roce 2005. Naproti tomu tento způsob může však do značné míry stírat faktické rozdíly mezi regiony. Rozdíl mezi prvním a druhým může být několikanásobně větší (menší) než mezi druhým a třetím. Z těchto všech výše uvedených důvodů je nutno přistupovat k následující tabulce skutečně pouze orientačně.

4.4. Změna postavení krajů během sledovaného období

Rok	Hl. m. Praha	Středo-český	Jiho-český	Plzeň-ský	Karlo-varský	Ústecký	Libe-recký	Králo-věřra-decký	Pardu-bický	Vysoči-na	Jihomo-ravský	Olo-moucký	Zlínský	Morav-skoslez-ský
Zaměstnanost														
Postavení kraje														
2005	1	3	5	4	2	8	6	10	9	7	11	13	14	12
2003	1	3	6	5	2	12	4	8	9	7	13	10	11	14
2000	1	6	3	5	2	10	4	7	13	8	9	12	11	14
změna	0	3	-2	1	0	2	-2	-3	4	1	-2	-1	-3	2
Nezaměstnanost														
Postavení kraje														
2005	2	1	3	6	12	13	7	4	5	8	9	10	11	14
2003	2	1	5	6	11	13	8	3	9	4	10	12	7	14
2000	1	7	3	4	8	13	11	5	6	2	10	12	9	14
změna	-1	6	0	-2	-4	0	4	1	1	-6	1	2	-2	0
Vzdělávání														
Postavení kraje														
2005	1	13	6	10	14	11	9	5	12	4	2	8	3	7
2003	1	14	3	13	12	11	7	8	5	4	6	9	2	10
2000	1	12	7	11	13	8	3	10	14	6	4	5	2	9
změna	0	-1	1	1	-1	-3	-6	5	2	2	2	-3	-1	2
Lidské zdroje celkem														
Postavení kraje														
2005	1	3	2	5	12	14	6	4	9	7	8	11	10	13
2003	1	6	2	10	7	13	4	8	9	3	11	12	5	14
2000	1	10	2	7	4	13	5	6	11	3	9	12	8	14
změna	0	7	0	2	-8	-1	-1	2	2	-4	1	1	-2	1

Postavení Jihomoravského kraje mezi ostatními kraji

Při hodnocení postavení kraje ve srovnávaných oblastech je třeba znovu připomenout jistou obezřetnost při případných závěrech. Zjištěné postavení je přece jen výsledkem cílených postupů, které nemusí plně odrážet reálný stav. Žebříčky umístění jsou tedy poplatné právě zvolené metodě mezikrajského srovnávání.

Jihomoravský kraj se v hodnocení roku 2005 nejlépe umístil ve vzdělávání, a to na druhém místě, v oblasti nezaměstnanosti to bylo místo deváté, tedy horší průměr a v kategorii zaměstnanosti až na místě jedenáctém. Ze souhrnného hodnocení pak vyplynulo osmé místo, které, v případě shodné metody hodnocení výsledků roku 2000, znamenalo o stupeň vyšší příčku.

Pořadí v syntetickém ukazateli zaměstnanosti je výsledkem slabšího umístění u třech ukazatelů - 11. příčky u míry ekonomické aktivity, 10. místo v míře zaměstnanosti (ukazatel s nejvyšší váhou) a 9. místo u průměrné délky pracovní doby (nejnižší váha). K lepšímu umístění nevedlo ani páté pořadí u průměrné měsíční mzdy (na přepočteného pracovníka).

V oblasti nezaměstnanosti je výsledné deváté místo dáno totožným pořadím u obecné míry nezaměstnanosti, což byl ukazatel s nejvyšší váhou, deváté místo bylo také u pracovní neschopnosti, tedy u ukazatele s nejnižší váhou. Jedenácté místo v pořadí u nezaměstnaných s vysokoškolským vzděláním bylo kompenzováno osmým místem v pořadí nezaměstnaných se základním vzděláním a bez vzdělání.

Celkové druhé místo ve vzdělávání je především zásluhou druhého pořadí u ukazatele střední délky vzdělávání, jež měl nejvyšší váhu. Hodnoty ukazatelů vlastní výdaje na vzdělání a vybavenost domácností počítačem byly shodně na třetím místě, celkový výsledek již neovlivnilo pouze deváté místo u podílu uchazečů o zaměstnání zařazených do rekvalifikací.

Ve srovnání s postavením nejbližších sousedních krajů (Zlínský, Olomoucký, Pardubický a kraj Vysočina – bez Jihočeského kraje, který má s Jihomoravským krajem nejkratší hranici), vycházelo u jednotlivých ukazatelů lepší umístění Jihomoravského kraje u průměrných mezd, střední délky vzdělávání, výdajů na vzdělání a vybavení domácností počítačem. U čtyř ukazatelů byly vždy lépe umístěny kraj Vysočina a Pardubický kraj – míra ekonomické aktivity, míra zaměstnanosti, obecná míra nezaměstnanosti a procento pracovní neschopnosti. Dva kraje s lepším umístěním byly i u průměrné délky pracovní doby – tentokrát kraj Vysočina a Zlínský kraj. U dvou ukazatelů Jihomoravský kraj předstihly 3 kraje a jeden měl umístění horší, jednalo se o podíl uchazečů o zaměstnání se základním vzděláním (ze sousedů na tom byl hůř pouze kraj Vysočina) a podíl uchazečů zařazených v rekvalifikaci (Pardubický kraj). A nakonec jeden ukazatel, v němž byl Jihomoravský kraj ve srovnání s nejbližšími sousedy nejhorší – výše dosaženého podílu uchazečů o zaměstnání s vysokoškolským vzděláním.

Výsledné osmé místo v celkovém pořadí, tedy spíše lehce podprůměrné postavení, bylo neočekávané. Jihomoravský kraj v rámci moravských krajů byl sice před Olomouckým, Zlínským a Moravskoslezským krajem, ale byl předstižen krajem Vysočina. V obecnější rovině navíc Morava pomyslně zaostávala v celkovém hodnocení za ostatními kraji z Čech. Z pohledu vývoje a změn v daných oblastech lze pozitivně hodnotit zlepšení postavení o jednu příčku proti roku 2000, a to zejména proto, že Jihomoravskému kraji v roce 2003 (tedy uprostřed sledovaného období) patřilo 11. místo, konečné 8. místo lze tak brát i jako významné zlepšení situace.

ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Vybrané ukazatele podle krajů

	Měřicí jednotka	Rok	Česká republika	v tom kraje					
				Hlavní město Praha	Středo-český	Jiho-český	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký
KVALITA LIDSKÝCH ZDROJŮ ¹⁾									
Počet obyvatel k 31. 12.	osoby	2000	10 266 546	1 181 126	1 115 038	625 874	551 281	304 400	827 013
		2000 ²⁾	10 232 027	1 170 476	1 121 591	625 293	550 804	304 433	820 380
		2005	10 251 079	1 181 610	1 158 108	627 766	551 528	304 274	823 173
Počet obcí	obce	2000	6 251	1	1 148	623	505	132	354
		2005	6 248	1	1 146	623	501	132	354
z toho obce do 200 obyvatel	%	2000	27,8	-	28,0	41,4	39,2	16,7	20,3
		2005	25,8	-	24,9	38,4	38,3	14,4	16,7
Podíl osob žijících v obcích do 200 obyvatel	%	2000	2,1	-	3,5	4,6	4,0	0,9	1,1
		2005	1,9	-	3,0	4,1	4,0	0,8	0,9
Podíl obyvatel ve věku:									
0 - 14 let	%	2000	16,2	13,5	16,0	16,6	15,7	16,9	17,0
		2005	14,6	12,3	14,9	14,9	14,3	15,2	15,7
15 - 64 let	%	2000	69,9	70,2	69,6	69,7	70,0	71,1	70,9
		2005	71,1	72,1	70,9	71,0	70,9	71,9	71,7
65 a více let	%	2000	13,9	16,3	14,4	13,6	14,3	12,0	12,2
		2005	14,2	15,6	14,1	14,1	14,7	12,9	12,6
Průměrný věk k 31. 12.	roky	2000	38,8	41,2	39,1	38,4	39,2	37,7	37,7
		2005	40,0	41,7	39,9	39,8	40,4	39,1	39,0
Index stáří (65 a více let / 0-14 let)	%	2000	85,5	120,6	90,0	82,0	91,1	70,6	71,8
		2005	97,0	126,9	94,5	94,5	102,9	84,9	80,2
Index závislosti I (0-14 let / 15-64 let)	%	2000	23,2	19,3	23,0	23,9	22,5	23,8	23,9
		2005	20,6	17,1	21,1	20,9	20,2	21,1	21,9
Index závislosti II (65 a více let / 15-64 let)	%	2000	19,8	23,3	20,7	19,6	20,5	16,8	17,2
		2005	20,0	21,7	19,9	19,8	20,8	17,9	17,5
Index ekonomického zatížení (0-14 + 65 a více let/15-64 let)	%	2000	43,0	42,5	43,7	43,4	42,9	40,6	41,1
		2005	40,6	38,7	41,0	40,8	41,0	39,0	39,4
Na 1 000 obyvatel středního stavu:									
živě narození	‰	2000	8,8	8,0	8,9	9,0	8,9	9,5	9,7
		2005	10,0	10,2	10,5	9,8	9,9	9,9	10,6
zemřelí	‰	2000	10,6	11,3	11,5	10,2	10,8	9,9	10,6
		2005	10,5	10,8	11,2	10,2	10,6	9,8	10,9
přirozený přírůstek	‰	2000	-1,8	-3,4	-2,6	-1,2	-2,0	-0,4	-0,9
		2005	-0,6	-0,6	-0,6	-0,4	-0,7	0,1	-0,3
přistěhovalí	‰	2000	0,8	9,4	12,4	5,5	5,0	6,2	6,3
		2005	5,9	34,4	23,8	10,1	10,4	10,5	11,2
vystěhovalí	‰	2000	0,1	10,9	6,6	4,7	4,1	7,2	5,6
		2005	2,4	24,4	11,0	6,4	6,2	11,7	9,7
přírůstek stěhováním	‰	2000	0,6	-1,5	5,9	0,8	0,9	-1,0	0,8
		2005	3,5	10,0	12,8	3,7	4,2	-1,1	1,5
celkový přírůstek	‰	2000	-1,1	-4,8	3,3	-0,4	-1,1	-1,4	-0,2
		2005	3,0	9,4	12,2	3,3	3,5	-1,0	1,3
Naděje dožití při narození									
muži	roky	2000	71,65	71,65	73,29	70,91	72,04	71,82	70,78
		2005	72,88	74,67	72,45	73,06	72,90	71,88	70,76
ženy	roky	2000	78,35	79,03	77,53	78,27	77,77	77,03	76,59
		2005	79,10	80,01	78,58	79,30	78,92	78,06	77,27
Děti narozené mimo manželství	%	2000	21,8	21,1	19,0	18,0	20,6	41,4	39,0
		2005	31,7	28,0	29,0	29,4	32,4	49,4	48,0
Průměrné procento pracovní neschopnosti	%	2000	6,455	4,999	5,748	6,331	6,481	6,180	6,496
		2005	6,126	4,706	5,673	6,528	6,480	5,996	6,042

¹⁾ údaje o stavu a pohybu obyvatelstva a věkové struktuře za rok 2000 jsou pořečítány na územní strukturu platnou k 31. 12. 2005 (promítnutí změn hranic krajů)

²⁾ stav k 1. 1. 2001 (počet obyvatel zpětně bilancován podle výsledků SLDB 2001 včetně územních změn)

ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Vybrané ukazatele podle krajů

v tom kraje								Rok	
Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský		
									KVALITA LIDSKÝCH ZDROJŮ¹⁾
429 121	550 780	508 566	513 742	1 142 607	645 571	597 890	1 273 537	2000	Počet obyvatel k 31. 12.
428 247	550 892	508 261	512 247	1 135 031	644 066	595 023	1 265 283	2000 ²⁾	
429 031	548 368	506 024	510 767	1 130 358	639 161	590 142	1 250 769	2005	
216	448	453	704	673	396	300	298	2000	Počet obcí
215	448	452	704	672	397	304	299	2005	
20,4	28,3	27,6	49,7	19,5	14,4	6,0	4,4	2000	z toho obce do 200 obyvatel
17,2	27,7	25,4	47,7	18,5	13,4	5,9	4,3	2005	
1,3	2,9	3,2	8,2	1,5	1,3	0,4	0,1	2000	Podíl osob žijících v obcích do 200 obyvatel
1,2	3,0	3,0	7,7	1,4	1,2	0,4	0,1	2005	
									Podíl obyvatel ve věku:
16,9	16,4	16,8	17,3	16,0	16,5	16,5	17,2	2000	0 - 14 let
15,3	14,8	15,3	15,4	14,4	14,7	14,7	15,0	2005	
70,2	69,1	69,1	68,9	69,7	69,9	69,8	70,5	2000	15 - 64 let
71,6	70,3	70,2	70,2	70,8	71,0	70,7	71,6	2005	
12,9	14,5	14,1	13,8	14,3	13,6	13,7	12,3	2000	65 a více let
13,1	14,9	14,5	14,4	14,8	14,2	14,6	13,3	2005	
38,1	39,0	38,4	38,0	39,0	38,4	38,4	37,8	2000	Průměrný věk k 31. 12.
39,4	40,3	39,8	39,5	40,3	39,8	39,9	39,4	2005	
76,1	88,9	83,5	79,5	89,7	82,4	82,9	71,9	2000	Index stáří (65 a více let / 0-14 let)
85,8	100,3	95,1	93,6	102,4	96,5	99,4	88,6	2005	
24,1	23,7	24,4	25,2	23,0	23,6	23,7	24,3	2000	Index závislosti I (0-14 let / 15-64 let)
21,4	21,1	21,8	21,9	20,4	20,8	20,7	21,0	2005	
18,3	21,1	20,4	20,0	20,6	19,4	19,6	17,5	2000	Index závislosti II (65 a více let / 15-64 let)
18,4	21,2	20,7	20,5	20,9	20,0	20,6	18,6	2005	
42,4	44,7	44,7	45,1	43,6	43,1	43,3	41,8	2000	Index ekonomického zatížení (0-14 + 65 a více let/15-64 let)
39,8	42,3	42,4	42,5	41,3	40,8	41,4	39,6	2005	
									Na 1 000 obyvatel středního stavu:
9,5	9,0	9,1	9,2	8,4	8,6	8,8	8,8	2000	živě narození
10,0	9,9	9,7	9,9	9,9	9,7	9,6	9,7	2005	
10,5	10,5	10,1	10,3	10,6	10,5	10,3	10,1	2000	zemřelí
9,9	10,4	10,2	10,5	10,7	10,1	10,6	10,4	2005	
-1,0	-1,5	-1,0	-1,1	-2,2	-1,9	-1,5	-1,2	2000	přirozený přírůstek
0,1	-0,6	-0,5	-0,5	-0,8	-0,5	-1,0	-0,7	2005	
7,6	5,7	6,2	5,4	4,3	5,2	5,0	2,6	2000	přistěhovalí
12,5	11,1	9,9	9,2	8,4	7,0	5,9	4,0	2005	
6,3	5,8	5,5	5,5	3,6	4,8	4,2	4,0	2000	vystěhovalí
9,2	8,6	7,9	7,4	7,5	6,9	5,9	5,3	2005	
1,3	-0,1	0,7	-0,1	0,7	0,4	0,7	-1,4	2000	přírůstek stěhováním
3,3	2,5	2,0	1,8	0,9	0,1	0,1	-1,3	2005	
0,3	-1,6	-0,4	-1,3	-1,5	-1,4	-0,8	-2,7	2000	celkový přírůstek
3,4	2,0	1,5	1,3	0,1	-0,4	-1,0	-2,0	2005	
									Naděje dožití při narození
69,83	70,94	72,16	72,04	71,90	71,31	71,31	70,13	2000	muži
72,72	73,74	73,17	73,63	73,02	73,01	72,04	71,33	2005	
77,38	78,67	78,32	78,53	78,67	78,65	78,45	77,77	2000	ženy
78,89	79,94	79,54	79,48	79,72	79,47	79,74	78,55	2005	
28,6	19,5	16,5	11,8	16,7	20,4	12,1	24,3	2000	Děti narozené mimo manželství
37,9	30,4	27,8	22,7	26,4	31,2	21,5	36,5	2005	
7,131	6,606	6,654	6,548	6,958	6,969	7,782	7,752	2000	Průměrné procento pracovní neschopnosti
6,722	6,427	6,491	6,356	6,492	6,650	7,168	7,225	2005	

¹⁾ údaje o stavu a pohybu obyvatelstva a věkové struktura za rok 2000 jsou pořečítány na územní strukturu platnou k 31. 12. 2005 (promítnutí změn hranic krajů)

²⁾ stav k 1. 1. 2001 (počet obyvatel zpětně bilancován podle výsledků SLDB 2001 včetně územních změn)

ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Vybrané ukazatele podle krajů

1. pokračování

	Měřicí jednotka	Rok	Česká republika	v tom kraje					
				Hlavní město Praha	Středo-český	Jiho-český	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký
KVALITA LIDSKÝCH ZDROJŮ									
Zemřelí podle příčin smrti na:									
novotvary	%	2000	26,3	27,6	26,1	27,4	27,5	29,9	27,0
		2005	26,2	27,4	25,9	28,5	27,4	27,6	26,7
nemoci oběhové soustavy	%	2000	53,4	53,2	53,4	53,2	51,5	48,6	51,6
		2005	51,1	48,9	52,7	47,7	49,1	48,2	50,0
Podíl cizinců na obyvatelstvu	%	2001	2,1	5,2	2,4	1,3	1,8	3,9	1,8
		2005	2,7	7,6	3,0	1,7	2,4	4,7	2,7
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let (VŠPS)	tis.osob	2000	8 586,4	1 021,5	933,2	520,6	463,9	252,7	685,6
		2005	8 716,0	1 027,7	976,2	531,8	470,4	257,9	692,8
z toho podle vzdělání a ISCED 97:									
základní a bez vzdělání	%	2000	22,2	15,1	26,0	22,1	20,8	24,2	26,8
		2005	19,9	12,8	19,6	20,0	20,0	26,3	24,1
střední bez maturity	%	2000	37,3	23,9	38,0	38,6	40,5	39,6	40,5
		2005	37,7	23,7	40,3	38,6	39,4	38,1	38,4
střední s maturitou	%	2000	30,0	40,3	28,7	30,8	30,1	28,5	25,2
		2005	31,9	41,0	31,8	32,6	32,0	28,6	31,2
vysokoškolské	%	2000	8,6	19,3	5,7	6,9	7,4	6,0	5,0
		2005	10,4	22,4	8,1	8,7	8,5	6,9	5,9
Školy									
střední odborná učiliště	počet	2000	571	51	59	47	29	19	48
		2005	548	50	57	40	30	26	51
střední odborné školy (obory s maturitou a bez)	počet	2000	822	99	81	60	32	25	73
		2005	798	95	75	59	32	24	73
gymnázia	počet	2000	347	58	33	24	14	8	24
		2005	350	60	34	24	14	9	24
vyšší odborné školy	počet	2000	165	35	18	14	5	2	9
		2005	176	36	18	16	5	2	11
vysoké školy	počet	2000	35	13	1	1	1	1	1
		2005	66	29	3	3	2	1	2
Žáci (denní studium)									
střední odborná učiliště	osoby	2000	167 740	15 280	14 264	11 351	8 872	4 945	13 641
		2005	172 204	16 361	14 702	11 478	9 144	5 368	14 643
střední odborné školy (SOŠ - obory s maturitou a bez)	osoby	2000	192 038	26 239	16 556	12 934	9 482	5 720	15 594
		2005	207 241	28 791	17 400	13 507	10 706	5 827	16 637
gymnázia	osoby	2000	137 110	22 474	12 617	8 621	6 298	3 280	8 451
		2005	143 501	23 695	12 906	9 006	6 442	3 448	8 968
vyšší odborné školy (VOŠ)	osoby	2000	22 691	5 609	1 675	2 021	826	196	1 080
		2005	23 881	5 296	1 879	2 286	983	241	1 341
Žáci SOŠ, gymnázií a VOŠ na 1 000 obyvatel		2000	34,3	45,9	27,7	37,7	30,1	30,2	30,4
		2005	36,6	49,1	28,0	39,6	32,9	31,2	32,7
Střední délka vzdělávání ¹⁾	roky	2003	14,0	16,2	12,6	14,2	13,5	13,0	13,5
		2005	14,4	16,7	13,0	14,6	13,9	13,2	14,0
Podíl domácností vybavených PC s připojením na internet ²⁾	%	2003	14,8	29,3	15,5	11,8	11,6	15,9	9,6
		2006	26,7	36,7	28,7	24,6	27,5	26,1	19,3

¹⁾ podíl žáků a studentů všech škol (mimo MŠ) na počtu obyvatel ve věku 6 až 26 let vyjádřený v letech (zjištěný podíl určuje střední délku vzdělávání z celkových 21 let vzdělávání), studenti VŠ jsou započítáni podle místa trvalého bydliště

²⁾ období šetření 4. čtvrtletí 2003, 2. čtvrtletí 2006

ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Vybrané ukazatele podle krajů

1. pokračování

v tom kraje								Rok	
Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský		
									KVALITA LIDSKÝCH ZDROJŮ
									Zemřelí podle příčin smrti na:
28,3	24,8	23,1	26,0	25,8	25,5	23,0	26,9	2000	novotvary
26,7	24,7	26,0	26,5	25,3	26,6	23,4	25,2	2005	
50,6	54,4	56,2	57,9	56,3	52,8	56,5	50,5	2000	nemoci oběhové soustavy
49,8	52,9	49,1	54,2	53,0	50,8	53,7	51,9	2005	
2,1	1,6	1,3	0,9	1,6	1,0	1,3	1,4	2001	Podíl cizinců na obyvatelstvu
2,7	2,1	1,3	1,2	2,1	1,2	1,0	1,5	2005	
355,8	460,0	421,7	429,6	952,4	534,4	497,9	1 057,2	2000	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let (VŠPS)
361,5	465,2	427,2	435,2	961,8	541,2	503,1	1 064,1	2005	
									z toho podle vzdělání a ISCED 97:
26,2	20,7	19,3	20,2	22,1	25,1	24,3	22,2	2000	základní a bez vzdělání
21,7	18,5	19,2	20,3	20,2	20,1	20,7	22,1	2005	
39,7	39,9	41,8	40,1	35,9	38,8	39,3	39,3	2000	střední bez maturity
41,8	41,0	40,9	41,2	35,4	40,8	39,5	40,9	2005	
26,4	29,8	30,4	30,6	29,7	27,0	27,3	28,6	2000	střední s maturitou
28,7	31,7	30,6	30,1	31,8	29,1	30,6	28,5	2005	
6,1	7,1	7,3	5,8	10,6	7,4	7,2	7,4	2000	vysokoškolské
7,7	8,6	9,2	8,1	12,6	9,9	9,2	8,4	2005	
									Školy
21	38	31	35	56	44	36	57	2000	střední odborná učiliště
25	34	32	31	48	37	30	57	2005	
40	56	44	43	85	47	51	86	2000	střední odborné školy (obory s maturitou a bez)
41	51	42	39	83	46	50	88	2005	
13	20	20	18	43	20	14	38	2000	gymnázia
13	18	20	18	40	20	15	41	2005	
7	10	10	11	16	7	11	10	2000	vyšší odborné školy
8	11	9	14	16	7	11	12	2005	
1	2	1	-	7	1	1	4	2000	vysoké školy
1	1	1	2	12	3	2	4	2005	
									Žáci (denní studium)
7 411	9 162	7 795	9 199	21 070	11 680	11 218	21 852	2000	střední odborná učiliště
7 933	9 076	8 076	9 276	20 779	11 574	11 230	22 564	2005	
7 594	10 702	9 950	10 257	20 649	11 389	12 029	22 943	2000	střední odborné školy (SOŠ - obory s maturitou a bez)
8 153	11 560	10 635	10 386	22 270	12 313	13 287	25 769	2005	
4 733	7 310	6 681	6 606	17 593	9 256	7 457	15 733	2000	gymnázia
4 843	7 485	7 204	6 871	18 121	9 937	7 870	16 705	2005	
640	996	1 233	1 600	2 593	872	1 220	2 130	2000	vyšší odborné školy (VOŠ)
718	1 131	1 410	1 482	2 919	1 171	1 122	1 902	2005	
30,2	34,5	35,1	35,4	35,9	33,5	34,6	31,9	2000	Žáci SOŠ, gymnázií a VOŠ na 1 000 obyvatel
32,0	36,8	38,1	36,7	38,3	36,7	37,7	35,5	2005	
13,5	14,2	13,9	13,9	14,5	13,9	14,2	13,7	2003	Střední délka vzdělávání ¹⁾
13,7	14,6	14,3	14,3	14,8	14,3	14,8	14,5	2005	
13,1	13,8	15,6	15,6	18,6	8,9	14,8	12,3	2003	Podíl domácností vybavených PC s připojením na internet ²⁾
23,9	27,8	26,3	24,6	28,2	23,9	19,2	25,8	2006	

¹⁾ podíl žáků a studentů všech škol (mimo MŠ) na počtu obyvatel ve věku 6 až 26 let vyjádřený v letech (zjištěný podíl určuje střední délku vzdělávání z celkových 21 let vzdělávání), studenti VŠ jsou započítáni podle místa trvalého bydliště

²⁾ období šetření 4. čtvrtletí 2003, 2. čtvrtletí 2006

ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Vybrané ukazatele podle krajů

2. pokračování

	Měřicí jednotka	Rok	Česká republika	v tom kraje					
				Hlavní město Praha	Středo-český	Jiho-český	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký
VYUŽITÍ LIDSKÝCH ZDROJŮ									
Hrubý domácí produkt (HDP) v tržních cenách	mil. Kč	2000 2005	2 189 169 2 970 261	503 532 713 814	223 229 310 160	122 662 162 124	110 299 153 183	54 360 68 657	143 695 193 614
HDP na 1 obyvatele:									
v tržních cenách	Kč	2000 2005	213 110 290 232	425 316 606 925	200 538 269 674	195 948 258 668	199 944 278 326	178 465 225 410	173 756 235 260
průměr ČR = 100	%	2000 2005	100,0 100,0	199,6 209,1	94,1 92,9	91,9 89,1	93,8 95,9	83,7 77,7	81,5 81,1
Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnance (fyz.osoby)	Kč	2000 2005	13 614 19 024	16 923 23 933	13 623 18 634	12 258 16 632	12 676 17 627	11 717 16 002	12 514 17 094
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle ekonomické aktivity (VŠPS):									
ekonomicky aktivní (pracovní síla)	tis.osob	2000 2005	5 186,1 5 174,2	640,3 637,5	562,9 580,9	318,3 316,6	284,1 284,2	164,6 162,0	414,7 418,8
z toho nezaměstnaní	tis.osob	2000 2005	454,5 410,2	26,9 22,4	42,3 30,4	18,6 15,9	17,7 14,5	13,8 17,7	66,3 60,9
ekonomicky neaktivní	tis.osob	2000 2005	3 400,3 3 541,8	381,2 390,2	370,3 395,2	202,3 215,1	179,8 186,2	88,1 95,9	270,9 274,1
Míra ekonomické aktivity celkem	%	2000 2005	60,4 59,4	62,2 62,0	60,3 59,5	61,1 59,5	61,2 60,4	65,1 62,8	60,5 60,4
Míra zaměstnanosti celkem	%	2000 2005	55,1 54,7	60,0 59,9	55,8 56,4	57,6 56,6	57,4 57,4	59,7 55,9	50,8 51,7
v tom ve věku 15 - 29 let	%	2000 2005	50,4 45,2	50,2 49,2	54,0 49,2	53,9 47,9	55,8 48,4	58,0 46,0	45,5 41,5
Zaměstnaní v NH (VŠPS)	tis.osob	2000 2005	4 731,6 4 764,0	613,4 615,2	520,7 550,6	299,7 300,7	266,4 269,8	150,8 144,3	348,5 357,9
v tom podle vzdělání a ISCED 97:									
základní a bez vzdělání	%	2000 2005	8,8 5,7	4,7 2,9	13,8 6,1	9,0 5,3	8,6 6,5	13,1 10,4	11,0 9,0
střední bez maturity	%	2000 2005	43,5 42,5	26,3 24,2	44,1 44,6	46,6 45,1	45,8 45,9	44,7 46,1	48,8 43,2
střední s maturitou	%	2000 2005	35,8 37,2	43,9 43,7	34,3 37,6	35,2 37,7	35,8 36,7	34,1 34,3	32,2 39,3
vysokoškolské	%	2000 2005	11,9 14,6	25,1 29,2	7,9 11,6	9,2 11,9	9,8 11,0	8,1 9,3	8,0 8,5
z celku podle klasifikace zaměstnání (KZAM):									
vysoce kvalifikovaní nemanuální pracovníci	%	2000 2005	35,5 38,8	54,5 58,8	30,2 35,4	32,9 35,4	34,0 34,7	30,4 32,8	31,3 32,9
manuální nekvalifikovaní pracovníci	%	2000 2005	8,3 7,2	5,9 4,7	9,3 7,6	7,1 6,1	10,1 9,4	9,9 9,8	10,8 10,1
z celku podle postavení v zaměstnání:									
zaměstnanci	%	2000 2005	83,9 83,5	79,4 79,1	82,6 80,7	82,6 84,3	84,2 83,9	86,4 85,1	87,3 85,6
zaměstnavatelé	%	2000 2005	4,1 3,7	5,5 4,3	4,7 3,9	3,8 3,2	3,5 3,8	4,8 3,9	3,9 3,9
osoby pracující na vlastní účet	%	2000 2005	10,3 11,6	14,2 16,1	10,8 13,8	11,1 11,2	10,4 11,1	8,3 10,6	8,2 9,1
z celku zaměstnaní v terciárním sektoru	%	2000 2005	55,4 56,5	77,7 79,1	54,1 57,9	50,9 52,0	51,6 49,0	57,1 55,1	54,5 56,5

ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Vybrané ukazatele podle krajů

2. pokračování

v tom kraje								Rok	
Libe- recký	Králové- hradecký	Pardu- bický	Vysočina	Jiho- moravský	Olo- moucký	Zlínský	Moravsko- slezský		
									VYUŽITÍ LIDSKÝCH ZDROJŮ
81 807	111 179	92 571	91 765	225 131	109 552	106 525	212 862	2000	Hrubý domácí produkt (HDP)
99 488	142 083	121 037	124 700	302 309	144 804	137 313	296 974	2005	v tržních cenách
									HDP na 1 obyvatele:
190 641	201 667	182 033	176 127	198 059	170 760	178 119	166 305	2000	v tržních cenách
232 303	259 348	239 415	244 510	267 463	226 617	232 558	237 244	2005	
89,5	94,6	85,4	82,6	92,9	80,1	83,6	78,0	2000	průměr ČR = 100
80,0	89,4	82,5	84,2	92,2	78,1	80,1	81,7	2005	
12 119	11 945	11 695	11 346	12 088	11 558	11 967	12 794	2000	Průměrná hrubá měsíční mzda
17 008	16 371	16 357	16 294	16 984	16 193	16 420	17 618	2005	zaměstnance (fyz. osoby)
									Obyvatelstvo ve věku
									15 a více let podle
									ekonomické aktivity (VŠPS):
215,2	280,7	249,6	256,6	568,3	319,5	292,0	619,4	2000	ekonomicky aktivní
215,6	269,8	249,4	253,9	559,1	314,2	290,0	622,0	2005	
13,3	17,1	20,7	17,3	47,1	40,8	23,7	88,8	2000	z toho nezaměstnaní
14,0	12,9	14,1	17,2	45,2	31,4	27,4	86,4	2005	
140,6	179,3	172,0	173,0	384,1	214,9	205,9	437,8	2000	ekonomicky neaktivní
145,8	195,4	177,8	181,3	402,6	227,0	213,1	442,1	2005	
60,5	61,0	59,2	59,7	59,7	59,8	58,6	58,6	2000	Míra ekonomické aktivity celkem
59,7	58,0	58,4	58,3	58,1	58,1	57,6	58,5	2005	
56,7	57,3	54,3	55,7	54,7	52,1	53,9	50,2	2000	Míra zaměstnanosti celkem
55,8	55,2	55,1	54,4	53,4	52,3	52,2	50,3	2005	
51,4	53,4	49,7	52,6	52,1	45,8	48,4	44,4	2000	v tom ve věku 15 - 29 let
49,5	44,1	47,1	42,8	44,9	42,2	43,1	40,0	2005	
201,9	263,5	228,9	239,3	521,3	278,6	268,3	530,5	2000	Zaměstnaní v NH (VŠPS)
201,7	257,0	235,3	236,7	513,9	282,8	262,6	535,6	2005	
									v tom podle vzdělání
									a ISCED 97:
13,1	7,6	6,8	7,1	7,7	9,1	9,1	7,4	2000	základní a bez vzdělání
8,8	5,2	4,5	5,5	5,3	4,9	5,4	5,6	2005	
48,1	46,7	46,9	46,7	41,7	49,0	47,7	46,3	2000	střední bez maturity
48,2	46,3	47,7	47,6	41,0	47,1	45,7	46,1	2005	
31,2	35,6	36,5	37,7	36,0	31,2	32,7	35,4	2000	střední s maturitou
32,1	37,1	35,4	35,3	36,1	33,9	35,7	35,5	2005	
7,6	10,1	9,9	8,5	14,6	10,7	10,5	10,9	2000	vysokoškolské
10,9	11,4	12,4	11,7	17,6	14,1	13,2	12,9	2005	
									z celku podle klasifikace
									zaměstnání (KZAM):
26,3	33,2	34,7	29,7	36,9	30,9	30,7	36,0	2000	vysoce kvalifikovaní
34,1	37,2	35,6	33,4	41,5	34,1	36,0	36,7	2005	
7,6	8,8	10,9	8,7	6,9	8,6	8,7	7,6	2000	manuální nekvalifikovaní
6,9	6,8	10,1	6,8	6,2	8,0	6,0	7,3	2005	
									z celku podle postavení
									v zaměstnání:
84,0	83,5	83,8	82,6	83,8	86,8	83,3	88,0	2000	zaměstnanci
83,8	83,0	86,2	82,3	83,9	84,9	83,2	87,7	2005	
3,0	3,8	4,4	3,6	4,7	2,7	3,6	3,8	2000	zaměstnavatelé
3,5	3,5	2,7	3,4	3,8	4,0	4,0	3,4	2005	
12,0	10,5	9,6	8,8	10,1	8,8	11,4	7,3	2000	osoby pracující
11,8	11,7	10,5	10,5	11,3	9,5	12,3	8,2	2005	
45,3	52,2	54,1	44,0	55,6	50,2	47,9	52,8	2000	z celku zaměstnaní
44,2	51,9	51,1	44,7	57,3	53,3	50,3	54,3	2005	
									v terciárním sektoru

ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Vybrané ukazatele podle krajů

dokončení

	Měřicí jednotka	Rok	Česká republika	v tom kraje					
				Hlavní město Praha	Středo-český	Jiho-český	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký
VYUŽITÍ LIDSKÝCH ZDROJŮ									
Obecná míra nezaměstnanosti	%	2000	8,76	4,26	7,51	5,84	6,24	8,41	15,97
		2005	7,93	3,51	5,22	5,02	5,08	10,91	14,53
Obecná míra nezaměstnanosti žen	%	2000	10,57	5,18	9,99	7,92	7,20	8,02	18,37
		2005	9,79	4,01	6,94	6,10	7,15	12,43	16,11
Nezaměstnaní celkem (VŠPS)	tis. osob	2000	454,5	26,9	42,3	18,6	17,7	13,8	66,3
		2005	410,2	22,4	30,4	15,9	14,5	17,7	60,9
z toho ve věku:									
15 - 29 let	%	2000	40,9	37,0	39,9	41,9	43,9	41,9	41,4
		2005	36,0	33,2	34,0	38,1	36,9	38,2	36,0
30 - 44 let	%	2000	32,2	30,2	30,7	33,4	31,9	27,1	33,1
		2005	32,5	29,9	37,0	33,6	35,4	29,9	31,6
45 - 59 let	%	2000	25,6	28,8	27,6	24,0	23,9	30,4	24,4
		2005	30,1	31,3	28,4	27,5	25,6	31,6	30,3
60 a více let	%	2000	1,3	4,0	1,8	0,7	0,3	0,6	1,0
		2005	1,4	5,5	0,6	0,7	2,1	0,3	2,1
z celku podle vzdělání:									
základní a bez vzdělání	%	2000	26,3	14,7	35,8	22,5	28,0	34,8	32,0
		2005	24,1	14,2	20,6	20,6	25,5	41,0	33,7
střední bez maturity	%	2000	44,5	27,8	39,4	44,4	42,2	39,1	50,0
		2005	48,4	40,6	47,8	45,5	33,2	38,7	44,4
střední s maturitou	%	2000	25,6	45,2	23,0	29,5	28,9	24,8	16,9
		2005	23,4	36,0	30,2	31,6	34,9	17,9	19,8
vysokoškolské	%	2000	3,6	12,2	1,8	3,6	1,0	1,4	1,1
		2005	4,0	9,3	1,5	2,3	6,5	2,4	2,1
z celku nezaměstnané ženy	%	2000	53,4	55,7	58,0	58,8	50,7	43,2	48,8
		2005	54,5	52,4	57,8	52,8	61,9	50,6	48,2
Uchazeči o zaměstnání k 31. 12. (MPSV)	osoby	2000	457 369	21 832	38 160	18 499	18 535	13 174	66 572
		2005	510 416	24 571	40 751	23 632	20 500	18 017	70 532
z toho:									
ženy	%	2000	50,2	53,2	54,1	52,9	51,2	45,8	49,8
		2005	52,0	53,0	54,6	54,5	53,8	48,4	51,1
absolventi a mladiství	%	2000	12,7	8,4	12,0	12,9	10,5	12,3	12,2
		2005	7,6	6,5	7,5	8,4	7,5	6,6	6,6
z celku podle délky nezaměstnanosti:									
do 12 měsíců	%	2000	61,6	74,8	64,9	73,6	65,4	66,4	53,8
		2005	58,3	74,4	65,1	71,8	65,7	56,9	48,8
nad 24 měsíců	%	2000	19,1	7,6	17,1	11,8	17,0	15,5	25,7
		2005	26,1	11,6	20,7	14,6	20,6	26,9	34,9
Míra registrované nezaměstnanosti k 31. 12.	%	2000	8,78	3,42	6,80	5,82	6,47	8,02	16,15
		2005 ¹⁾	9,71	3,89	6,88	7,37	7,13	11,16	16,41
		2005 ²⁾	8,88	3,25	6,25	6,69	6,45	10,28	15,41
Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo	osoby	2000	8,8	4,5	4,6	5,8	5,4	8,5	23,8
		2005	9,8	2,2	5,8	9,0	5,2	14,9	26,0
Uchazeči o zaměstnání zařazení v rekvalifikaci	osoby	2001	43 560	521	2 266	1 818	1 262	765	7 664
		2005	46 772	1 250	2 836	2 454	1 547	1 349	6 559
z toho rekvalifikace úspěšně ukončené	%	2001	58,7	84,1	65,2	73,9	82,3	77,1	58,1
		2005	72,6	82,2	78,7	82,0	89,9	84,7	67,8
Podíl uchazečů zařazených do rekvalifikací z celkového počtu uchazečů o zaměstnání k 31. 12.	%	2000	1,0	0,1	0,5	1,0	0,2	0,2	1,8
		2005	1,1	0,4	0,5	1,1	0,4	0,4	1,6

¹⁾ míra nezaměstnanosti podle původní metodiky platné do 30. 6. 2004

²⁾ míra nezaměstnanosti podle nové metodiky platné od 1. 7. 2004

ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Vybrané ukazatele podle krajů

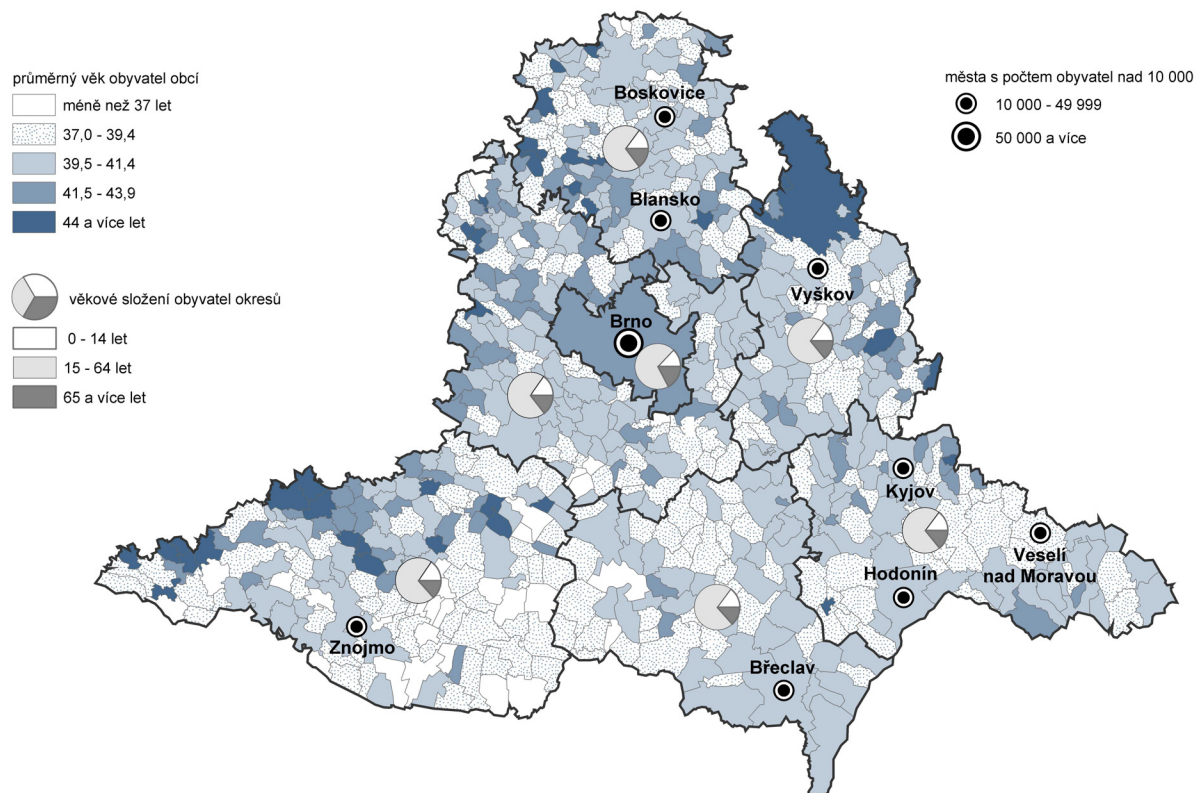
dokončení

v tom kraje								Rok	
Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský		
									VYUŽITÍ LIDSKÝCH ZDROJŮ
6,17	6,11	8,29	6,76	8,28	12,78	8,12	14,34	2000	Obecná míra nezaměstnanosti
6,48	4,77	5,64	6,77	8,09	9,99	9,44	13,89	2005	
6,82	7,52	11,03	8,49	10,15	15,91	10,31	16,92	2000	Obecná míra nezaměstnanosti žen
8,84	6,66	7,48	8,03	9,88	13,90	10,95	17,17	2005	
13,3	17,1	20,7	17,3	47,1	40,8	23,7	88,8	2000	Nezaměstnaní celkem (VŠPS)
14,0	12,9	14,1	17,2	45,2	31,4	27,4	86,4	2005	
									z toho ve věku:
45,5	42,3	41,4	45,2	38,8	45,8	40,0	38,3	2000	15 - 29 let
34,6	42,6	37,8	40,2	35,5	33,9	33,7	36,6	2005	
30,6	27,4	35,4	29,2	36,1	27,9	34,8	33,7	2000	30 - 44 let
35,3	28,5	35,3	30,9	31,9	30,7	32,3	33,0	2005	
23,2	26,1	21,9	24,9	23,9	24,7	24,7	27,4	2000	45 - 59 let
28,7	28,1	25,1	28,6	30,2	34,8	33,4	29,9	2005	
0,7	4,2	1,2	0,7	1,2	1,5	0,5	0,5	2000	60 a více let
1,4	0,8	1,8	0,3	2,4	0,7	0,7	0,6	2005	
									z celku podle vzdělání:
36,1	21,9	14,9	18,7	24,5	30,2	18,7	25,0	2000	základní a bez vzdělání
32,9	11,4	15,6	21,4	21,2	20,7	13,7	26,7	2005	
45,3	43,6	52,1	45,9	45,8	40,9	47,4	47,4	2000	střední bez maturity
40,7	56,8	57,9	49,2	49,2	55,9	53,3	52,3	2005	
12,3	29,5	29,7	33,5	24,9	25,4	29,7	24,0	2000	střední s maturitou
23,8	25,0	21,8	23,5	23,5	19,8	27,6	17,8	2005	
6,4	4,9	3,3	1,9	4,8	3,5	4,2	3,6	2000	vysokoškolské
2,6	6,7	4,7	5,9	6,1	3,6	5,4	3,2	2005	
49,6	54,6	58,5	54,3	54,7	53,9	55,6	52,6	2000	z celku nezaměstnané ženy
59,5	61,4	57,6	50,7	53,6	61,1	50,3	55,9	2005	
14 016	16 644	19 896	19 402	54 003	38 092	23 935	94 609	2000	Uchazeči o zaměstnání k 31. 12. (MPSV)
18 923	21 989	22 782	22 814	63 692	36 180	29 505	96 528	2005	
									z toho:
52,2	51,0	51,5	51,2	50,8	48,7	49,8	47,8	2000	ženy
53,1	51,7	51,5	54,5	51,4	51,6	52,9	50,9	2005	
11,9	12,3	11,5	12,3	15,6	12,9	12,9	13,3	2000	absolventi a mladiství
7,2	7,7	8,6	9,7	8,2	7,4	8,1	7,2	2005	
									z celku podle délky nezaměstnanosti:
67,1	68,6	64,7	63,3	63,6	59,3	65,1	54,9	2000	do 12 měsíců
62,5	66,8	64,5	62,3	57,8	58,6	59,9	48,2	2005	
17,2	14,8	17,1	18,4	16,9	21,2	16,5	22,8	2000	nad 24 měsíců
23,6	18,1	21,5	22,4	25,5	26,6	24,3	34,3	2005	
6,44	5,89	7,87	7,48	9,35	11,87	8,14	15,13	2000	Míra registrované nezaměstnanosti k 31. 12.
8,48	7,97	8,96	8,83	11,03	11,41	10,01	15,28	2005 ¹⁾	
7,73	7,33	8,35	8,23	10,21	10,65	9,27	14,23	2005 ²⁾	
3,8	3,3	5,4	7,4	12,3	10,3	12,3	31,8	2000	Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo
7,8	8,1	9,6	11,9	10,9	12,7	14,3	29,2	2005	
1 167	2 212	1 479	1 847	4 415	4 785	2 812	10 547	2001	Uchazeči o zaměstnání zařazení v rekvalifikaci
1 812	2 528	1 727	2 484	5 238	3 236	3 407	10 345	2005	
78,1	52,0	74,5	26,0	35,5	74,7	27,5	63,4	2001	z toho rekvalifikace úspěšně ukončené
70,9	83,4	87,5	68,5	60,3	74,7	50,7	75,4	2005	
0,7	0,5	0,6	1,0	0,8	1,5	1,5	1,3	2000	Podíl uchazečů zařazených do rekvalifikací z celkového počtu uchazečů o zaměstnání k 31. 12.
1,0	0,8	0,4	2,0	0,7	1,1	1,9	1,5	2005	

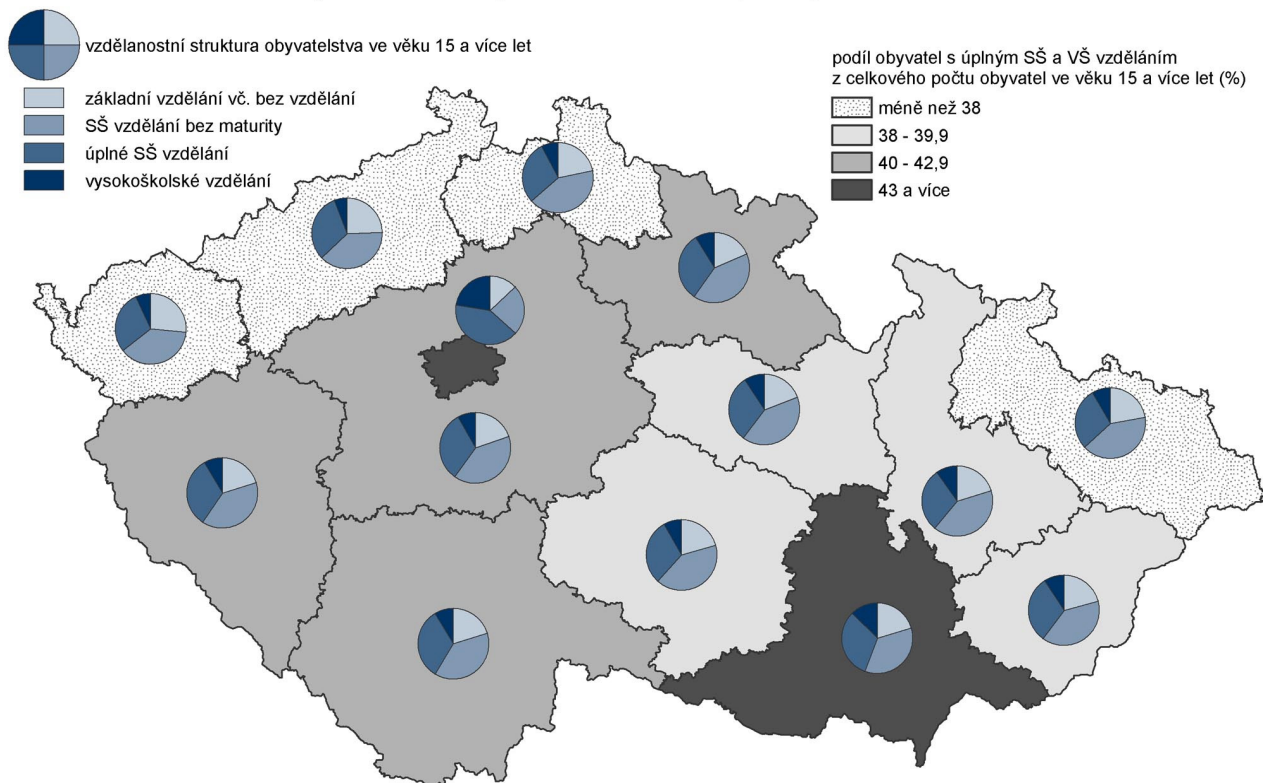
¹⁾ míra nezaměstnanosti podle původní metodiky platné do 30. 6. 2004

²⁾ míra nezaměstnanosti podle nové metodiky platné od 1. 7. 2004

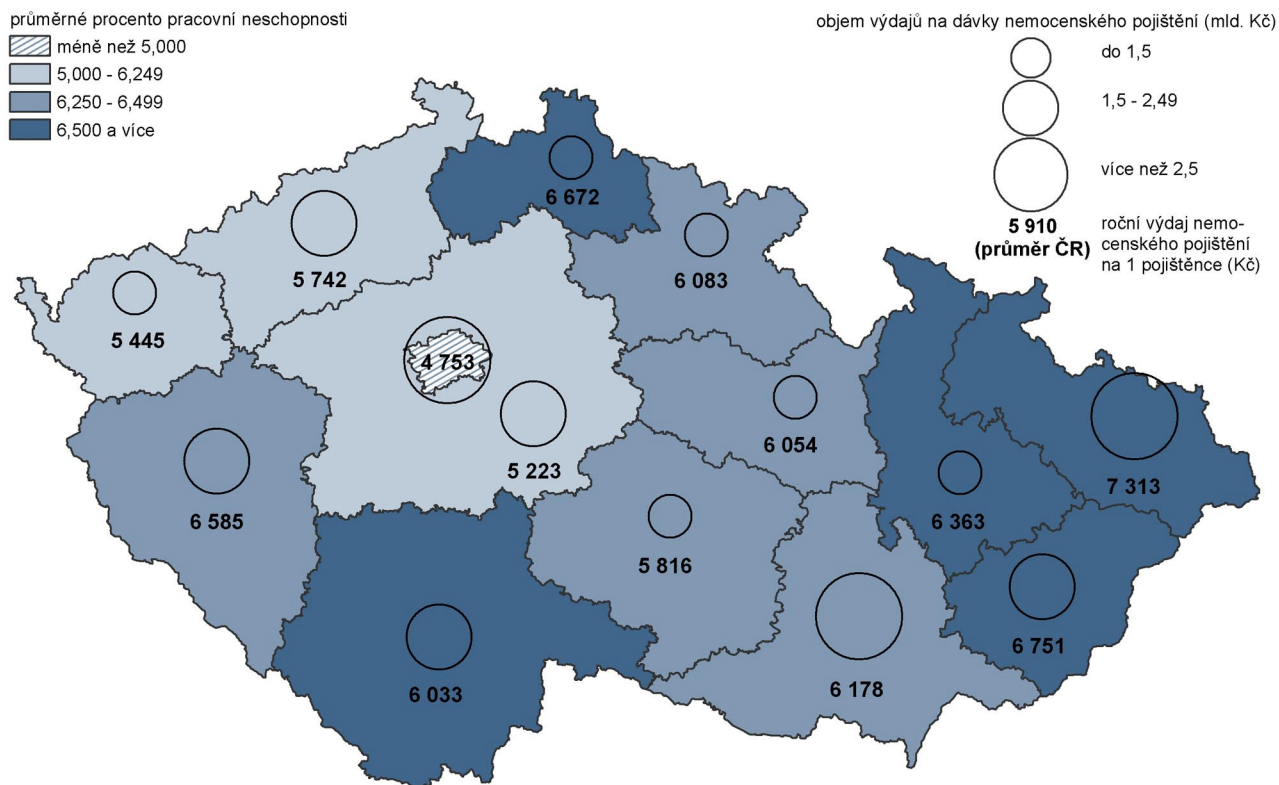
Věkové složení obyvatel Jihomoravského kraje v roce 2005

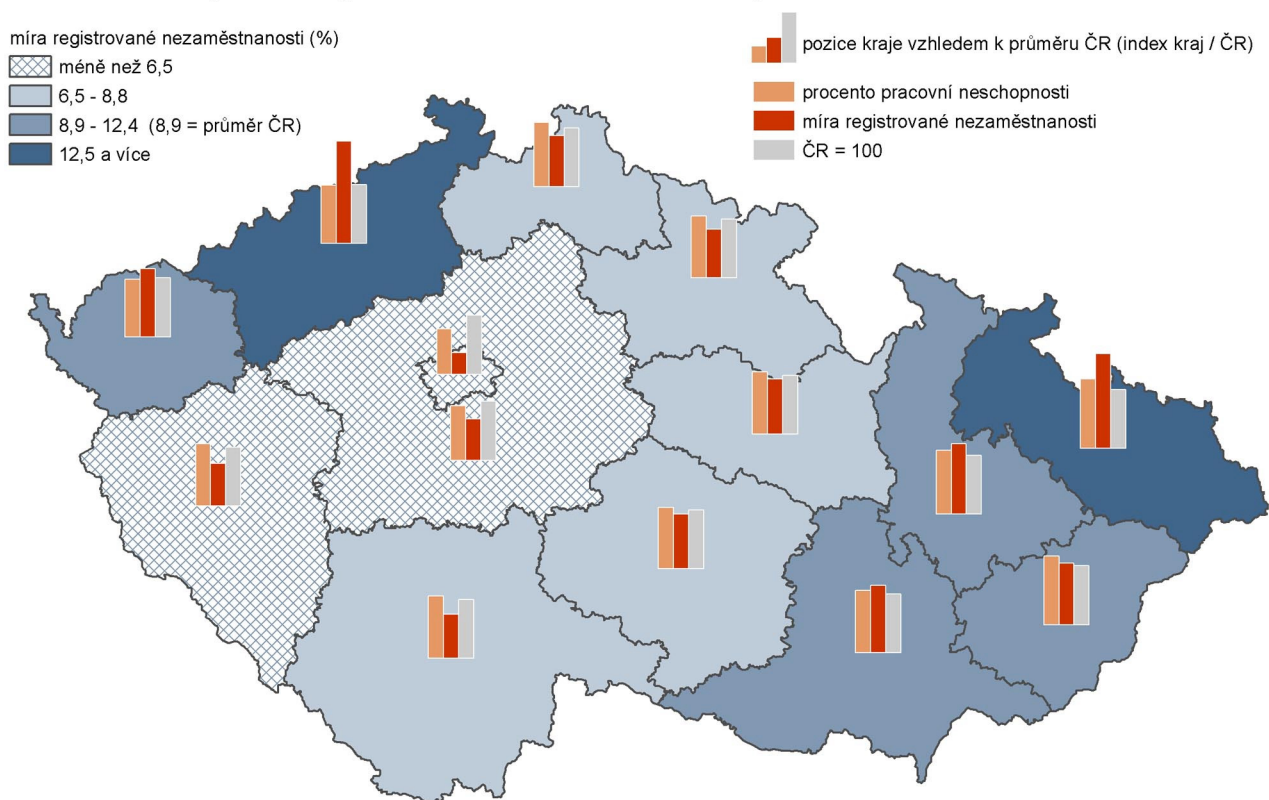
Vzdělanostní struktura obyvatelstva v krajích ČR v roce 2005 (VŠPS)

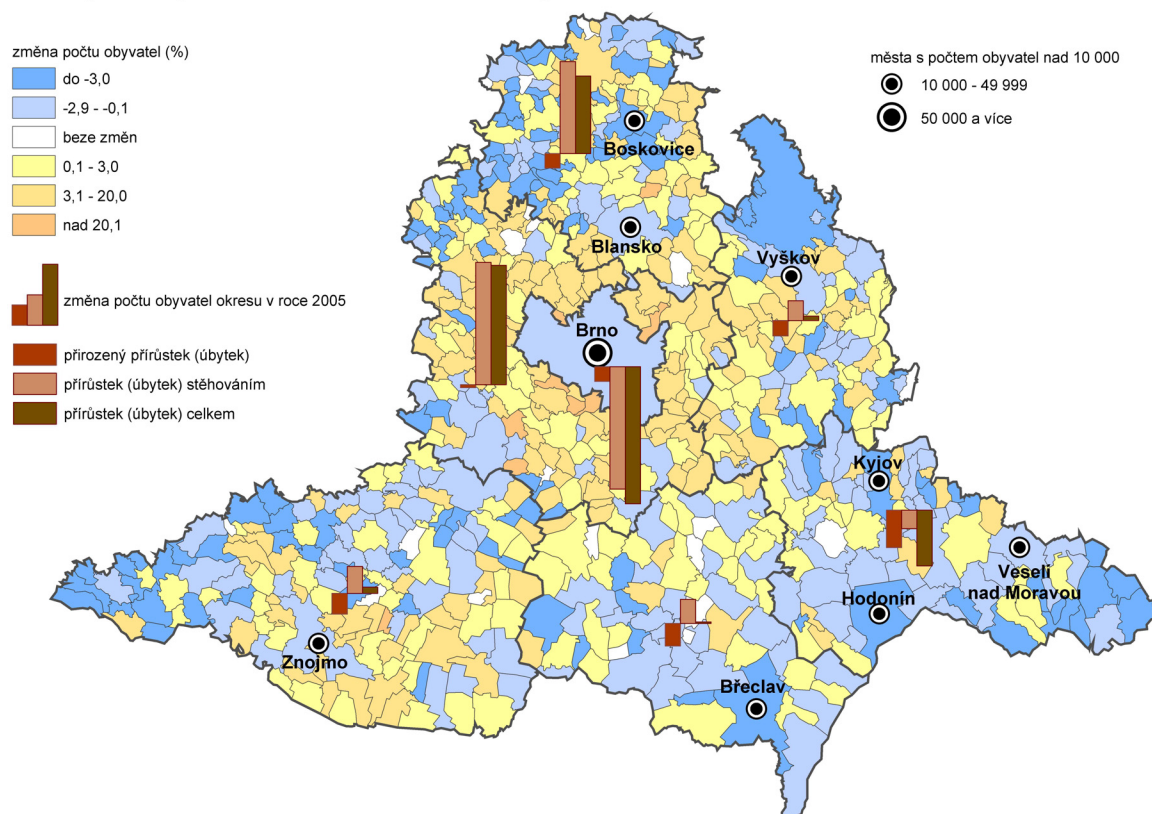
Pracovní neschopnost a výdaje na dávky nemocenského pojištění v krajích ČR v roce 2005

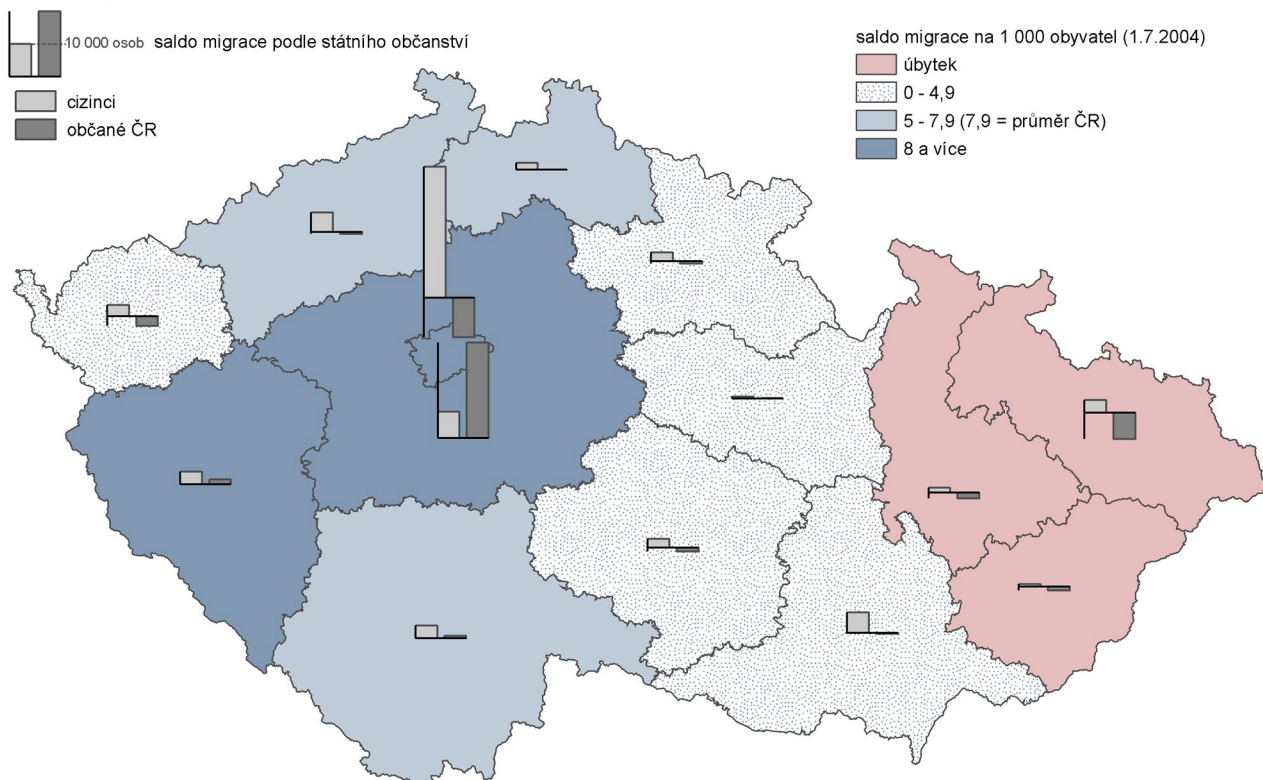
Pracovní neschopnost a registrovaná nezaměstnanost v krajích ČR v roce 2005

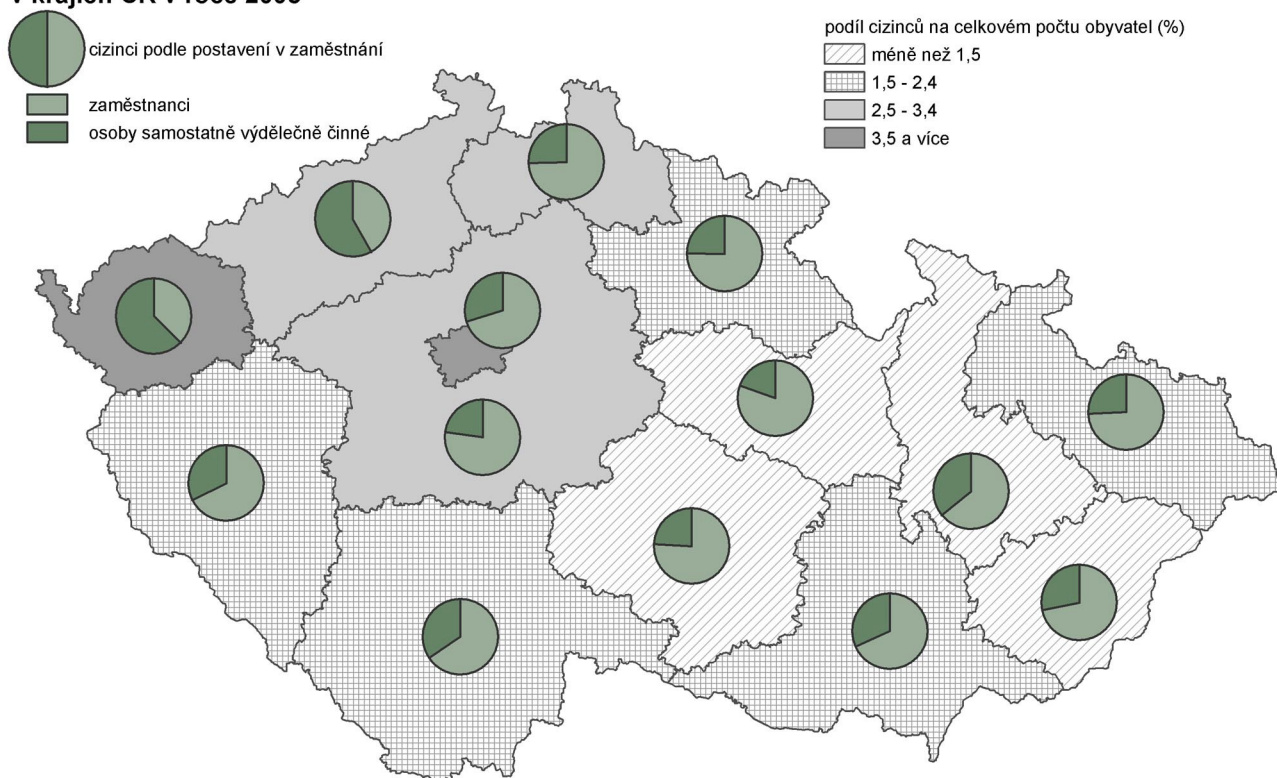
Změna počtu obyvatel v obcích Jihomoravského kraje v období od 1.3.2001 do 31.12.2005

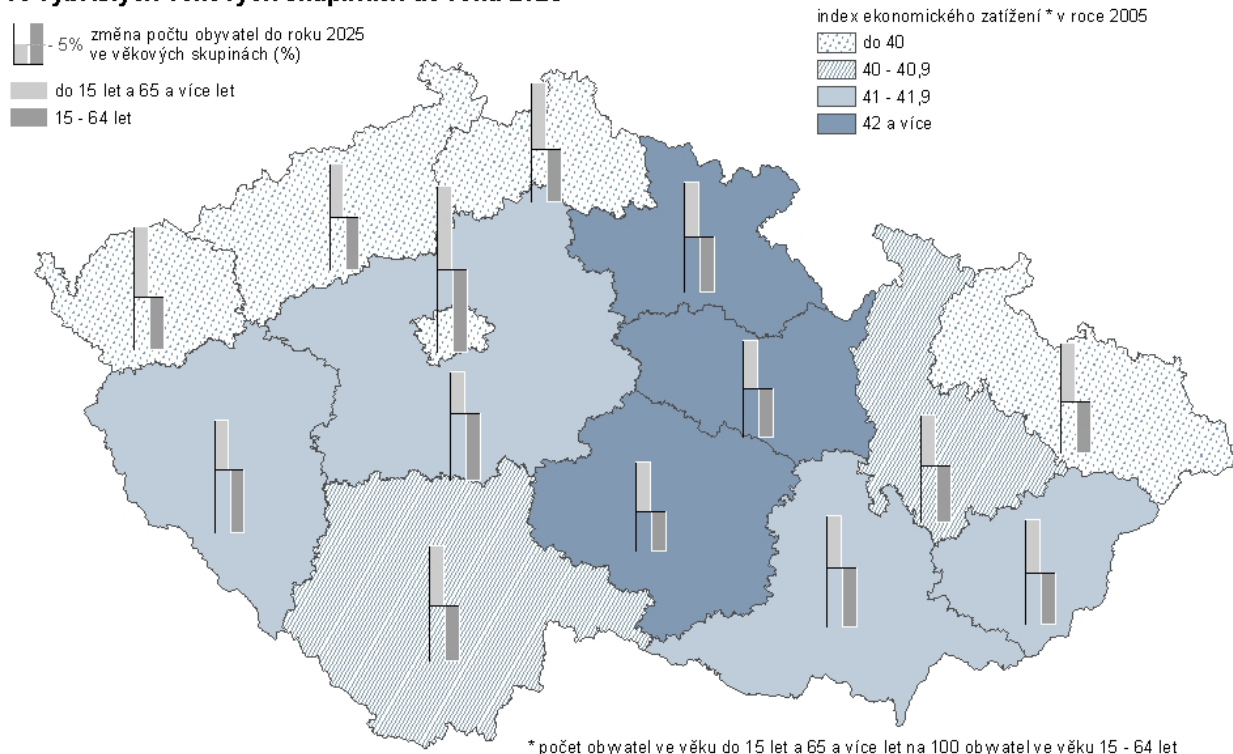
Saldo migrace v krajích ČR v období od 1.1.2003 do 31.12.2005

Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel a jejich složení podle postavení v zaměstnání v krajích ČR v roce 2005

Index ekonomického zatížení v krajích ČR v roce 2005 a předpokládaná změna počtu obyvatel ve vybraných věkových skupinách do roku 2025

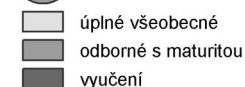

Rozsah a typ studia na středních školách v krajích ČR ve školním roce 2005/2006

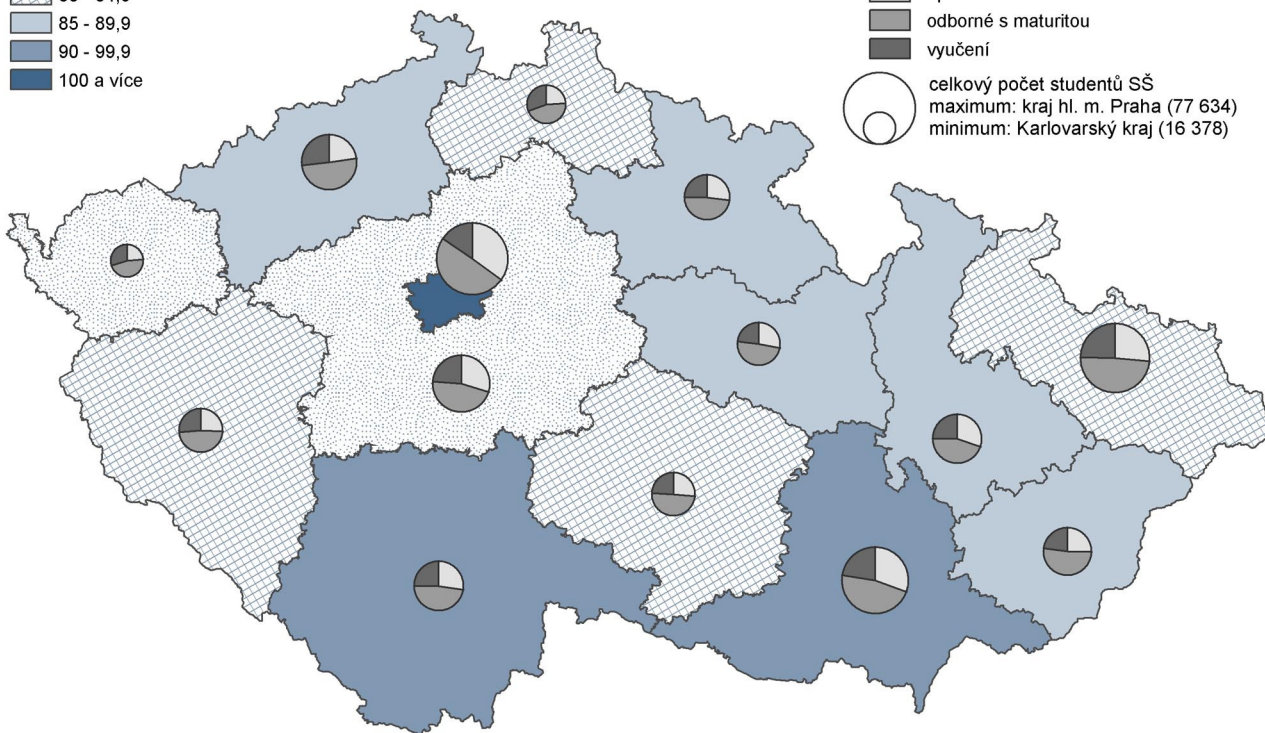
počet studentů SŠ (na území kraje) na 100 bydlících osob (k 31.12.2005) ve věku 15-19 let

studenti SŠ podle typu studia

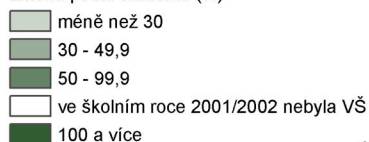

celkový počet studentů SŠ
 maximum: kraj hl. m. Praha (77 634)
 minimum: Karlovarský kraj (16 378)

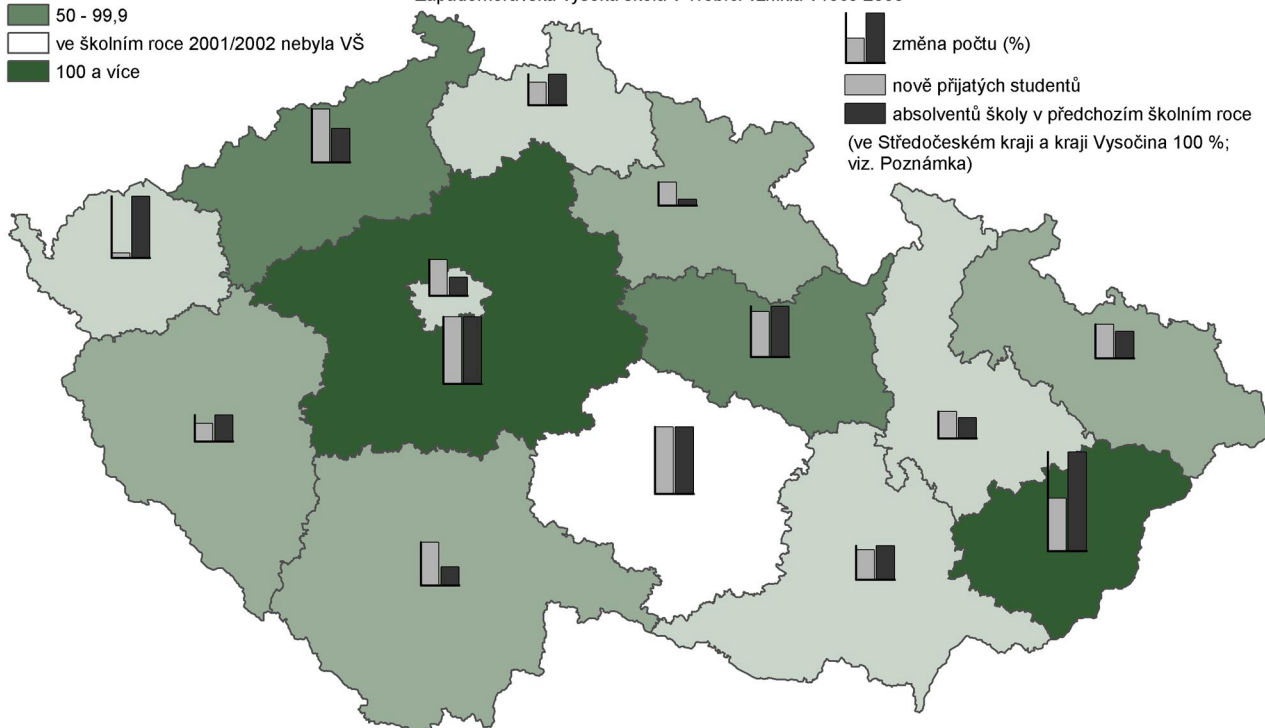
Změna počtu studentů VŠ v krajích ČR v období školních let 2001/2002 a 2005/2006

změna počtu studentů (%)

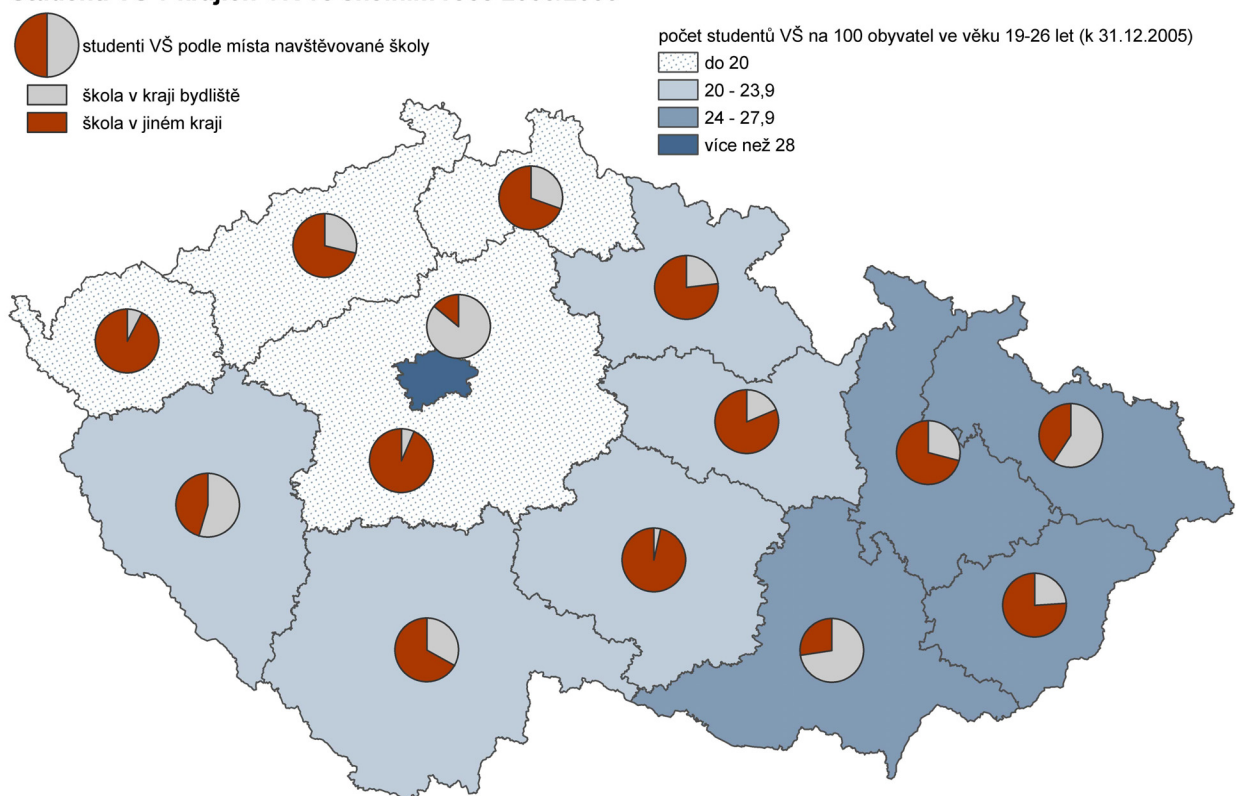

Poznámka k vývoji VŠ ve Středočeském kraji a kraji Vysočina:
 Škoda auto a. s. Vysoká škola v Mladé Boleslavi byla založena v roce 2000
 Vysoká škola polytechnická v Jihlavě vznikla v roce 2004 transformací původní VOŠ
 Západomoravská vysoká škola v Třebíči vznikla v roce 2003

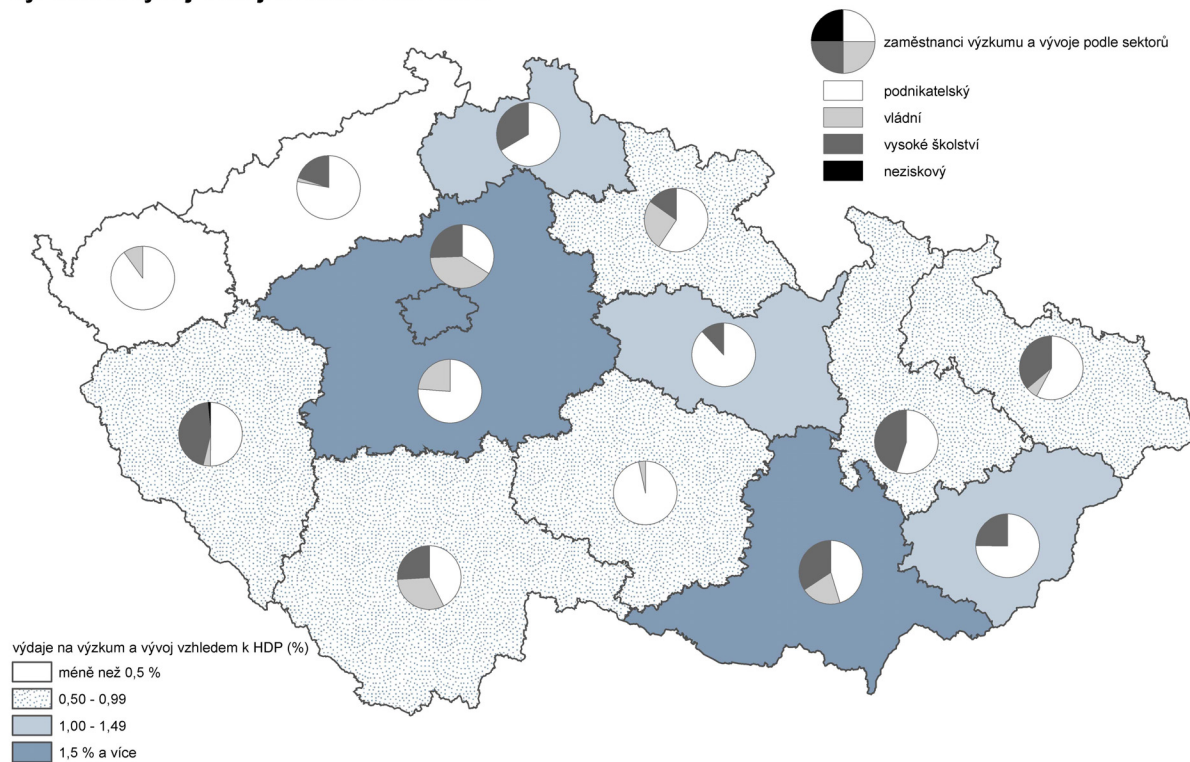
změna počtu (%)
 nově přijatých studentů
 absolventů školy v předchozím školním roce
 (ve Středočeském kraji a kraji Vysočina 100 %;
 viz. Poznámka)

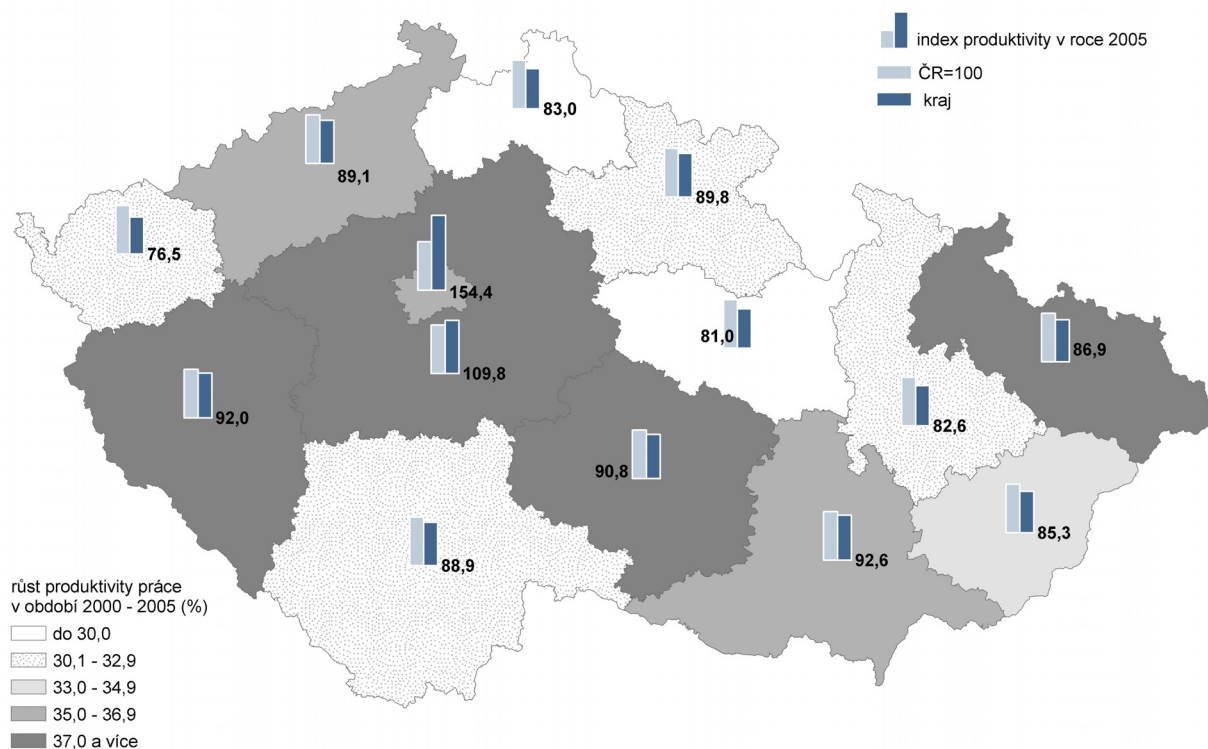
Studenti VŠ v krajích ČR ve školním roce 2005/2006

Výzkum a vývoj v krajích ČR v roce 2005

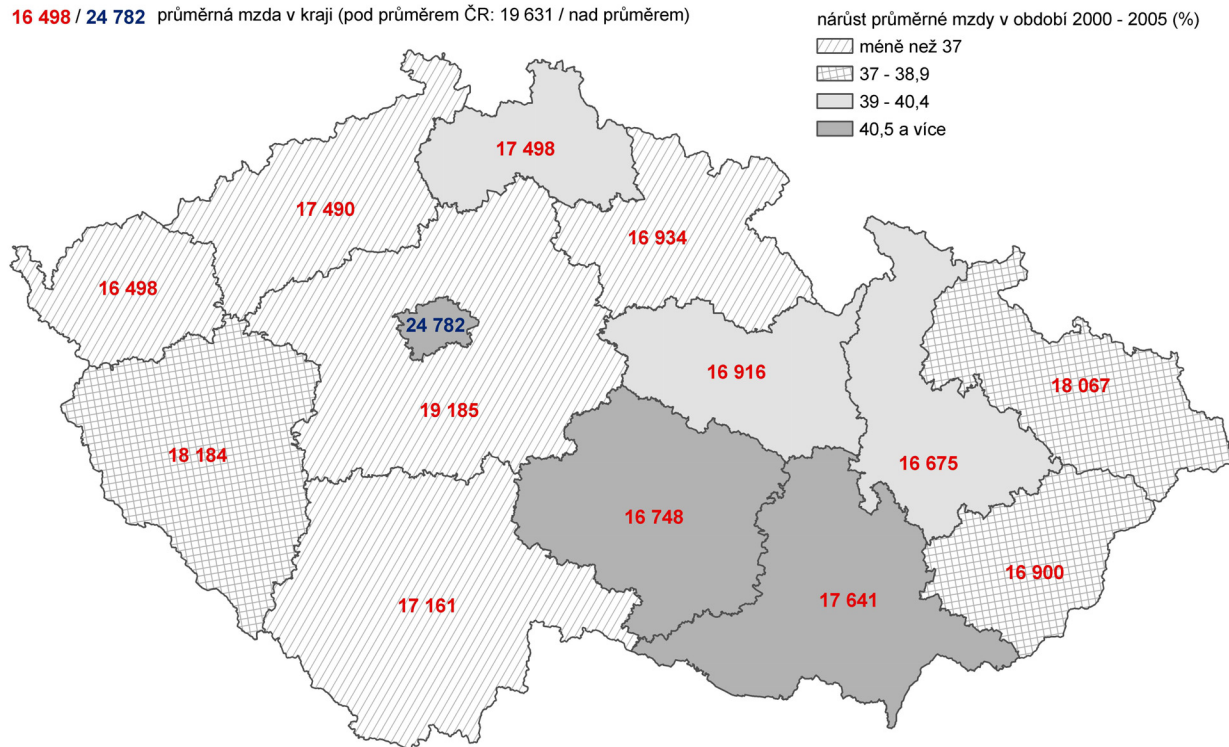

Růst produktivity práce a srovnání s úrovní ČR v roce 2005

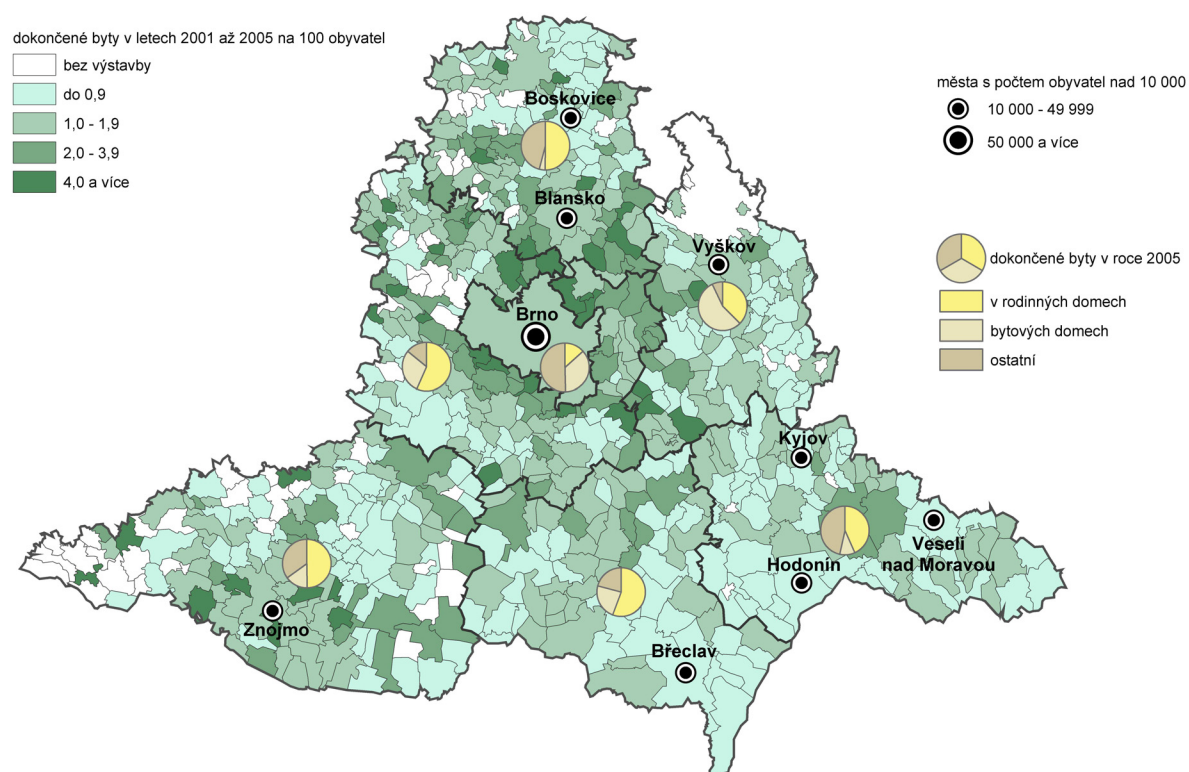

Vývoj průměrné mzdy v Kč v krajích ČR v období 2000 až 2005

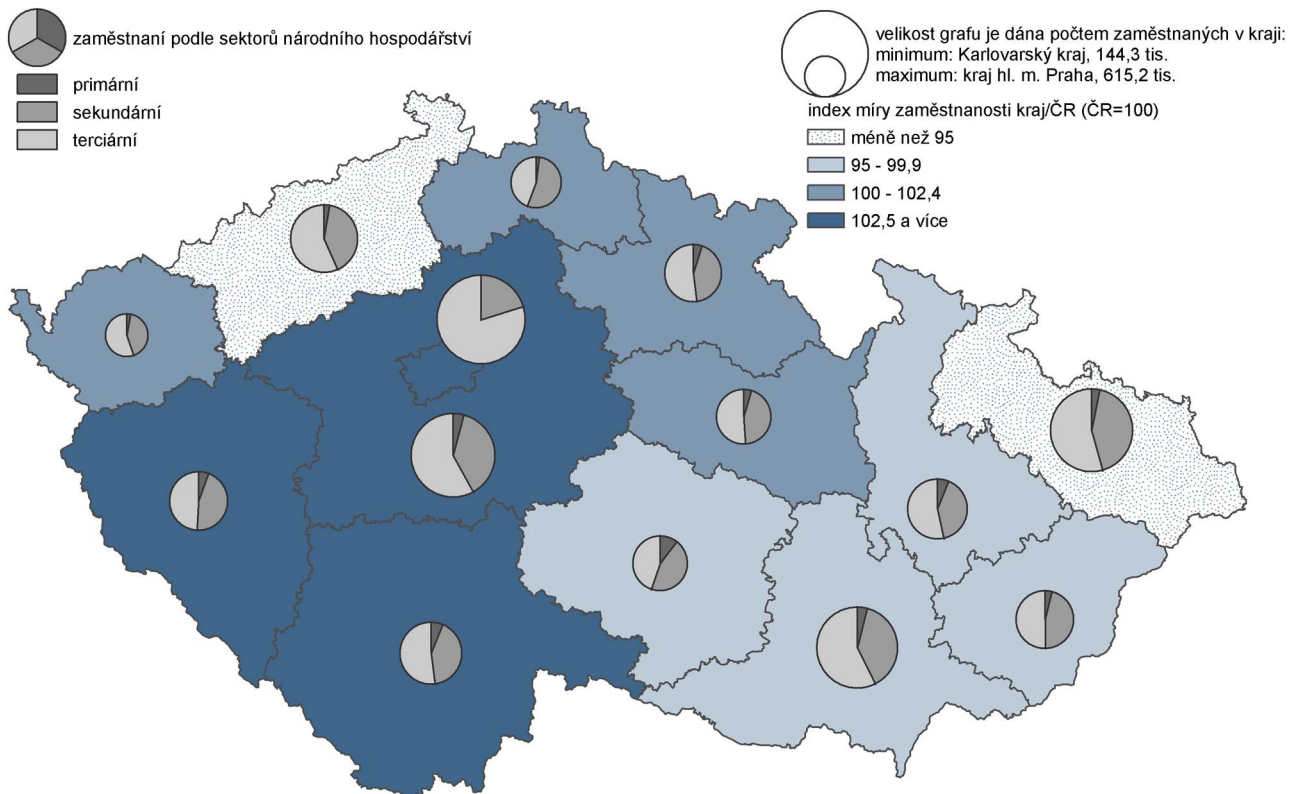
16 498 / 24 782 průměrná mzda v kraji (pod průměrem ČR: 19 631 / nad průměrem)

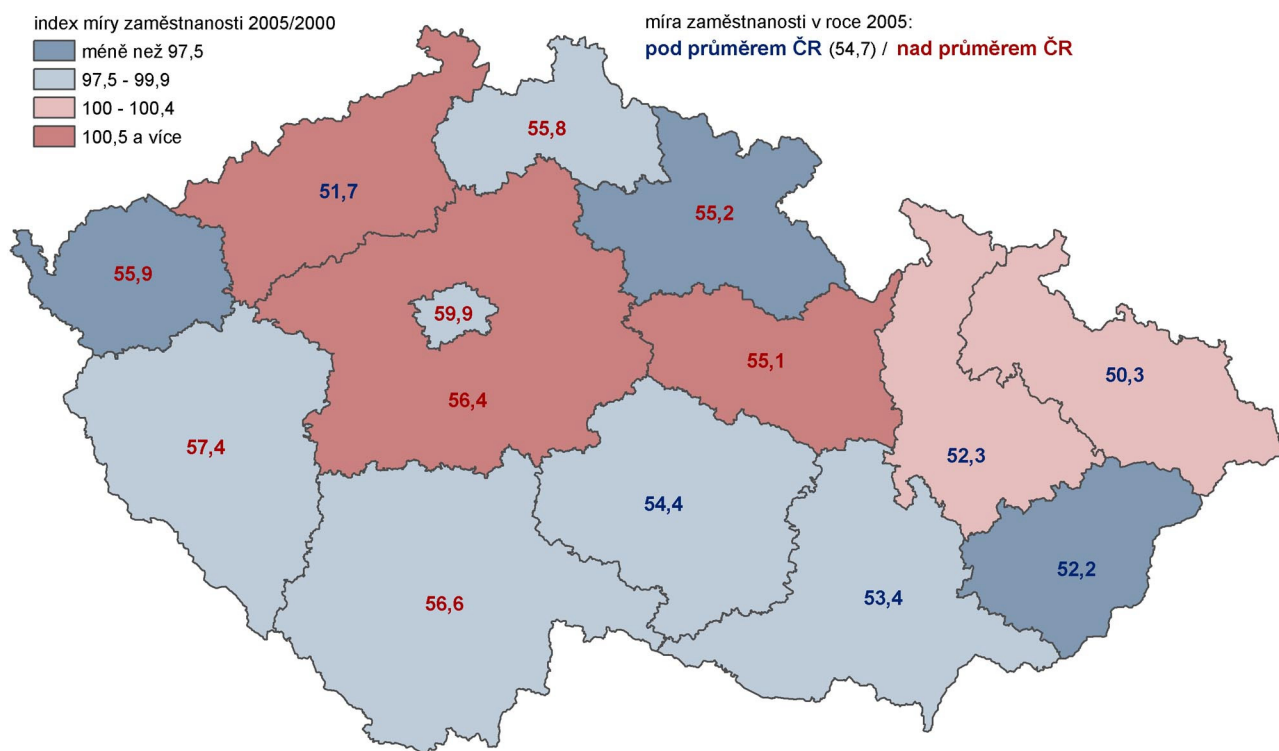
Dokončené byty v obcích Jihomoravského kraje v letech 2001 až 2005

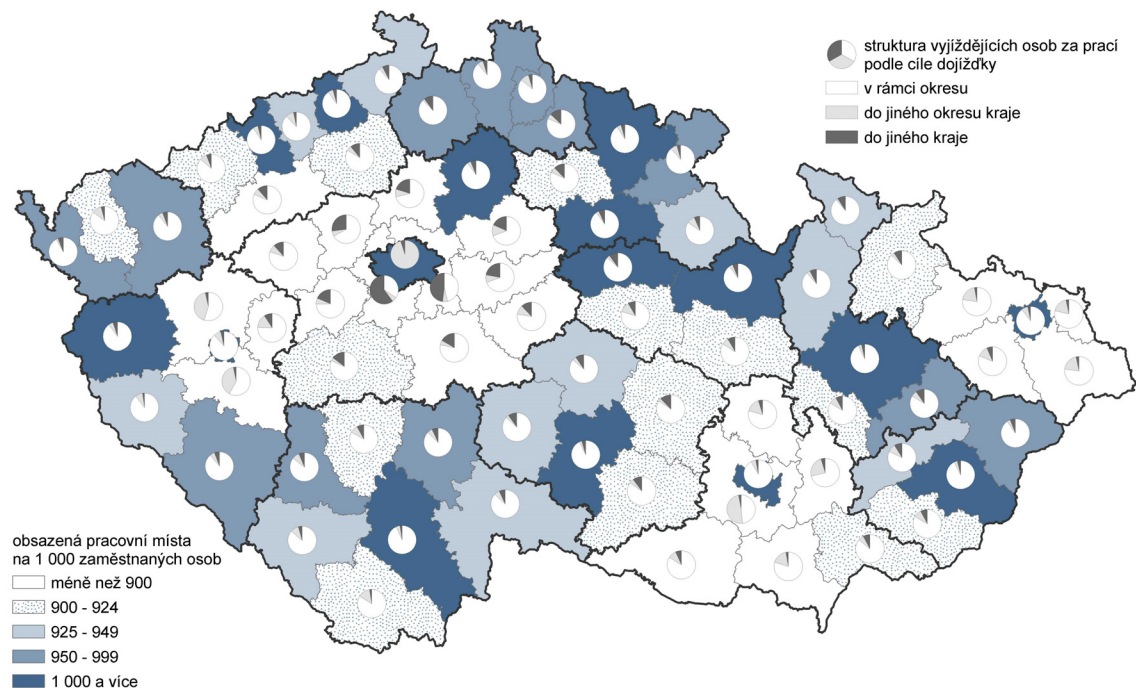
Míra zaměstnanosti a struktura zaměstnaných v krajích ČR v roce 2005

Vývoj míry zaměstnanosti v krajích ČR v období 2000 až 2005

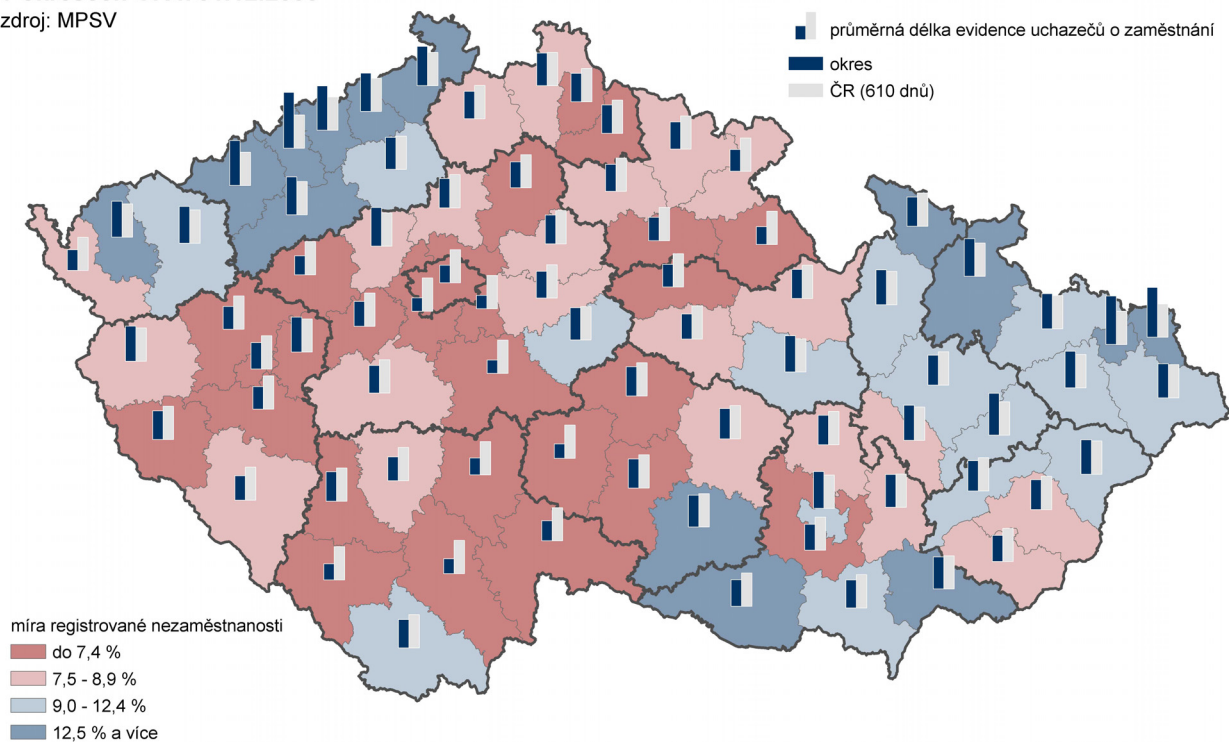

Pracovní místa a struktura vyjížďky za prací v okresech ČR (SLDB 2001)

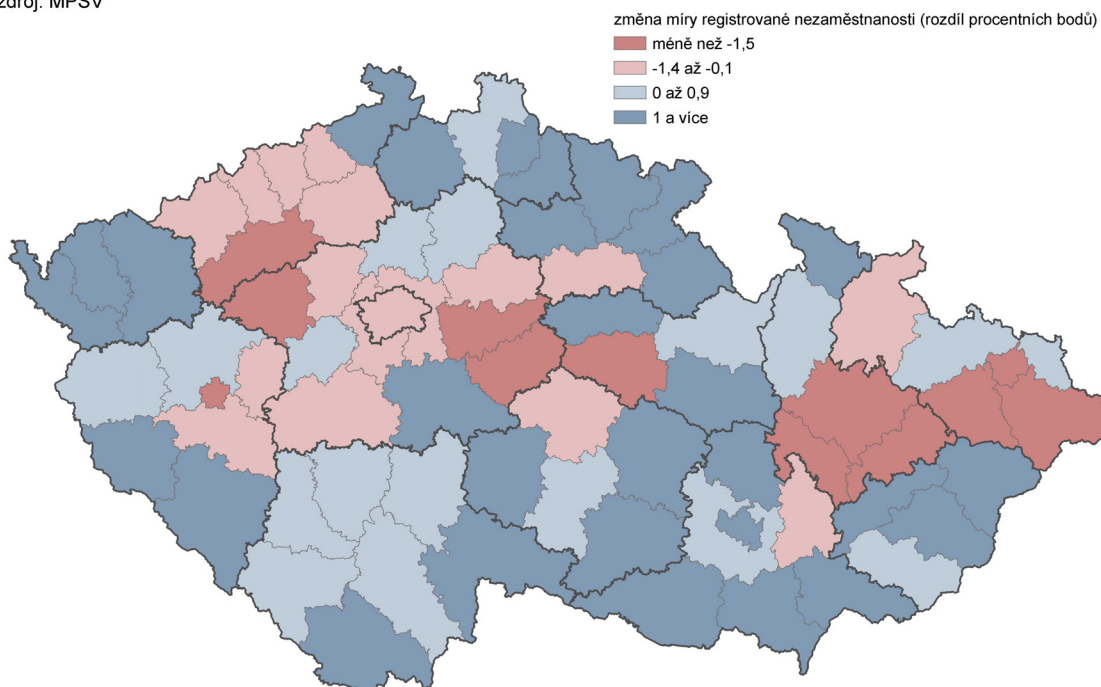
**Míra nezaměstnanosti a průměrná délka evidence uchazečů o zaměstnání
v okresech ČR k 31.12.2005**

zdroj: MPSV

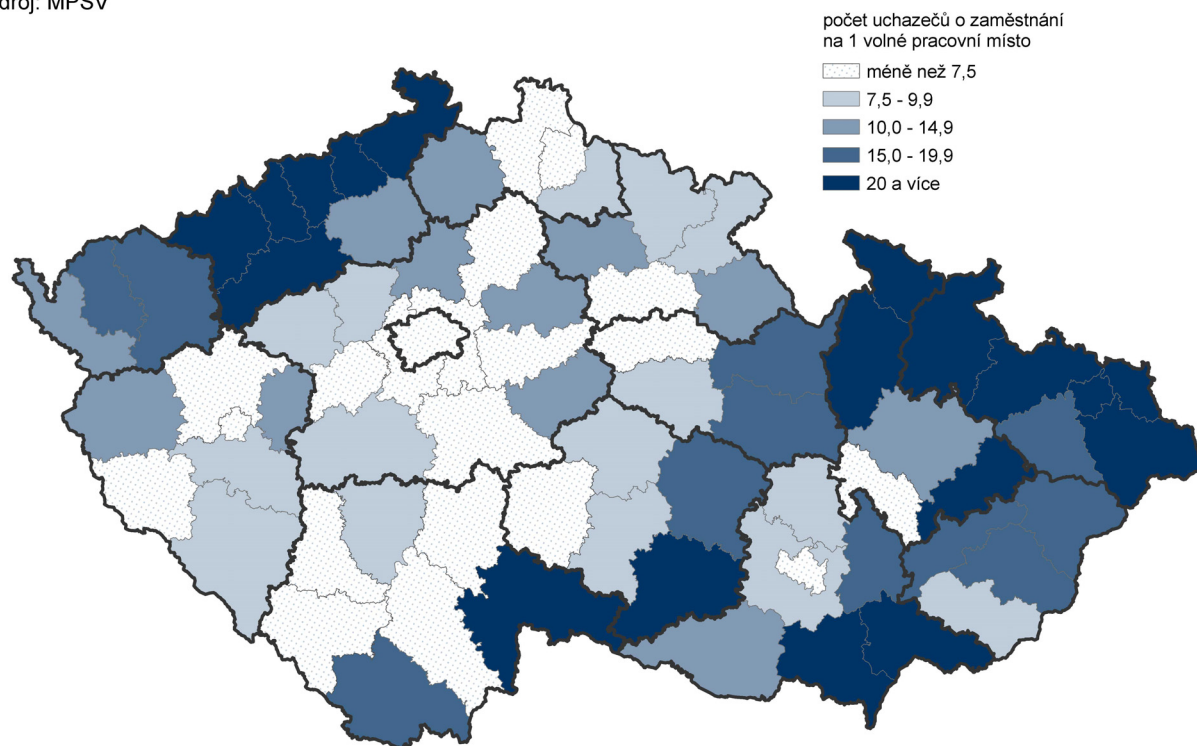
Změna míry registrované nezaměstnanosti v okresech ČR v období 2000 až 2005

zdroj: MPSV

Počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné pracovní místo v okresech ČR k 31.12.2005

zdroj: MPSV

Účastníci rekvalifikací v okresech ČR v roce 2005

zdroj: MPSV

